EMIL

LUDWIG

FIUL OMULUI

ISTORIA UNUI PROFET

Traducere din germană de E U G E N   R E L G I S

E D I T U R A „ C U G E T A R E A "

BUCUREŞTI IV, Strada Mătăsari Nr. 23

IN MEMORIAM HUIUS AETATIS M A R T Y R U M

CĂTRE CITITOR

Ceea ce povestesc aci din istoria neamului meu de obârşie, e cunoscut de lumea întreagă; încercarea de a descrie viaţa lui Isus din punct de vedere pur istoric, datează din secolul Enciclopediştilor şi chiar mai de mult.

Portretul acesta e greu de pictat. Avem de înfăţişai un om, despre care nu ştim aproape nimic până la vârsta de treizeci de ani; nu cunoaştem măcar trăsăturile lui — oglinda sufletului — iar despre răstimpul de abia doi ani care a precedat moartea lui prematură, relatările sunt contradictorii. Căci singurele documente: cele patru Evanghelii, se află în contrazicere una faţă de alta şi sunt infirmate de puţinele surse necreştine; până şi acest material insuficient care, excluzând repetările, cuprinde abia cincizeci pagini de tipar, trebue deci să fie supus unei selecţiuni.

La aceasta se adaogă o confuzie în ordinea cronologică a întâmplărilor, confuzie deplânsă de toate secolele. Sigure nu sunt decât botezul şi pro

cesul: începutul şi sfârşitul; între acestea, toate stau în neorânduială, „Evangheliile nu păstrează nicio ordine", scrie Luther, „aceasta nu are mare importanţă: când se iveşte o controversă despre Sfânta Scriptură şi nu se poate ajunge la înţelegere, atunci n'avem decât să renunţăm la dânsa". Aproape toate contrazicerile sunt întemeiate pe această confuză întrepătrundere a relatărilor; orânduite însă psihologic, totul devine logic. A bia atunci pot fi înţelese cele două mari perioade din viaţa lui lsus: acea umilă, ce învaţă şi propovădueşte cu voioşie, şi acea conştientă de sine, mesianică. Dacă o perioadă urmează celeilalte în mod natural, atunci caracterul lui lsus se desprinde din contrazicerile sale şi vădeşte o desvoltare simplă, omenească.

Cartea aceasta tratează numai despre lsus-Omul, nu despre Christos-Mântuitorul. Autorul nu se atinge măcar cu vârful degetelor de teologie — care a venit mai târziu şi care îi este străină; dimpotrivă, el istoriseşte viaţa lui lsus în aşa fel, caşicum n'ar şti nimic despre urmările universale ale acestei vieţi, pentrucă, însuşi lsus nu le-a cunoscut şi nici nu le-a voit. De aceea, lipseşte din această carte tot ce s'a adăogat mai târziu în Evanghelii, cu scopul de a se confirma vechile profeţii, anterioare, şi de a sprijini în viitor tânăra Biserică, Lipsesc aci unele lucruri, înlăturate de cercetările ştiinţifice ca nefiind autentice; dacă cititorul nu găseşte, în aceste pagini, anumite fraze ce-i sunt familiare din copilărie, să-şi amintească atunci că, biblioteci întregi dispidă asupra veracităţii unor asemenea pasagii. De oare ce cei mai mulţi cunosc istoria lui lsus mai mult din expuneri ulterioare decât din Evanghelii, le scapă unele amănunte; de pildă, că. nici Matei nici Marcus nu relatează că lsus ctr fi intrat în templu pe când era copil; sau că, în trei din cele patru Evanghelii, cm-
cificatul moare fără ca Maria şi loan să fi fost de faţă.

Pe lângă acestea, toate minunile, în măsura în ntre le povestim aci, sunt explicate în mod natural, căci vroim să scrim istoria şi să redăm caractere omeneşti. Chiar dacă toate minunile lui lsus ar putea fi combătute ca imposibile sau dacă s'ar dovedi sute de minuni noui, măreţia lui rămâne neatinsă. de o asemenea

controversă. Iată de ce şi Evangheliii Ini loan, pe care cercetările critice au pus-o cel mai mult la îndoială, este utilizată numai în puţine cazuri, pe când Evangheliile lui Marcus şi Matei sunt folosite mult mai des. Toate relatările sunt astfel orânduite, încât ele să lămurească situaţia cât se poate mai bine, în fiecare moment.

Nu s'a. adăogat nimic. Forma hibridă a unui roman istoric, pe care Goethe a numit-o caricatura romanului şi a, istoriei, e primejdioasă când sursele sunt atât de sărăcăcioase; în cazid de faţă, forma aceasta ar fi cu desăvârşire imorală:—cine I-ar face pe lsus să vorbească după propriile sale născociri sau preferinţe, ar trebui să aibă cel puţin o putere intuitivă egală cu a lui. De aceea, fiecare din vorbele lui lsus şi fiecare din faptele sale redate aci, sunt întemeiate pe una din Evanghelii. Numai unghiul sub care sunt privite aceste fapte, numai redarea acestor vorbe, punţile de trecere ale gândirii ce leagă vorbele între ele, motivele şi înlănţuirea sentimentelor—numai acestea pot şi chiar trebue să fie complectate în mod liber. In măsura în care încercarea noastră e susţinută de cunoaşterea conflictelor şi piedicelor, a hotărîrilor şi impulsiunilor omeneşti, materia tratată trebuia degajată de acele corpuri străine, de acele aspecte neobişnuite cari stânjenesc pe cititorul modern al Evangheliilor—şi cari îl împiedică atât de deseori în voinţa lui de a le adânci. Nevoiţi să evităm astfel coloritul, pitorescul, care poate antrena pe autor spre ficţiune, nu ne-au rămas, pentru executarea acestui portret, decât mijloacele şî stilul gravurii în lemn.

Rostul acestei scrieri nu este acel de a tulbura sau vătăma credinţa în divinitatea lui Christos, la acei cari trăesc în această credinţă. Dimpotrivă, intenţia acestei scrieri este de a dovedi mai degrabă realitatea şi omenia lui lsus, tuturor acelora cari îl consideră ca o figură inventată, Dacă n'ar fi trăit niciodată, spune Rousseau, acei cari au plăsmuit Evangheliile ar fi atunci tot atât de mari ca şi lsus.

Ne-am propus să înfăţişăm viaţa interioară a profetului, nu învăţătura lui, pe care o cunoaşte fiecare. Nu ne interesează aci influenţa lui de mai târziu (influenţă ce se datoreşte doar altora) ci numai istoria sa sufletească — istoria unei inimi. Felul cum s'a desvoltat conştiinţa de sine a lui lsus, intenţiile şi motivele lui când a devenit conducător de oameni, slăbiciunile, tentaţiile, visurile şi desamăgirile lui; lupta sufletească dintre curajul şi umilinţa, dintre sentimentul de responsabilitate şi descurajarea lui, dintre chemarea ce-o simţea şi fericirea omenească— toate

acestea trebuesc expuse. Trebue înfăţişat un profet, care era superior întregii lumi contemporane şi totuşi n'a dominat-o, n'a învins-o. Prin aceasta, interpretarea noastră nu e nicăeri apodictică; ea e numai naturală, simplă, corespunzătoare timpului nostru.

Atmosfera politică şi spirituală e redată într'un prolog, spre a arăta cum s'a putut ivi un asemenea profet, cum s'a înfiripat un fel de gândire şi simţire ca al lui, cum s'a contopit el cu cerinţele vremii sale şi cum a dus până la culme aceste lozinci morale. Numai atât e deajuns, spre a dovedi măreţia spiritului său,

Şi totuşi, isvorul prodigioasei sale acţiuni şi influenţe nu residă în spiritul său, ci în inima sa omenească.

P R O L O G

I E R U S A L I M I

Noaptea stărue încă în galeriile templului. Preoţii, cari sunt de veghe, privesc înaintea lor, unii ghemuiţi, alţii culcaţi; se recunosc între ei numai după conturul figurii, după siluetă, după vocea murmurătoare sau după umbra braţelor, când îşi strâng mai tare mantaua în jurul lor. Dinspre mare, vântul nopţii suflă prin arcadele terasei înalte, căci e luna Martie—şi afară, în depărtare, marea se leagănă în freamătul echinoxului, când se îmbină ziua cu noaptea. Jos, la picioarele sanctuarului, doarme oraşul cel mare, de piatră. Dorm în el poporul şi străinii, cerşetori înţelepţi şi bogătaşi înfumuraţi, preoţi şi credincioşi, trufia şi inteligenţa, multă ură dela o casă la alta, multă dragoste prin case, puţină plăcere, dar speranţă mare — căci e un oraş subjugat şi învinşii dispreţuesc pe învin* gători. In oraşul acesta dorm puterea şi fierul rece, proectilele se odihnesc şi ele, ordinele tac, din cupolele constelaţiilor pare că picură pacea — şi înadevăr e o vârstă de om şi mai mult încă, de când spadele se odihnesc aci. Totuşi, în inimile poporului, mânia împotriva cuceritorilor arde fără să fi scăzut câtuş de puţin; căci în vreme ce

totul doarme — chiar şiura a sburat din membrele destinse—mai freamătă prin visurile bărbaţilor şi ale femeilor credinţa în Dumnezeul unic. Da. El se va reîntoarce ca rege al Iudeilor, ca domn al lumii!

Deodată se aude zăngănitul unor paşi de fier; o lumină se strecoară sub bolţile galeriilor, dispare, reapare mai puternică; cei culcaţi se ridică; preoţi şi soldaţi se privesc, înstrăinaţi, neîmpăcaţi. E căpitanul templului cu oamenii săi, cari fac rondul de trei ori pe noapte, pentru apărarea colinei sfinte, precum se spune, dar în acelaş timp pentru control. In lucirile fâlfâitoare ale torţelor, treizeci de ochi omeneşti se privesc unii pe alţii; vechea, obişnuita duşmănie se întreciocneşte, fără lozincă, fără cuvinte, numai ca să-şi arate colţii şi ca ordinul să fie executat.

In lumina faclelor, se ivesc înaintea ochilor preoţilor câţiva bărbaţi cari lucesc în roş- auriu; sunt mai mult îndesaţi decât mari, cu braţele şi picioarele goale, acoperite de solzii zalelor, cu pieptul cuprins în fier, unii înarmaţi cu lancea, alţii cu spada—şi, sub coifurile

resfrânte pe jumătate, feţe brune, vân- joase, tinere şi rase, capete dure, posace, încruntate, de bărbaţi cari gândesc puţin, au mersul ferm, râd şi mănâncă vârtos şi nu fac multă vorbă cu femeile. Căpitanul, cu o manta deasupra armurei, arată trăsături mai fine şi pare să fie dus departe cu gândurile; trebue doar să disimuleze de fiecare dată ironia uşoară cu care se uită la aceste chipuri străine. Căci ceea ce îi desvălue lumina faclelor, e o ceată de făpturi încovoiate; câţiva sunt înalţi şi uscaţi, unul e gras şi rotund, toţi înveliţi

în caftane lungi până la sandale; încadrate ilr părul şi barba neagră, trăsăturile lor se vădesc gălbui, încreţite şi cu nasul mare; sunt nedormiţi, dar ochii lor întunecaţi aruncă priviri arzătoare, pline de fanatism, de mândrie şi speranţă.

Astfel se înfruntă două lumi: credincioşi şi războinici, băştinaşi şi cuceritori; astfel se întâlnesc Iudeii şi Romanii în noaptea Ierusalimului.

Trei ore mai târziu, soarele a răsărit în dosul munţilor pustii ai Iordanului, desvăluind preoţilor şi soldaţilor (dubla strajă a templului), pe când se retrăgeau, vechea privelişte de piatră. Un munte scund şi pietros, cenuşiu şi gălbui, rece, lioros, fără apă şi aproape fără copaci, înconjoară marele şi albul oraş în care stânci şi ziduri par că se unesc; căci acolo e o fortăreaţă, şi mâinile omeneşti nu aveau decât să transforme în metereze îngrămădirile de piatră ale naturii, să ridice ziduri între coline, să combine şi să lege ingenios totul, — până ce oraşul s’a înălţat printre cele cinci coline, din vale şi spre deal, şi s'a lăsat din nou în jos.

Acolo unde stau ei, pe dealul neted, pe care regele Solomon îl nivelase pentru primul templu, se ridică acum al doilea templu pe care îl începuseră după reîntoarcerea din Babilonia ; însă cealaltă colină, dinspre Sud Vest, la care se poate ajunge printr’o punte, — colina aceea pe care cad în aceste ore umbrele prelungi ale soarelui de dimineaţă, este

mai înaltă şi mai frumoasă : acesta e muntele Sio- nului pe care regele David şi a clădit cetatea, în epoca aceea mare, ce nu mai poate fi rea- dusă, dar e mereu râvnită, mereu chemată. Acolo locueşte acum lumea bogată. Dar în faţa acestui munte, spre Nord, se află citadela atât de urîtă a Romanilor, numită Antonia, tocmai pe colina pe care s'au întărit Macabeii, în urmă cu două sute de ani, când Israel s’a ridicat împotriva păgânilor. îndărătul oraşului, la Nord, în partea mlăştinoasă, se adăpostesc numai oamenii săraci. Astfel, cine posedă cetatea, poate stăpâni templul şi porţile, capitala acestui popor veşnic agitat, întregul un- ghiu sudic al acestei ţări înguste, ce poate fi traversată, ca să zicem aşa, în trei paşi, din pustiu până la marea Mediterană.

II

Jos, în cartierele înguste, oamenii s'au trezit; a şi început forfoteala pestriţă şi zorită prin uliţele strâmte — şi strigătul primilor vânzători se repercutează între zidurile de piatră. Căci în oraş sunt multe mii de străini; pesfe câteva zile e sărbătoarea Paştilor; hanurile şi casele ospitaliere sunt pline de oameni şi cămile—şi toţi acei cari lucrează şi fac negoţ, cismarii, lumânărarii, croitorii de caftane, bărbierii şi scriitorii de jalbe şi scrisori, vânzătorii de legume proaspete şi de smochine uscate — toţi încep să strige şi să alerge, şi bietul măgăruş e împins prin oraş, ca să-şi arate sacii dela o casă la alta, până ce vine cineva să cumpere.

In acelaş timp, toţi se îndreaptă spre colina templului, deşi azi nu se petrece acolo, sus, nimic deosebit de celelalte zile. Din zidul

pătrat ce-l înconjoară, de câte cinci sute de <<>ti de fiecare lăture, se înalţă strălucitoare rele* trei terase mari — spre care se înghesuie poporul, ca să ajungă la galeriile de jos, cu puternice coloane, unde nu se întâmplă acum nimic şi totuşi se află de toate. Aceasta e curtea din faţă, tinda templului, unde vin păgânii; placarde mari, în greceşte şi latineşte, îi avertizează să nu înainteze cumva până la a doua terasă, căci aceste nouăsprezece trepte despart necredinţa de credinţă — şi fiecare străin ştie că îl aşteaptă moartea dacă săvârşeşte crima de-a depăşi aceste trepte.

Aci e punctul unde ei trebue să se oprească: Romani şi Greci, fie ei învingători şi negustori bogaţi, Arabi şi Babilonieni, vechi duşmani şi, pe vremuri, chiar domni ai acestui oraş, toţi acei cari nu sunt drept-credincioşi. Acesta e momentul mândriei, când până şi cel mai jerpelit dintre Evrei poate să urce cele nouăsprezece trepte mari către a doua terasă—şi să stea acolo, printre ziduri şi curţi, lângă porţi şi coloane şi să privească uluit: căci, deabia mai sus, cu încă douăsprezece trepte, se înalţă adevăratul templu — şi în templu, pe culmea colinei (precum învaţă fiecare copil), acolo se odihneşte Sfânta Sfintelor.

Mulţimea aşteaptă. Sus, preoţii au părăsit micile lor celule; acum, trag la sorţi funcţiile pentru ziua de azi: unul trebue să taie jertfa de dimineaţă, unul să pună lemnele pe altar, unul să ducă de-acolo cenuşa, alţii să îngrijească de mirodenii şi lumânări, de pâinea rituală şi de chei. Acum pregătesc totul, în încăperile semi-întunecate — şi duc berbecul la altar. Fiecare îşi ocupă locul. Şi cântăreţii sunt la locul lor ? Potirele sunt gata ? Cineva face un semn cu ochiul — şi poarta cea uriaşă e deschisă încet şi scârţâind, împinsă de multe mâini: răsună primele trei sunete de trâmbiţă. De jos, pe cele două terase, întreg norodul îşi înalţă privirile: în momentul acesta, jertfa de dimineaţă cade sub cuţit; sângele ei serveşte templului pentru sfinţire. Pe urmă, preoţii înaintează spre portic; litaniile alternează cu decalogul; dar când se aprind mirodeniile de pe altarul de aur, atunci chiar şi preoţii se aruncă în genunchi, leviţii ciocnesc potirele, răsună harfele şi ţiterele, cântăreţii intonează psalmul şi, la fiecare din cele opt pauze, isbucneşte trâmbiţa — iar la fiecare trâmbiţare, poporul se aruncă la pământ.

Pe măsură ce ziua creşte, galeriile templului sunt mai animate; pe la amează, înainte de al doilea serviciu divin, e un vălmăşag de oameni şi de glasuri, — e un târg. Jos, în curtea din faţă, a păgânilor, se cumpără şi se vinde de toate — lucruri de cari băştinaşii vreau să se debaraseze şi de cari străinii ar avea nevoie. Zile întregi şade un bătrân pe trepte şi pune la mezat ţapul din al cărui preţ poate trăi timp de trei luni; de-ar înţelege măcar unul din Evreii bogaţi, cari vin aci de Paşti din Alexandria, cât de preţios e ţapul şi cât de plăcută îi este lui Dumnezeu tocmai această jertfă ! Turme întregi sunt aduse, pentru sacrificii şi pentru înteţirea afacerilor; unul face schimb, celalt se tocmeşte ; se găsesc acolo mirodenii de toate culorile şi toate aromele, chilimbar din Asia, tamaie din Fgipt, ramuri de palmieri ce trebue sa servească spre amintire, frumoase transcrieri din Profeţi, pictate pe suluri, cu semnele pătrate şi ferme ale limbii ebraice, dar mint şi din acelea cu litere greceşti, elegante, mai mult femenine. Toţi zăngănesc şi strigă, oferă şi trăncănesc, atrag şi amăgesc cu şiretenie; îndărătul meselor mici stau ghemuiţi zarafii, cari îşi au aci locurile şi drepturile din tată în fiu; căci templul refuză monedele greceşti şi romane cari poartă chip de om, şi astfel Evreul care vine din străinătăţi e nevoit să-şi schimbe banii, înainte de a plăti birul cuvenit templului sau când pune în dar vreo piesă de aur, în casetele pentru săraci.

Pe trepte, în mijlocul tumultului, pelerinii veniţi să se închine stau liniştiţi, cufundaţi în ei înşişi. Din Atena sau Syracusa, din Maroc sau Gallia, ei au privit o viaţă întreagă spre punctul acesta, au aşteptat această zi, când aveau să zărească marea patrie a credinţei, acest de-al doilea templu înălţat peste temeliile celui dintâi şi îmbogăţit graţie lui Herod. Şi acum, ei se roagă încet, cu exaltare crescândă, râvnind tot mai sus, până la poarta cea sfântă: acolo atârnă perdeaua brodată, multicoloră, despre care povesteau părinţii, acolo e butucul de aur al viţei de vie, simbolul rodniciei! Astăzi, ei au în cele din urmă dreptul să păşească în tinda cea mare şi să atârne, alături de mii de ofrande prea bogate, ceea ce au economisit şi au păstrat cu sfinţenie multă vreme, ceea ce au strâns la piept în toiul furtunii pe mare şi, ieri încă, aveau ascuns sub pernă, în hanul unde au poposit. Insă în fund de tot, îndărătul sălii întunecoase a Sfintei Sfintelor, ei ghicesc azi ceea ce vor putea zări abia în toiul sărbătorii t vasul de apă, făurit din bronz, aşezat pe tauri — simbolul mării originare, deasupra căreia planase la început spiritul Domnului.

Nestingheriţi de străini cari se închină şi de neguţători, o duzină de tineri şade în jurul unei coloane şi ascultă cum cărturarul citeşte din sulurile vechi şi le dă lămuriri; fiecare are voie să întrerupă: cu cât întreabă mai mult, cu atât e mai bun elevul; chiar şi copiii au dreptul la un răspuns potrivit cu priceperea lor; curând, lecţia se transformă în dialog—şi cine se distinge în controverse, cine găseşte, prin ascuţită analiză, ultima şi neaşteptata explicaţie a legei, e remarcat imediat şi poate ajunge el însuşi cândva cărturar.

Dar acum, învăţătorul îl întrerupe, căci jos sosesc în lungi convoiuri ţăranii din Galileia. Sunt recunoscuţi după port. Au noptat sub cerul liber şi aduc acum taurul de jertfă cu coarne de aur şi coşuri cu primele roade ale câmpului; preoţii le ies înainte — şi convoiul începe să cânte: „Picioarele noastre stau la porţile tale, Ierusalime". Şi o altă caravană sosită din depărtare, după cât se vede, vine în urmă, cu bărbaţi în strae bogate, călări pe cămile, aducând comorile lor învelite în basmale. Acum răsună cornul sacru.

III

Sub soarele arzător de-amiază, cortegiul preoţilor se îndreaptă spre cetatea guvernatorului ; o colină de urcat, o colină de coborît;ir aproape stă Roma de ludea! Dar întreg norodul, înşiruit dealungul străzii, vede prăpastia invizibilă dintre coline şi fierbe de m.“Inie împotriva acestei servituţi, împotriva vi/.itei obligatorii ce precede fiecare sărbătoare. Ca să umilească acest popor, guvernatorul se instalează de patru ori pe an în cetatea Antonia, spre a arăta miilor de oameni veniţi din depărtări că Roma stăpâneşte aci! FI ţine în păstrare sfintele vestminte şi le dă de fiecare dată celor cari vin să-i roage, dar nu ca proprietate a lor, ci numai ca împrumut! De ce oare odăjdiile marelui preot trebue să se afle în mâini păgâne, dela o sărbătoare la alta, pentru a fi purificate apoi prin îndelungă tămâere? Acum, ei dispar prin poarta fortăreţii.

Guvernatorul îi primeşte în picioare.

Ca şef suprem al legiunii, el poartă coif şi colier — şi, când salută, sabia zăngăneşte uşor. Preoţii se înclină adânc — şi aşteaptă. Doi soldaţi aduc sipetul sigilat. întâi, stăpânul ţării frânge sigiliile romane; pe urmă, băştinaşii rup propriile lor sigilii, ce le-au fost acordate după multă luptă şi străduinţă. Ei scot din sipet vestmintele, grele de aur şi de pietre preţioase; încă un salut din ambele părţi> aproape mut; pe urmă, Evreii părăsesc pe Roman şi duc spre templu bunul lor.

Lui Pilat îi vine să strige de necaz şi mânie : oare niciodată nu va putea fi înfrântă această umilinţă plină de orgoliu ? Roma, care a subjugat jumătate din toată lumea, nu va învinge niciodată în întregime poporul acesta mic şi slab? El stă aci, în numele împăratului, de cinci ani şi mai bine — şi cu toate că nu raportează altceva acasă, decât că e linişte şi supunere — fierberea stăruie sub neteda suprafaţă şi câteodată ţâşnesc chiar scântei din adâncime. Nu e oare o ruşine că el nu cutează să bată monede cu efigia împăratului? Ce rău le poate face acestor oameni un chip gravat ? Chiar dacă împăratul se lasă divinizat, el tot împărat rămâne; dar când s'a mai auzit ca un popor să-şi facă regi din zeii săi ? Ce înseamnă asta: Stat dumnezeesc ? Nimeni nu-i împiedică în obiceiurile şi ritualul lor la templu; Roma n'a impus vreodată barbarilor zeii ei. De ce această veşnică răsvră- tire pentru câteva chipuri, pentru câteva idei şi simboluri ?

Pe atunci, când a intrat în funcţie şi a adus cu sine insignele militare cu efigia împăratului, dânşii au plecat cu miile, au stat cinci zile şi cinci nopţi în faţa cetăţii — şi când i-a împresurat cu trupele sale şi i-a ameninţat că-i va măcelări pe toţi, ei şi-au desgolit atunci grumajii: cu toţii vroiau să moară! Ce-i mai rămânea de făcut, decât să scoată iarăşi din oraşul sfânt emblemele şi pajurile imperiale?

In realitate, nu le-a fost decât de banii templului ! Se vaită de micile impozite romane, dar templului lor plătesc cu bunăvoie! Ei cutează să se revolte astfel, numai pentru a sustrage Romei controlul propriilor lor averi! Cine ştie ce pregătesc ei cu tot aurul pe care acest popor prea bogat îl duce acolo, pe colină ! Dacă se iveşte cea mai mică agitaţie, dacă se înmulţesc răscoalele în Galileia şi dacă vorbeşte cineva la Roma de un eşec, atunci s’a isprăvit cu postul de guvernator.

Şi Pilat se gândeşte la Roma. Se întreabă . iacă mai trăeşte protectorul său, puternicul Nejan. Şi împăratul? Soţia guvernatorului are viHiiuii, crede în visuri şi îl înfricoşează. Pilat si* gândeşte la împărat,

Tiberiu locuia la Capri, bătrân şi solitar. Stăpânul lumii, împăratul roman, trăise până acum, an după an, pe insula aceasta minusculă, în plină mare, departe de capitala sa, departe de guvern, posomorit, duşmănos, aproape inactiv. Sus, pe stâncă, şi-a clădit un castel; acolo îşi petrece timpul, privind depărtările mării, înşirând la cifre mistice. Azi e indiferent, mâine e feroce ; iartă şi ucide, persecută şi redă libertatea — dictator întunecat şi crunt, care a remis puterea în alte mâini şi totuşi, în fiece moment, şi-o smulge înapoi, neîncrezător, închis şi trist.

Ce rost avea oare fluviul de sânge pe care I-a vărsat? Mai are vreun preţ? împăratul şi-a pierdut unicul fiu şi totuşi nu se poate răsbuna. In juru-i nu e decât sânge şi ură; pretorienii nu se încred în favorit, împăratul nu se încrede în pretorieni şi toţi n'au încredere în împărat. Numai aci, pe insula stân- coasă, el e în siguranţă! Unde altundeva ar putea să se refugieze stăpânul lumii?

Poate în filosofie ?

In ultima sa epistolă, Seneca a scris despre Diogene : „Să fii—într'o lume de înşelători, de ucigaşi şi corupători de suflete — singurul căruia nimeni nu-i poate face vreun rău, aceasta valorează cât un regat!“ Şi împăratul cere să i se aducă ultimul discurs al lui Seneca şi citeşte: „Cu toţii am săvârşit greşeli şi ne vom mai poticni până la adânci bătrâneţi. Răul nu se află în afară de noi, ci el se ţine în măruntaele noastre. Trupul e numai povara şi pedeapsa spiritului. Sufletul nostru e împins într'acolo de unde se trage. Acolo îl aşteaptă liniştea eternă, acolo, unde va zări lumină şi claritate după agitaţiile tulburi ale lumii. Va veni ziua care te va isbăvi şi te va scoate din promiscuitatea de tabără a acestei vieţi urîte, odioase. Să fii înlănţuit, schilodit, ţintuit pe cruce, acestea sunt semne ale virtuţii."

Aceasta nu sună oarecum la fel cu ciudata credinţă dela Ierusalim ? Şi împăratul se gândeşte la Evreii cărora le-a încredinţat atât de multe afaceri, la Roma, pentru el şi pentru Stat. A trimis, pentru templul lor, daruri somptuoase şi, astăzi încă, el pune să fie jertfiţi acolo câte un taur şi doi miei în fiecare zi, „în slava Dumnezeului suprem". Cine e zeul acesta suprem ? Ei nu-l pot zugrăvi şi nici numi, tot atât de puţin ca şi Seneca. Oare Dumnezeul lor i-a salvat atunci când el, împăratul, i-a proscris dintr’odată pe toţi, după ce abia îi protejase ? Nu. Dar mii dintr’înşii au preferat să meargă în lagărele de pedeapsă decât să ardă lucrurile lor sfinte. Ce firi ciudate! Acum însă, bătrânul chemase la Capri pe tânărul prieten al fiului său asasinat. împăratul vrea să aibă lângă dânsul pe acest tânăr evreu, fiu de rege, înainte de a porni pe urmele propriului său fiu. Încotro?

Seneca spune: în pace...

Gândurile lui Pilat rătăcesc între Capri şi Roma. Cel puţin de-ar fi făcut avere, ca Varus! Pilat nu e mai rău decât ceilalţi administratori; e cuprins uneori de o subită ferocitate, e adesea arogant şi plin de răutate d<- pe urma plictiselii şi isolării impuse într'un pont colonial. A dat în arendă birurile şi vămile, la fel ca şi predecesorii săi, şi n'a pus cine* ştie ce la o parte. Ce-i

pasă lui dacă (ara geme sub împilarea perceptorilor şi a cămătarilor, cari storc poporului mai mult decât au de dat guvernatorului ? Vameşii aceştia sunt necinstiţi şi nu găsesc crezare în l a la niciunui tribunal. Pilat însă, are mâinile curate.

IV

După amiază, într'o sală răcoroasă, zidită din pietre cubice, între sanctuar şi portic, s’a întrunit Sfatul suprem al Evreilor. Aci, în Sanhedrin, stau în cerc preoţii cei mai distinşi ; toţi sunt cărunţi, mulţi au albit deabi- nelea şi acela care şade în jeţul înalt, e Ioset Caiafa, marele preot, capul naţiunii. Pe el îl găsise Pilat în locul acesta, când intrase în ţară; pe el îl confirmase guvernatorul: nu-l numise; şi încuviinţarea de a se aduna în şedinţă, el obişnueşte s’o dea numai de formă. De altfel, sfatul suprem e liber să funcţioneze ca tribunal religios şi civil. El are rolul magistratului şi al Senatului. Hotărîrile lui sunt irevocabile şi toţi Evreii, chiar prinţii şi înalţii preoţi, precum şi ceilalţi Evrei din ţări depărtate, se supun sentinţelor lui. Numai pedeapsa cu moartea, pe care Sfatul o rosteşte prin majoritate de glasuri, are nevoie de aprobarea Romanilor. Cei adunaţi aci în şedinţă, au fost aleşi chiar din cercul lor; dar, în realitate, ei îşi moştenesc locurile în familiile vechi — iar scaunul preşedinţial va fi ocupat încă timp de câteva secole de membrii familiei înţeleptului Hillel. Ereditatea şi vârsta fac ca adunarea aceasta să fie conservatoare şi, de câteori Romanii îşi pot exercita influenţa, ei introduc acolo bărbaţi bogaţi, deprinşi cu viaţă largă, comodă.

Aceştia sunt Saduceii, un mic şi puternic partid de patricieni; ei nu şi tulbură buna dispoziţie, nu-şi amărăsc plăcerile ce le trag din puterea şi privilegiile clasei stăpânitoare, nici prin îndârjire împotriva cuceritorului, nici prin exagerarea practicilor religioase. Legea lui Moise e valabilă ca şi în prima zi — şi va fi păstrată; întrucât priveşte însă comentariile asupra acestei legi—tot ce s'a spus şi s'a gândit de-atunci despre ea — nu mai sunt cuvintele Profetului şi nu ne mai interesează. Unde stă scris că n'avem dreptul să adunăm bani, că nu ne este îngăduit să mâncăm din vase de argint şi să nu ne bucurăm de viaţa pe care ne-a dăruit-o Dumnezeu? Nu-i vorbă, Romanul e necurat, dar bunurile pe cari le aduce el din Occident nu sunt interzise, — numai să se ţină posturile în zilele prescrise.

Poporul nu poate pricepe toate acestea—şi nici nu-i nevoie să le înţeleagă. Să li se fă- găduiască oamenilor numai răsplata pe pământ : viaţă lungă, precum îi învăţau profeţii, viaţă cinstită şi lipsită de păcate şi osânde, fără frica şi fără speranţa într’o existenţă vii- toare ! Să li se arate că îşi asigură nemurirea prin copiii lor şi să li se recomande să procreeze cât mai mulţi, ca să fie astfel binecuvântaţi I1 ,/lngă aceste personagii comode, cu avere, l>iiie hrănite, — lângă Saduceii indulgenţi în

< licstiuni religioase şi spirituale, dar severi iu ce priveşte judecăţile lumeşti — stau în

< orcul Sfatului suprem Fariseii, duşmanii lor. IMrbaţi deşiraţi, uscăţivi, cu figuri lungăreţe, însufleţite de priviri arzătoare, fanatice. Numele lor înseamnă „cei separaţi, cei curaţi". Fi alcătuesc partidul naţional, cu vreo şase mii de partizani în ţară; democraţi prin na- ştere, educaţie şi conduită, ei sunt versaţi în toate noile comentarii ale legii, fiind aproape toţi fii şi fraţi de fierari şi tăbăcari, de dogari, cărăuşi de lemne şi meşteri de sandale. Partidul lor cere ca şi dânşii să lucreze o treime din zi sau să muncească în toiul verii cu mâinile şi iarna să studieze. Cei mai mulţi dintre ei sunt săraci; cu mult zel, ei observă legea care le interzice să primească bani sau orice altă remuneraţie pentru învăţătura Scripturii, De-aceea, poporul îi respectă.

In schimb însă, cu acelaşi zel de puritani, ei se ţin departe de viaţa cotidiană a poporului din care se trag şi —fără să râvnească la putere, plăceri sau avere — ca duşmanii lor, aristocraţii Saducei — ei sunt totuşi plini de mândrie în calitatea lor de cunoscători ai Scripturii, pe care o diseacă şi o comentează. In fond, în orgoliul lor de intelectuali, ei dispre- ţuesc pe ţăran şi meşteşugar, pe fraţii lor, când aceştia nu pot citi Scriptura, când nu împlinesc cu scrupulositate legea sau nu se pricep în interpretarea ei. Filacterii pe cari îi poartă totdeauna la mână, ciucurii cei mari ce le atârnă de vestminte, trebue să le amintească neîncetat de îegea lor.Prin felul cum ei socotesc efectul ce-l va avea fiecare jertfă asupra îndurării lui Dumnezeu şi cum se mândresc faţă de cei mai puţini desăvârşiţi decât dânşii, prin rugăciuni şi flagelări îndelungate, prin pomeni împărţite în văzul tuturora, în piaţă sau în templu, prin posturi prea lungi şi abluţiuni exagerate; prin felul cum îşi etalează necurmat, în faţa celorlalţi, grija excesivă ce-o au de a nu pierde nicio oră, de a nu omite niciun rit, complă- cându-se mai mult în cele interzise decât în cele prescrise şi îngăduite, — prin toată această purtare a lor, ei conduc de fapt educaţia poporului. Dar scepticii se întreabă, cu ironie, dacă nu cumva ei vor începe curând să cureţe şi să lustruiască soarele.

Fapta cea bună birueşte, nu intenţia; cine aduce templului daruri şi jertfe, e scutit de obligaţia de a întreţine pe părinţii bătrâni; în orele de învăţătură, nu se discută despre păcate, conştiinţă, adulter—ci despre numărul paşilor îngăduiţi în zi de Sâmbătă sau despre reducerea pedepsei celor cari au săvârşit vreun delict, dela patruzeci la treizeci şi nouă lovi- turi de vargă. Şi,

de ani de zile se discută : dacă snopii pentru ofrandă pot fi seceraţi a doua zi de Paşti, în cazul când cade într'o Sâmbătă ? E oare valabil jurământul pe templu sau abia când e rostit pe aurul templului ? Este lehuza necurată în primele şapte sau în primele patrusprezece zile dela facere ? In ziua iertării păcatelor, tămâia din faţa Sanctuarului trebue aprinsă înainte sau după intrarea marelui preot ?

Dar, în timp ce dogma şi interpretarea Bibliei ameninţau în felul acesta să înnăbuşe etica, glasurile Fariseilor trezeau în popor speranta, neîncetat înnoită, în soarta sa politii A: iarăşi Moise şi eliberarea, iarăşi poporul .ilcs, mereu şi iarăşi Statul dumnezeesc şi di .preţul faţă de păgâni. Şi după cum părinţii lor refuzaseră altădată să depună jurământ I .ilsci case regale a lui Herod, tot astfel ei îl refuză acum Romanilor.

Astăzi, în adunarea marelui Sfat, ei urmează să aleagă pe unul dintre condamnaţi, «•are va fi eliberat de către Romani; căci la fiecare sărbătoare de Paşti—după un obiceiu ce datează de o generaţie—Evreii au dreptul să ceară înapoi dela Romani viaţa unui condamnat. Şi acum, ei stau şi se sfătuesc pe cine să propună.

V

La ora aceasta, când umbrele cresc, bogaţii şi distinşii pelerini se lasă purtaţi prin străzi, în litiere; şi chiar dacă, din când în când, ei trag pe jumătate perdeaua, caşicum s’ar simţi jenaţi, totuşi nu le displace de loc să fie priviţi de norodul ce cască gura prin străzi.

Când se gândesc la casa lor din Roma sau Alexandria, li se pare că puternicul Ierusalim de altădată a devenit un oraş de provincie, care nu se oglindeşte decât pe sine; pe când dincolo, de cealaltă

parte a mării, se simte suflul a douăzeci şi două de provincii romane, printre cari mica Palestina aproape că se pierde. Ce exportă oare această ţară sărăcăcioasă ? Puţin ulei şi fructe. Numai spiritul limpede, ascuţit şi pătrunzător, şi-i răspândeşte în lumea întreagă: credinţa mândră, încăpăţânată, într'un Dumnezeu unic, al cărui chip nimeni nu cutează să şi-i imagineze şi să-i zugrăvească; orgoliul, ce nu-i lasă să venereze efigia regilor cari stăpânesc acest pământ şi nici chiar efigia împăratului; speranţa nestrămutată, proclamată cu glas tare, că Dumnezeul lor va înlătura pe zeii cei vechi. Această legendă îndrăsneaţă şi paradoxală a purtat numele lui Israel în centrele civilizaţiei şi ale religiunilor, pentru ca să le sdruncine cu mai multă siguranţă. Cu cât scădea forţa acestui mic popor, cu atât mai puternic pătrundea renumele său în lumea violenţei şi bogăţiei — şi dacă unii îi ridiculizau pe Evrei, alţii se temeau în taină de învăţătura lor incoruptibilă şi îi lăsau în voie.

Cei de-aci, cari se lasă purtaţi în straie de mătase de sclavii lor prin străzile înguste, sunt ei înşişi nepoţi de sclavi. Pompeius, primul cuceritor roman al Ierusalimului, a târît după dânsul pe străbunii lor, ca prizonieri de război, i-a dus la Roma, dar i-a eliberat curând pe cei mai mulţi. îngrămădiţi" pe insula Tibrului, ei au devenit mai întâi mici neguţători; pe urmă însă, când venise marele Cesar şi recunoscu inteligenţa acestor oameni, el îi atrase mai aproape de dânsul, le dădu drept de vot în adunarea poporului, îi însărcină cu furnituri militare şi livrări de cereale. In scurt timp, ei

câştigară atâta încredere, încât de- veniră bancheri ai împăratului, creditori ai regilor decăzuţi, dar şi impresari de teatre şi balete, şi chiar artişti în astfel de trupe. Erau adaptabili, flexibili, poligloţi, înzestraţi cu. toate virtuţile şi slăbiciunile Levantinului.

Şi totuşi, colonia aceasta de opt mii de Fvrei, sporită de străini şi aventurieri, ajunsă repede la bogăţie şi mare influentă, se ţinea isolată şi curată la Roma, marele oraş al lumii. Numai puţini dintre ei au devenit păgâni ; unii au adoptat obiceiurile locale, purtau nume romane, se duceau la jocurile barbarilor, se fereau să se afle că erau circumcişi; dar aproape toţi ţineau la vechea credinţă, cei mai mulţi în mod făţiş, alţii pe ascuns — şi nu se amestecau cu păgânii. Ajunse chiar la modă, mai cu seamă printre plictisitele doamne din societatea romană, să se înghesue în sinagogă—şi pe urmă, când stăteau întinse Ia masă, savurând friptura de păun, când murenele de Tartessus erau desprinse din oase, când se deschideau scoicile de Chios şi când, între două vomitive, plafonul şi pereţii sălii de banchet începeau să se rotească şi să se depărteze în jurul lor, făcându-le să se viseze în alte încăperi, în spaţii noui, atunci era momentul să se entuziasmeze pentru un Dumnezeu unic şi invizibil.

Oare vechii zei nu se aflau de multă vreme în

agonie ? Oare nu predicau şi Stoicienii, în

Public, pe Dumnezeul unic şi nu l citau pe laton care, încă cu trei sute de ani înaintea lui Iuliu Cesar, a deplâns prăbuşirea sufletului din lumea eterică în învelişul trupului şi a celebrat veşnica reîntoarcere? Pentru aceasta trebue să se renunţe la plăcerile vieţii? Iată ce-a scris de curând Seneca, filosof dar

Şi om de lume, preot al sufletului: „O viaţă ără supărări şi fără nicio nenorocire e ca o mare moartă. Ceea ce trebue să servească pentru binele nostru, Dumnezeul şi Părintele nostru ne-a pus la îndemână; el n'a aşteptat rugămintea noastră, ci a dat dela sine."

Dumnezeul şi Tatăl nostru ? Ce cuvânt ciudat ! Dacă am avea cu toţii numai *un* tată, atunci am fi cu toţii egali! Cumplită primejdie! înadevăr, acest Seneca merge şi mai departe. El scrie : „Sclavii nu sunt numai oameni, tovarăşi de casă, prieteni, ci şi fraţi de sclavie. Toate bunurile ce ne sunt acordate şi cari ne luminează viaţa: copii, onoruri, podoabele unei femei, nu sunt proprietatea noastră, ci numai bunuri împrumutate, cu cari înfrumuseţăm calea vieţii noastre — şi cari revin din nou stăpânului, ca şi inventarul unei ospătării după plecarea călătorului." Dacă bunii noştri sclavi ar auzi toate acestea, Imperiul lumii ar începe să se clatine!

Dar, la urmă, filosoful nu gândeşte chiar aşa de rău, căci încheie: „De aceea, culegeţi repede bucuria ce v'o dăruesc copiii, prindeţi fără întârziere orice plăcere se iveşte: timpul vă zoreşte! Iubiţi tot ce v'a dat norocul, ca nişte lucruri ce vă vor părăsi iarăşi îri curând." Aceasta e adevărat şi Epicur spune la fel; numai că, ar trebui poate să se mănânce mai puţine stridii şi trufe.

Aşa gândesc puternicii din Roma şi caută să potolească sentimentul crescând al neliniştii, folosindu-se de doctrine şi învăţături asupra sufletului, luate dela filosofi străini. Căci nu mai există acum decât oameni foarte bogaţi şi alţii foarte săraci; clasa mijlocie a dispărut şi zeci de mii hoinăresc şi flămânzesc, trebuind să fie hrăniţi din hambarele Statului; toate sunt făcute şi, în acelaş timp, toate sunt sdruncinate de aventurieri şi mijloci- lori, <lr otrăvitori şi agenţi secreţi; vechea dis-

■ iplină, din vremuri republicane, e insuficientă i dispare sub bunul plac al împăraţilor; pre- 1 •-* ţii ţes intrigi împotriva gărzii, garda imput ri va favoriţilor şi aceştia contra împăratului absent, în vreme ce valurile spumegânde

•ilr mizeriei se isbesc de luxul rafinat al gu- <■ munţilor, sfărâmându-se ca de o stâncă, însă pentru a se reface şi a se arunca din nou, .mieninţătoare. Stânca aceasta tremură sub palatele strălucitoare — şi, prudenţi, stăpânii lumii încearcă, cât mai e timp, să se reasigure pentru orice eventualitate, ca s'o scoată cu bine la capăt chiar şi în lumea cealaltă. Cine poate şti dacă nu cumva bătrânul Dumnezeu al acestor Iudei sau zeii cei noui ai celorlalţi sofişti, se vor dovedi cu atât mai puternici cu cât sunt mai invizibili?

Distinsul Evreu din litieră reflectează asupra gândurilor prietenilor săi păgâni, în timp ce ‹l străbate străzile oraşului lui Dumnezeu. Şi, dacă descinde acum la hanul său, poate că întâlneşte un prieten de afaceri din Alexandria, dela care va auzi nu numai povestea falimentului unui rege detronat, — ci va afla veşti şi despre coreligionarii săi din Egipt: ce citesc, ce discută ei, şi în ce măsură despart sau amestecă ei spiritul şi credinţa. De bună seamă că Evreul roman va auzi dela Fvreul grec lucruri înadevăr demne de laudă.

Căci în Egipt (de unde vaporul îi aduce aci în puţine zile) ei locuesc din vremea Pto- lomeilor; acum, trăesc acolo un milion de Fvrei. In Alexandria, ei alcătuesc jumătate din numărul oamenilor liberi, stăpânesc două cartiere ale oraşului, conduc comerţul din Orient spre Apus, posedă corăbiile şi antrepozitele cele mari, de când împăratul August le-a încredinţat supravegherea Nilului şi a Deltei: semn de cea mai mare încredere, căci aci erau grânarele Romei.

Aci era însă şi capitala intelectuală a lumii, cu mult înainte ca Roma să fi devenit capitala politică. De ce s'ar fi opus Evreii cultivaţi de-acolo artei greceşti adusă cu corăbiile, din vremea lui Alexandu-cel-Mare ? Doar ei nu o expun în templul lor, care vroia să rivalizeze în strălucire şi cucernicie cu templul din Ierusalim. Şi dacă citeau pe Homer şi Platon, toate acestea nu erau decât romane ce nu puteau sdruncina lumea lor teocratică. Dimpotrivă, ei au tradus în greceşte, în urmă cu două sute de ani, pe Moise şi pe Solomon, legea şi înţelepciunea neamului lor de obârşie — revelând astfel întregii lumi, printr'o singură lovitură, misterele acestui mic popor. Când, după legendă, 72 de învăţaţi isolaţi pe o insulă au tradus în 72 de zile cele cinci cărţi ale lui Moise, acest moment decisiv i-a separat de patria lor; ei, Evreii emigraţi au devenit astfel noii cetăţeni ai lumii. Ei au slăvit ziua când au prezentat savantului rege al Egiptului cartea de aur cu litere greceşti— căci lumea trebuia să afle acum că Moise era mai mare decât Pythagora.

Astăzi, la ospătărie, Evreul roman se informează cu mare zel pe lângă omul din Alexandria. Vrea să afle dacă Philon se va duce din nou la împărat, ca legat ? Oare cartea cea nouă pe care a scris-o despre visuri, nu e prea liberală? Nu merge el prea departe, la sfârşit, şi nu va slăbi prin aceasta credinţa în profeţi?

Caci această stea a iudaismului din străinatate, acest Philon, care acum e un bărbat de vreo şaizeci de ani, uneşte în scrierile sale cele două luni ce se contopesc în curentul Nilului : el uneşte curentele gândirii, cari curg laolaltă în delta acestei epoci. Cetăţean al primului imperiu al lumii, discipol al celor două civilizaţii, — un înţelept în portul unde acont ca/ă marile corăbii, aducând cu ele mărfuri ,.i idei,—lipsit de scrupule inutile şi aproape liber de prejudecăţi naţionale, el situează Noiritul deasupra combinaţiilor politice ale Ileladei şi ale lui Israel; din ideile profeţilor şi acele ale platonienilor, el plăsmueşte prima imagină a unui Dumnezeu uman şi iubitor care înfrăţeşte pe toţi oamenii, pentrucă el este Tatăl lor, al tuturora. Aci, în pragul a două milenii, apare pentru întâia oară în ocbii oamenilor împărăţia sufletului.

Omul a decăzut, învaţă Philon, dar Dumnezeu vrea salvarea lui prin cunoaştere de sine şi prin pocăinţă. Nu depuneţi jurământ în numele Domnului, cultivaţi buna înţelegere şi comunitatea bunurilor, preţuiţi deopotrivă toate popoarele, hrăniţi pe duşmanul vostru când e doborît de foame, ocrotiţi pe femeia prizonieră, cruţaţi sclavii, animalele tinere şi acelea gata să nască, cruţaţi chiar şi arborii roditori. Eliberaţi-vă de materie, fugiţi de petreceri risipitoare, căutaţi singurătatea, renunţaţi la dragostea sensuală : atunci corpul vostru se va pierde în extaz şi sufletul va renaşte şi va înflori. Evitaţi procesele, forumul şi adunările populare. Deveniţi simpli, blânzi şi calmi, în loc să fiţi bogaţi şi trufaşi în fastul vostru. Pământul e o ţară străină ; patria voastră e cerul: cine recunoaşte aceasta şi o pune în practică, cine face binele şi slujeşte lui Dumnezeu, acela este, potrivit legii, chiar fiul Domnului. Căci Dumnezeu iubeşte pe cei umili şi îi mântueşte; îndurarea lui alege, încă înainte de naştere, pe cei pioşi prin spiritul său, el se revelează sufletelor sfinte şi, prin lumina lui interioară, el le îndrumează dincolo de limitele omenescului.

VI

Dacă ar sta acum într'un colţ ai hanului doi bătrâni Farisei şi ar asculta convorbirea Evreului roman cu cel grec, atunci fiecare cuvânt şi chiar numai înfăţişarea lor ar trebui să-i revolte. Din mantale preţioase, răsar figuri bine hrănite; Romanul e fără barbă, cu totul ras, după obiceiul acelei societăţi căreia râvneşte să-i semene; celalt, are trăsături moi şi ochii blânzi. Dar Fariseii, uscăţivi, sărăcăcioşi, arată nişte capete lungă- reţe, încadrate de bărbi albe, mari,* ochii lor arzători sunt plini de mânie şi necaz împotriva celor molâi şi pe

jumătate credincioşi, pe cari îi urăsc cu mai multă patimă decât pe cei necredincioşi.

Păcatul de moarte a fost săvârşit atunci când oamenii aceştia au tradus Biblia, când alianţa lui Dumnezeu cu poporul său a fost desvăluită oricărui păgân! In şcolile lor, ei. Fariseii, învaţă cu glas tare că acel care citeşte chiar numai o singură carte păgână, va fi înlăturat din viaţa veşnică. Greceasca e pentru sclavi, nu pentru oameni liberi; de-atunci, de când cu traducerea, a început a doua decadenţă — şi dacă Evreii sunt astăzi slugi in loc să fie stăpâni, aceasta e pedeapsa dată de Dumnezeu pentru o astfel de trădare. Cu ■corăbiile lor, liberalii aceştia au adus în ţară, pană la treptele templului sacru, cele mai primejdioase moravuri.

Sufletul? Parcă n’am învăţat-o şi pe asta! Dar a ucide carnea, n'ar însemna altceva decât a distruge forţa noastră naţională! Străinii aceştia, umflaţi ca nişte bureţi, au zămislit doar atât de puţini copii — contrar poruncii profeţilor! Să situezi întreaga revelaţie în lumea lăuntrică a sufletului omenesc, să dispreţueşti lumea simţurilor — oare aceasta nu înseamnă să zdruncini trecutul şi viitorul lui Israel, deopotrivă de glorioşi ? Acum, când suntem asupriţi, trebue să apărăm chiar cu viaţa noastră spiritul părinţilor noştri, al legii şi învăţăturii noastre, pe care nicio Romă nu ni le poate smulge!

Si oare părinţii noştri n'au făcut la fel? însuşi Pompeius a putut cuceri oraşul acesta, numai pentrucă odihna de Sâmbătă a împiedicat pe asediaţi să ia armele. Da, în vremea aceea mai exista un popor unit şi mai stăruia asupra lui acea vrajă desprinsă din spiritul

Macabeilor. Vraja aceasta a fost curmată de Herod.

Şi cei doi bătrâni, ghemuiţi într'un colţ al hanului, vorbesc despre Herod-cel-Mare; ei au apucat ultimii săi ani de domnie, când erau încă băeţi. Idumeul acesta, de o cruzime de necrezut, a trădat ţara consulului Ciceron şi a dus la Ierusalim pe Pompeius şi

Crassus. Fiu de sclav, Herod îşi otrăvise tatâl şi fraţii, pentru a stoarce dela aventurierii romani demnitatea regală, plătind-o cu aur şi comori — şi pe care a pierdut-o apoi din nou! Ce-a dobândit el pentru Israel în decenii de stăpânire ?

E adevărat că şi-a întins regatul până la Antiliban, până în Siria şi Arabia; aproape că a reconstituit regatul lui David. Dar nu cu credinţa lui David, ci cu viclenia lui Ab- salom a făcut el aceasta. A oferit Romei sute de daruri, a construit temple, teatre, băi pentru păgânii de dincolo, până în Fenicia; a orânduit jocuri şi lupte de gladiatori romani, cari aveau loc chiar aci, în marginea oraşului sfânt, pentru ca — pe deantregul barbar cum era — să smulgă lumei o glorie şi un nume pe care propriul său popor i-o refuza cu batjocură şi dispreţ! Şi, cu toate că a cheltuit milioane cu restaurarea templului,

cu toate că i-a aurit vârful, a acoperit curţile cu marmoră şi a turnat porţile în bronz de Corint, cu toate că a pus să se ţese din fir de byssus draperia cea sfântă — el n'a putut totuşi să aurească propriile sale crime şi nici să le acopere cu ţesături preţioase! Sângele celor trei sute de tauri sacrificaţi s'a pierdut în fum — dar sângele celor patruzeci şi cinci de Farisei pe cari i-a executat în urma judecăţii marelui Sfat, pluteşte încă în jurul sfântului aşezământ. Şi din vulturul de aur al Romei pe care sclavul şi linguşitorul acesta îl atârnase deasupra porţii, se mai vede acea urmă umbrită, ce n'a putut fi ştearsă nici de rugina, nici de ploile unei jumătăţi de secol.

Pentrucă a clădit un templu şi a întreţinut multe femei, el îşi închipuise că este al doilea Solomon; pentrucă a primit dela Cleopatra cri natrusute de trabanţi şi avea un corp de gardă alcătuit de Druşi şi Germani, el se i rodea un al doilea Cesar. Pentrucă ţinea la . iirte eunuci şi prezicători, efebi şi spioni, pentrucă se producea ca orator şi dădea copiilor săi nume romane, pentrucă a contractat /rc.c căsătorii şi a zămislit o duzină de copii »e socotea părintele patriei!

li oare de mirare că, după sfârşitul său, ţara întreagă căzu pradă revoluţiei, că pretutindeni soldaţii se încoronară ca regi şi se i.V/.boiră între ei, — până ce oamenii cu judecată au trimis soli la Roma pentrucă, împreună cu emigranţii, să roage în genunchi pe

împărat să facă ordine şi să isgonească, rl, păgânul, pe aceşti regi falşi şi pe toţi parveniţii evrei? Nimeni n'a observat zâmbetul de pe buzele frumoase ale lui August, când acesta ascultă în templul lui Apollo implorările celor opt mii de Judei — şi le acordă, i a o graţie, ceea ce corespundea de fapt do-

i iuţii sale. Divide et impera! Şi, el împărţi I '.-destina în cinci părţi; micile provincii sărăcăcioase, dela periferie, fură date fiilor lui

I lerod — nişte prinţişori cari se mândreau cu nurnele de tetrarchi. Insă ludea deveni curând

o provincie romană — şi, odată cu cetatea şi templul din Ierusalim, Romanul ţinea în mâinile sale inima ţării.

Ca nişte prisonieri, cei doi bătrâni Farisei meditează pe îndelete asupra unei soarte cu cnre s'au pomenit totuşi din naştere; căci nArbătoarea Paştilor le întoarce

totdeauna gândurile spre trecut şi le îndreaptă apoi spre viitor. Mai suntem noi oare poporul ales ? De două sute de ani, din vremea lui Mata- thias, pietrele de onix, cari vesteau altădată prezenţa lui Dumnezeu la sacrificii, nu mai lucesc pe pieptarul marilor preoţi. Eliberare! Iu oraşul acesta, totul e zăvorit, supravegheat, ameninţat. Revolta trebue să vie de-afară; dela Nord. Acolo, în Galileia infectată de păgânism, Zeloţii aşteaptă, se agită de pe acum! Odată s'au mai ivit acolo tineri înflăcăraţi, hotărîţi să frângă sclavia. Nu fusese deajuns un simplu recensământ, pentru ca Iuda, galileanul, să se indigneze până la revoltă ? Impozitul e o infamie! strigă el, ca liber cetăţean, garnizoanei străine şi îşi adună trupa de voluntari entuziaşti. Porni contra Romei, însă totodată contra tuturor Evreilor romanizaţi, în frunte cu Herod, şi contra bogăţiei şi a puterii lumeşti. Niciun Evreu nu trebue să recunoască pe cineva ca stăpân asupra lui! Suntem liberi, Dumnezeu este capul Statului, legea lui Moise este Constituţia noastră! Dumnezeul nostru ajută numai celor cari se ajută pe ei înşişi! Suntem Sicarii, oamenii cu cuţitele!... Cu astfel de strigăte, înarmaţi de arsenalele secrete ale Gali- leii, ei au înaintat împotriva legiunilor romane ale lui Varus.

Nu au isbutit atunci — însă pasiunea lor a rămas; căci ea a sporit, arzătoare, în fiii celor căzuţi. Ei aşteaptă numai; se înarmează în taină, ca să înfrunte violenţa cu violenţă. Aceştia formează cu totul altă tagmă decât aceea aşa numită a sfinţilor Iordanului, cari încearcă să restabilească împărăţia pierdută, prin rugă- ciune si blândeţe, prin apă şi botez. Numai din Galilia poate veni mântuirea.

VII

Soarele a apus, coborând după acoperişul de tm al templului, în partea cealaltă, în mare. \ um ultimele sale raze iluminează sanctuarul Im Jupiter, pe care îl zidise acolo, în portul Cesareei, acelaşi rege judeu, Herod, care aurise şi templul de aci. E acelaşi soare, şi gandurile celor cari se roagă nu mai sunt atat de deosebite, cum erau acele ale părinţilor. Credinţa oamenilor a scăzut, de când puterea armelor s’a ridicat la succese atât de nemaiauzite şi de când a crescut din marea Mediterană o împărăţie mondială, iar muritorii ■/au înălţat la rangul de zei. Zeus, Jupiter şi li hova par să fi îmbătrânit, căci oamenii sunt nevoiţi să lupte acum pentru slava lor, -,.1 fraţii să serăsboiască între dânşii. La Roma, la Alexandria şi aci, sectele se opun una alteia ; vestea cea limpede, revelaţia absolută, de mult nu mai pătrunde în inima celor cari caută calea. Pare că legile şi maximele străbunilor au pălit în toate împărăţiile, în toate limbile şi toate scrierile sfinte: autoritatea se clatină, tradiţia e dispreţuită. Fulgerul nu mai înspăimântă: omul nu se mai aruncă la pământ în faţa lui; soarele nu mai impune rugi şi adoraţii — şi prea des au fost văzute statuile zeilor, pentru ca să nu se ivească, dimpotrivă, acea dorinţă nouă pentru zei nevăzuţi. Totuşi Unicul, Invizibilul acesta, se pierde, fără chip şi cu neputinţă de atins, în negura timpurilor

trecute.

In mari tranziţii — ca şi crepusculul care începe să se întindă acum deasupra Ierusalimului, în sute de gradaţii ale spiritului, asemenea acelora cari resfrâng lumina dela munţii aceştia de piatră până la marea Mediterană —curba credinţi vechi şi a celei şi mai vechi, se clatină şi se scufundă. Şi când credinţa aceasta dispare ca şi ultimele licăriri ale apusului, se ivesc din întunecimi, una după alta, stelele înţelepciunii şi strălucesc deasupra locurilor părăsite. Filosofia pătrunde acolo unde zeii slăbesc şi se retrag — şi totuşi fiecare şcoală contrazice pe cealaltă, sectele se combat în loc să se alieze. Mai există oare vreo doctrină curată în toată lumea? Cine e mai orgolios: — stoicul rigid, care se poartă ca un ascet în mantaua sa de cerşetor, crede în destin şi totuşi luptă — sau blândul epi- curian, pasiv şi fără iluzii, bufon al bogătaşilor, şi căruia i-ar plăcea să îmbuce în linişte ceva bun? Şi unul şi altul predică frăţia, grijă pentru cei împovăraţi, uşurare a sclaviei. Lăsaţi Statului ceea ce i-se cuvine ; el vă va răsplăti potrivit serviciilor şi meritelor voastre; împărăţia cerului e însă deschisă tuturora, fără deosebire de putere şi de capacitate; ea este deschisă, mai presus de toate, suferinzilor şi păcătoşilor cari se po- căesc.

Philon pune origina tuturor relelor în pieptul omului; după dânsul, carnea e păcătoasă şi trupul nu e decât o

carceră a sufletului; toţi oamenii sunt egali în fata lui Dumnezeu, toti râvnesc cu însetare spre patria cea veşnică, tofi vor să fie lângă părintele lor suprem. Cât de aproape sunt toate acestea de învă-

taturile lui Hillel, care trăise ca un Fariseu, iu urmă cu două generaţii, şi fusese totuşi mare- l>i in pilda existenţii sale! El dădea tot ce avea,

ii Aia înadevăr precum propovăduia: „Dacă duşmanul tău cade, nu te bucura, ca să nu Ir vadă Dumnezeu cu ochi răi şi să nu-şi Arunce mânia asupra ta. Fii alături de cei iiNiînriţi, nu de cei cari asupresc. Nu te încrede în tine însuti, până în ziua morţii tale." I'll cuprinse apoi totul într'o singură maximă pe care o numi baza judaismului: „Ceea ce tu vrei să ti se facă ţie, nu fă nici tu aproapelui tău“. La mii de mile depărtare, Epicur unise şi el: „A face binele, e mai plăcut decât a primi binefacerile altora".

Şi totuşi, a existat o lume contrară acestor învăţături. Proprii discipoli ai lui Hillel, cei mai riguroşi Farisei, erau legaţi de viaţă, ţineau la ea. Dacă Dumnezeu era un monarh, never, un părinte milostiv al supuşilor săi, lumea pe care o guverna era bună; el n’a interzis nici

bogăţia, nici plăcerile şi poruncea copiilor săi să-şi afirme viaţa. Puritate, potrivit legilor, însă fără nici un fel de ascetism; căsătorie în anii tinereţii, pentru a procrea şi creşte mulţi copii; femei şi vin, atât cât îngădue Scriptura. Căci, spune Talmudul, „paradisul aparţine aceluia care înveseleşte pe tovarăşii săi.“

Dar şi doctrina lor era deja subminată. De ce, întrebară câţiva profeţi, Dumnezeul cel sfânt, Invizibilul, mai are nevoie de sacrificii sângeroase ? Dacă Dumnezeu a ales pe poporul său, de ce îl loveşte totuşi neîncetat şi îl lasă să cadă în sclavie ? Ca să-i pedepsească ? Poate numai pentrucă el nu mai vrea.să-i ajute! Şi nu e oare Grecul mai moral şi mai liber decât Evreul urmărit mereu de lege ?

Era de vină limba: încă din exil, ea a frânt mai întâi acea vrajă a mândrei isolări a lui Israel. Acum, guvernatorul roman vorbeşte greceşte cu Evreii, în timp ce-şi exercită funcţiunile ; judecătorul roman conduce desbaterile în greceşte, contractele comerciale sunt scrise şi ele în greceşte; preoţi şi mireni, meşteşugari şi chiar ţărani, trebue să se înţeleagă cu legionarii — astfel că, încet, încet, chiar şi textul original al Scripturii începe să cedeze, să facă loc unei traduceri mai plăcute. Din toate părţile, digul se rupe: în torente tot mai largi, se revarsă apele Occidentului.

Astfel, în marele vălmăşag, rămâne celui mai riguros partid, al Fariseilor, datoria de a păstra curate legea şi formele. Şi datoria aceasta sporeşte până la pasiune. In ochii lor totul pare sfânt în această ţară: pământul, prin dijma roadelor sale; grânele, prin eliminarea oricărei necurăţenii; oraşul, prin jertfa zilnică — dar acolo, sus de tot, sălăşlueşte însuşi Dumnezeu în sanctuarul său. Când poporul observa cu stricteţă poruncile, credinţa îi aducea din nou libertatea şi împărăţia lui Dumnezeu devenea şi o putere politică. Ca altădată Egiptul, Babilonia şi Siria, aşa putea fi

biruită mâine şi Roma !

Pentru aceasta însă, trebue dusă o viaţă exemplară: să se urmeze cu grijă formele pentru fiecare sărbătoare, pentru fiecare post; să se deosebească mâncărurile îngăduite şi cele neîngăduite, pâinea dulce şi acea sărată ; să nu se uite cuştile de verdeaţă, sulu-• I< Irgii, şofarul şi ramurile de palmieri; să

■ împlinească cu fidelitate, potrivit ritualului, ' i(c formele la circumcizie, căsătorie şi în- m irinănlare. Mai presus de toate, copiii tre- Iniinu să fie pătrunşi de legea lui Moise; tatăl învaţă pe copil, încă dela vârsta de trei .nu, toate ceremoniile dela masă; învăţătorul, numit maestru sau rabbi, îi face pe băeti să înţeleagă Scriptura şi el e pretutindeni onorat, pi-ntrucă nu primeşte bani, isgoneşte diavolul

■ i vorbeşte în parabole — cunoscând pentru

I ircare îndoială, pentru fiecare oră chiar, ver- Hele din Biblie şi psalmii potriviţi.

Ceea ce trebue să adore dânşii, e litera —

< iisul limpede al literii, fără niciun misticism !

V casta, într’o vreme şi într’o lume care învălmăşeşte ideile şi se pierde ea însăşi într'un liaos, într’o exaltare universală. Ei cred că

II in literă îşi vor dobândi iar sănătatea. Dar lilora îi va duce la pierzanie.

VIII

Din nou domneşte noaptea deasupra Ieru- dimului. Sărbătoarea e aproape; oraşul, prea plin de miile sale de pelerini, trezeşte în toate inimile o aşteptare şi o nelinişte plină de în-

< Antare. La ce se gândesc astăzi credincioşii, în timp ce-şi fac rugăciunea de noapte ? Pe

are profet îl citesc ei la lumina candelii de cu, înainte de-a aţipi? Visiunile Ini Daniel! I'atru fiare mari, fioroase, se vor succeda: icestea sunt împărăţiile lumii: aceea a Babiloniei, a lui Alexandru şi a Syriei cari, toate, •iu asuprit poporul lui Dumnezeu şi apoi au pierit. „Dar a patra va ti din fier, cu dinţi de fier, cu ghiare mari, doborînd şi strivind totul sub picioare". Aceasta e Roma, prevăzută de Daniel, marele profet care a venit cu Iuda Macabeul, liberatorul! Pe urmă însă,. Dumnezeu din cer va orândui o împărăţie ce nu va fi distrusă vreodată, şi asupra niciunui alt popor nu va veni împărăţia sa. Şi unul,, ca un Fiu al Omului, va apare în nori şi va fi înzestrat de Dumnezeu cu putere asupra tuturor popoarelor pământului.

Un Fiu al Omului! Profeţii cei mai vechi nu s'au exprimat aşa şi totuşi, aceeaşi ideie însufleţea cuvintele lor. Căci, de când măreţul regat al lui David, ce se întindea dela Liban până la Marea Roşie, a căzut în ruină, toţi profeţii ştiau că: din spiţa regelui David se va ivi noul şi puternicul rege al lui Israel! „Din cedrul frânt, Dumnezeu va sădi o ramură pe Sion“. Ce aduce el, Mântuitorul? Pace sau războiu? Mai întâi— aşa profetizau unii dintr'ânşii — Dumnezeu va câştiga, pe Sion, o mare bătălie pentru poporul său. „Pe urmă, voi revărsa spiritul meu peste tot ce e trup şi carne, apoi vor profetiza fiii şi fiicele lor, cei bătrâni vor avea vise iar cei tineri, visiuni. In aceeaşi zi va curge mustul din munţi, laptele din coline, se va revărsa apa prin albiile râurilor din ludea, căci un isvor va ţâşni din casa Eternului." Astfel cântau vechii profeţi — în cuvinte pline de bărbăţie şi voioşie.

Dar Zaharia nu mai vedea venind decât pe prinţul păcii: „Tresaltă de bucurie, fiică a Ierusalimului! Iată, regele tău vine la tine, biruitor şi drept, blajin şi umil, călare pe un.' i 11, |>r un măgăruş. Pe urmă, el nimiceşte . II< lr de războiu ale lui Efraim, caii şi carele .l« i.1/boiu ale Ierusalimului şi vesteşte po- |i..mclor pacea; şi domnia lui luminează dela

maro la altă mare şi dela fluviu până la

i npAtul lumii."

AMA a prevestit şi Hircan, în urmă cu un

• c< ui, când a avut visiunea unui taur alb cu

< nurne de aur şi îl văzu intrând în templu

<   .i ui\ patriarh. Da, şi nu de mult, încă sub

|| «-rod, un psalt cânta: „Vezi,   stăpâne, şi

Irr/.cşte pe regele lor, pe un fiu al lui David, pentru vremea pe care ai ales-o, pentrucă el •.A domnească peste Israel, slujitorul tău“.

<   )are n'a fost abia ieri, când Sybilla egip- trună văzu venind Mântuitorul?

Dar cine va fi dânsul? se întreabă în fiece noapte, după ce cercetase textele sfinte, Fariseul cu spirit atât de pătrunzător. Oare tr.teşte acum, respiră el undeva, în sânul lui Israel? Dar dacă vreunul s’ar încumeta, aşa cum au îndrăsnit mulţi după moartea lui

lerod, şi s’ar numi pe nedrept Acel-care-va- ,ă-vie ? Pretutindeni pândesc aventurierii, gata să înşele poporul! Ei caută să-i seducă cu cărţi de vrăjitorie şi prin lecuirea bolnavilor. Galileia e plină de răsvrătiţi, cari îmbracă orice manta, numai să pună mâna pe putere şi la malurile Iordanului stau Esenienii, cei cari nu fac nimic, botezătorii de dimineaţă, cari plâng în apă şi vestesc apropiata împărăţie a sufletului. Vai de popor, dacă un astfel de revoluţionar sau vreunul dintre iluminaţii aceia, s’ar folosi de glasul profeţilor şi s’ar da drept trimisul Atotputernicului, spre a sdruncina poruncile! Vai de asemenea şarlatani! Nu, încă nu trăeşte regele cel nou al Iudeilor!

Aşa nădăjduesc şi aşa ee îndoesc credincioşii în toiul nopţii. Dar şi unii din pelerinii aceia mai luminaţi visează la regele acesta. Oare Virgil şi Horaţiu, poeţii lui August, pe cari i-au citit la Roma, n’au scris la fel despre vârsta de aur, care e aproape şi va aduce pacea pe pământ? Unii proclamă că Roma are acum noroc şi că ea stăpâneşte lumea; totuşi, Daniel rămâne un profet infailibil şi vestitorul fericit al poporului. Philon vede însă în nori „figura divină, care îndrumează pe toţi Evreii spre un singur loc de pe pământ, stăruie pe lângă Tatăl şi capătă pentru dânşii iertarea lui. Atunci vor renaşte oraşele distruse, deşerturile vor fi locuite şi ceea ce e sterp, va deveni roditor!"

Noaptea domneşte în galeriile templului, încet se

mişcă siluetele preoţilor, legănaţi între veghe şi somn. Au uitat pe soldaţii romani, au uitat serviciul lor de gardă şi robia în care îi mai ţine soarta. Se apropie Paştile şi, prin toate gândurile lor, se strecoară melodia cea veche a Mântuitorului care va veni.

întreg Ierusalimul adormit visează la Messia*CAPITOLUL ÎNTÂI

C H E M A R E

Pe munte, potopit de razele piezişe ale soarelui de dimineaţă, un băiat stă întins în iarbă. Priveşte sus, spre cerul albastru. S'ar putea crede că e un cioban, căci oile pasc în apropiere. Şi în juru-i e atâta linişte, lanţul colinelor coboară atât de lin spre vale! Nu e nici urmă de mişcare omenească, încât tânărul ar putea dormi şi să-şi regăsească totuşi turma întreagă, la trezire. Insă el veghează şi oile acestea nu sunt ale lui. Ii place să plece de-acasă Sâmbătă dimineaţa; astăzi nu se lucrează în atelier, nu e deci nevoie de ajutorul său şi, între rugăciunea de dimineaţă şi sinagogă, îi rămâne o oră liberă. Singur, pe munte, cu privirea spre cer—numai acolo e fericit.

Căci deasupra muntelui şi deasupra norilor, locueşte Tatăl cel mare. Desigur, el nu poate fi văzut; chiar Moise l-a văzut numai o singură dată şi, uneori, el se arătase şi vechilor

>rofeţi; dar, de aci, se poate simţi prezenţa ui ƒdepărtată. Când vântul mării răsbate până aci şi apleacă trunchiurile bătrânilor măslini, încât ei trosnesc; când murmurul pârâului, ca şi acum după ploile de primăvară, răsună mai tare printre behăitul oilor; când acolo

,spre Nord, norii cei albi se adună în jurul Her- monului şi îi învălue piscul:—atunci se aude totdeauna vocea Domnului, căci el e Dumnezeul munţilor şi nu-i place câmpia netedă.

Aci e tocmai la mijloc şi se pot vedea toţi munţii: la stânga, Taborul rotunzit, aproape de tot; la dreapta, munţii Samariei şi, la sfârşit, Carmelul ascuţit, ce ameninţă mereu să se prăbuşească în mare. El a şi fost pe Tabor» dar nu s’a dus încă până la lacul din dosul lui şi nu ştie dacă va merge vreodată până la portul oraşului. Nu-l atrage nimic într’acolo. Oricât ar povesti oamenii despre corăbii şi oraşe, oricât ar vorbi ei despre neamurile cărora le aparţine cutare lucru, cărora li s'a răpit cutare alt lucru—parcă toate vorbele lor se sting înainte de-a ajunge la urechile acestui adolescent.

Aci e frumos, muşchiul e moale, smochinul dă tocmai atâta umbră ca să poţi ţine ochii deschişi — şi chiar cu spinii tot o scoţi la capăt. Oricât s’ar apropia ciocârlia moţată, ea nu se înfricoşează. Când sunt ciobani pe aci, ei nu stau de vorbă; toate animalele sunt liniştite şi supuse, şi pasc fără nicio grijă. Cu siguranţă că ochiul Tatălui le priveşte cu drag, cu toate că ele nu ştiu să se roage; el vede şi smochinul, desigur, şi pe băiatul ce şade la umbra lui, căci el este prezent în tot locul.

Jos însă, în orăşelul spre care îşi îndreaptă acum paşii — căci e timp să se înapoieze acolo, la Nazaretul cu casele acele albe — vorbesc cu toţii atât de mult despre Dumnezeu şi templul său, despre ţara Iudeei care Ie-a fost răpită şi despre păgânii cari dom- ncftc peste poporul lui Dumnezeu! Cei mai vorbăreţi sunt bogaţii, şi nici cărturarii nu Incctează de-a vorbi. De ce se duc ei prin

■ .iselc săracilor, cercetând dacă se roagă şi n precum se cuvine? Tatăl băiatului, dulgherul, ridică privirea de pe rândea, plin de ■ l i j ă când vine vreunul dintre Farisei; căci, el ştie că atunci îl va reţine dela lucru, că va

< \amina farfuriile, paharele, pereţii cocioabei, .i vadă dacă sunt curate, dacă totul e ţinut potrivit cu legea—şi aşa trece o oră şi scaunul mi e gata. Frumoasă e Scriptura, însă aseară, (And tata a citit din cartea lui Daniel, surorile au adormit şi mama stătea de faţă, parcă era înţepenită. Şi băiatul se gândeşte la surorile şi fraţii săi, cari sunt toţi mai mici decât dânsul, la vorba aspră a tatălui şi a mamei lângă cari niciodată nu se poate gândi din toată inima la Dumnezeu.

Acasă, îi găseşte pe toţi gata să meargă Ia serviciul divin, îmbrăcaţi în straie curate, pe cari mama le spălase ieri. In odaia întunecoasă, în unica odaie a sărăcăcioasei case de lut, unde toţi mănâncă şi dorm laolaltă, tatăl îşi caută lucrurile curate—şi pleacă apoi cu toţii. Pe cel mai mic dintre copii, îl poartă mama în braţe. Masa de dulgher dinaintea uşii e curăţată, uneltele sunt adunate — dar înăuntru, în casă, totul rămâne deschis: căci cine să fure în zi de Sâmbătă şi ce-ar găsi de furat aci!

Ei trec pe lângă fântână, un basin vechi, boltit, unde o vede în fiece dimineaţă pe mama sa cu ulciorul pe umăr; trec apoi pe lângă multe grădini, cari împresoară cu umbra lor răcoroasă casele celor bogaţi. Cât de îtnbel-

şugat cresc toate în această vale înaltă, plină de isvoare! Cipreşii bătrâni, cu crestele uşor încovoiate, se înalţă sus de tot, şi palmierii ce dau curmale sunt aproape ca şi dânşii; viţa de vie e acum avansată şi rodiile îşi arată florile roşii din ascunzişul lor de un verde descbis. Dar, în faţă, ei au sădit tufişuri pline de spini, pentru ca nimeni să nu se încumete să intre acolo, în grădini—şi de oare ce praful a acoperit în aşa fel spinii că nu mai pot fi observaţi, trecătorii se înţeapă lesne, iar copiii

t*Pă-

Şi băiatul zăreşte atunci priviri duşmănoase aruncate spre casele împodobite şi spre coloanele lor—căci el ia seama şi vede tot ce-i revelează sufletul omenesc. Insă nu poate înţelege aceste priviri, căci niciodată nu i-a trecut prin minte să trăiască el însuşi la fel ca bogaţii. Nu sunt oare deajuns laptele proaspăt de capră, brânza de oaie şi smochinele ? Şi parcă n'a auzit el câţi dintre renumiţii Farisei au fost pe vremuri meşteşugari ? Ar intra mai degrabă în pământ, decât să se aşeze la sinagogă în rândurile dintâi, acolo unde stau cei mari şi bogaţi în timpul slujbei divine.

Ceea ce-i mâhneşte pe părinţi, e numai faptul că de atâta vreme n'au mai putut merge în pelerinaj la Ierusalim. Căci o călătorie de trei zile e costisitoare.

Fiul vecinului, care a putut pleca într'acolo anul trecut, i-a povestit cât de bogat şi de aurit e templul lui Herod, cât de mari sunt jertfele aduse în faţa altarului, cât de splendidă e mantaua marelui preot—şi cât de gălăgioase sunt străzile.

Isus însă nu râvneşte de loc să plece în călătorie şi nici templul nu-l atrage.

II

Treptele duc spre casa lungăreaţă şi rece, în care pătrunde acum tatăl cu fiii săi mai mari, dar mama se îndreaptă spre încăperea separată unde stau femeile. Cum se înghesue bărbaţii, cum vorbesc şi discută! In fund de tot, pe un scaun mai ridicat, acolo unde se află dulapul cu sulurile legii, oficiantul porunceşte tăcere — şi, în picioare, rostesc cu toţii o rugăciune. Pe urmă, el întreabă adunarea cine vrea să citească astăzi din Scriptură. Şi iată că, de pe banca din faţă, se ridică un bărbat grăsun, cu barbă albă, în caftan de mătase colorată şi frumosul său şal e împodobit cu pietre scumpe. Se urcă pe amvon, în faţa căruia toţi îi fac loc — şi începe să citească cu voce cântândă. El e unul dintre cei mai bogaţi din partea locului, foarte învăţat şi nimeni nu-i poate ţine piept la pomeni, căci ştie să le facă în mod destul de făţiş. Fără cusur e dânsul, totdeauna cel dintâi în casa Domnului şi ultimul ce se mai roagă la lumina lămpii; ţine posturile ca nimeni

altul, îşi creşte copiii cei mulţi în frica de Dumnezeu şi dă mai mult decât o zecime pentru templu şi săraci: — e un exemplu, un model. Şi totuşi, nimeni nu-l iubeşte, pentrucă, în adâncul său, nici el nu iubeşte pe nimeni.

înălţat pe vârful picioarelor, sărmanul băiat priveşte posomorit prin sala cea lungă, printre capete numeroase, spre scaunul mai ridicat, din fund. Nu-i plac cuvintele solemne ce le aude din gura grasului aceluia care trece drept un om just. Dar în acelaşi timp, e supărat pe el însuşi, căci bărbatul acesta n'a făcut nimănui rău şi împlineşte toate poruncile ; tata I-a numit om bun, căci i-a plătit odată pentru o uşă mai mult decât i se cuvenea. De ce pare dânsul atât de străin în ochii băiatului? Şi când încep să discute— pentrucă nu le convine comentariul lectorului — când disputa lor se întinde şi asupra cuvântului Messia, întrebându-se dacă are acelaşi înţeles ca şi Fiul lui Dumnezeu şi Fiul lui David — şi când cuvintele lor devin tot mai violente, iar fiecare vrea să arate că ştie să citeze un pasaj din Scriptură în sprijinul părerii sale — atunci băiatului îi trec fiori caizi şi reci. Roşeşte şi păleşte şi ar vrea să-şi apere comorile lăuntrice, ar vrea să fugă de îngustimea casei de rugăciune, să fie acolo unde ciocârlia cea moţată se apropiase atât de mult de el, unde pârâul îi era atât de familiar, unde norii pluteau deasupra sa şi unde privirea-i se avânta dincolo de nori în albastrul împărăţiei cereşti.

După amiază, copiii stau iarăşi în sala cea rece, ghemuiţi în cerc; fiecare ţine în mână

o foaie scrisă şi duce degetul dela o literă la alta, în timp ce învăţătorul ce şade la mijloc rosteşte tare literile, una după alta; cu încetul, se alcătuesc cuvinte şi cuvintele devin o maximă — şi toţi băeţii o silabisesc în cor, o cântă maşinal, în neştire. Aceasta e singura lor şcoală în viaţă. Dacă vreunul din ei îşi dă în petec, învăţătorul îl bate — şi înadevăr nu e uşor, căci ei vorbesc altfel decât citesc. Aci sus, în regiunea aceasta muntoasă, ei vorbesc o limbă amestecată — yi sunt luaţi în râs de întreg neamul lui Israel, Im cauza intonaţiei lor guturale, arameice.

li se întâmplă totdeauna popoarelor dela munte. Dar Isus n'are idee de felul cum vorbesc ceilalţi. Iată că acum s'a terminat Ircţia şi toţi sunt bucuroşi că au scăpat şi pot să plece.

Căci afară sunt multe de văzut. Strada accasta e o adevărată cale a popoarelor. Tot ce-a sosit în portul Ptolemais, mărfuri şi oameni «lin alte ţări, spre a porni mai departe, în interior, spre Nordul depărtat, la prinţul din Tiberiada şi mai departe, la Sirienii din Damasc,

trebue să treacă prin Nazaret. Şi astfel, copiii văd cămile şi cai, măgari şi căruţe, soldaţi şi neguţători cu femeile şi sclavii lor; când ei poposesc, ca să dea nutreţ vitelor, copiii îi pot privi mai de-aproape. Ei învaţă şi câteva vorbe greceşti, căci la Sephoris, în oraşul cel mai apropiat, numai la trei ore de aci, sunt mai mulţi păgâni decât Evrei.

Apoi vin dela răsărit negustori fenicieni, învăţaţi arabi şi, în urma lor, oameni sălbătăciţi, aventurieri cari vorbesc limbi străine şi vor să se reîntoarcă acum pe mare, după ce au fost în serviciul prinţului. Dar când se aud sudălmi şi blesteme, când dudue pământul şi strigătele răsună poruncitoare, atunci trec soldaţii, îmbrăcaţi în fier, înarmaţi cu săbii scurte, recrutaţi din multe ţări de împăratul dela Roma; ei sunt bruni şi blonzi, svelţi şi sălbatici — şi dacă toţi Evreii întorc vulturului spatele, spre a nu fi nevoiţi să salute o emblemă a zeilor, copiii roiesc totuşi în jurul lor şi, clipind curioşi printre degete, ei caută să afle ce duh rău s’ar putea ascunde în aceste imagini nepermise.

Ei năvălesc din toate părţile, păgânii — şi aceasta îi înfricoşează pe oameni, dar totodată îi întăreşte în credinţa lor. Despre asta vorbesc ei neîncetat. Şi când tăcutul băiat se aşează seara lângă tatăl său, pe prispă, şi îl aude plângându-se împreună cu vecinul de vremurile grele, el poate afla atunci multe lucruri, cari îi lămuresc priveliştile din stradă. Şi desigur că îşi

înseamnă în memorie tot ce aude : că toată ţara pe care a văzut-o de sus, de pe munte, până la sute de mile depărtare, aparţinuse odată Evreilor; că Romanii le-au luat totul şi pretind acum biruri şi taxe de vamă. Au incendiat şi au cucerit astfel templul sfânt; unii susţin că ei au pătruns chiar până la sanctuar, nu de mult, abia în urmă cu câţiva ani. Dar a venit apoi Simon, un sclav frumos a lui Herod, care a dat foc palatului regal din Iericho; apoi un cioban, uriaş şi puternic ca Moise, şi-a pus o coroană pe frunte şi a luptat împotriva Romanilor.

Insă toţi au fost înfrânţi.

III

Dintr'odată, Nazaret şi Galileia, cari au tremurat încă de multă vreme în faţa tulburărilor din provinciile dela graniţă, se pomenesc amestecate într'o răscoală. In Gamala, la câteva ore de Nazaret, un Galilean cu numele de Iuda a adunat în juru-i, zi cu zi, un număr de bărbaţi hotărîţi, pentru a elibera patria sa. Propriul său destin I-a chemat pentru rolul acesta, căci tatăl său a fost ucis mişeleşte de Ilerod, cel vândut Romanilor: acum, el vrea să-i răzbune. El e braţul, iar Zadok c capul noului partid, al celor cari se numesc Zeloţi şi refuză orice ascultare Romanilor. Numai lui Dumnezeu îi suntem datori. Suntem liberi I Cereţi biruri de fiecare cap ? Profeţii I-au ameninţat până şi pe regele David, când a încercat să introducă impozitul! Trebue să plătim bir pentru fiece fir de iarbă, să vă- muica fiece vas cu ulei ce-l aducem la corabie ? Aceasta e mai mult decât lăcomie de bani, e o

ruşine pentru poporul lui Dumnezeu şi o umilire a lui în faţa păgânilor! Şi dacă Fariseii se împacă cu această stare, ei nu cunosc atunci nimic din spiritul vechilor profeţi, căci numai prin nerăbdare, numai prin faptă poate fi determinată venirea lui Messia, liberatorul!

Şi iată că Iuda porneşte cu ai săi; ei năvălesc în depozitul de arme din Sephoris, iau Romanilor banii păstraţi acolo şi, cu binecuvântarea preoţilor, pleacă să gonească pe străini. Ceata lor sporeşte din ce în ce, se întinde, trece acum dincolo de colinele Galileii. Insă Varus, generalul Romei, se grăbeşte să vină din Siria, cu o mulţime de cinci ori mai mare, la care se adaogă trupele auxiliare ale prinţilor vecini, stârneşte groaza în Ierusalimul deja eliberat — şi două mii de bărbaţi sunt ţintuiţi pe cruce; numai Iuda, conducătorul răscoalei, a fugit.

Cum se înfioară băeţii când tatăl lor sau învăţătorul, plini de mânie şi de speranţă, le

Eovestesc ce-au îndrăsnit să facă nişte Ga- leeni de felul lor, cum au biruit ei şi au fost înfrânţi pe urmă! Eroul închipuirii lor e Iuda care urzeşte undeva, prin văgăunile Libanului, un nou plan de răzbunare. La

sfârşit însă, ei îşi lasă capul în jos — căci află că Romanii I-au prins în cele din urmă şi pe el şi I-au bătut pe cruce. Faima lui creşte repede ; el ajunge un martir al naţiunii. La templu, în cuvinte strălucite, toţi îl slăvesc pe Iuda, care a căzut pentru libertate, răsbunând pe tatăl său şi pe străbuni. Şi crucea aceea păgână din marginea drumului, de lângă Ierusalim, devine un semn de glorie, un simbol. Pe-atunci, ardeau toţi de ură; acum, ard într'o nouă aşteptare. Căci abia când se vor elibera de Romani, va putea veni în sfârşit şi domnia lui Messia : — aşa o cere credinţa politică a acestui popor al lui Dumnezeu.

Numai băiatul cel gânditor, a rămas cu totul tăcut în casa de rugăciune. E dornic să ştie totul; deobiceiu, ascultă bucuros ce vorbesc adulţii şi îi priveşte dintr'o parte, ca să observe ce gândesc ei în adâncul lor. Dacă trecea prin Nazaret vreunul din Alexandria şi povestea despre biblioteca acea mare şi despre noii înţelepţi, asculta cu toată atenţia şi ştia să sesizeze imediat ce poate aduce un asemenea curent de aer care suflă până la orăşelul de pe coasta muntelui. Poate că auzise odată, dela vreun Grec, despre un vechiu profet păgân care propovăduia oamenilor, pe stradă, în vremea când Atena era încă mare şi puternică. Acela preţuia mai mult pe meşteşugarul din stradă, decât şcoala şi templul. Spunea: Cine caută să se cunoască pe el însuşi, va proceda întotdeauna bine şi va deveni astfel fericit. Asemenea gânduri influenţează închipuirea lui şi îndrumează spiritul său tânăr spre concluzii ciudate.Acum însă, când e vorba ca păgânii să fie uniţi şi Romanii dispreţuiţi — şi când vede pentru întâia oară cum fierbe orgoliul, cum ii înalţă conştiinţa de sine a naţiunii sale el rămâne cu totul rece. Oare Dumnezeu trebue neapărat să urască pe ceilalţi, pentrucă ne iubeşte pe noi? Şi suntem noi fără pată, ca să ne ridicăm deasupra celorlalţi? Ce importanţă are că acum Car meiul aparţine Fenicienilor şi că la Nordul lacului nostru domneşte Filip, un fiu al lui Herod? Dacă Dumnezeu ne-a ales pe noi, pentru asta trebue el să ne mai dea atâţia munţi şi atâtea oraşe? Oare nu e deajuns că ne aparţine templul ? Şi dacă Romanii ne pun la biruri şi ne vămuesc, bogaţii au atunci ceva mai puţin dar, la urma urmelor, au toţi cu ce să se sature. Ce are de-a face împărăţia lui Dumnezeu cu regatul lui Israel ? Şi dacă Za- dok şi Iuda nu vroiau decât împărăţia lui

Dumnezeu, la ce le-au trebuit săbiile păgânilor din Sephoris?

IV

Totuşi, revolta mai stărue îndelung, ameninţătoare. Această situaţie va dura zeci de ani; cel mai bine e să nu auzi glasurile ei.

Şi Isus ajunge băiat mare. După obiceiul Nazarinenilor, el poartă părul negru cu o cărare la mijloc şi, desigur, în curând îşi va lăsa şi barbă. E sănătos şi puternic. Când părăseşte masa de teslar, se duce adesea sus, pe munţi ; şi când lucrează cu tatăl său, ciocănind şi tăind cu ferestrăul, strada nu dogoreşte atâta ca jos, în vale; căci vântul suflă între coline şi isvoarele îmbelşugate fac să înverzească munţii. Se zice că la vârsta de nouăsprezece ani şi-a pierdut tatăl şi că, împreună cu mama, a purtat grija copiilor mai mici.

Cu toate acestea, nu se gândeşte să se însoare, deşi legea aproape că porunceşte căsătoria şi binecuvântează pe tatăl cu mulţi copii. Şi totuşi, el iubeşte femeile, căci totdeauna caută să fie în tovărăşia lor şi a copiilor, după cum şi femeile şi copiii se ataşează de dânsul. Poate părea un om ciudat; căci el e o fiinţă delicată, nu poate nici să dojenească, nici să se supere pe cineva, e amabil cu toată lumea şi nu se ceartă niciodată. Deobiceiu e sociabil, mai mult ascultă decât vorbeşte şi în inima lui adună destine omeneşti. Pare că trage cu urechea la pasiunile oamenilor şi, ca şi cu o baghetă magică, el caută să ghicească adevăratele lor pricini. Ceea ce vede şi recunoaşte înainte de toate, sunt slăbiciunile omeneşti ascunse îndărătul vorbelor mari, spuse tare, ca să fie auzite de toată lumea. Nu le blamează totuşi. Fiindcă înţelege atât de multe, în sinea lui iartă toate; nu-şi dă niciodată aere de judecător şi de aceea oamenii se încred într'ânsul.

Poate că ei îl compătimesc întrucâtva, căci nu I-au

văzut vreodată râvnind la ceva şi pentrucă zâmbeşte în timp ce alţii se încruntă de supărare. Până şi bogătaşii îl poftesc cu plăcere, de oare ce cunoaşte bine Scriptura şi se ţine totdeauna rezervat; apoi şade cu ei la un pahar de vin—şi e tare vinul ce creşte acolo, pe coline. Nu fuge nici de serbări nici de femei, şi glumeşte cu oaspeţii.

1'referă însă să stea cu cei de seama lui, la marginea drumului sau pe treptele sinagogei

— cu oameni tot atât de săraci ca şi el — ţii îi aude cum se plâng; caută chiar şi tovărăşia vagabonzilor, tot soiul de oameni hoinari, de cari se feresc cuvioşii; nu se teme nici de prostituate şi se aşează la masa vame-şilor dispreţuiţi de toată lumea. Căci, dacă un Fvreu se pretează la această meserie, stor- când concetăţenilor săi biruri şi taxe de vamă pe cari le pretinde prinţul şi pe cari el trebue să le trimeată apoi la Roma, ca tribut

— aceasta nu i se iartă de nimeni; şi dacă vameşii se îmbogăţesc în urma acestei afaceri luate în arendă, bogăţia lor e detestată — căci aceştia sunt bani furaţi din avuţia obştească şi un drept-credincios e dator să plătească birul numai templului său.

Ce-l împinge pe tânărul dulgher spre astfel de oameni ? Că nu primeşte nimic dela ei, aceasta o ştie oricine în orăşel; şi că tovărăşia sa cu dânşii e socotită ca o ruşine, aceasta trebue s'o ştie şi el. Cu încetul, se răspândeşte vestea că proscrişii aceştia caută tovărăşia Iui, pentrucă el nu-i insultă, îi ascultă când povestesc de ce au ales ca profesiune prostituţia sau banul —şi cum zădarnic au încercat de toate, înainte. Se pare că ciudatul tânăr are darul de a scoate la iveală, din fiecare, rămăşiţa de bun simţ ce mai sălăşlueşte în cel din urmă păcătos, chiar dacă el însuşi nu-şi dă seama de aceasta; în apropierea lui, cei tari îşi deschid inima şi cei cruzi devin ceva mai blânzi.

Căci sunt oameni sanguini, Galileenii aceştia; -astăzi sunt viteji, devotaţi, înflăcăraţi pentru un ideal; mâine sunt moleşiţi, bolnăvicioşi^ descurajaţi fără motiv: — oameni cari nu se încred de loc în ei înşişi, deveniţi şi mai neliniştiţi în urma numeroaselor amestecuri cu păgânii din jurul lor, trecuţi la judaism. De- aceea, nicăeri, până departe de tot, nu există atâţia alienaţi ca în Galileia. Dar lui Isus nu-i este teamă de cei posedaţi; vede cum se sbate demonul într'ânşii şi, de bună seamă, el se duce şi la cei de cari ceilalţi fug.

Numai împotriva unui singur fel de oameni, el ridică uneori glasul, cu îndârjire: aceştia sunt credincioşii exageraţi, cari îşi afişează evlavia Ja lumina zilei, cei cari fac pe prea-sfinţii prin pieţe, în

văzul tuturora, cărturarii şi Fariseii. Cu cât se apropie de maturitate şi se cufundă mai mult în Scriptură, cu atât simte el mai viu desacordul dintre formă şi esenţă, dintre literă şi spirit. „Când doi stau împreună şi nu vorbesc despre lege, e ca o adunăre de oameni cari îşi bat joc de cele sfinte", spune un proverb al Fariseilor. „Vai de acel care, umblând pe drumuri, meditează asupra legii, dar se opreşte şi spune: ce frumos e copacul acesta, ce frumos e câmpul proaspăt arat. Acesta îşi pierde viaţa! Vai şi de acel, care îşi tălmăceşte singur legea, contrar preceptelor învăţaţilor şi Scripturii: acesta nu va avea parte în lumea viitoare!" Cum? Să fie oare interzis să admiri un palmier? Nu e voie să contemplii pământul, când te gândeşti la Dumnezeu ? Şi, ca să desluşeşti înţelesul vechilor psalmi, e nevoie de cheia cărturarilor?

Cunoaşte tot atât de bine ca şi dânşii obiceiurile şi poruncile, drepturile preoţeşti şi li gile căsătoriei, codul dreptăţii şi dijmele, mioriii lui Israel şi profeţii. In sinea lui, este yi dânsul un cărturar, un învăţat al Sfintei Scripturi; dar de ce să se fălească cu aceasta ? I)e ce umblă ei prin toate străzile şi trimit p«- oamenii lor să cerceteze dacă săracii pă* Htrcază curăţenia. Când e vorba să elibereze pe sclavii lor în anul al şaptelea, ei spun, de bună seamă: „aşteptăm până la al cincize- c.ilea." Biruri grele iau bogaţii dela săraci; nici spicuitul nu îl lasă totdeauna lor, cum jxjrunceşte legea — şi dacă mai pretind săracului, pentru ofrandă, primele roade ale celor şapte soiuri de fructe şi, pe deasupra, ca bir pentru templu, lâna oilor, vite şi lemne, atunci săracul devine şi mai sărac, dar nu devine mai pios.

De aceea, desigur că el face mai bine dacă se aşează la marginea drumului, aşteptând să-i ia cineva cu ziua. Dumnezeu nu-l lasă să flămânzească; deci, de ce s’ar lăsa frământat de griji ? Dacă n’ar avea mamă, fraţi şi surori, s'ar duce mai degrabă prin munţi şi s’ar hrăni cu lapte şi smochine. Căci oamenii de aci sunt vanitoşi, plini de ei înşişi, chiar când fac vreun bine — şi tocmai atunci au grijă să fie văzuţi nu numai de Dumnezeu, ci şi de oameni. Iar când stau aplecaţi asupra Thorei, privirile lor strălucesc mai tare decât atunci când se uită la stele.

Odată, când el vorbi astfel câtorva prieteni ai săi, aceştia îl ascultară cu atenţie — şi povestiră pe urmă altora. In seara următoare, în orele libere, mai veniră câţiva — şi din nou I-au dus, pe nesimţite, la gândurile lui. El şade pe pragul căsuţii, unde mama îşivede de treburi, şi vorbeşte cu glas încet, din adâncul inimii. Ii este uşor să ia Biblia ca punct de plecare, căci acum el cunoaşte bine scrierile vechi şi cele noui. Poate că, astă seară, el vorbeşte despre Hillel, bunul •rabbi care murise când Isus era copil — şi care propovăduia: „Ceea ce nu vrei să ţi se facă ţie, nu fă nici tu altora". Aceasta e scris acum şi în cartea lui Tobias, adaogă el. Acum însă, acolo, la Ierusalim, în marele Sanhedrin, cei cari se remarcă mai presus de toţi sunt discipolii lui Şammai. Aceştia sunt posomoriţi, severi. Ei spun: „Ar fi fost mai bine pentru om, dacă nu s’ar fi născut". Oare nu-i un păcat să vorbeşti astfel, când îţi este dat să vezi soarele, munţii şi mieii, copiii şi florile ? *

Şi mâine, când vor sta încă vreo doi, ghemuiţi în jurul său şi ascultându-l — precum au făcut deseori şi faţă de alţi oameni cari vorbeau poporului — poate că el se va lăsa atunci în voia suflului înfocat al profeţilor, alegând ceea ce-i mai potrivit cu firea sa. Poate că va cita pe Isaia, care spune prin gura Domnului: „Ce-mi trebue mulţimea sacrificiilor voastre ? Sătul sunt de olocaustele de berbeci... Şi nu mai vroesc sângele taurilor, al mieilor şi al ţapilor... Urăciune-mi este tămâia... Chiar de veţi face multe rugăciuni, nu le voi asculta, căci mâinile voastre sunt pline de sânge... încetaţi de-a face răul. învăţaţi să faceţi binele. Căutaţi dreptatea, ajutaţi pe cel apăsat... După aceea să veniţi

la mine." Şi pe urmă, rosteşte cuvintele lui Osea: „Milă, nu sacrificii!" şi simte că

aceasta e deviza sa.

I >.u Iu a patra seară, ascultătorii nu-l mai fj.i « se, căci el s'a urcat singur pe munte, ca t yi potolească inima: — îndârjirea sa îm- |i< ii riva cărturarilor ameninţă să-i înăsprească. A rolo, inima sa îşi recapătă voioşia; ascultă •ivuiiurile pădurii; spre seară, crinii sălbatici i r.ipesc o mireasmă mai pătrunzătoare — şi, tu depărtare, înainte de a dispare în noapte, rl mai vede piscurile munţilor din ţara Siche- mului, unde au stat altădată profeţii.

Se întinde în iarbă, priveşte spre stele — şi •a simte lângă inima Tatălui atotiubitor.

V

Incă de mult, tânărul dulgher, instruit în Scriptură, a auzit despre o grupare ce s’a întins pe tăcute prin toată ţara, în timp ce celelalte partide se certau între ele. Adepţii acestei grupări nu vor să reformeze nimic, nici in ţară nici în sânul comunităţii; nu se străduesc să convingă pe nimeni: ei vor numai să trăiască liniştiţi, între dânşii, curaţi şi săraci. Patru mii de bărbaţi şi femei aparţin până acum tagmei Esenienilor; sunt comunişti pioşi, cari nu combat bogăţia şi nici pe Farisei, nu se plâng şi nu se supără pe nimeni, fiind numai hotărîţi să traducă în fapte ideia iubirii aproapelui şi a comunităţii bunurilor, precum au propovăduit profeţii Şi totuşi, ei nu sunt călugări; toţi sunt activi, meşteşugari şi ţărani, păstori şi apicultori; numai profesiunile necurate nu le sunt îngăduite: negustoria, făurirea armelor, viaţa de corăbier.Cine intră în această grupare, predă banii sau bunurile sale la cassa comună; cine câştigă mai mult decât are nevoie pentru treburile sale, procedează totdeauna la fel; fac schimb între ei, procurându şi astfel lucrurile ce le lipsesc. Nevoiaşului îi poate dărui fiecare din bunul său cât vrea, nu însă şi rudelor ; asupra averii comune hotărăşte adunarea, după vârstă şi majoritate. „Ce i al meu şi al tău, îţi aparţine ţie". Cu încetul, dela marginea deşertului, ei s’au apropiat pas cu pas de centrele populate; trăesc în grupuri mici, la ţară şi în orăşele, după cum le în- gădue munca zilnică. In peregrinările lor, fraţii Esenieni găsesc în toată ţara lui Israel adăpost, vestminte şi unelte; căci, cu toate că ei nu se interesează de politică, nici chiar de Stat şi prea puţin de templu, totuşi sunt numai Evrei în rândurile lor.

Sunt credincioşi, împlinesc toate regulele, însă fac şi

unele lucruri din propria lor putere; dimineaţa, după ce meditează timp de

o oră, ei se roagă către soarele ce răsare: adoră lumina lui curată. Nu vorbesc în în- tunerec despre Dumnezeu, căci numai luminii îi aparţine înţelepciunea. Şi la amiază, după ce s’au scăldat şi s’au îmbrăcat cu mantalele albe, ei se adună la prânzul comun: nici atunci nu se cade să vorbească la masă doi deodată. Nu gustă de loc carnea sau vinul; se hrănesc numai cu pâine şi legume, cu lapte, miere şi fructe; la curăţenie şi la apă, ei ţin mai mult decât la formule. Nu jertfesc nici un animal, nu jură, postesc mult şi ţin Sâmbăta cu atâta severitate, încât în ziua aceasta nu-şi fac nici treburile lor naturale. Totodată, <-i studiază, după texte vechi, plantele şi pietrele, cunosc tot felul de farmece, alungă du- liurile rele, ştiu să tălmăcească visele şi să prezică viitorul. Pentrucă nu sunt pătimaşi yi nici lacomi de avere, poporul crede în- tr’ânşii şi le cere sfaturi.

Nu sunt obligaţi la celibat, totuşi mulţi dintre ei rămân necăsătoriţi şi cresc în cercul lor numeroşi copii străini. Ei sunt constituiţi în patru clase, astfel că secretele lor sunt împărtăşite abia încetul cu încetul fraţilor şi surorilor; fiecare trebue să depună singurul jurământ ce le este permis : acela că vor păstra taina învăţăturii lor şi că nu vor da în vileag numele adepţilor, ale fraţilor. Cine calcă acest jurământ sau

vreuna din marile porunci, este eliminat din sânul tagmei şi va muri departe, în exil, chinuit de conştiinţa sa; abia când sfârşitul îi este aproape, el e reprimit o singură dată, din milă. Nici proprietate, nici războiu şi nici mânie; dimpotrivă: iubire faţă de duşmani, smerenie, compătimire şi puţine ceremonii — iată mij-loacele acestei virtuoase asociaţii evreeşti pentru a se deslega cât mai repede de materie. Căci sufletul e nemuritor şi, după o pioasă existenţă pe acest pământ, el va pluti sus, în împărăţia luminii; dar, după o viaţă dusă în plăceri lumeşti, el va zace sub pământ, în chinuri şi întunecime.

De oare ce secta de pe ţărmul Mării Moarte s’a răspândit şi a pătruns până şi în Galileia, înaintând încet, pe tăcute, fără misionari — Isus a observat cu atenţie pe bărbaţii aceştia, cari au pus în practică atâtea din gândurile lui cele mai intime. Şi totuşi, el n’a intrat în rândurile lor. Că ei se roagă soarelui, e înadevăr frumos, chiar dacă aceasta e păgânesc şi împotriva legii. Nici bani, nici arme

— aceasta e şi mai bine, dar mai bine decât toate e că dânşii nu cunosc niciun fel de jertfe sângeroase. De ce ţin însă mai multe posturi decât prescrie legea? De ce dispre- ţuesc vinul, mesele fastuoase şi muzica ? De ce se izolează şi creează noui mistere : de ce fug de oameni, dacă îi iubesc? Nu, el nu poate deveni Esenian, cu toate că gândurile sale sunt atât de

apropiate de ale lor.

Deodată, se răspândeşte un svon prin tară. La marginea pustiului, pe malul Iordanului, cineva s'a ridicat şi predică pocăinţa. In locul circumciziei, el practică botezul în apă, spre a purifica trupul şi sufletul, la fel ca botezul de dimineaţă al Esenienilor. Are părul mare, răvăşit şi barba lungă. Poartă o haină din scoarţă de copac şi cingătoare de piele. E uscat de atâtea rugăciuni, arzând de credinţă şi, cu glas înfricoşător, el avertizează şi ameninţă norodul. Se spune că el e llie — cel care a trăit cândva în peşterile Carmelului şi, de câteori se arăta, detrona şi întrona pe regi. Ilie, cel care n’a murit şi, după vechile preziceri, trebue să revină. Acum, el s’a ivit iarăşi şi, odată cu dânsul, toate spaimele şi răzbunările sale.

In urma unui legământ făcut de părinţii săi în faţa lui Dumnezeu, Ioan a fost deprins încă din copilărie cu tot felul de abstinenţe, precum şi cu deşertul în a cărui apropiere s'a născut. Căci în regiunile acelea, lanţul de coline nisipoase e foarte aproape de ţarinele înverzite; dela fluviu până la pustiu e numai >> oră, adesea numai un pas; pustiul pare acolo ca o cameră lăturalnică în fundul unei

< aae mari. La Ierusalim, Ioan a fost educat i ii stricteţă, potrivit legii, căci desigur că era menit să ajungă preot, ca şi tatăl sâu. într’o zi însă, el fugi dela şcoală : ceea ce învăţa acoio, i se păru prea puţin sau prea mult; el părăsi oraşul şi învăţaţii lui, se refugiă departe de oameni şi de toată lumea, reîntorcându-se în deşert, a cărui singurătate îl înfiorase de groază încă pe când era copil.

Se poate că el a mers cu Esenienii, însă n’a avut legături mai adânci cu dânşii. Căci, sărac şi postind ca şi ei, dar fără să împărtăşească activitatea şi comunitatea lor, i-a trebuit desigur multă vreme, poate chiar ani dearândul, ca să se găsească pe sine şi să-şi recunoască misiunea. Marile întrebări cari îi covârşiau, silnicia firii sale întunecate, îl făcură să se retragă şi să se închidă în el însuşi ; dar forţa inimii sale dornice de ispăşire şi care vroia să cheme şi să îndrumeze oamenii, îl împinse în cele din urmă iarăşi, fă- cându·l să iasă din refugiul său. Acolo, unde deşertul e curmat de Marea Moartă, la hotarul Arabiei, în sălbăticia aceea arzătoare, unde fiarele îşi caută zădarnic prada şi unde schivnicul e nevoit să se adăpostească în grote şi sub stânci, — bărbatul acesta în-drăsneţ şi plin de ardoare trăia din lăcuste, pe cari le frigea la foc după obiceiul oriental, şi din mierea pe care o storceau câteva albine din ultimele flori sărăcăcioase; nu avea cuţit de vânătoare şi nici nu dorea să vâneze, era lipsit de apărare şi aproape fără hrană... Se gândeşte la pedeapsa divină : oare nu se aflaaci Sodoma cea înflorită şi prea fastuoasă ? Şi lericho, numai la depărtare de o zi de aci, nu se va usca mâine, ca altădată Sodoma?

Cercetându-se mereu pe sine, îndurând atâtea lipsuri şi postind, el a implorat pe Dumnezeu să-i dea siguranţă şi să-i arate calea. Ce-i este îngăduit să facă? ce trebue să facă? Dar niciun glas de sus nu i-a strigat: Ridică-te, profetule, şi vesteşte poporului visiu- nile tale! Şi totuşi vocea sa lăuntrică îl îndeamnă să înveţe şi pe ceilalţi cum să se re- cuîeagă; să avertizeze pe cei mulţi să se ferească de tentaţiile vieţii lumeşti, uşuratece şi zădarniee. Pe cei mulţi ? Poate pe tot poporul său! Dar dacă Ilie ar fi înviat într’ânsul ? El se dă înapoi. înspăimântat în faţa marei umbre ce se întinde asupra lui — şi nu găseşte întărire decât în cuvintele lui Isaia: „Glasul unui propovăduitor răsună în pustiu: pregătiţi calea Domnului şi neteziţi cărarea lui*.

Astfel, după cumplite frământări ale sufletului, luptând cu îndoelile ce-l purtau între vedenii şi umilinţă, între chemare şi tăcere, el apare într’o bună zi, după îndelungi încercări, şi proclamă tare avertismentul ce-l făcuse să fugă din Ierusalimul întunecat şi tulbure, departe de oameni. Se reîntoarce la Iordan. Acolo, unde munţii prăpăstioşi ai pustiului se cufundă în Marea Moartă şi unde răul istovit îşi mai adună odată pu terile vii, răsucindu le în vârtejuri şi cotituri ; acolo unde David se ascunsese de Saul şi regele Zedekia de Babilonieni; unde şesul acela nisipos nutreşte ultimele turme sărăcăcioase

într'acolo se îndreaptă Ioan, spre primele . .«se din marginea drumului. Oare nu vor fugi păstorii de această apariţie sălbatică sau îl v«»r pune chiar în lanţuri? Nu, aşa ceva nu hi întâmplă în ludea, unde se ivesc în toţi anii sfinţi ciudaţi şi tot felul de figuri noui i .tri vor să-şi dea aere de profeţi, cu îmbră-cămintea şi purtările lor extravagante. Aci, până şi natura solitară se răsvrăteşte cu un fel de dârză încăpăţânare împotriva oricărei norme tăcute — iar miracolul devine verosimil.

Întâi, el vorbeşte cu câţiva păstori, cari îl conduc pe urmă la oaza cea mai apropiată: satul îl priveşte şi îl ascultă. După câtva timp, mai bine de o sută de oameni stau adunaţi în juru-i, atenţi la glasul aspru al călătorului pe jumătate gol: „Pocăiţi-vă, căci împărăţia cerului e aproape!"—şi fiecare simte, după porunca cea nouă, apa Iordanului şiroind peste trup, pentru ispăşire şi botez.

Dar Ierusalimul e numai la opt sau zece ore depărtare şi e totdeauna treaz, mereu nemulţumit, mereu însetat, dornic

de noui melodii. Poate că omul acela despre care se vorbeşte în marele oraş, nu e decât un şarlatan. Dar dacă el e totuşi noul Ilie? După statura lui ameninţătoare şi vocea-i profetică, după picioarele goale şi vestmântul din păr de cămilă, pare că-i seamănă. Oare glasurile preoţilor şi însuşi Fariseii, n’au vestit de zeci de ani apropiata venire a mântuitorului? E acesta numai un Esenian, ca şi ceilalţi, care caută să spele păcatele cu apă ? Inima Ierusalimului, care în fiecare noapte întâmpină în somnul său pe Acel ce va să vină, se trezeşte lesne la chemarea unui om neobişnuit.

Şi, după ce câţiva au plecat cei dintâi din oraş ca să-i vadă pe profetul cel nou, i-au urmat curând o ceată, apoi altele, una după alta. Câţiva bogătaşi s’au dus şi ei, din cu- riositate, dar săracii cei mulţi— din speranţă. Nu durează mult, şi faima Botezătorului se răspândeşte prin toată ţara — şi tot mai mulţi, caravane întregi, sosesc la gura Iordanului, atraşi de credinţă sau îmboldiţi de îndoială, osteniţi, plini de nădejde şi arşi de sete.

Pentru întâia oară, după o sută de ani, un profet s’a ivit în sânul lui Israel.

VI

In inima dulgherului a răsărit pe neaşteptate o întrebare. Cu nelinişte a auzit povestea Botezătorului. Ea a răsbătut până în orăşelul său cuibărit în munţi, căci şi dintre ai săi au plecat câţiva în pelerinaj la apa Iordanului şi au adus acasă veşti uimitoare. Cu neobişnuită curiositate, el le cere lămuriri; vrea să-şi imagineze trăsăturile acelui bărbat, giasul şi vorbele lui, pentru a putea înţelege o influenţă atât de profundă. A auzit pe cei reîntorşi acasă povestind cum I-au întrebat pe Botezător. L-au întrebat ce trebue să facă şi el le-a răspuns: «Cine are două rânduri de haine, să dea una celuia ce nu are nimic, şi cine are de mâncare să facă la fel". Da, el a vorbit prieteneşte cu tot soiul de hoinari şi chiar cu cei cari ţin în arendă vămile! Ce trebue să facem ? I-au întrebat aceştia. „Nu

> < reţi mai mult decât vă porunceşte legea" răspunse el, iar soldaţilor le-a zis : »Nu fiţi violenţi şi nedrepţi faţă de nimeni şi mulţu- iniţi-vă cu solda voastră".

Dulgherul ascultă toate acestea cu inima din ce în ce mai strânsă. Un Esenian şi totuşi un vorbitor? aşa se întreabă el,—un singuratic şi totuşi un propovăduitor? Unul din tăcuţii cari cutreeră ţara, a căpătat dintr’odată graiu? Pentru întâia oară i se întâmplă să audă despre cineva că predică ceea ce de mult simţea el însuşi în tăcere şi încredinţase numai câtorva prieteni; despre unul care s’a ridicat împotriva făţărniciei Fariseilor, a jertfelor şi ceremoniilor, împotriva bogăţiei, dar pentru împărţirea tuturor bunurilor între toţi oamenii. Nu sunt acestea propriile sale gânduri, pe cari profetul străin le botează în apa Iordanului ? Un reformator, care s’a reîntors din pustie şi singurătate printre oamenii pentru cari el trebue să cugete,—unul care s’a smuls din apatie şi din posturi, şi din strâmtorarea sa a înaintat în mijlocul mulţimii, a chemat-o si a înălţat glasul pentru dânsa. Ceea ce, de bună seamă, şi-a reproşat singur câteodată, în ultimii ani: de ce nu te ridici şi nu spui în faţa întregii lumi ce gândeşti despre credinţa adevărată şi cea falşă ?— Toate acestea se pun acum deodată în mişcare. Căci, dacă acela a ieşit din pustietate, ca să predice şi să strige poporului adevărul său — de ce ar tăcea atunci el însuşi?

Exemplul l a deşteptat. Simţul răspunderii s’a tiezit într’însul. Poate că era la mijloc şi oarecare ambiţie — şi, cu ceata următoare de pelerini, porneşte şi el spre apa Iordanului

.După trei zile, Isus se apropie de locul cel mai îngust al văii strânse între munţii calca- roşi şi curând ajunge la malul plin de tufişuri, printre trestie şi papură — şi se pierde în vălmăşagul bărbaţilor şi femeilor cari aşteaptă şi se odihnesc. Valea strâmtă, înnăbuşitoare, e cuprinsă de râpi, de coline pie-troase, de povârnişuri pleşuve şi înfricoşătoare; dinspre Sud, vântul aduce aerul sărat al Mării Moarte — e o lume sălbatică, necruţătoare. Cu sutele au venit aci oamenii, pe cai şi măgari, luând cu ei şi copiii, precum şi caprele cari trebuiau să hrănească copiii; cei mai mulţi sunt săraci, unii sunt bătrâni, mulţi sunt bolnavi; aci nu se vede niciun chip fericit — ci numai feţe nostalgice, pline de dor. Mulţi îngenunchiază, unii şed, sute se roagă. Abia când răsbate până la malul neted, Isus îl poate zări pe Botezător.

Dintr'o sărăcăcioasă manta sdrenţuită de spinii tufişurilor, se arată un bărbat înalt, uscăţiv—şi din figura-i încadrată de barba şi pletele sbârlite, sbucnesc vorbe imperioase, accente dârze, mânioase: înadevăr, pare că predică acolo Isaia şi totdeauna el îşi termină poveţele şi avertismentele cu vorbele acestea: „Pocăiţi-vă, căci împărăţia cerului e aproape 1“ In juru-i sunt adunaţi câţiva ce par să fie discipolii săi. După ce sfârşeşte o cuvântare, el duce de fiecare dată pe câte unul de-o parte şi, după un răstimp, intră cu el în fluviu, acolo unde e mai puţin adânc, şi toarnă asupra lui, dintr’o găleată veche, apa galben-cenuşie a Iordanului.

Dintr'odată, mulţimea începe să se agite; toţi îşi îndreaptă privirile spre Apus; p

e.1 Ira Ierusalimului apare un cortegiu bogat, are roteşte spre vale. Isus, printre cei dintâi,

• cunoaşte pe duşmanii lui secreţi: sunt preoţi, ni grup de leviţi şi Farisei, o duzină de bărbaţi cari vin să-i vadă pe omul miraculos. Ce strălucitori, ce străini par dânşii între Htâncile acestea, în mijlocul acestui norod de săraci, cu toate că au lăsat acasă vestmintele lor de sărbătoare! Aceasta se vede mai mult în înfăţişarea decât în hainele îor, în privirile lor reci şi cercetătoare, cari vor să constate ce întâmplări uimitoare au loc înadevăr aci, la depărtare de-o zi de oraş. Au ţinut acolo sfat, au numit o comisiune care să vadă, să asculte şi să întrebe în sfârşit pe oamenii aceştia—căci adunările de felul acesta nu pot fi privite multă vreme cu ochi liniştiţi. Se spune că el ar fi propovăduit chiar şi împo triva proprietăţii! însuşi Pilat a întrebat despre dânsul.

Din obişnuinţă, mulţimea se dă la o parte, rău dispusă şi intimidată, făcând loc noilor sosiţi, cari ajung astfel repede, drept în faţa Botezătorului. Privirea lui înflăcărată se încrucişează cu privirile lor reci; vorbele lui par să-i provoace —şi iată că el arată acum mai mult ca un acuzator decât ca un acuzat. Norodul, în cercuri multiple, înconjură scena.

— Cine eşti? îl întrebă cel mai în vârstă, loan, prinde rostul întrebării şi mărturiseşte :

— Eu nu sunt Christos.

— Dar cine? Eşti Ilie?

— Nu sunt nici Ilie.

— Eşti un profet?

— Nu.

Atunci ce eşti? Spune, ca să putem da răspuns acelora cari ne*au trimis. Ce poţi spune de tine însuţi ?

Un răstimp de aşteptare încordată. Căci ei n’au auzit încă glasul lui adevărat — şi Isus, care stă în cerc, printre cei mulţi, simte cum se adună trăsnetul cuvântului în gâtlejul lui Ioan şi că acuşi va isbucni şi va tuna:

— Eu sunt glasul aceluia care propovă- dueşte în pustiu: pregătiţi calea Domnului, precum a spus Isaia.

— Atunci de ce botezi, dacă nu eşti nici Christos, nici Ilie şi nici profet ?

— Eu botez cu apă. Va veni însă după mine unul mai puternic, căruia nu-i sunt demn să-i desleg curelele încălţămintei. Acela vă va boteza cu foc!

Un fior trece prin mulţime. Oamenii respiră uşuraţi,

pentrucă dânsul a ocolit întrebările viclene ale preoţilor; dar, în acelaşi timp, li se strânge inima, căci el a vorbit *despre* Messia: el nu e deci Messia. Numai preoţii au rămas reci. Tăcuţi, ei schimbă priviri între ei şi simt că astfel nu-i vor putea veni de hac omului acestuia. Unul din ei îl întreabă acum de ce nu se duce în Samaria sau prin ţările păgânilor, căci acolo se află acei cari au nevoie de pocăinţă. Atunci, din fundul gâtlejului său, glasul de stâncă urcă din nou, mult mai înverşunat, şi tună şi fulgeră asupra lor:

— Vipere ce sunteţi! Cine vă spune oare, că veţi scăpa de mânia de apoi? Să nu vă gândiţi cumva: noi îl avem pe Abraham ca străbun! Eu vă zic: Dumnezeu poate trezi din pietrele sale pe copiii lui Abraham ! Securea atârnă acum de copac şi acel care nu dă

toadc bune, va fi doborît şi aruncat în foc!

Acum ştim destul, gândesc leviţii; se înţeleg între ei şi pleacă. Dar, poate că vreunul e totuşi înspăimântat şi, pe drumul spre casă, se gândeşte la cuvintele lui Isaia : I)e-aceea se aprinde mânia lui Iehova asupra poporului său, şi el întinde mâna şi îl loveşte, încât munţii se cutremură". Sărmanul norod, rămas pe malurile Iordanului, tace şi nu îndrăsneşte să

strige de bucurie în faţa I io tezătorului, aşa cum ar dori, căci el a ameninţat pe cei puternici. Din nou se închide cercul în jurul lui.

Numai unul stă la o parte; n'a mai auzit ultimul blestem al Botezătorului. In urechea şi în inima lui, bubuie încă vorbele cari au vestit venirea unuia mai puternic. Şi, aşa cum gândul unui om adormit oscilează încet, înainte şi înapoi, dispărînd ca să apară apoi iarăşi mai accentuat — tot astfel, ca în vis, fiecare cuvânt al lui Ioan coboară şi se înalţă în conştiinţa aţipită a dulgherului, pentru a dispare în cele din urmă la trezire.

In ziua următoare, i-a venit şi lui rândul. Ii este uşor să spună Botezătorului numele său, oraşul şi meseria sa, poate şi mai multe; numai când trebue să se spovedească, nu-i trece nimic prin gând. De fapt, are şi el nevoie să se pocăiască şi să se roage ca oricare altul, căci de vreme ce iubeşte pe Dumnezeu, el nu se simte o fiinţă desăvârşită.. Dar nu se ştie vinovat de fapte cari ar putea fi numite. Şi dacă ar vrea să mărturisească Botezătorului singura lui pasiune: ura împotriva preoţilor, atunci ar însemna că-l insultă şi pe Ioan, că-l numeşte şi pe dânsul păcătos. Dar iată că acum el observă, din apropiere, cu un respect tăcut, pe îndrăsnetul, pe fanaticul bărbat, care pare să fie un profet şi totuşi nu-şi zice astfel, pe omul care a pornit revolta împotriva banului şi a puterii şi totuşi nu părăseşte pustiul: ca pe o fiinţă străină, aşa îl admiră Isus.

Şi Botezătorul îl priveşte cu atenţie. Oricât de sărac şi de tăcut ar fi străinul care stă în faţa lui, el are ceva regesc într'însul; nu ştie ce anume : privirea cercetătoare, vocea lină, venită parcă din depărtări, salutul său care nu vădeşte numai un sentiment de umilinţă? Şi când străinul, după o blândă şovăire, îl roagă acum să-i boteze, i se pare lui Ioan, care a privit adânc în inima atâtor oameni, că Isus e pătruns de un tainic sentiment al personalităţii sale, că el e conştient de valoarea lui proprie dar că şi-o ascunde, că o reţine în tr'însul. De unde a căpătat teslarul acesta o asemenea ţinută? Oare îşi dă el însuşi seama de ea? Dar amândoi tac: nu-şi spun ce gândesc şi intră în fluviu.

Iată-i acum unul lângă altul, doi bărbaţi între treizeci şi patruzeci de ani, cufundaţi

e jumătate în apa călduţă, greoaie şi găl- uie a Iordanului. E Ioan şi Isus, amândoi despuiaţi : un trup mare, prea bărbătesc, deşirat» uscat şi osos, lângă un corp tânăr, fraged, în plină floare; unul, cu barba şi părul aspru, răvăşit; celalt, cu bucle frumoase. Stăpânul deşertului, alături de prietenul grădinilor, ana- choretul lângă poet, fanaticul lângă visător. Oare nu cere însăşi natura acestor două corpuri, ca acel mai plăpând să încline capul şi acel mai aspru să pună mâna pe creştetul ce- luil.ilt şi să toarne apă peste dânsul? Unul *nr* gândeşte la slujba ce-o împlineşte, celalt la 1 atăl său.

Acum, când iese din apă, isbăvit de pă-

< ate pe cari nu le-a săvârşit, cu inima şi mai strânsă ca înainte, pentrucă nu poate raporta la el însuşi, la persoana sa, semnificaţia acestui act al Botezătorului, — mai mult nedu-^ merit decât uşurat, văzând ca prin negură pe Ioan şi chipurile norodului;— acum, când se îndepărtează de ceilalţi, ca să se regăsească pe sine, şi se sprijină într’un tufiş, cu ochii închişi — se deschide deodată înainte i o lumină nouă: ochiul său lăuntric vede o imagină, urechea sa prinde nişte glasuri. Ce este? Oare nu-i acesta un porumbel, care se îndreaptă spre dânsul, cu un uşor fâlfâit de aripi, caşicum i-ar aduce o veste? Ceva răsună atunci deasupra lui, şi nu era totuşi un glas pornit dintr’însul: — din mari depărtări pluteşte sunetul, se apropie şi o voce străină, ca învăluită şi reţinută de nori, vorbeşte în inima lui:

— Tu eşti fiul meu prea-iubit, care îmi este pe plac.

El tremură, ascultă, recunoaşte: era vocea Tatălui! A perceput-o adeseori în murmurul pârâului, în licărirea stelelor, în larma copiilor : ea se exprimase atunci fără cuvinte, în foşnete şi ecouri, în simţiri trăite. Acum însă, i se pare că a auzit răspicat, cum I-a chemat în propria sa limbă, cum i-a vorbit cu adânc mişcătoare blândeţe şi I-a numit fiul său.

Şi, cu spaimă sacră, Isus fuge dinaintea poporului, fuge de Botezător, departe de lume, în pustietate.

VII

A doua zi dimineaţa, el se trezeşte dintr'un lung leşin. Cu încetul, amintirea întregeşte în mintea lui cele ce i s'au întâmplat, dar tulburarea spiritului nu vrea să cedeze; în lumina arzătoare a singurătăţii, jalea sufletului său sporeşte neîncetat. N'a văzut niciodată deşertul şi, de bună seamă, îl urăşte. Toate, în cari I-a recunoscut pe Dumnezeu încă din copilărie: flori şi ape, animale, oameni şi cursul viu al lumii— toate lipsesc aci ochilor săi. Stânci moarte, urcând şi coborînd în coline, îl împresoară pe fugar şi nisipul îi curge printre degete. Nu se poate ruga aci.

Şi totuşi, vocea lui Dumnezeu l a chemat— dar I-a chemat oare abia de ieri ? In inima inimii sale a răsunat ea, străină şi depărtată, şi I-a numit fiu. Aceasta s'a întâmplat când el a ieşit din apă, după botezul ce-l neliniştise atâta. Când, într'o visiune de vis, a coborît din cer un porumbel şi sbură spre dânsul... Atunci s'a întâmplat aceasta! — şi acum, singur cu nisipul şi cu cerul, el se întreabă zădarnic, ce-o fi însemnând aceasta! Timpul se cufundă în urmă, locul unde se află se pierde în nori, ţara şi meşteşugul său rămân în depărtări înnegurate. Un bărbat, smuls vieţii sale senine şi liniştite, se luptă singur cu Spiritul care îl chemase, hotărît să nu pă- rAniMtică deşertul acesta, până ce nu se va l.ico lumină într'însul.

Kra oare aceasta o chemare a Tatălui său

■cresc? Vocea i-ar fi spus atunci mai multe, i.i cum vorbise altădată marilor profeţi. Dar dacă ea vroia numai să-i întărească, de ce r.tsunase atunci, tocmai în toiul gândurilor N;de cele mai tăinuite ? Tot timpul cât a stat la Iordan, el s'a asemuit în taină cu acela rare îl botezase, pe el şi pe toţi ceilalţi — şi s'a întrebat dacă înfăţişarea şi vorba lui Ioan sunt pe placul lui Dumnezeu. In sinea lui, s'a văzut în locul lui Ioan şi s'a cercetat pe sine: cum ar fi procedat el însuşi ? Nu

cumva s'a ivit în el şi un simţământ de gelozie, când a văzut

cum se înghesuia poporul în jurul omului aceluia uscăţiv care, poate, nici nu cunoaşte credinţa mai bine decât dânsul ? Şi când ieşise din apă, nu-l neliniştise atunci întrebarea de ce s'a lăsat pentru întâia oară, de bună voie, în mâini străine ? Astfel, Dumnezeu I-a ascultat şi a aflat tot ce muritorul şi-a tăinuit lui însuşi? De ce-a ales Dumnezeu, care încă nu-i vorbise vre-odată deadreptul, cel mai slab moment al său, spre a-l întări?

Aceasta trebue să aibă un înţeles mai mare : vocea aceasta îi dădea o misiune! Oare trebue să facă el ceea ce face Botezătorul: să propovăduiască pocăinţa, să umble prin lume şi să înveţe pe oameni? Să renunţe la meserie şi la orăşel, la toţi ai săi şi la viaţa sa liniştită ? Să treacă dela idilă la faptă ? Şi să facă totul ca Ioan — numai ca Ioan ? Acesta nu pune un rit nou în locul celui ve- chiu ? Pentru ce ascetism şi pustiu, posturi şi flagelări ? Toate acestea nu sunt oare înrudite de-aproape cu sacrificiile pe cari însuşi Ioan le respinge şi le condamnă? De ce să vorbească deci de pedeapsă şi prăbuşire, şi nu de îndurarea părintelui ceresc ? La ce foloseşte tonul ameninţător, care înspăimântă pe oameni şi îi sileşte să îngenunehieze ? Să-i înalţe, aceasta e plăcut lui Dumnezeu! Nu frica îi face credincioşi pe oameni, ci numai îndurarea, mila. Şi acel care ar merge să viziteze unul câte unul, singur, la lucrul său, pe fiecare dintre sărmanii oameni necăjiţi, cari tremură acum acolo, pe nisipul dela ţărmul Iordanului,—acela ar putea fără îndoială să-i adune mai târziu pe toţi la marginea satului, pe o păşune sau pe un munte şi să le povestească numai, despre cele ce simte şi vrea Tatăl nostru, al tuturora!

Şi totuşi, cât de mare era Ioan! Cum îi străpungea cu fulgerul ochilor săi pe preoţii aceia! Cum îşi revărsa asupra lor batjocura, când îi numea copiii lui Abraham— dând întâietate oricărui păgân convertit! Nu vorbea nimic despre lupta împotriva Romanilor, nu îndemna la revoltă — ci predica numai reculegerea, pentru fiecare în parte, sărăcia şi umilinţa. Şi totuşi, el negă, scuturâadu-şi capul stufos, când îl numiră profet!

Va veni unul mai puternic, după mine! Şi dacă el însuşi, Isus, ar fi alesul acesta — şi tocmai de-aceea glasul Tatălui său răsunase într'însul în ora aceea ? Cum ? El, urmaşul lui Ioan ? — poate chiar învingătorul lui ? Şi, cu oroare, el încearcă zădarnic să înlăture gândul ce-l sfredelea tot mai adânc, gândul că ar putea înlocui pe Botezător, că I-ar trăda !»<■ acel care, abia mai înainte, pusese pe dânsul, pe buclele sale, bunele lui mâini!

In astfel de chinuri sufleteşti, el începe să postească, precum făcuse şi Ioan, Pentru întâi, t oară pune la încercare trupul său, îl jertfeşte mai mult decât o zi întreagă — căci niciodată până atunci, inima lui nu fusese pradă unei asemenea tulburări; nu avusese iu-voie de vreo încercare, de vreun semn, până .n um — când semnul divin îl tulbură şi îl sileşte să se pună la încercare. Tot mai scăzute sunt simţurile pustnicului flămând; zi cu zi slăbesc inima şi nervii săi, dar tot mai transparente devin gândurile sale. Intre exaltare şi istovire, el se cufundă în sine, vorbeşte cu el însuşi. Şi atunci, aceluia care se pomeni aruncat departe de viaţa sa liniştită, ti apar imagini pe cari nu le cunoscuse vreodată, pe cari nu le observase niciodată. Foamea îi secătueşte trupul, neîncetat. Şi iată că, înaintea sufletului său, se arată ispitele şi vor să-i vrăjească cu strălucirea lor neaşteptată.

Gândul de a fi Alesul îl îmboldeşte, îl face să aibă exigenţe neobişnuite faţă de el însuşi: sentimentul personalităţii sale pare să crească cu fiece oră. Căci el aude o voce interioară, care îl întreabă de ce n'ar putea să preschimbe şi pietrele şi să

facă pâine din ele, aşa cum propovăduise Ioan, Dar el îşi revine, căci o altă voce îi vorbeşte : „Omul nu trăeşte numai din pâine, ci din fiecare cuvânt al Domnului". Când se trezeşte din aţipirea sa, el ştie că vocea era a lui Satan, a ace- !uiaş demon pe care îl văzuse de atâtea ori svârcolindu-se în cei posedaţi. Şi din nou se întăreşte în zalele credinţei.

Şi el se simte purtat, în vis, pe crestele templului, înălţat deasupra întregului popor— şi vocea seducătoare a ambiţiei, aceea care se furişase într'însul la vederea Botezătorului, îl întreabă: „Dacă eşti fiul lui Dumnezeu, coboară-te atunci, căci scris este: El va da îngerilor poruncă pentru tine, şi ei te vor purta pe mâinile lor, ca să nu-ţi loveşti piciorul de vreo piatră". Acoperişul de aur de sub picioarele sale şi oraşul necunoscut care străluceşte pe-o întindere nemăsurată, stârnesc în el tentaţia de a fi acolo profet, chiar numai un moment. Dar, salvatoare, vocea inimei îi strigă: „Să nu pui la încercare pe Domnul Dumnezeul tău !“

Din nou însă, val după val se rostogoleşte înfricoşător într’însul. El geme după ţara lui: unde e frumoasa seninătate a inimii sale, de- acolo, din vremea când trăia în pacea Tatălui său şi nu avea nimic de înlăturat, pentrucă nu dorea nimic ? Trebue oare să ajungă un luptător? Şi iată că solitarul din nisipurile deşertului, flămândul, tremurătorul, cel de trei ori ispitit, simte că-i revine febra. Căci acum el se simte purtat în

vis pe un munte, împărăţiile lumii se întind la picioarele sale — şi demonul dintr'însul îi zice: „Toate acestea ţi-le voi da, dacă îmi cazi în genunchi şi mă adori!“ Atunci el se smuceşte cu violenţă şi strigă: „In lături, Satano! E scris : să adori pe Dumnezeu, stăpânul tău, şi numai pe el să-i slujeşti!"

Şi, cu propriul său strigăt vâjâind în urechile sale, el părăseşte colina şi înălţimile

groazei; la fel cum a fugit în pustiu, el fuge <u:um din pustiu, urmărit de umbra visiunilor oribile, mai tulburat de cât a venit, sfâşiat, Irsnădăjduit. Vrea să revină în tara sa, la căsuţa şi la rândeaua sa, la muntele învăluit de înserări atât de line, la liniştea lumii sale mici şi totuşi vaste.

Şi iată că, apropiându-se din nou de Iordan, hotărît să ocolească locul Botezătorului, fugarul se pomeneşte că e oprit de o mulţime de oameni: e o învălmăşeală, o goană, ca după

o bătălie pierdută. In depărtare, el zăreşte soldaţi înaintând spre răsărit; plin de presimţiri, se apropie de primii cari îi ies în cale. Cum ? nu ştii nimic ? îl întrebă ei cu mirare- L-au prins pe Botezător! Herod Antipa, prinţul acestei ţări, a trimis pe mercenarii săi, să-i captureze. Ei dispar acolo, în lumina serii, ducând pe cel înlănţuit la o temniţă de unde nicio mână omenească nu-l va putea elibera.

Şi Isus rămâne pe loc, împietrit. Semnul! F‘> vădit că Dumnezeu a decis asupra luptei sale lăuntrice: el poate, el trebue să pornească la faptă. De-aceea îi vorbise vocea Tatălui! De-aceea îl ispitise Satan! Ca să-şi înfrângă propria sa

moliciune — de oare ce avea să urmeze Botezătorului. El e acel ce va să vină! Blândele sale trăsături se înţepenesc ca într'o mască. Surprinşi, speriaţi, oamenii cari i-au adus vestea se uită la aceste trăsături—şi dacă vreunul din ei îl cunoaşte, se întoarce şi se îndepărtează de el, supărat; căci Isus a fost cuprins de un fel de înţepeneală care seamănă cu orgoliul.

Când îşi revine din paralizia lui, spre a-şi continua drumul spre ţară, mintea lui începe sâ cugete într'un fel nou. începe să facă planuri—ceea ce nu făcuse niciodată—să-şi pună întrebări: cuin să înceapă şi unde—şi să cerceteze în gând pe puţinii săi prieteni, dacă vor crede sau nu într'însul. Şi în timp ce înaintează spre Nord, mereu singur, se îngrămădesc în el pildele, comparaţiile: — se întreabă dacă Ioan a făcut bine jignindu-i pe Farisei, dacă n'ar fi putut evita aceasta şi să obţină, printr'un ton mai blând, aceleaşi rezultate şi poate chiar mai mult — şi să scape totuşi de puterea lumească. Pe urmă, se gândeşte dacă fraţii săi pot isprăvi singuri lucrul şi cine va mânui în locul său ciocanul şi cleştele. Astfel, el se apropie de Nazaret.

Acolo el află că toţi sunt duşi la o nuntă, numai la două ore depărtare, la Cana — şi e întrebat dacă nu vrea să se ducă şi el. înaintea ochilor săi se ivesc culorile festivităţii şi în urechi îi răsună cântecele; ariile vesele ale locului său îl atrag din nou; după toate acele sbuciumări sufleteşti el vrea să uite şi să se odihnească. Mai merge o bucată de drum, spre Nord, şi se apropie de casa nunţii.

Acolo, petrecerea e în toiu. In cântec de ţimbal şi de flaut, ţăranii joacă în faţa casei, parcă nici n'ar veni vreodată ziua cea din urmă. Se ameţesc ca să trăiască, gândeşte Isus — şi se uită întâi la dânşii, din depărtare. De bună seamă că sunt beţi, dar nu se vede că ei beau ceva. Lipseşte vinul ? Oare nunta aceasta, care durează de trei zile, a înghiţit tot ce-au putut aduce din pivniţa lor oamenii aceştia săraci ? Dansatoarele de-acolo sunt chiar propriile lui surori? Şi acela, care îşi loveşte

coapsele cu palma şi râde fără nicio y.rij.i în i'a^a amurgului, e oare fratele său de fiAnge? Buimăcite, gândurile sale cele noui se ihIichc de vechile chipuri familiare şi se trag îndărăt.

Abia când vine mai aproape şi când ei îl recunosc, se face puţină linişte: se simt oarecum surprinşi, stânjeniţi; înfăţişarea lui nu NC potriveşte de loc la o nuntă. Se pare

i *A* el le strică veselia. Poate că unul din ei îl întreabă, râzând, dacă vine dela Iordan şi cum i-a priit botezul; un altul dă cu cotul tntr'al treilea şi îi arată faţa aceea ca de stafie care, pe neaşteptate, priveşte deasupra mesei; un al patrulea, ca să pună capăt acestei situaţii penibile, îi spune cu glas tare că nu mai este vin: oare el, cu înfăţişarea sa atât de solemnă, n'ar putea face rost de băutură ? Dar el stă nemişcat, se uită la ei şi tace.

Şi iată că mama sa, care şade printre meseni, se îndreaptă spre dânsul şi, caşicum ar vrea să-i trezească din visare, îi spune cu blândeţe: „Nu mai au vin“.

Şi atunci, când aude glasul mamei sale, când vede că ea se referă imediat la dânsul, la fiul ei, dintr'odată el simte din nou apăsarea aceea pe fruntea sa: se pomeneşte brusc îndepărtat de tot ce-l înconjoară. Vi- siunile şi vocile acelea noui îl duc departe de tot ce alcătuia până atunci lumea lui potolită, fericirea lui omenească. Peste chipul său s’a pus iarăşi masca aceea împietrită —şi, ca dela mare depărtare, el o vede pe femeia care I-a născut. O priveşte rece şi rosteşte tare ca să audă toţi mesenii: „Femeie, ce am de-a face eu cu tine!“

Spaima îi cuprinde pe oaspeţi ameţiţi de băutură. Mama păleşte. Dintr’odată se des- meticesc cu toţii şi privesc ţintă la dulgherul acesta din Nazaret, pe care îl ştiau om ciudat» dar era totdeauna un fiu blând şi un bun tovarăş. Ce s’a întâmplat cu dânsul? încotro priveşte el aşa de ţeapăn?

Cât despre el, parcă i se întăreşte sufletul: pentru întâia oară, în mijlocul oameniler, el simte într’însul o putere ; simte că e în stare să-i influenţeze, să-i îndrumeze, să le porun- cească. Pentru întâia oară, Isus se simte profet. Se simte împresurat de semne — şi cel mai apropiat e semnul de aci: lipseşte vinul. Cum ? El, cel ales să fie urmaşul lui Ioan, să nu aibă oare destulă putere să facă rost de vin? Cum ar putea instrui atunci un popor întreg? I se pare că trebue să-şi pună la încercare puterea cea nouă, pe care nimeni nu i-o cunoaşte — şi prin care, doar abia mai înainte, făcu totuşi să încremenească oaspeţii, când vorbise mamei sale.

Cu gestul unui stăpân, ce-i pare străin lui însuşi, el porunceşte sclavilor să aducă cele şase ulcioare din casă, să le umple cu apă, pe urmă să ducă o probă bucătarului, care nu ştie nimic de ce se întâmplă înăuntru. Toţi privesc spre dânsul, apoi spre uşa prin care intră bucătarul, cu înfăţişare surprinsă, şi strigă mirelui: „De obiceiu se dă întâi vinul cel bun şi abia când oaspeţii sunt ameţiţi, li se dă din cel slab. Tu însă, ai păstrat vinul cel bun până la sfârşit!*

Şi iarăşi, toată lumea se uită ţintă la Isus. Cum? Acesta e destul de tare ca să sufle prin perete bucătarului de-afară, poruncindu-i «Ir m i, dinăuntru, ce să creadă şi ce să spună ? 1)ur cl e de bună seamă un vrăjitor!

Şi din nou răsună larma chefului şi se în-

1 iude beţia dela un oaspete la altul—şi numai umil singur priveşte mulţimea cu rece luciditate, fiind plin de indulgenţa aceluia ce se mite ales. Aşa dar, astfel e poporul pe care trebue să-i înveţe ! II va urma oare, pe dânsul,

•arc nu-i aduce nimic altceva decât gânduri ni întrebări? Tăcut, închis în el însuşi, el pă- i'.lneşte festinul.

Şi aceasta era prima minune a profetului din Nazaret.

CAPITOLUL AL DOILEA

BUNA-VESTIRE

„Crede(i în Buna-Vestire!“

Aşa strigă străinul necunoscut, în încăperea cea lungă — şi cu ochi mari îl privesc pescarii şi neguţătorii, meşteşugarii şi călătorii cari umplu casa de rugăciune. Căci ne aflăm la Cafarnaum, la capătul nordic al lacului Ghenezaret. Şi de oare ce pe-aci, pe calea comercială dela mare spre Damasc, trec caravanele cu învăţaţii şi curioşii, cu bogătaşii şi scribii lor, e mare afluenţă în zi de Sâmbătă. Şi băştinaşii pot vedea şi auzi atunci ceva nou. Străinului, dacă ştie să citească, i se oferă Sfânta Scriptură: poate binevoeşte să recitească dintr’ânsa şi să tălmăcească pasajul, după şcoala cea mai nouă din Ierusalim.

Acesta, care a sosit ieri în oraş şi urmează să vorbească astăzi, nu vine de departe — îşi zic ei unul altuia. Căci, dela Nazaret, ajungi aci într’o zi, dacă porneşti la drum pe la răsăritul soarelui, aşa că nu te poţi aştepta la ceva deosebit din partea acestuia. Dar când se ridică şi începu să facă rugăciunea, toată sala a rămas surprinsă, căci vorbea încet, ca pentru el însuşi. Şi

când se sui pe amvon, văzură toţi că dânsul nu era un adevărat
în

-văţător, căci nu purta la haină cei patru ciucuri prescrişi de lege. Era poate un discipol al lui Joan, acel care fusese prins de curând ? De când umblă prin ţară botezătorii aceştia, în loc să rămână la apa Iordanului? Dar înfăţişarea acestuia e prea prietenoasă, pentru a fi socotit ca unul de*ai lor; nu poartă vestmânt păros ca asceţii, nici mantaua de profet în care se învelesc unii dintre aceia cari vor să se dea drept noul Ilie. De altfel, nici privirea şi nici vorba lui nu sunt întunecate.

— Timpul s'a împlinit şi împărăţia lui Dumnezeu e aproape! Pocăiţi-vă şi credeţi în vestea cea bună!

Aceasta sună cu totul altfel decât ceea ce spun cei dela Iordan! Omul acesta nu ameninţă şi nu avertizează, nu cere nici spovedanie şi nici botez; se pare că nu vrea decât să lămurească vechile profeţii, să le scoată la lumina zilei de azi. Şi, de oare ce nu poartă ciucuri ca şi cărturarii, şi nu se foloseşte de Scriptură, şi spune doar în dialectul său familiar şi în chip stăruitor, că acel care crede trebue să nădăjduiască ■— el îi câştigă repede pe aceşti pescari şi ţărani cari, în sinea lor, se plictiseau totdeauna când asistau îa discuţiile subtile ale Fariseilor. O bună- ve- stire, aşa ceva încă n'au auzit dânşii; e simplă, chiar şi copiii ar putea s'o priceapă. Da» iată că acum el asemueşte împărăţia cerului cu o plasă care trage din apă şi peşti buni şi din cei stricaţi.

Atunci ei îşi dau încet cu coatele şi îşi zâmbesc unul altuia, mulţumiţi, căci aceasta li s'a întâmplat deseori, la pescuit. Şi ei as

-uit A mai departe pe vorbitorul acela de pe r 1 Miiiuil înălţat; acum le povesteşte ceva deş

iin- un sămănător, care împrăştie o parte din

-tmAnţă pe drum, o parte printre spini, mai .mincA ceva pe pietre şi îi mai rămâne puţin pentru pământul cel bun. Dar încheerea lui

< totdeauna aceeaşi: împărăţia cerului. La «ceasta se gândeşte mereu — şi fiecare îl înţelege, când vorbeşte acum despre datornicul

< <1 mare şi cel mic, despre dobânzi şi cămă-tari, şi termină arătând care va fi socoteala

1ea mare cu Dumnezeu, la sfârşitul vieţii. Mai cu seamă femeile, ascultă toate cu mare băgare de seamă, dindărătul gratiilor, şi dau din cap când dânsul vorbeşte despre o haină veche pe care nu se mai poate pune petice noui — şi despre burdufuri vechi, cari plesnesc dacă se toarnă în ele vinul nou; sau cAnd povesteşte despre o văduvă care se duce să se plângă la judecător şi despre o gospodină care caută peste tot gologanul pierdut: — toate acestea sunt din lumea lor şi ele ascultă cu mai multă plăcere ce spune omul acela străin, decât rugăciunile seci şi citaniile bolborosite ale preoţilor. Omul acela pare să fie de seama lor, cu toate că nu s'a născut chiar aci, lângă lac. Şi când ele clipesc din ochi, privindu-1 prin voaluri, el le place mult, cu părul lui frumos şi vocea-i hlAndă, mlădioasă.

Numai celor trei sau patru cărturari cari şed pe băncile din faţă, nu le place străinul: se vede îndată că n'a trecut prin nicio şcoală preoţească şi, chiar dacă el cunoaşte Scriptura, nu cunoaşte desigur comentariile cari, la urma urmelor, sunt mai însemnate decâttoate. Câtă vreme flăcăii aceştia dela tară nu părăsesc satul lor, ei nu sunt atât de vă-tămători, căci acasă îi ştie fiecare cine sunt şi nimeni nu-i

prea ia în serios; când încep însă să umble prin lume, li se pare ţăranilor că străinul ştie mai multe decât învăţătorii stabiliţi — şi aşa se pierde încrederea. Acesta de-aci, a găsit pe deasupra o nouă manieră de a- şi câştiga ascultătorii; când îl auzi vor- bind, ţi-se pare că asculţi o convorbire pe stradă; totul e profan la el: în felul acesta, are şansa să fie bine primit şi poate trăi comod, timp de câteva săptămâni, pe socoteala bieţilor oameni.

Şi, în timp ce ei stau, plini de nelinişte, şi aşteaptă sfârşitul cuvântării, în timp ce el vorbeşte şi desenează cu mâinile ceea ce descrie, un strigăt răsună deodată prin toată sala. El se opreşte, se ridică ; toţi şi-au întors capul spre colţul din fund, de unde pornise strigătul; acolo oamenii s'au dat îndărăt în faţa unui bărbat care se prăbuşise deodată, în convulsiuni, cu spumă la gură. El se svâr- coleşte şi ţipă: „Ajunge! ajunge! Ce avem noi de-a face cu tine, Isus din Nazaret! Ai venit numai ca să ne duci la pieire! Ştiu cine eşti: sfântul lui Dumnezeu!“

Astfel, omul acesta pe jumătate înnebunit, exprimă în câteva cuvinte toate impresiile amicale şi duşmănoase, resimţite de sutele de inimi la cuvântarea străinului. Parcă nervii lui ar fi înregistrat nemulţumirea tacită a puţinilor Farisei şi tăcuta încuviinţare a mulţimii de ascultători neînvăţaţi. Şi acum, el frânge încordarea şi isbucneşte în strigăte prin cari îl insultă şi îl slăveşte totodată.

Inuh tresare, speriat. In timp ce sala cea lungă şi cenuşie pare că începe să se mişte

■ n untea ochilor săi, clătinându-se în nesigu- i.mţa ei, plină de capete înfierbântate, el re- mite frica singuraticului pe care mulţimea il aşteaptă la fapte. Pentru întâia oară a **vorbit** astăzi în public, despre ceea ce a tăinuit atâţia ani într'ânsul. Răceala neaşteptată

ii -a simţit-o faţă de mama sa, la

nunta aceea; voinţa de acţiune şi siguranţa că poate influenţa oameni străini, 1 au ţinut departe de

> a sa şi locul său, şi peregrinările sale I-au dus până la lacul acesta, în jurul căruia cunoaşte multe oraşe şi sate. Numai în primele mo- mi nte ale cuvântării sale, când a întâlnit pri-virile cercetătoare ale cărturarilor, a fost oa- recum intimidat, neliniştit; pe urmă, a zărit însă ochii ţăranilor, privirile femeilor şi ale tinerilor — şi repede a ghicit într'ânşii forma în

care ei aşteaptă ca el să-şi expună gândurile. Acum, strigătul posedatului, aspectul sălii înspăimântate, agitaţia ei plină de întrebări şi de cereri, I-au transpus din nou în acea stare încordată ce-l cuprinse de curând, acolo, la masa nuntaşilor, când vinul se terminase şi mama lui a apelat la dânsul.

Cu paşi repezi, el se apropie de bolnav ; oamenii îi fac loc, ca unui medic; acum el îngenunchiază lângă dânsul, îl apucă, îl strânge

tare, îşi adânceşte cu stăruinţă privirea într’a lui, îl scutură şi îi strigă: „Taci! taci! Pieri ‹| într'ânsul, diavole!" Dar bolnavul se svâr- coleşte din nou, ţipă, dă ochii peste cap, se (liirceşte în convulsiuni; pe urmă, sub impresia acestei priviri blajine ce-i soarbe răul, părând totuşi că porunceşte şi în renunţarea

ei, încleştat şi covârşit ca niciodată de strigăte, de toată această scenă în lăcaşul sfânt

— el cedează, îşi destinde membrele, se abandonează, închide ochii, respiră mai liniştit şi apoi priveşte iarăşi spre îmblânzitorul său. Acum, el simte că diavolul, în care cred amândoi, dă înapoi, iese dintr'ânsul; el simte aceasta, pentrucă străinul îl sileşte să creadă astfel. Furtuna a trecut; uşurat, puţin slăbit, el se ridică : pare vindecat.

Sute de oameni au văzut aceasta: străinul e unul dintre acei vrăjitori cari pot isgoni pe diavoli, la fel ca vechii profeţi! Respectuoasă, mulţimea se dă în lături: îl lasă să plece. Insă el e obosit. S'a dus bucuria propovâ- duirii, ce sporea mereu în vorbitor, voinţa tenace a medicului, în care şi-a pus toată puterea ! El fuge de mulţime, părăseşte strada, lasă oraşul în urma lui; şi abia afară, la ţărm, se opreşte, se aşează pe nisip, între trestii, ca să se reculeagă.

r II

Limpede şi verde se întinde lacul între coastele muntelui, sclipind sub soarele după- amiezii. Un golf apărat de vânturi, între munte şi apă, adăposteşte oraşul acesta şi multe sate şi orăşele cari pot fi văzute toate de-aci, de sus, de pe culmea nordică. Ceea ce se vede acolo, la dreapta, la două ore depărtare, oraşul acela alb, strălucitor, cu un turn, este noua Tiberiadă, unde domneşte Herod Antipa, prinţul acestei ţări. Prin numele oraşului, prin templul şi vulturii săi, prinţul linguşeşte

p<- împăratul roman, de ale cărui capricii depinde şi puterea lui. La stânga, se vede gura Iordanului şi tocmai la Sud, la celalt capăt,

< poate închipui locul unde el părăseşte din nou lacul, spre a curge mai departe, drept, pAnă la Marea Moartă.

Poate că Isus îşi aminteşte, în ora aceasta, de omul care îl botezase acolo, în apa dela

;ur.'i fluviului şi cum îl trezise, din visarea ui de ani îndelungaţi, chemarea înfricoşătoare şi atât de frumoasă totuşi, a Tatălui. La prinţul Herod, nu se gândeşte de loc. Acesta «■ departe de dânsul, ca şi împăratul roman pe insula lui din marea străină, împreună cu toate puterile trecătoare de pe pământ. Dar aci, păsărelele fâlfâie şi ciripesc în juru-i; recunoaşte turturica din ţara lui şi ea pare să 1 recunoască: din păpuriş, ea vine spre dânsul, săltând deasupra nămolului. Pelicanul însă rămâne departe, pentrucă e mare şi are mai puţină încredere în oameni decât această mică vietate, nebănuitoare. Lui îi este frică de vânător. Când drumeţul înlătură scoicile şi, cu muchia unei scoici mai mari, scoimo- neşte pământul, el dă îndată de piatră neagră: e bazaltul, semn al cutremurului care făcuse aci ravagii, în urmă cu câţiva ani, şi îngropase mii de oameni.

Isus nu se uită la lucrurile acestea, simplu, ca oricare altul; ca poet,

întrevede în ele parabola, tâlcul lor adânc: coline şi pietre, ape şi cetăţi, catastrofele pământului şi povârnişurile f ertile din juru i, unde strugurii şi pepenii încep să se coace după acum, în Aprilie

toate îi insuflă înţelesul lor ascuns şi îl cuprind în cercul meditării. Oare muntelestâncos dindărătul său, Hermonul, cu văgăunile şi crestăturile lui şi cu zăpada ce nu se topeşte toată niciodată, nu pare asemenea unui veşnic avertisment? Frumos ca viaţa, se întinde lacul la picioarele acestui munte ameninfător—şi Isus cunoaşte cuvântul Domnului care, dintre cele şapte lacuri ale lui Israel, I-a ales pe acesta, ca pe cel mai frumos.

Pe urmă însă, când începe să se întunece, drumeţul zăreşte multe bărci, cari părăsesc porturile ca să tragă plasele din apă: căci, în amurg, peştii vin mai curând la suprafaţa

— şi prima stea ce apare tocmai acum, dinspre Răsărit, arată că Sâmbăta e pe sfârşite şi că munca e din nou îngăduită. Ei strigă dela o barcă la alta, şi scot la iveală năvo- durile, le sucesc, le răstoarnă şi aruncă în barcă prada ce se sbate şi sclipeşte — apoi vâslesc grabnic spre tărm, căci noaptea cade repede prin aceste meleaguri.

Câţiva din ei, debarcând în apropierea străinului, recunosc într'ânsul pe vrăjitorul de azi dimineaţă — şi el însuşi recunoaşte pe unul din ei: căci acesta e Andrei, unul din învăţăceii lui Ioan, pe care îl întâlnise de curând la apa Iordanului. Acum, el îi prezintă pe fratele său, Simon, şi în ticnp ce toţi îşi întind mâinile, niciunul nu ştie ce destin e pecetluit prin aceste strângeri de mână — şi nici Isus nu ştie că va da odată acestui Sitnon numele de Petru.

Iată că se apropie acum încă doi, cari vor să-i cunoască pe omul făcător de minuni; şi aceştia sunt doi fraţi, cari se numesc Iacob şi Ioan — şi în urma lor vin alţii şi toţi pa

ra ibă **încredere** în străin, nu numai **pentrucă viudecaBe pe** posedatul acela — aceasta **au** l.li iit-o şi unii Farisei— dar şi pentrucă cele

< < le grăise acolo, la sinagogă, a pătruns ud&nc în inima acelor oameni simpli, căci şi vorbele sale au venit din inimă. Pe urmă, t• And întunerecul îi alungă pe toţi, Simon îl c onduce la casa lui, îl pofteşte la masă şi,

< urând, jumătate din orăşel e adunată înaintea uşii, căci e seară de veghe şi toţi ar vrea să-i vadă cu ochii lor pe tămăduitorul acela străin.

înăuntru, zace mama nevestii lui Simon, bolnavă de friguri şi, de oare ce a dat dovadă de marele dar ce-l posedă, ei îl duc la patul bolnavei, îl privesc şi el înţelege ce aşteaptă dela dânsul. Trebue oare să ajungă un taumaturg, un doctor miraculos? Aceasta îi repugnă. Dar iată că ei se înghesue îndărătul său, la uşă, bagă capul înăuntru şi aşteaptă. Oare Moise şi profeţii n'au fost nevoiţi să săvârşească minuni, înainte ca oamenii să fi crezut în învăţăturile lor? Bătrâna femeie, care auzise de vindecarea dela sinagogă, crede acum şi ea într'ânsul şi privirea ei rugătoare se pironeşte, cu fermă încredere, asupra străinului cu înfăţişare atât de plină de bunătate. Vrea să fie tămăduită şi el vrea să-i împlinească ruga: din această dublă credinţă se naşte puterea de vindecare — şi când el o cuprinde în mâini şi o priveşte, silind-o să se lase în voia puterii sale, el isbuteşte şi de astădată să înlăture febra, să isgonească duhul cel rău — şi ea se ridică din pat.

Cu recunoştinţă şi respect, stau şi se uită oamenii în juru-i. Cu spaimă; cu o tăinuită oroare, el simte că i s’a impus lui însuşi rolul vorbeşte aci, afară, despre împărăţia cerului, cl n'are decât sâ arate cu degetul sus,

apre cer.

Ce mică e lumea asta marei In fiece oră un alt sat; într’o oră a şi ajuns dincolo, pe Arinul celălalt — şi totuşi, lui Isus îi tre- mesc multe săptămâni, până în miezul verii, ni să viziteze toate satele şi târguşoarele din preajma lacului Ghenezaret. LI nu poate ■-la pe loc şi să aştepte pe cei cari vin la dânsul, precum făcea Ioan: îi caută el, şi de oare ce îl urmează acum primii săi discipoli, ei formează curând un mic grup statornic, care merge din loc în loc.

Că un asemenea învăţător care cutreeră (ara găseşte discipoli cari să-i urmeze şi să-i ajute, aceasta nu e ceva nou la poporul lui Dumnezeu şi în aceste vremuri înfrigurate, pline de aşteptare. La ce renunţă oare aceşti fii de pescari? Au ceva de pierdut? Suflete visătoare, mărginite, uneori cercetătoare, pline de dorinţi, ei nu prea fac deosebire între împărăţia cerurilor şi eliberarea lui Israel pe pământ — şi urmează cu uşurinţă pe un om care leagă cuvinte frumoase cu mâini fericite, care trezeşte în ei dorul unor gânduri şi simţiri mai bogate, mai adânci ca până atunci, făcându-i să meargă în altă parte şi să înveţe ceea ce nu-i interesa acolo, la ţărmul lor liniştit. Pe lângă aceasta, el e vesel, stă cu plăcere la masă, nu fuge de vin şi le lasă femeile. Tinereţea, impulsul nelămurit pentru călătorii, atracţia Bunei-Vestiri şi farmecul prietenosului purtător al soliei, superstiţii şi nădejdea într’o răsplată cerească — toate acestea ademenesc pe tineri, îi în-

unui vrăjitor. Căci, a doua zi, bolnavii încep să se târască până la uşa lui Simon, unii sunt aduşi chiar în patul lor — leproşi, orbi şi paralitici — şi toţi vor să fie vindecaţi de dânsul. Isus face ce-i stă în putere. Pe unii îi lecueşte pentru vreme îndelungată, pe alţii pentru scurtă vreme; pe unii îi unge cu ulei, pe alţii îi oblojeşte cu tină—pe niciunul nu-l vindecă fără influenţa credinţei, pe care o cere dela fiecare. Totuşi îi este silă, îl scârbeşte într'atât arta pe care o practică, încât—cu toată compătimirea sa faţă de suferinzi — e nevoit să lupte neîncetat cu sine, ca sâ poată îndura această situaţie ; şi, de fiecare dată, el ordonă cu un ton de ameninţare celui mântuit să tacă, să nu spună nimănui ceva. Dar toţi vestesc şi exagerează măestria lui — şi astfel, în zori de zi, el fuge din Calarnaum, pentru a se regăsi pe sine.

Dar oamenii cei mici, pescarii şi ţăranii, îl urmează ca să-i mai audă vorbind despre cele ce propovăduise în ora aceea, la casa de rugăciune. Mai cu seamă femeile, în frunte cu mama lui Iacob şi Ioan, se ţin după dânsul — şi, repede, ei s’au obişnuit să-i aibă în mijlocul lor când şed la ţărmul lacului, îşi dreg năvodurile, cătrănesc bărcile şi taie lo- peţi pentru văslit. înconjurat de oamenii aceştia săraci, cari îşi ridică spre dânsul ochii în toiul lucrului — sau şezând cu ei pe plajă, printre scoici, la umbra câtorva tamarini bătrâni, cuprins de fâşâitul trestiilor sau de murmurul valurilor, mereu printre cei neînvăţaţi, printre cei credincioşi şi cei buni — Isus se simte fericit. Atunci, curentul gândurilor sale pline de iubire, începe să curgă îmbelşugat, în matca pildelor şi parabolelor. Căci, dacă

deamnă să urmeze pe noul profet în peregrinările sale.

Iată-i că vin din văi şi din munţi, să-i vadă pe tămăduitor şi vrăjitor — şi acolo unde nu se află vreo sinagogă, tot satul se îngrămădeşte la malul lacului. Isus se urcă într'o barcă şi cere prietenilor săi s'o înde părteze de ţărm; apa duce apoi răsunetul vocii sale : stând în picioare, în barcă, dominând ca un rege asupra celor mulţi cari stau gheinuiţi sau întinşi pe uscat, el le strigă cuvintele bunei sale vestiri, în pilde, în parabole neîncetat noui, luate din viaţa lor restrânsă, dar curată. Găci numai prin asemuiri şi imagini, spune el, numai prin măe- stria vorbei poporul poate fi instruit. Da, el cutează să-i înfăţişeze prin imagini chiar pe Dumnezeu, pe care niciun Evreu nu are voie să-i zugrăvească şi nici măcar să şi-i închipue. Isus însă îl evocă, în pildele sale, ca rege pe tron sau ca stăpân ai viilor, ca o gazdă prietenoasă sau ca proprietar de sclavi.

El simte atunci cum revine spre dânsul ecoul imperceptibil pe care cuvintele sale îl trezesc în inimile lor simple; şi când ei îi pun întrebări, el le dă răspuns — şi când ei îşi aduc bolnavii la dânsul, el vindecă pe cine poate şi porneşte mai departe. Oamenii se adună în faţa casei unde poposeşte, pentru ca el să le vorbească. Se opreşte la încrucişarea drumurilor şi cuvântează celor cari se întâmplă să fie de faţă, mulţi sau puţini, după cum e ora; şi dacă sunt femei şi copii, graiul său e atunci şi mai uşor şi mai limpede. Dar mai mult decât toate îi place săMea cu învăţăceii săi la masa comună: şi vorbeşte apoi sufletelor lor familiare şi credincioase, privind înainte-i, ca altădată

< And şedea în faţa căsuţei de piatră a dulgherului din Nazaret şi veneau, seara, câţiva prieteni să-i asculte.

Numai oraşele mari le ocoleşte: nu călătoreşte niciodată spre Tiberiada cea strălucită, în faţa căreia orice copil din regiunea aceea a stat măcar odată plin de uimire. Şi nici la Taricheea sau la Sephoris nu se duce. Căci, simte el, acolo sălăşluesc viaţa gălăgioasă, stăpânirea şi ambiţia; acolo se adăposteşte banul şi despre acesta el nici nu vrea sâ audă. Insă departe, acolo jos, în Iudeea, se întinde oraşul cel mare, unde se urzesc atâtea, unde stăpânesc puternicii preoţi, comentatorii legii şi cei cari veghează asupra formulelor, conjuraţii formei — a căror duşmănie tainică a simţit-o dinainte în acele priviri mute ale Fariseilor, când vorbise întâia oară la Cafarnaum,

Isus rămâne departe de Ierusalim.

III

Un nou simţământ de iubire se revarsă asupra oamenilor cari se apropie de dânsul. EI n'a venit să urască, ci să iubească împreună cu ceilalţi — şi nicăeri nu caută lupta. Ceea ce propovădueşte el tăcutului şi săracului popor din jurul lacului Ghenezaret, e pornit deadreptul din adâncul inimii — şi numai în judecata prudentă a învăţaţilor dela oraş se poate trezi îndoiala, rod al educaţie

ilor. In sufletele naive, neprefăcute, vorba lui pătrunde lesne; căci pescarii aceia, cari sunt nevoiţi să aştepte cu răbdare zi cu zi, cu năvodul şi cu undiţa, şezând la ţărm sau în bărcile lor, sunt nişte ascultători prietenoşi şi blajini pe cari nu-i duce în ispită nevoia de înfăptuire, de acţiune. Din gura lui Isus, ei nu aud nimic ce i-ar putea tulbura şi rătăci: nici despre glorie şi împărăţia lu

mii, nici despre servitutea de azi şi marele trecut al poporului şi nici chiar despre răzbunarea şi pedeapsa lui Dumnezeu, despre mânia şi răsplata lui.

Din inima acestui iubitor de oameni sbucneşte un isvor de milă, de îndurare şi de voioşie. Şi toate cele ce umple fiinţa sa, el le depune pe genunchii Tatălui său ceresc, care i le dăruise. Şi de oarece toţi sunt copii ai marelui Tată, acei cari îl vor înţelege mai bine şi încă dela primul cuvânt, aceia sunt nevinovaţii sunt cei duioşi, cei neştiutori — căci ei nu gândesc altfel decât un copil. Cine se încrede cu totul în bunătatea lui Dumnezeu, acela trăeşte sub paza Domnului, căci „el lasă ca soarele să răsară deasupra celui bun şi celui rău şi revarsă ploaia peste cei drepţi şi cei nedrepţi". Cine crede astfel, va dobândi curând împărăţia cerului pe pământ, „o comoară din ogorul lumii⁰.

Ţăranii superstiţioşi, adunaţi în jurul învă- ţătorului. pricep asemenea vorbe, căci plin e aerul de poveşti miraculoase şi proorocii au văzut deschizându-se cerul. Oricine a auzit odată de comoara îngropată, ieşită la iveală în urma plugului şi fiecare ştie doar că ploaia cea bună a făcut să rodească nu numai ţarina lui ci şi aceea a vecinului pe care nu l poate suferi. Că profetul Daniel a vorbit la fel despre cer şi pământ, aceasta nu prea o ştiu — şi mai puţin ştiu ei că omul clin Nazaret, încă din vremea când fusese băiat, pusese urechea în iarbă şi simţise pretutindeni prezenţa Tatălui atotiubitor, precum îi învaţă acum. Pe el îl cred cei săraci cu duhul, căci nu le aduce nicio ameninţare, ci vestea cea bună — şi pune atât de aproape fericirea omenească, pe care el o numeşte împărăţia cerului, încât ei o pot atinge; şi totuşi, el nu le impune îngenunchierea adâncă a pocăintii, ca Botezătorul. „Cereţi şi vi se va da. Căutaţi şi veţi găsi. Bateţi şi vi se va deschide." Oare, în casa Domnului, a rostit vreodată un preot în faţa săracilor cuvinte atât de consolatoare ?

Şi nu are el dreptate să ne numească fraţi, de vreme ce avem cu toţii acelaş părinte ? Trebue oare să se plătească fratelui, pentru vina lui, cu aceeaşi nedreptate : ochiu pentru ochiu, dinte pentru dinte, precum învaţă Sa- duceii în oraşul cel mare ? Nu, dar nici ceea ce predică învăţătorul acesta nou, nu este atât de ujor: „Dacă te loveşte cineva peste obrazul drept, întinde-i atunci şi pe celălalt. Şi dacă unul vrea să se judece cu tine ca să-ti ia haina, dă-i şi mantaua ta.“ Şi cum ţăranii şi pescarii mai stau la îndoială, întrebându-se dacă s’ar putea înfrânge într’atât pe ei înşişi şi pentru ce trebue să ajungă la asemenea umilinţă şi desintere- sare, iată că-l aud spunându-le: „înadevăr,

dacă iertaţi oamenilor greşelile lor, Tatăl vostru ceresc vă va ierta şi el greşelile voastre". Atunci ei încuviinţează, căci ştiu că o asemenea lepădare de sine va trebui să fie odată răsplătită.

Insă el le cere şi mai mult. A iubi numai pe acei cari vă iubesc, de aşa ceva sunt în stare şi păgânii. „Iubiţi pe duşmanii voştri. Binecuvântaţi pe cei cari vă blestemă. Faceţi binele acelora cari vă urăsc. Kugaţi vă pen tru acei cari vă insultă şi vă asupresc." Să-ţi iubeşti vrăjmaşii, aceasta e tot ce poate fi mai greu. „De câteori trebue să iert fratelui meu, dacă a păcătyit faţă de mine? întreabă unul. E deajuns de şapte ori ?“

Atunci învăţătorul îl priveşte cu hotărîre, drept în ochi: „Nu de şapte ori, ci de şapte

zeci ori şapte!"

Şi ei stau şi se întreabă, şovăitori, dacă omul acesta nu e cumva prea exagerat în toate câte le cere. Ei îl înţeleg totuşi, când îi lămureşte cu glasu-i blajin şi când îi sfă- tueşte: „Nu judecaţi, pentru ca să nu fiţi

judecaţi şi voi. Căci precum veţi judeca, aşa veţi fi judecaţi... Tot ce vreţi să vă facă vouă oamenii, faceţi-i şi voi lor: aceasta-i legea şi profeţii."

Ei nu ştiu că, în urmă cu cincizeci de ani, Hillel, care era în fruntea Sanhedrinului, predicase acelaş lucru, aproape cu aceleaşi cuvinte; ei ştiu numai că Hillel fusese la început un sărman muncitor cu ziua, ca şi dânşii. Dar ei văd cu ochii lor că Isus nu şade în marele Sfat din Ierusalim, că nu trăeşte în casele celor puternici şi nici la masa bogaţilor nu stă; ci, îi caută pe ei, la colibele lor de lângă lac, departe de templu şi de palate; şi dacă stă bucuros la masa lor,

« I HO apleacă întâi prin uşa joasă, se uită

ui leagănul nou-născutului, întreabă de vite,

< joacă cu copiii şi dă ajutor femeii bolnave.

.Şi atuncea, desigur că ei îl cred când le

! pune la masa lor sărăcăcioasă:

„Fericiţi, voi săracii, căci a voastră e împărăţia Domnului... Nu vă adunaţi comori i><* pământ, căci le rod viermii şi rugina, şi lioţii le desgroapă şi le fură. Adunaţi vă comori în cer. Unde e comoara voastră, acolo va fi şi inima voastră." Atunci ei îl privesc dând din cap — căci sunt mulţi tâlhari în Galileia; omul acesta ştie ce spune şi ei capătă încredere într’ânsul: aşa trebue să fie, căci el ştie cu adevărat şi e sigur de ceea ce le făgădueşte pentru lumea de dincolo.

Oare nu face înadevăr el însuşi ceea ce i

învaţă ? „Dacă dai o masă, la prânz sau seara, nu poţi pe prietenii tăi bogaţi, pe fraţii şi vecinii tăi, pentru ca dânşii să nu te poftească la rândul lor şi să-ţi înapoieze ce au primit dela tine. Ci pofteşte pe săraci şi pe schilozi, pe orbi şi pe ologi, şi vei fi fericit, căci ei nu au nimic ca să te poată răsplăti. Insă ţi se va răsplăti la învierea celor drepţi."

Bogaţii îl ascultă cu nelinişte: acesta e instigatorul cel nou ? acesta urzeşte răscoala cu vorbele primejdioase pe cari le spune norodului mărginit la minte ? Dar printre ascultători se află fii şi nepoţi de-ai lor, cari se simt atinşi de chemarea noului învăţător; ei nu ştiu cum li s'a întâmplat aceasta. Un tânăr moştenitor se duce la dânsul şi 1 întreabă cum ar putea deveni fericit. Ţine poruncile? „Le-am ţinut încă din copilărie".Prin râvna şi umilinţa lui, tânărul e pe placul învăţătorului: tocmai pe dânsul ar vrea să-i câştige; şi el îi spune:

„Atunci, nu-ţi lipseşte decât un lucru, Du te şi vinde tot ce ai, dă săracilor şi astfel vei avea o comoară în cer."

Insă tânărul bogătaş nu poate înţelege asemenea vorbe; îl priveşte pe Isus: acesta îl ia poate drept un smintit ? Şi, plin de supărare, îşi vede de drumul său. Isus se uită în urma lui, apoi îşi roteşte privirea printre ascultătorii săi;

„Cât de greu le este bogaţilor să intre în împărăţia Domnului! Mai degrabă va trece o cămilă prin urechea acului, decât un bogat în împărăţia cerului."

Cu câtă blândeţe s'a purtat cu bogătaşul acela, cu toate că el Socoate şi bogăţia aproape ca un păcat! gândesc oamenii din juru-i. Atât e de blajin faţă de toţi păcătoşii, încât se pare că-i iubeşte mai mult de cât pe cei drepţi. Aceasta nu e oare de mirare ? Şi cum el vede nedumerirea pe chipurile lor, îi vine atunci în minte o parabolă, acolo, pe pajiştea unde se aflau. Căci, după cum e locul şi ora, el găseşte totdeauna felul cel mai potrivit de a- şi arăta gândurile:

„Dacă vreunul din voi are o sută de oi, oare nu lasă nouăzeci şi nouă pe pajişte şi fuge să găsească pe una singură, care se răzleţise de turmă? Şi când o găseşte, o pune bucuros pe umerii săi, se întoarce acasă şi strigă prietenilor şi vecinilor: Ve

deţi, am găsit oaia pe care o pierdusem! La fel, va fi mai multă bucurie în cer pentru un singur păcătos care se pocăeşte, decât pentru nouăzeci şi nouă de oameni drepţi,

• ari n'au nevoe de pocăinţă."

Şi le spune apoi povestea fiului risipitor,

< .ue îşi pierduse tot avutul şi se întoarse în

< ele din urmă, plin de căinţă, acasă la tatăl HAU. Şi acesta îl îmbrăţişă, îl împodobi cu haine noui şi puse să se tae pentru el viţelul

< cl gras. Atunci se supără celălalt tiu, care muncise tot timpul pentru tatăl său şi nu căpătase vreodată nici măcar un berbec, ca să poată oferi o masă amicilor săi. «Fiule, grăi tatăl, tu eşti toată vremea cu mine şi tot ce este al meu, este al tău. Fii însă ve sel şi plin de voie bună, căci fratele tău era mort şi iată-l acum în viaţă, era pierdut şi l-am regăsit."

Cum ? Fiul cel harnic n'are dreptul să fie supărat ? Nici măcar un berbec, pentru atâtea servicii? Atât de nedreaptă să ajungă oare iubirea de oameni, când ea dă curs liber va lurilor de milă şi indulgenţă, precum face Tatăl ceresc? Ceea ce contează, nu e ce face ori nu face omul, ci numai ce simte şi gândeşte el atunci. Ochiul priceput al învăţătorului răsbate pretutindeni, ca printr'un văl; el vede dincolo de aparenţe, până în inima oamenilor şi toate slăbiciunile lor ies la iveală. Tot ce văzuse Isus la oamenii cei drepţi din orăşelul său, încă din vremea când era băiat, i se vădeşte iarăşi printre ascultătorii săi — şi, faţă de aceste păcate tăinuite cu grijă, el este mai sever chiar decât legea.

Ştie că oamenii preferă să întărească cu mari jurăminţi lucrurile de cari nu sunt siguri, de cari se îndoesc mai mult. De ce să jure pe cer şi pe propriul lor cap ? „ Asupra acestora aveţi atât de puţină putere, încât nu puteţi albi sau îaegri nici măcar un tir din părul vostru. Vorba voastră să fie: Da sau Nu. Orice cuvânt de prisos vine din partea Răului." De ce să dea săracilor şi să trâmbiţeze peste tot „precum fac făţarnicii prin sinagogi, pentru ca să fie onoraţi şi lăudaţi de oameni ? înadevăr, ei şi-au găsit răsplata, Dar tu, când dai de pomană, să nu ştie stânga ce face dreapta, pentru ca pomana ta să rămână ascunsă, iar Tatăl tău care vede tot ce e ascuns, să vadă şi taina ta şi să te răsplătească." De ce să te rogi în public, ca să fii văzut de toţi ? „Du-te în odaia ta, închide uşa şi roagă-te în taină Tatălui tău". De ce să te înfăţişezi neîngrijit în zile de post, pentru ca toţi să observe că posteşti? „Când ţii postul, spală ţi faţa şi unge ţi capul cu uleiuri mirositoare".

Sau credeţi voi că toate se pot răscum-

>ăra cu sacrificii ? „Când îţi aduci ofranda a altar şi îţi aminteşti că fratele tău are ceva împotrivă-ţi, } atunci lasă jos ofranda şi du-te de-1 împacă mai întâi pe fratele tău şi pe urmă întoarce-te şi pune jertfa pe altar". Da, el care trăise totdeauna fără femei, a priceput totuşi bine privirile schimbate pe furiş în zile de sărbătoare. El, care nu cunoaşte dorinţa trupească, a recunoscut o odată, la sinagogă, în căutătura unui bărbat care trăgea cu ochiul spre chipul unei femei care stătea dincolo de despărţitură, cu celelalte. Dânsa se prefăcea că nu-l vede şi, cu toate că niciun svon nu dădu în vileag infidelitatea celor doi, Isus a văzut visul lorurnit. De-aceea el grăeşte acum: „Cine

râvneşte la femeea altuia, acela a şi săvârşit adulterul în inima lui“.

Cu spaimă aud aceste cuvinte oamenii cari NC simt atinşi de ele — şi îşi lasă pleoapele tn jos.

IV

Şi totuşi, el nu arată de loc ca unul care predică pocăinţa. Acel care aduce vestea oca bună printre oameni umili, săraci cu duhul, n'a spus niciodată că mizeria şi boala sunt virtuţi: el a consolat numai şi a tămăduit. N’a încurajat vreodată pe păcătoşi şi nici nu le-a promis măcar că va lua asupră-şi păcatele lor. Nu mai păcătuiţi! spune el acelora pe cari îi salvează. Bucuria de a trăi, care apropiase de Tatăl ceresc pe băiatul plin de î’ecunoştinţă, devine de două ori mai mare acum, când e bărbat în floarea vârstei şi poate revărsa în atâtea inimi belşugul său de iubire. „Nu vă arătaţi amărâţi, ca făţarnicii" zice el pioşilor cari se pierd în extaz, „boala e un păcat sau un semn al păcatului". Şi zice aceluia pe care I-a vindecat: «Te-ai

însănătoşit : nu mai păcătui, ca să nu ţi se întâmple ceva mai rău". Sănătos precum era, în stare să doarmă într'o barcă în toiul furtunii, mulţumit, fericit în simţimântul său că e un copil al lui Dumnezeu, el nu pricepe ce este grija zilei de mâine, despre care vin unii să-i vorbească. El se gândeşte la animalele şi plantele cu cari se familiarizase din copilărie — şi propovădueşte

:„Nu vă îngrijiţi de trupul vostru, de ceea ee veţi mânca şi veţi bea, şi nici de îmbrăcămintea trupului vostru. Oare nu e viaţa mai mult decât hrana, şi trupul mai mult decât îmbrăcămintea ? Uitaţi-vă la păsările cerului; ele nu samănă şi nu seceră, ele nu adună nimic în hambare şi totuşi Tatăl vostru ceresc îi hrăneşte! Şi oare nu sunteţi voi mai mult decât ele ? Uitaţi-vă cum cresc crinii de pe câmp: ei nu lucrează şi nici nu ţes. Adevăr zic vouă, că nici Solomon n'a fost mai bine îmbrăcat în toată măreţia lui, ca florile acestea. Şi dacă Dumnezeu îmbracă astfel iarba câmpului, care astăzi creşte şi mâine va fi arsă, oare nu va face el şi mai mult pentru voi, oameni mici în credinţă ?... Nu vă îngrijiţi deci de ziua de mâine, căci ziua de mâine va avea singură grijă de cele ce-i trebue."

El primeşte cu recunoştinţă ce-i aduce fiecare zi: fie o adunare în piaţă sau o liniştită convorbire cu câţiva învăţăcei, fie o tăcută oră la ţărmul lacului, singur cu gândurile lui, sau o masă de sărbătoare cu pâine albă, miel şi vin roşu din viile acestea. De ce postesc discipolii lui Ioan, şi ai tăi nu ? e întrebat într'o zi. Şi atunci el dă acest răspuns plin de bucuria de a trăi: „Cum să

postească nuntaşii când mirele este cu dânşii? Mai târziu însă, când mirele va fi plecat, atunci vor putea posti."

Căci, nicio formulă rabinică nu trebue să-i tulbure ora de voioşie, când stă la masă cu ai săi; atunci, nu e nevoie ca mâinile şi vasele să fie spălate potrivit ritualului şi nici nu e nevoie să se rostească o serie întreagă

• Ir rugăciuni: — e deajuns un verset oare- . ,nc înadevăr, el nu interzice nimic; lasă Iir fiecare să jertfească şi să se roage cum

v i i-a ; dar niciodată nu jertfeşte el însuşi şi mei nu botează vreodată şi chiar „Tatăl Nos- i rti* — pe care îl învaţă discipolilor numai i And ei i-l cer — nu devine pentru el o formulă şi nu revine nicăeri asupra ei. Da, cu mi curaj nestânjenit, el cutează să aducă Buna*

V oştire, fără nicio formă, fără ritual, căci ea •te iveşte deadreptul în inimile oamenilor —

vinumai în magia secretă a gândurilor ne-

< x primate residă, pentru el, păcatul sau graţia.

lată de ce el caută pe cei nevinovaţi, pe cei cari nu ştiu să grăiască, pe cei neînvăţaţi

- pe săracii cari nu pot fi împinşi spre fapte necurate din grija pentru bunurile lor. Şi când învăţăceii lui vor să alunge câteva femei, cari şi-au adus copiii pentru a fi atinşi de el, Isus le strigă: „Lăsaţi copiii să vie la mine. Nu-i opriţi, căci a lor e împărăţia cerului ! Adevăr grăesc vouă, cine nu primeşte ca un copil împărăţia cerului, acela nu va intra acolo." Şi el îi strânge la inima lui şi îi binecuvântează.

Curând însă, e nevoit să-şi ţină discipolii cu mai multă severitate decât obişnuia la început. Ca toţi profeţii dinaintea lui, şi ca Ioan, îi trebue şi lui acest mic cerc de credincioşi. Printr'ânşii, el poate câştiga mai repede un nume, fără de care nu e chip să activeze. Ii alege după prima impresie şi le cere să-i urmeze; însă, dacă vreunul stăruie şi se propune singur, atunci el devine neîncrezător şi refuză. Cu toate acestea, ei I-au trădat cu toţii în cele din urmă.

Unii au fost discipoli ai Botezătorului; câţiva sunt fii de oameni cu avere; el le cere să şi depună banii în cassa comună, ca Esenienii şi trăeşte din ei, împreună cu dânşii. Cei mai apropiaţi îi sunt Simon-Petru cel practic, Iacob cel entuziast şi Ioan cel duios. Toţi trei îl urmează cu credinţă şi totuşi sunt egoişti; nu prea e sigur de ei, deşi sunt plini de iubire faţă de dânsul. Odată, pe drumul ce duce dea- lungul ţărmului, el vede un vameş şezând în ghereta lui; şi atunci, el cutează să se pună în legătură cu unul din această clasă defăimată, vrea să dea o pildă pentru parabola sa cu fiul cel pierdut şi cere lui Levi-Matei, vameşului, să-i urmeze. Acesta avea să facă mai târziu, pentru gloria lui Isus, mai mult decât oricare altul. Pe urmă, învăţătorul alege chiar şi pe unul dintre zeloţi, pe Simon, discipol al acelui Iuda, ale cărui isprăvi şi al cărui sfârşit îl impresionară adânc în copilăria sa. Toţi sunt din Galileia.

Numai unul era străin de ţara aceasta. Se trăgea din sudul Iudeei. Totuşi, niciun glas nu-l preveni pe Isus să se ferească de-a primi în apropierea lui pe omul acesta venit din preajma Ierusalimului. El se numea Iuda.

De oare ce sunt cu toţii mai tineri decât dânsul, Isus îi poate călăuzi cu uşurinţă. Ii numeşte copiii şi

lucrătorii săi; îi pune să echipeze corabia, să vâslească, să îngrijească de mâncare şi când nu-i înţeleg gândul, el le strigă uneori: „Nu pricepeţi parabola asta?

Cum vreţi atunci să le pricepeţi pe toate celelalte?!" Dar nu întemeiază nicio comunitate, nu se lasă numit decât învăţător şi > aIil>i — şi doar în momentele de înaltă exal- 1 IM li slăveşte ca sarea pământului, ca pia- ii.'i «le temelie şi lumină a lumii.

>Şi niciodată nu se arată nerăbdător împo- 1 ri va femeilor cari îl urmează; trei sau patru

• lin ele rămân tot timpul cu el; sunt străine; niciuna nu e din casa şi din oraşul său. Sunt mai bogate decât bărbaţii; Ioana e chiar •loţia. unui funcţionar al prinţului; ea şi Su- /nna cred într'însul, pentru că le vindecase; «lle două îşi urmează fiii, cari sunt discipolii lui.

De oare ce el nu propovădueşte altceva decât iubire, femeile îl înţeleg mai uşor şi, în peregrinările lui, ele îl împresoară cu un entuziasm care nu e pentru persoana lui şi e totuşi pentru dânsul; el nu caută această ••xaltare a femeilor şi totuşi nu se poate lipsi de ea, tocmai pentrucă se lipseşte de femei. Când ele îl ung cu uleiuri miresmate sau când îl ascultă visătoare, atunci se realizează intr'însul visul de iubire al inimii sale — şi, c.t profet, el dărueşte multora, cu prisosinţă, ceea ce omul de rând împarte numai cu una singură. Numai pentrucă el e Alesul, numai din sentimentul propriei sale valori, el n'a rostit împotriva căsătoriei în care bărbatul şi femeia vor să trăiască doar pentru nlăcerea lor reciprocă, în loc să servească pe Dumnezeu. In viaţă, el nu cere castitate nici din partea celor mai apropiaţi discipoli ai Băi; alege ca discipoli pe doi însurăţei, se lasă urmat de Petru şi de nevasta acestuia şi, prin interzicerea despărţeniei, el caută să apere căsătoria, de care spune că e dela Dumnezeu; el o apără chiar cu mai multă străşnicie decât legea. Dacă acceptă din partea femeilor tot ce lucrează ele pentru dânsul, preferinţele sale sunt totuşi pentru femeile mai exaltate sau mai contemplative. Oiată se afla în casa surorilor Martha şi Maria. Prima lucra de zor, pe când a doua şedea la picioarele învăţătorului. Când cea mai energică, Martha, îi spuse să îndemne pe sora ei să se mai mişte după treburi, el surâse şi răspunse:

„Ai multe griji şi multe osteneli, Martha. Insă Maria a ales partea cea bună şi aceasta nu trebue să i se ia."

Toate văd un profet în noul învăţător; şi el se vede pe sine ca profet. Dar nu-i trece niciodată prin gând că e mai mult decât atât: uneori se crede chiar mai puţin. Nicăeri el nu dâ să se înţeleagă că ar avea reminiscenţe sau speranţe supraomeneşti; niciodată nu atinge măcar de departe sfera messianis- mului. Şi când oamenii spun că el e unul dintre vechii profeţi, îi lasă să spună, tace şi apoi îndrumează gândurile lor spre împărăţia cerească şi spre Tatăl nostru al tuturora. Da, el stărue să se numească fiul său, el e un fiu al lui Dumnezeu, ca şi oricine simte în sine puterile creatoare din care ne tragem. Acum însă, el a găsit un cuvânt nou, care să exprime şi mai adânc umilinţa sa. Când proorocii cei vechi vroiau să arate ce abis îi despărţea de Dumnezeul lor, ei se numeau „Fiul Omului" ; aşa se numea în faţa Domnului profetul Daniel, adesea şi profetul Ezechiel: un muritor în toată slăbiciunea lui, zămislit de muritori şi născut pentru su

-Ininţă, dar şi cu toată demnitatea pe care i-o pregăteşte harul divin.

Numele acesta şi I-a ales Isus din Scrip-

I <IIA, când a căutat cel mai umil nume pe

«arc I-au născocit profeţii. Fiul Omului,

rtpune el, n'a venit ca să fie servit, ci să servească. El vorbeşte despre peregrinările sale omeneşti la fel cum vorbise Ioan înaintea lui — şi când îl întâlneşte tânărul cel bogat, care i se adresează cu cuvintele : Bunule în- vilţător! el se dă înapoi şi îl dojeneşte cu o mândră umilinţă :

„De ce mă numeşti bun? Nimeni nu e bun afară de unicul Dumnezeu!"

V

Astfel, el trăeşte departe de toate agitaţiile epocii şi naţiunii sale. Totuşi, ca orice Evreu, el evită încă orice atingere cu păgânii necuraţi, şi chiar avertizează pe discipolii săi să se ferească de ei. Şi niciodată nu i-ar putea trece prin gând să înveţe sau să tămăduiască pe necredincioşi, pe idolatri. Despre aceştia, nu vorbeşte decât în mod negativ : îi respinge — şi când vrea să caracterizeze o greşală sau un defect, el adaogă: Oare nu fac la fel şi păgânii ? Ei râvnesc spre bani şi bunuri; discipolii săi nu trebue să le aducă vestea cea bună, căci nu se aruncă mărgăritare înaintea porcilor. Să evite chiar şi Samaria, situată între provinciile evreeşti; mai bine să călătorească pe drumuri ocolite. Şi cu toate că el însuşi evită Ierusalimul, îi displace şi mai mult când vede că pe Garizimul samaritean e adorat Dumnezeul căruia drept-credincioşii îi înalţă imnuri de slavă în templul sacru.

In lucrurile lumeşti, nu atinge şi nu irită pe nimeni. Nu predică împotriva lui Herod, care îl mai ţine închis pe Botezător; nu vorbeşte împotriva Romei şi a împărăţiei lumii, nu blamează pe niciun puternic al zilei. Certurile prezentului nu-l ating, nici cele mari, nici cele mici — şi când cineva îl cheamă odată ca judecător împotriva fratelui său, Isus îi răspunde cu mânie: „Omule, cine m'a pus judecător peste voi şi să fac rânduială în chestiile voastre de moştenire ?“ Cu prudenţă, el caută să înnoade în toate, învăţătura veche cu cea nouă: „Să nu credeţi că am venit să înlătur legea şi profeţii ! Am venit să-i împlinesc! Căci, adevăr zic vouă, până ce nu vor trece pământul şi cerul, nu se va clinti o singură literă şi nicio iotă a. legii nu va trece până ce nu se îniăptueşte totul."

Da, el îndeamnă mulţimea să urmeze pe Farisei, potrivit legii: „Duceţi-vă şi arătaţi-vă preoţilor... Ce vă spun ei, aceea să faceţi."

Şi totuşi, el e duşmanul lor şi ei sunt duşmanii lui. La început, ei îi urmăresc paşii cu băgare de seamă; îl poftesc pe străin la masa lor. Cărturarii din Cafarnaum discută cu el, îl numesc rabbi şi ascultă comentariile lui prudente. Dar nu durează mult şi neliniştea sporeşte odată cu faima lui, ce se întinde repede; atunci, ei pândesc ocaziile potrivite pentru a îndepărta de el norodul. Odată îl găsesc la un festin, petrecând voios în mijlocul vameşilor şi al altor păcătoşi. Şi unul dintre Farisei întreabă pe un discipol: „De ce învăţătorul vostru mănâncă împreună

< u vameşii şi păcătoşii ?“ Dela celalt capăt al mesii, Isus aude sau presimte întrebarea şi, dintr'odată, îşi pierde toată blândeţea şi buna dispoziţie. Deasupra mesei, el titrigă acestui cetăţean fără cusur, duşmanului său de moarte:

„Cei sănătoşi şi puternici nu au nevoe de doctor, ci cei bolnavi. Duceţi-vă şi învăţaţi ce înseamnă aceasta: n'am venit să chem la pocăinţă pe oamenii cucernici şi drepţi, ci pe cei păcătoşi!“

Aceasta era întâia lovitură pe care o dădu în public duşmanilor săi. Ii arde lovitura — şi, tăcuţi, străinii părăsesc locul festinului. Aşa începu conflictul.

Dar cum să pună mâna pe dânsul ? Dacă îi place să stea astăzi la masă cu nişte păcătoşi, mâine îl poate chema comunitatea la sinagogă, ca sâ predice! In acest caz, ei n'au nicio putere să se împotrivească. El e unul dintre acei primejdioşi înnoitori, cari încep departe, la marginea ţării, prin sate, pe lângă oameni de rând, şi unde nicio confrerie nu le cere socoteală de vorbele lor. Oare n’a vorbit chiar împotriva bogaţilor, caşi- cum bogăţia ar fi un păcat? Aşa a început şi Ioan, care ar putea fi astăzi o putere ameninţătoare, dacă Herod nu I-ar ţine sub zăvor şi în lanţuri. Oameni ca aceştia nu tre- buesc pierduţi din vedere : numai să fie lăsaţi în voe, să-şi facă mendrele. Cu cât se va încurca mai mult în cuvântările sale, cu atât mai sigur va veni ziua când el se va abatedela prescripţiile legii — şi atunci va putea fi prins!

într'o Sâmbătă, Isus se duce cu discipolii săi la câmp. E luna Mai şi grâul e copt — şi de oare ce tinerilor li s’a făcut foame, ei smulg în treacăt spice, ca să mănânce boabele. Doi dintre Fariseii cari sunt mereu pe urmele acestui grup de nelegiuiţi, îi întâlnesc ea din întâmplare şi îi întreabă dacă se cu- vine să smuigă rodul în zi de odihnă. Căci Sâmbăta era o mare şi sfântă orânduire a acestui popor; superstiţia legată de această zi înlănţuia până şi natura : erau numite „sabatice" isvoarele cari nu curg necontenit. Isus, care vorbea poporului în limba poporană, dar răspundea cărturarilor în graiul Scripturii, îşi aminteşte imediat un pasaj potrivit : „Oare n’aţi citit ce făcuse David când flămânzise împreună cu ai săi ? Cum intrase el în templu şi mâncă împreună cu ceilalţi, pâinile rituale, pe cari numai preoţii le puteau mânca ?... Sâmbăta a fost făcută pentru om şi nu omul pentru Sâmbătă. Iată de ce şi Fiul Omului este stăpân al Sâmbătei." Cu spaimă cei doi Farisei se privesc unul pe altul: el a profanat Sâmbăta!

Curând după aceasta, e adus la Isus un paralitic. Şi de oare ce ai săi nu pot pătrunde până la învăţător prin mulţimea înghesuită, bolnavul e purtat cu patul său până în cssă. Isus, care vede în boală un păcat, spune: „Omule, păcatele tale îţi sunt iertate". Atunci, cărturarii gândesc în sinea lor: „Cine e acesta, care rosteşte blasfemii contra Domnului ? Cine poate ierta păcatele, decât numai Dumnezeu ?“ El însă, simte ce «Andesc dânşii, căci privirea lui descoperă totdeauna pe duşmanii ascunşi în mulţime. vŞi răspunsul cade, tăios:

„Ce gândiţi oare în adâncul inimii? Ce este mai uşor de spus : Păcatele tale îţi sunt iertate ? — sau : Ridică-te şi umblă ?“ Şi sub puterea magnetică a lui Isus, iată că şi bolnavul acesta se ridică, îşi ia patul şi se duce.

Şi toţi rămân uluiţi şi înfricoşaţi; nimeni nu îndrăsneşte să şi strige bucuria în faţa învăţătorului.

Acum, toţi spectatorii sunt ca paralizaţi. II evocă pe Dumnezeu şi spun: „ Am văzut astăzi lucruri neobişnuite". Fariseii însă, reîntorşi acasă şi adunaţi la sfat cu uşile încuiate, se agită, îşi aruncă braţele spre cer:„Blasfemie! A profanat numele

lui Dumnezeu! A iertat păcate! I se cuvine moartea!“

Ei nu cutează încă să spună aceasta sus şi tare. Poporul îl iubeşte înadevăr şi, departe de capitala puternică, în Galileia plină de agitaţie, nu e atât de uşor să se pună mâna pe un instigator. Deocamdată, ei umblă şi spun peste tot că noul rabbi îndepărtează femeile dela datoriile lor. El însă, îndârjit, plin de curaj, începe să se poarte altfel decât îl îndemnase înainte firea sa: ca sâ se apere, porneşte el însuşi la atac. Se foloseşte mai întâi de arma parabolei. Doi oameni, aşa povesteşte el, veniră în acelaş timp la templu, să se roage: un vameş şi un fariseu. Acesta din urmă se ruga pentru el însuşi: „Iţi mulţumesc ţie, Doamne, că nu sunt ca şi ceilalţi, ca hoţii, nedrepţii şi cei cari săvârşesc adulterul, sau ca vameşul acesta, de

aci. Căci eu postesc de două ori pe săptămână şi dau din toate câte o zecime." Vameşul, care stătea în apropiere, nu îndrăsnea să şi ridice ochii; îşi lovea pieptul şi spunea numai atât: „Îndură-te, Doamne, de mine,

păcătosul!" Ce încheere va trage? se întreabă oamenii. Cuteza-va să ia apărarea păcătosului ? „ Adevăr grăesc vouă", închee

Isus, „că vameşul s’a dus isbăvit acasă, înaintea celuilalt. Căci cine se înalţă pe sine, acela va fi înjosit, şi cine se umileşte pe sine, acela va fi înălţat."

Curând, toată Galileia ştie că Nazarinea- nul acesta e un duşman al cărturarilor; şi curând, prin oamenii săi de încredere, aflâ aceasta şi marele Stat care, din Ierusalim, supraveghează pe toţi inovatorii din această ţară a lui Dumnezeu. Urmăriţi-l, puneţi-l la încercare! aşa porunceşte decretul lor. Şi iată că, din nou îl pofteşte un Fariseu la masa lui; Isus se duce la el şi, în timpul mesei, uşa se deschide şi intră o tânără şi frumoasă femeie: o prostituată, pe care toţi

o cunoşteau. Auzise vorbindu se de acest rabbi plin de har şi de îndurare, care iubeşte pe cei cari păcătuesc. Cum să se apropie însă de el ? Mulţimea râde de dânsa sau o isgoneşte; de aceea, de multă vreme ea pândeşte ora când dânsul s'ar afla într'o casă, înconjurat de mai puţini oaspeţi. Şi cum ea stă şi se gândeşte cum i-ar putea fi lui mai plăcută la vedere, nu-i vine altceva în minte decât uleiul, cu care îşi parfumează pielea pentru amorurile ei venale.

Şi acum, ea îl vede pe omul acela la masă} privirea lui, atât de blândă între privirile

aspre ale celorlalţi, o face să şi piardă tot cumpătul: îi cade la picioare şi plânge. Şi, în timp ce lacrimile ei picură pe picioarele lui goale, toţi stau înmărmuriţi şi nimeni nu-i vine în ajutor; în tulburarea ei, caută o basma şi nu găseşte nimic — nu găseşte decât părul ei lung cu care îi cucereşte de obiceiu pe bărbaţi. Şi atunci, se pune să-i şteargă picioarele cu părul ei; pe urmă, fără să contenească din plâns, sărută cu pasiune picioarele lui. Luând apoi flaconul ei în mâinile-i tremurânde, unge picioarele învăţătorului. Şi ţine mereu privirea îndreptată în jos, căci nu îndrăsneşte să-i privească la faţă Stăpânul casei e iritat şi se gândeşte: „Dacă omul acesta ar fi un profet, el ar şti atunci ce soiu de femeie e aceea care îl atinge: că e o târfă!“ Isus simte ce gândeşte celălalt: se ridică iute, pornit spre atac, ceea ce nu e în obiceiul său, şi zice : „Simon. am să-ţi spun ceva“.

„Vorbeşte, învăţătorule“.

Şi iată că el născoceşte o parabolă cu doi datornici cărora creditorul ie-a iertat datoriile, una mai mare, cealaltă mai mică. Care din cei doi ar trebui să fie mai recunoscător ?

„Acela căruia i s'a iertat datoria mai mare“, spune gazda.

„Ai judecat bine" şi glasul liniştit al lui Isus răsună deasupra mesei. El se uită în jos, la femeia dela picioarele lui, apoi iarăşi la Simon şi zice :

„Vezi femeia aceasta ? Am venit în casa ta şi n’ai turnat apă pe picioarele mele; ea însă, le-a udat cu lacrimi şi le-a şters cu pă rul ei. Nu mi- ai dat niciun sărut; însă ea, de cum a venit, n’a încetat să-mi sărute pi-cioarele. Nu mi-ai uns capul cu ulei, dar ea mi-a uns picioarele cu parfumul ei. Iată de ce îţi spun: multe păcate i se vor ierta ei, căci mult a iubit. Dar cui i se va ierta puţin, acela iubeşte puţin."

Şi oaspeţii stau în cerc, împietriţi de cuvântarea acelui nelegiuit. Au amuţit de groază: niciunul nu poate răspunde. Sin

guratici, caşicum s'ar afla numai ei în camera aceea, profetul şi păcătoasa rămân neclintiţi, uniţi prin atingere, prin sărut, prin lacrimi şi păr; un moment, ei rămân uniţi prin cuvântul iubirii: — femeia, pe care au avut-o toţi bărbaţii, — şi el, bărbatul care n’a cunoscut niciodată vreo femee. Un nou cuvânt, rostit pentru eternitate, a răsunat încetişor în căsuţa unui neguţător, la ţărmul unui lac necunoscut, departe de valurile vijelioase ale lumii — şi acum el mai vibrează în tăcerea micei încăperi.

Pe urmă, bărbatul ajută femeii să se ridice şi îi spune cu blândeţe : „Păcatele îţi sunt

iertate. Credinţa ta te-a mântuit. Mergi în pace."

Ea plecă, se reîntoarse şi rămase în preajma lui. Venise din Magdala, împresurată de vârtejul dorinţelor şi voluptăţilor mereu îno- ite. Oare nu plânsese înaintea acestui străin ? Cine îi vorbise vreodată cu atâta duioşie ca dânsul, fără să râvnească spre frumuseţea ei? Era istovită şi el o ridicase, tămăduitorul care îi potolise sufletul şi trupul frământat. Şi acum, când ea îl urmează de un an de zile, ea ştie să vadă în adâncul fiinţei lui pline de taine, ea vede ceea ce nimeni nu ^/lucise : — renunţarea. Căci ea îl înţelegea mai bine decât toţi discipolii, de oare ce trăi- ■ singură înainte, purtată de valurile tulburi ale instinctului care nu alege, şi fusese «druncinată de viaţa aceea, tremurând până la nebunie.

Şi iată de ce, mai târziu, când toţi discipolii vor fugi, Magdalena va mai sta la piciorul crucii — şi, visând la învierea lui, îl va face abia atunci nemuritor.

VI

Ioan zăcea în temniţă. Când se apropia de gaura zăbrelită, prin care primea aerul şi mâncarea, vedea o bucată din zidul împrejmuitor, din blocuri uriaşe de bazalt negru, înălţat vertical deasupra prăpastiei. Şi când se înghesuia până la piatra din urmă a acestei bolţi, privirea lui mai putea cuprinde şi un colţ din stânca albă de calcar pe care era înfiptă fortăreaţa. Uneori, pătrundeau din văgăună aburii şi fumul, cari umezeau şi mai mult zidurile închisorii sale. Străini îi erau soldaţii cari treceau pe-afară şi priveau cu milă sau cu râsete batjocoritoare în carcera lui părăsită — Moabiţi, Idumei, străini până şi în limba ce-o grăiau.

La ce se gândeşte în tăcerea lui ? Mereu îi trec prin minte imagini dela apa Iordanului; apoi, mai depărtată, vremea petrecută în pustiu şi, în sfârşit, pierdută ca în ceaţă, tinereţea sa în mijlocul marelui oraş alb. Pe urmă, pentru a suta oară, citeşte pe proorociiDaniel şi Isaia, cari îi luminară calea — şi, la pilda luptei lor, încearcă să găsească tărie şi curaj. Mai crede el în libertate şi biruinţă? Sau, va avea aceeaşi soartă ca şi Moise care, aproape de fortăreaţă, aruncase de pe muntele Nebo ultima lui privire spre pământul făgăduinţei ? Şi Moise fusese plin de necaz şi de mânie împotriva poporului său necredincios. Oare se încrede Ioan în credinţa lui ? Dela o săptămână la alta, el numără zilele, aşteptând întoarcerea celor mai devotaţi discipoli pe cari i-a trimis după veşti; căci îi este îngăduit să vorbească cu ei, prin zăbrele. Ei sunt porumbeii pe cari îi trimite să cerceteze, să vadă cum cresc valurile cele mari, revărsate din Iordan. Căci, nădăjdueşte el, apele vor creşte mereu, nu vor scădea.

Cine e omul acesta din Nazaret, despre ale cărui semne şi minuni îi povestiră dânşii ultima dată ? Şi pe el trebue să-i fi botezat— dar, printre sutele de chipuri, el caută zadarnic să şi amintească chipul lui. Se spune că jumătate din Galileia e plină de numele lui şi totuşi Ioan nu şi-i aminteşte. Ciudate lucruri auzise despre dânsul, întâmplări profane, ospăţuri cu vameşi şi târfe; că nu pos teşte împreună cu discipolii săi şi că înfăţişarea lui e veselă, în văzul lumii. Buna- Vestire ? De ce e bună ? De ce nu botează şi nu cere nimănui să se spovedească ? Şi totuşi, ceea ce propovădueşte el despre împărăţia cerului şi împotriva bogaţilor şi puternicilor, şi felul cum grăeşte şi cum pornesc oameni spre dânsul, cum se îngrămădesc în juru-i, de oare ce nicio sinagogă nu-inl.it «le spaţioasă ca să-i cuprindă pe toţi: — n i-Ntca îl preocupă mereu pe prizonier şi MU 1 pot ieşi din minte. Şi nu e oare mira- 1 iilos că acest Isus s'a ivit tocmai când dis- p.lruse el însuşi? Cum să nu-l privească po- liorul ca pe urmaşul său? Nu pregătise şi tiyurase chiar el însuşi străinului calea, când vestise venirea unuia mai mare ca el ? Dar dnc& ar fi cumva un profet mincinos, un Minplu taumaturg care se foloseşte de prezi- 1 crea lui Ioan ?

Lanţurile uşii zăngănesc. Intră doi soldaţi : trebue să-i urmeze. E sigur oare că-l duc acum la moarte? Plin de nedumerire şi de spaimă, el părăseşte chilia boltită. Insă ci nu-l duc în curtea cea mică, întunecată, ci sus, pe scara cea mare, spre castelul prinţului.

Herod Antipa era un om slab, fricos, destrăbălat, lipsit de energia şi perfidia tatălui său Herod. Pe vremuri, când fusese la Roma, ca oaspete al fratelui său, soţia acestuia recunoscu într'însul un mijloc de-a ajunge la putere; căci bărbatul ei, desmoşte- nit de toate, nu putea rămâne aci decât ca trabant al împăratului. Dar Herodiada, ea însăşi o nepoată a marelui Herod, semăna mai mult cu străbunul ei — şi realiză ceea ce îşi propuse. In scurtă vreme îl seduse pe cumnatul ei; îl fermecă şi îl făcu să-şi repu- dieze propria lui femeie, pentru a o aduce pe dânsa, Herodiada, ca soţie în principatul său. Dar prima femeie a lui Herod Antipa, fiica unui rege arab, se refugiase aci, la tatăl ei, în fortăreaţa Macheea. Atunci isbucni războiul. Herod Antipa cuceri cetatea. De-

atunci, el locueşte uneori aci, la graniţa Ara- biei, de unde poate înnăbuşi mai repede răscoalele, decât de acolo, din depărtata Tibe- riadă a Galileei.

Aci, în partea de răsărit a Mării Moarte, împresurat de prăpăstii, printre isvoare sulfuroase şi stânci vulcanice, întunecatul zela- tor părea să fie în locul cel mai potrivit pentru dânsul. Aci I-au adus soldaţii prinţului, primăvara trecută, când mulţimea sporea cu miile în juru-i şi când la Ierusalim, nu departe de locul unde predica Botezătorul, stăpânii începură să se teamă de o nouă răscoală. De bună seamă că Pilat se sfătuise atunci cu Sanhedrinul asupra celor ce erau de făcut, căci puterea Romei nu se întindea dincolo de graniţă. Pilat aminti prinţului tributar să vegheze ca ordinea să nu fie tulburată în ţara sa. Aşa era cu poporul acesta veşnic agitat: chiar acum, guvernatorul trimise trupele de cavalerie şi în Samaria, ca să împrăştie, să prindă, să ucidă pe membrii unei secte liniştite, care se aduna acolo, în munţi.

Ioan e dus prin galerii cu şiruri lungi de coloane, pe lângă băile cu pietre multicolore şi, când priveşte de sus, prin ferestre, zăreşte la picioarele cetăţii cisterna cea mare a oraşului, maşini de războiu şi magazii. Mai fusese adus pe-aci de două ori.

Fusese şi în încăperea cea mare, unde intră acum. Stăpânii ştiu cum să păstreze răcoarea în sălile lor de piatră, punând să se întindă pânze cafenii şi draperii; iar când fac un semn din ochi, sclavii se grăbesc sâ le aducă fructe glasate. Când cineva trece în interval de câteva minute din temniţa îmbâc- uită în această sală regească, se poate pierde lesne. Oare îl vor pune iarăşi la încercare ? Bărbatul în vârstă, întins pe perine, în col - tul acela răcoros, cu trăsături răvăşite, uzate, pe chipul său altădată frumos, nu arată ca unul căruia i-ar plăcea să chinuiască oamenii. Dar aceea care trage cu urechea îndărătul draperiei — Ioan o ştie, căci ultima oară, când se mişcase draperia, el zări o femeie ce Ne grăbi să dispară — Herodiada» e încă în plinătatea frumuseţii şi puterii sale suverane. !>i, ea se pricepe cum să-i poarte pe bărbatul acela aproape bătrân.

De pe mătăsurile colorate pe cari e întins, prinţul îşi ridică privirea spre uscăţivul şi sdrenţărosul profet, care stă înaintea lui. El încearcă să-şi ascundă curiositatea, teama şi admiraţia printr'o privire lâncedă, obosită; însă celălalt îi ghiceşte gândurile şi nu-i e frică de ele. Nu se ştie ce vorbise Herod cu el, când porunci să fie adus la dânsul; ceea ce se ştie însă, e că Botezătorul, fără să fie întrebat, îi reproşă căsătoria lui sacri- lejă şi îi ceru să se despartă de a doua lui soţie- Căci, a lua în căsătorie pe femeia unui frate în viaţă, era împotriva legii; însă aci, adulterul a fost săvârşit de două ori şi, pe deasupra, Herod a abuzat de ospitalitatea fratelui său. Asemenea reproşuri nu erau ceva nou la această casă princiară; însuşi Herod-cel-Mare fusese blamat de preoţii din Ierusalim din cauza numeroaselor sale despărţenii şi căsătorii; dar acel care vorbea aci, în această fortăreaţă izolată, era un sărman prizonier care putea plăti cu capul său, oricând, la orice capriciu al stăpânului său.

Şi totuşi, el cuteza să vorbească şi puternicul ezita să-i ucidă. Adepţii lui Ioan erau împrăştiaţi, un nou profet se ridicase, păzitorii legii erau deopotrivă de ostili, şi unuia şi celuilalt: ce 1 putea împiedica pe fricosul şi bănuitorul prinţ, să facă un semn, pentru a nimici pe omul acela, care îl provocase cu atâta îndrăsneală şi îi insultase soţia ? El stătea înaintea lui, deşirat, pe jumătate gol şi, cu ivoce tunătoare, îi striga ameninţări aspre ca şi barba şi trupul păros. Aşa îl avertiza dânsul: îl aşteaptă pedeapsa veşnică, dacă nu-şi ispăşeşte păcatele. Când va pleca de-acolo, va veni Herodiada şi, pri- vindu-1 cu duşmănie pe prinţ, îl va numi laş. Totuşi, atât de mare era puterea acestui profet, că el era condus iar în temniţă, liniştit, lăsat să-şi primească discipolii şi, desigur, să trimeată prin ei mesagii în ţară.

Curând ei veniră iarăşi la închisoare şi raportară învăţătorului lor despre noile biruinţi ale omului din Nazaret: acum, el s’a ridicat făţiş împotriva Fariseilor şi aceştia împotriva lui — şi, de oare ce el tămădueşte pe mulţi, desbinarea creşte, devine generală. Din nou se recunoaşte Ioan în omul acesta care luptă, aşa cum luptase el. Se sileşte să-şi înfrângă neîncrederea faţă de profetul acesta voios, căruia îi plac peregrinările şi ospăţu- rile; iarăşi îi cercetează pe discipolii săi, ca să afle unele amănunte de felul cum propo- văduеşte şi cum se poartă Isus. Şi de oare ce nu-l poate vedea vreodată la faţă, şi de oare ce inima îl întreabă, în fiece zi, unde va duce munca întregii sale vieţi el se hotărăşte să se adreseze deadreptul străinului:vrea să-i întrebe chiar pe Isus cine este el.

Nu ştie, înadevăr, ce să nădăjduiască şi de

< <• să-i tie teamă. Căci, dacă Isus mărturi- rşte că el însuşi e mult aşteptatul Messia, .Uimei toate suferinţele Botezătorului sunt rănbunate, atunci opera lui are o valoare, viaţa lui are un sens. Dar felul în care lucrează acel care e mai mare decât dânsul, îi <-8le atât de străin — şi pare să contrazică pe vechii profeţi ꞁ Şi Ioan, obositul şi totuşi mereu nerăbdătorul profet, predă discipolilor săi, prin gratiile de fier, însărcinarea să-i întrebe pe Isus: »Fşti tu oare acel care trebue

să vie, sau trebue să aşteptăm pe un altul?"

VII

Isus n'a vorbit niciodată despre Botezător : parcă vroia să erite amintirea lui. De el era strâns legată acea înfricoşătoare emoţie, momentul cel mai intens şi mai cutremurător al vieţii sale, când ieşise din apa Iordanului şi, pe neaşteptate, văzuse cu ochiul său lăuntric porumbelul ce sbura spre dânsul, iar din mari depărtări auzise vocea Tatălui său. Oare aceasta se întâmplase abia în primăvara trecută ? Şi nu erau decât câteva luni de când, în plină tulburare şi rătăcire, părăsise deşertul şi întâlnise pe primii pelerini cari îi povestiră cum a fost prins Ioan Botezătorul ?

Şi, cu toate că se ferea să pomenească de acel care vorbise cel dintâi despre dânsul, lui Isus îi plăcea să vorbească despre profeţii mai vechi; căci în toate el căuta să păs-

treze trecutul, să modeleze după cele vechi; şi nimic nu-i era mai străin decât zelul uimitor al acelui Iuda care îi întunecase copilăria. El vorbeşte despre plângerile lui Isaia împotriva vanitoşilor, a celor prea încrezuţi în ei înşişi; repetă strigătul lui Osea: „Milă, nu sacrificii ꞁ“ Se ţine de urmele profeţilor, aceşti mari tribuni ai poporului cari, cu veacuri înaintea lui, au respins pe bogaţi şi i-au pus la un loc cu nelegiuiţii, slăvind însă pe cei săraci. Se regăseşte în cartea lui He- noch, care se numea şi el Fiul Omului şi care apăruse spre a prăvăli pe regi din măreţia lor în adâncurile ghehenei; el era acel care strigase: „Vai vouă, cari vă clădiţi palatele

cu sudoarea celorlalţi! Fiecare piatră zidită este o crimă 1“

Vara era pe sfârşite şi, odată cu primele foi arămii ale viţei, cu ultimele recolte de grâu şi de măsline, părea că se răceşte cu încetul atmosfera nupţială în a cărei auroră se ivise Ioan Botezătorul. Totuşi, poporul mai venea la dânsul, tot mai numeros. Cu- treerase toate împrejurimile lacului; a pă- truns şi în câteva văi mai depărtate, în partea de răsărit a lacului şi Iordanului: — era un cerc mic, departe de ludeea şi chiar de stăpânirea romană; dar n’a părăsit ţinuturile lui Herod; era bine cunoscut de toţi şi tolerat de funcţionari, pe cari nu-i stânjeneau reveriile şi exaltările acestui grup de oameni sărăcăcioşi.

Dar bolnavii îl oboseau din ce în ce mai mult; părea că se ruşinează de puterea de sugestie cu care era înzestrat şi că se temea ca învăţătura lui să nu fie cam neglijată.

I)<- pe acum, oamenii spun despre dânsul că m- un diavol mic — şi, desigur, crede şi el !n lupta dintre doi demoni, când isgoneşte pe unul din ei din trupul unui om posedat. Pe urmă, se simte istovit. Odată, când o femeie liolnavă îl apucă pe la spate de poalele mantalei sale, vroind să fie vindecată de dânsul,

Iuis simte că se scurge o putere din el; alte-

< >ri, boala pare că revine îndată după ce fu- <-se îndepărtată. De câteori, pe drumurile ale senine şi voioase printre lanuri de grâu «au dealungul lacului, nu-şi aude numele stricat de cei posedaţi 1 de câteori nu era chemat, în scâncete şi gemete, de orbi şi de paralitici ! Strigătele acestea îi închid calea, îi tulbură predicile, îi întunecă bucuria vieţii. Şi când el nu isbuteşte să-i vindece, pentru că le lipseşte credinţa — el vede atunci privirile lor pline de groază, căci ei cred că I- 8us vrea să-i isgonească în iad. Nu e deci de mirare că el nu se desparte cu vorbe bune şi nici măcar cu o blândă privire, de acei pe cari îi tămădueşte — ci, dimpotrivă, cu un ton de ameninţare, le cerea să păstreze tăcerea.

într’o zi, în mijlocul unui asemenea vălmăşag de bâlciu, unde e nevoit să fie totodată medic şi învăţător, îl întâlnesc cei doi trimişi ai lui Ioan: ei se apropie să-şi înde-

>linească misiunea. Cu uimire, ei se uită la umea împestriţată din jurul acestui profet — şi cum şade acesta în mijlocul oamenilor. Poate că o tăcută mustrare se trezeşte în- tr'ânşii, îndreptată însă contra profetului mai norocos — căci propriul lor învăţător zace singuratec, în ocniţa aceea umedă şi în-

cinsă de căldură. Poate că Isus ghiceşte gândurile lor; de bună seamă că a simţit ca şi dânşii comparaţia ce-o făceau între el şi Ioan — căci se uită la ei, cu privire cercetătoare : Ce vroiţi să aflaţi dela mine ? Atunci

ei îl întreabă în numele Botezătorului: „Eşti tu oare acel care va să vie, sau trebue să aşteptăm pe un altul?"

Ca sub o lovitură, Isus tresare, se ridică : cine avuse un asemenea gând şi pentru ce cuteză să-i rostească ? O mare şi dumnezeiască întrebare, pe care nimeni nu trebue să şi-o pună sieşi — şi, cu atât mai puţin, niciun străin nu are dreptul s'o exprime. Aceasta e o taină între Tată şi Fiu : sunt lucruri ce nu pot fi exprimate şi cari se distramă ca norii în roşul amurgului; sunt gânduri tainice, surprinse în meditările nocturne, cea mai duioasă dintre toate mărturisirile şi sacra frică de-a lua o hotărîre. Şi, iată că deodată, el aude tare toate acestea! In mijlocul pieţii, un străin îi pune întrebarea cu brus- cheţă şi-i cere să răspundă hotărît cu un Da sau un Nu! Cum a isbutit întunecatul profet să-i întrebe astfel, din închisoarea sa, pe el, blândul om liber ? Ce răspuns nădăj- dueşte el ? Ce răspuns va putea suporta ? Dar, în mijlocul acestor îndoeli, răsună iarăşi în el glasul acela lăuntric, şi el însuşi se întreabă în taină: e oare aceasta un nou semn din partea lui Ioan ? Ii aduce el un avertisment al Tatălui ceresc, pentru a se simţi mai puternic decât până acum? Poate că şi acesta e un semn, precum au fost celelalte, când Ioan îl botezase şi, pe urmă, când lusese prins de ostaşii lui Herod

?Trezite astfel pe neaşteptate, gândurile şi simţămintele lui se agită în el, învălmăşite» Nu ştie câtă vreme a rămas cufundat în tăcere. Dar, când îşi revine în fire, tonul cel blând şi duios a dispărut dintr'ânsul; pare că a pătruns în el ceva din spiritul zelotului, care stârni în el nelinişte. In acelaş timp, se înalţă în el, deodată, acea rece mândrie pe care o manifestase faţă de mama sa, la nunta dela Cana — şi, ca şi atunci, se surprinde făcând gestul acela regesc, care dormita de- obiceiu în el, din vremea când era un simplu dulgher. El arată trimişilor mulţimea din juru-i şi spune:

„Mergeţi şi spuneţi lui Ioan ceea ce auziţi

i vedeţi aci. Orbii văd şi paraliticii umblă, eproşii sunt iarăşi curaţi şi surzii aud, morţii învie şi săracilor li se propovădueşte Buna- Vestire. Şi fericit e acel care nu se va putea plânge de mine!“

! Pricepuse vreunul din mulţimea din juru-i ce se întâmplase acolo ? învăţătorul, care se îndepărta totdeauna repede de locul minunilor şi tămăduirilor sale, care nu se folosise vreodată de ele spre a şi dovedi propria sa valoare — se bizue azi pe ele, le arată, aproape numai pe ele le arată şi trimite această veste unuia care nu vindecase pe nimeni şi care îşi pusese toată puterea numai în cuvânt. Da! la sfârşit, el pare că-l ameninţă, pare că ia întrebarea lui drept o ironie şi gelozie — şi, în loc să-i consoleze pe cel ce zace în lanţuri, îi trimite avertismente acolo, în temniţa iui!

Dar, după ce trimişii au plecat, Isus — răvăşit şi cutremurat de întrebare, de răspuns şi de tot ce resimţise în acele momente -- începe să vorbească pentru întâia oară despre Ioan, despre toţi vestitorii viitorului apropiat şi împotriva necredincioşilor fată de cari fusese până atunci îngăduitor. Uluit, poporul aude deodată din gura celui totdeauna blajin, cuvintele acestea aspre, tăioase:

„Ge v'aţi dus să vedeţi în pustietate ? o trestie bătută de vânt ? sau un om în vestminte mătăsoase ? Cei cari poartă haine bogate se află în casele regelui! Sau, aţi vrut să vedeţi un profet ? El e mai mult decât un profet, căci iată ce stă scris despre dânsul: Uite, trimit pe îngerul meu să meargă înaintea ta şi să-ţi pregătească drumul. A- devăr grăesc vouă, că dintre toţi acei născuţi din femeie, nu e niciunul mai mare decât Ioan; dar cel mai mic din împărăţia cerului, e mai mare decât el... El e Ilie, acel ce va să vie. Cine are urechi de auzit, să audă!"

Toţi sunt isbiţi de **tonul acestor cuvinte**; dar puţini dintre ascultători, cari îşi dau seama de înţelesul **unor** asemenea gânduri rostite tare în această **oră,** privesc ţintă la Isus, paralizaţi de spaimă, Căci, de **vreme** ce spune cu glas atât de **ferm** că Ioan e acel **care** pregăteşte calea şi îl numeşte Ilie, **atunci** de bună seamă **că** el însuşi, Isus, se **Socoate** la urma urmelor Messia, cu toate **că** nu spune aceasta. Şi iată că alte cuvinte răsună din gura lui, ca tunetul:

„Cu ce să asemuesc această generaţie ? Ea seamănă cu copiii cari stau în piaţă şi strigă tovarăşilor de joc: v'am cântat din fluer şi n'aţi vrut să dănţuiţi, ne-am jeluit vouă şi n'aţi vrut să plângeţi. Ioan a venit, n'a mâncat şi n'a băut, dar ei spuneau de dânsul că e stăpânit de diavol. Pe urmă a venit Fiul Omului, care a mâncat şi a băut, şi atunci ei spun: ce chefuitor, ce beţivan e omul acesta, tovarăş cu vameşii şi u toţi păcătoşii!"

VIII

Ce cale s'a deschis deodată înaintea lui, plină de primejdii! Ce încercare, ce ispită e ascunsă în întrebarea lui Ioan — şi totuşi, ea este poate un semn din partea Domnului. Toată conştiinţa de sine pe care o lăsase să dormiteze într'ânsul încă din vremea copilăriei, pentru că el mergea cu Dumnezeu şi nu cu oamenii; tot ce ieşise la iveală numai în acele rare momente, după botez, după prinderea lui Ioan, s'a trezit acum dintr'odată, cu toată vitalitatea, sub lovitura acestei singure întrebări. Spaima şi mândria îl îngheaţă şi îl înfierbântă. Isus se îndoeşte. Când se gândeşte însă că Botezătorul stârnise în el pentru a treia oară o asemenea frământare, simţământul său profetic îl sileşte să recunoască cu tot mai multă siguranţă că Ioan este omul care trebue să-i pregătească drumul. Şi când se uită în ochii potrivnicilor săi şi cugetă la planurile pe cari de bună seamă, ei le făuresc împotriva lui, — şi când vede cum se lungeşte şi se îndeasă din ce în ce alaiul celor cari cred în el, al celor pe cari i-a tămăduit şi chiar al celor cari îl adoră — atunci el simte tot mai aproape de dânsul lu-

mina radioasă a unei misiuni, a unui destin ia care poate că visase odată — dar la care nu râvneşte când e treaz.

Adânc cutremurat după această cuvântare, profetul s'a retras. El mai reproşase, în vremea aceea, oraşelor unde săvârşise cele mai multe vindecări, că tot n'au ajuns să fie pătrunse de adevărata credinţă — şi le-a profetizat, pentru judecata din urmă, o pedeapsă mai cumplită decât a Sodomei. Mânia, tonul şi chiar cuvintele lui sunt cu totul altele decât cele obişnuite — şi mulţi se îndepărtează, clătinând din cap. El însă, urmat de câţiva discipoli, cutreeră munţii şi văile din partea cealaltă a lacului şi e mai închis în sine decât fusese înainte.

Cuprins de asemenea simţăminte, el află dela discipoli că mama şi fraţii săi au venit după dânsul şi vor să-i ducă îndărăt. Căci ei spuneau: „El nu mai e în toată fi

rea !" De mult i-au devenit străini toţi ai săi. Şi când o femeie din popor, exclamase în faţa lui, plină de încântare: Ferice de

aceea care te-a purtat la sânul ei! el nu adresă femeii nici un cuvânt de mulţumire — ci simţea numai acea înstrăinare ce-l despărţea tot mai mult de ţara lui, de când urmează chemarea divină. De-aceea, evitând să răspundă, spuse doar atât: „Fericiţi acei

cari ascultă şi păzesc cuvântul lui Dumnezeu !"

Acum însă, în frământările covârşitoare ale sufletului, el e şi mai adânc rănit, când vede că ai săi îl iau drept un posedat. O asemenea nerecunoaştere aruncată unei inimi răscolite, nu trebue oare s'o împingă şi mai putrrnic pe calea extazului? Da, aceasta îl îndeamnă să facă odată o încercare printre ai h.'ii; să dovedească, în timp ce toată Galileia

II slăveşte, că numai casa lui îl plânge şi îl caută ca pe un fiu care şi-a pierdut minţile! Nazaretul nu e atât de departe de văile ace- Mi-a ; cine porneşte de dimineaţă, poate dormi noaptea acolo. Isus cere discipolilor săi să rămână în urmă; vrea să-şi exercite singur puterea, prin el însuşi, acasă la el. Călătoreşte de cu ziuă, dealungul ţărmului de miază zi al lacului, trece pe lângă Magdala şi pe urmă se îndreaptă spre apus, în ţara deluroasă, lăsând la stânga sa muntele Tabor. Acum, el cunoaşte fiecare pas al drumului, până la locul său de naştere.

Cât de încet se scurge timpul şi cât de repede îi bate inima! Oare au trecut înadevăr abia câteva luni de vară, de când îi găsise pe ai săi, în văile acestea, la nunta dela Cana — când lor le dăduse vin, iar lui îşi dăduse siguranţă de sine ? Câteva săptămâni numai — şi totuşi, el a cutreerat între timp o lume întreagă! Dar, iată că lucesc acolo luminile albului orăşel, paşnic cuibărit în valea înaltă — aşa cum I-a lăsat; fântâna susură la marginea drumului; acum el împinge uşa şi intră acasă, la ai săi. Cum se înspăimântă ei! Fratele Iacob e pios, ţine legea şi-i urmează pe Farisei. Chiar şi mama arată speriată, şi surorile, văzându-1 iarăşi pe ciudatul învăţător pribeag, care îşi părăsise pe neaşteptate meşteşugul — şi stă acum înaintea lor, în odae, cu făptura sa liniştită, ca- şicum nimic nu s'ar fi întâmplat. Mâine e Sâmbătă. Ce va face el aci, printre ai săi ?A doua zi, la sinagoga unde îşi petrecuse în tăcere tinereţea, el se ridică şi face semn oficiantului că ar vrea să vorbească; acesta nu-l poate refuza şi nici opri: slujitorul îi

aduce sulurile. Sunt deschise la profetul Isaia. Toţi privesc la fiul oraşului lor, cu intensă curiositate dar şi cu neîncredere: ce le va predica ? Le va atinge oare şi lor inimile cu vorbe blânde, precum făcuse în atâtea alte locuri ?

Isus desfăşură puţin Scriptura, caută ceva mai departe şi citeşte pasagiul unde Isaia spune:

„Spiritul Domnului este în mine, cu care el m'a uns şi m'a trimis să vestesc săracilor cuvântul său, să dau ajutor celor cu inima frântă, să predic captivilor şi să le anunţ că vor fi eliberaţi, iar orbilor că li se va reda vederea şi celor oprimaţi şi sdrobiţi că fi-vor iarăşi sănătoşi, şi să vestesc anul cel bun şi voios al Domnului". Acum, el înfăşură sulul, îl înapoiază slujitorului, se urcă la amvon şi, privind adânc în toţi ochii aceştia, pe cari îi cunoaşte, pe cari i-a cunoscut timp de ani îndelungaţi, el spune, după un moment de tăcere :

„Cuvântul acesta s'a împlinit astăzi în auzul vostru ?"

Ascultătorii tresar, nedumeriţi: unde vrea să ajungă ? Pe urmă, el continuă să vorbească. Nu ştim ce-a spus atunci. Unii dau din cap, se aud murmure de aprobare, dar iată că intervin şi primii sceptici, cari spun : „De unde a aflat el toate astea ?... Nu e dânsul dulgherul, fiul Măriei şi fratele lui Iacob, al lui Iosef, Iuda şi Simon ? Nu stau aci şi surorile lui ?“ Şi, neîncrezători, încep să se îndoiască de el.

Isus, deprins acum să vorbească mulţimii, simte cele dintâi semne de împotrivire; e atins, e iritat de rezistenţa lor — şi atunci îi provoacă:

„De bună seamă că îmi veţi spune : Ajută-te singur, tămăduitorule. Căci, precum am auzit, ai săvârşit lucruri mari la Cafarnaum. Fă-le şi aici, în locul unde eşti născuţi" Aşa îi reprezintă el, uzând de faima numelui său ca un mijloc de a-i impresiona. Dar situaţia deveni îndată şi mai rea; ceva îl împinge să-i irite din ce în ce mai mult pe concetăţenii săi:

„Adevăr grăesc vouă: niciun profet nu e binevenit în ţara lui! Şi în vremea lui llie erau multe văduve, când cerul fusese închis timp de trei ani şi şase luni şi o mare foamete se abătuse asupra ţării. Dar llie n’a fost trimis la niciuna din ele: ci numai la o văduvă păgână din ţara Sidonului! Şi când au fost atât de mulţi leproşi printre Evrei, în vremea profetului Eli seu, el n'a mântuit pe nimeni din ţara lui Israel, ci numai pe Naman păgânul din Siria !*

Acum paharul răbdării s'a revărsat î întreaga comunitate se ridică dintr’odată. Toţi au simţământul că el îi batjocoreşte ! Le dă ca pildă pe păgâni, ca să-i înveţe cum trebue să creadă şi cum vor putea fi mântuiţi! Aţi auzit ? El şi-a ieşit din fire, precum spunea mama lui! Exaltarea şi adorarea femeilor din preajma lacului, au stricat în el toată umilinţa şi cucernicia ! Şi acum vine acasă şi, el, nelegiuitul, îl huleşte pe Dumnezeu !

Şi Isus stă acolo în templu: vede pumni ridicaţi asupra lui; cu privirea-i larg deschisă, el recunoaşte pe cel mai vechi şi mai ascuns duşman al său, pe bogatul cetăţean din vremea copilăriei sale, pe omul acela care se crede drept şi fără cusur: îl aude strigând mai tare decât toţi. Da ! este chiar aşa

recum presimţise şi ceea ce stă scris aci, în criptură, trebue să se împlinească ! Se simte pornit la luptă: el vede întinzându-se înaintea-i calea lungă a pătimirilor arzătoare. Şi, aşa cum mai stă nemişcat şi gânditor, se pomeneşte apucat de oamenii cari îl ameninţau acolo, în casa Domnului. E împins, e tras afară de o ceată de bărbaţi furioşi, urlători: se simte târît spre colina unde visase la Tatăl său, când era băiat. Acolo, la peretele g prăpăstios al colinei, pe care îl cunoaşte bine, căci păzise adeseori caprele să nu cadă la fund — acolo îl târăsc ei, ca să-i prăvălească, pe el, desarmatul.

Dar aci e acasă la el; aci cunoaşte fiece cută a muntelui; aci stătuse întins, când era copil, păzind turma şi visând : — nimeni nu-l poate ucide aci, prin pajiştile acestea sacre, unde cunoscuse întâia oară pe Tatăl ceresc! Şi, în timp ce mulţimea din juru-i caută, înfrigurată, locul cel mai bun ; în timp ce oamenii se ceartă, poate, întrebându-se dacă au dreptul să-i execute fără nicio judecată — iată că el le scapă din mâini, se pierde în mulţimea cea mare, ajunge la ascunzătoarea pe care o cunoştea din copilărie: cărarea cu mărăciniş. Se depărtează. E salvat!

Şi când se regăseşte singur după un răstimp, respiră uşurat, privind în juru-i: îşi.mite încrederea în sine, sporită şi întărită ; t .c pare că a câştigat cea dintâi bătălie.

( ).ire nu I-au batjocorit şi hulit? şi n'au vrut

I ucidă ? Şi totuşi, Dumnezeu I-a păzit şi I ii mântuit! Parcă ultimele legături s'au rupt ui el : a dispărut dintr'ânsul până şi acea ■IIcretă rămăşiţă de atracţie şi iubire ce-o mai putea avea faţă de ai săi. Şi, de oare

< <• tocmai acei cari I-au batjocorit şi 1 au

< 0D damnat, sunt chiar acei cari ar fi trebuit •iA-l recunoască cei dintâi — el se simte atunci eliberat de familie, de oraşul natal. Chiar ^i pe naţiunea sa, el o vede cum se îndepărtează sub ochii săi. Aşa cum stă, bătut, isgonit, abia scăpat cu viaţa, Isus e totuşi pătruns de dorul inimilor omeneşti.

Când îşi regăseşte discipolii, pornesc cu toţii la drum şi fug. Să părăsească Galileia. Aceasta e dorinţa lui. Şi într'o singură zi, e! au ajuns la hotarul păgânilor. Abia acolo, în ţinutul Tyrului şi Sidonului, el respiră iar uşurat: nimeni nu-i va pune acolo viaţa în primejdie. Dar şi acolo chipul său era cunoscut ; căci, nu trecu multă vreme şi îl recunoscu o Feniciană, o femeie necăjită care, ca să-i linguşească şi să capete astfel ajutorul lui, îi dă un titlu evreesc şi îi strigă: „Ah, Doamne, Fiu al lui David, îndură-te de mine! Fiica mea e posedată de diavol!“ Isus, deprins să nu ajute pe păgâni, îşi vede de drum, fără să spună un cuvânt. Dar iată că-l roagă şi discipolii: „Fă-o să se depăr

teze, căci dânsa strigă în urma noastră". El însă, cu toată inteligenţa sa, mai rămâne ataşat legii şi regulelor ei; pentru a doua oară refuză, clătinând din cap

:„Nu sunt trimis la nimeni, ci numai la oile pierdute ale lui Israel".

Acum, femeia se ţine de el, nu-l lasă să meargă mai departe, îi cade la picioare şi strigă: „Doamne, ajută-mă!“ Pentru a treia oară el se împotriveşte impulsului ce-i vine din adâncul inimii şi dă răspunsul acesta crud:

„Nu e bine sâ li se ia copiilor pâinea lor, ca să fie aruncată la câini î“

Atunci Spiritul pătrunde în mama cea des- nădăjduită şi o face să spună: „Şi totuşi,

câinii mănâncă fărâmiturile căzute dela masa stăpânului lor!"

La aceste cuvinte, se rupe ultimul fir ce-l mai lega de poruncile tinereţii sale. El simte că femeia aceasta merită, ca şi orice Evreică, să aibă parte de darul său de tămăduire, la oricâte chipuri de zei s’ar ruga. Adânc mişcat, el se opreşte: căci ochiul său de profet vede, deodată, într'o sărmană femeie prosternată în pulberea drumului şi cerşindu-i ajutor, imagina simbolică a unei lumi noui care, cu glas tremurător, imploră mântuirea. Ultima licărire a luminii amăgitoare, ce-l făcea să creadă că propriul său popor e cel mai bun din toate neamurile pământului, piere pe neaşteptate — şi înaintea lui se desfăşoară omenirea, deasupra hotarelor şi a obiceiurilor. Se simte covârşit, biruit — şi el grăeşte: „O, femeie, mare este credinţa ta ! Facă- ţi-se precum doreşti!“

Aceasta era cea dintâi păgână pe care o vindecase Isus.

CAPITOLUL AL TREILEA

Î N T U N E C A R

I

E Şi acum începe fuga. Toată toamna şi iarna, timp de şase sau opt luni, profetul Bunei-Vestiri — acel care o vară întreagă cu- treerase ţara sa numai pentru a ridica şi tămădui pe oameni, care nu-i îndemnase vreodată la luptă împotriva puternicilor, şi care nu se atinse nici de Statul lui Dumnezeu şi de căpeteniile dela Ierusalim — Isus cel blând şi luminos, e nevoit să se ascundă prin păduri şi văgăuni, să vâslească dela un ţărm la celălalt al lacului şi chiar să treacă graniţa ca să scape de asupritorii săi.

S'a sfârşit cu peregrinările acelea sărbătoreşti prin oraşe şi sate, cu bucuria acţiunii şi fericirea de a converti pe cei rătăciţi! Isvorul limpede al iubirii, pe care cuvântul lui îl făcea să ţâşnească din mii de inimi, a devenit acum un fluviu larg, gălbui, ale cărui nevăzute curente dela tund au urcat la suprafaţă şi au tulburat toată apa. A pierit acel simţământ al nobilei biruinţi fără luptă, care făcea ca omul să fie plin de gratitudine faţă de Tatăl său; a pierit acea nevinovăţie dela început, neatinsă de nicio pismă, de nicio răutate. Potrivnicul viclean, făţărnicia, nepriceperea, defăimarea şi chiar batjocura a

utrezit în Vestitor un har nou. Şi, cu toate că răutăţile oamenilor îi împovărează sufletul, încrederea în sine iese la iveală din ascunzişul ei, sporeşte, se înmieşte, până ce firea lui se întunecă, până ce umilinţa lui se preschimbă în atitudine regească şi Fiul O- mului se simte, în exaltarea lui, Fiu al lui Dumnezeu.

Se pare că el se refugiase întâi în Cahn, în ţara Golan şi la Bethsaida, într'o regiune liniştită şi rodnică din preajma lacului, în partea dinspre Nord şi Răsărit, unde Iordanul, care se varsă acolo, a format pământuri noui din aluviuni. Acolo domnise până mai ieri prinţul Filip, cel mai bun dintre fiii lui Herod; acum ţara a căzut iarăşi în puterea celor cari sunt tributari Romei şi a fost încorporată Siriei.

In împrejurările tulburi de aci, se pare că un fugar se află în mai multă siguranţă; căci Damascul, capitala cea nouă, era departe şi Roma era şi mai departe ca să poată porunci acolo. Herod Antipa era nevoit să respecte ţinutul vecin, lipsit de stăpân. Nu se ştie câte săptămâni a stat Isus acolo, în toată liniştea ; ceea ce e sigur, e că mai târziu, in acelaş an, el se arătase în Gadara, un mic oraş sirian locuit de Greci, situat în partea de Sud-Est a lacului. Acolo el se crezu la adăpost, ferit de duşmani, căci cine ar Ii bănuit prezenţa unui învăţător evreu într'un asemenea oraş fortificat al păgânilor?

Curând însă, el tu isgonit de-acolo de propriul său dar de tămăduire. La marginea văii, unde păşteau multe turme de oi şi chiar de porci, un posedat veni în fugă spre dân

-fiul, străbătând ceata păstorilor. Locuia afară din oraş, în gropi şi în peşteri; şi-a rupt lanţurile şi nu putea fi îmblânzit nici ziua nici noaptea, căci svârlea cu pietre în oricine se apropia. Acum, el aleargă spre profet, de-Hpre care auzise şi dânsul — şi îi strigă, la fel ca şi primul posedat din Cafarnaum: „Ce ai cu mine, Isuse, Fiu al Domnului? Te implor, nu mă chinui!" Vorbea aproape ca o femeie, care vrea să fie sedusă. Apoi, întrebat cum îl cheamă, el dă acest răspuns fulgerător: „Numele meu e legiune, căci noi

suntem mulţi de tot". Atunci, Isus îl priveşte drept în ochi, îl scutură, îl conjură — şi iată că bolnavul tremură sub puterea străinului, cedează sub apăsarea ei, respiră mai uşor şi curând pare că se linişteşte. In acelaş timp, de pe stânca prăpăstioasă, câţiva porci cad în apă, căci păstorul, în loc să vegheze asupra lor, era cu ochii numai la străin.

Dar, după ce au văzut, cu spaimă, cele două întâmplări, păstorii sunt cuprinşi de o frică superstiţioasă: căci ei cred că diavolul isgonit din omul posedat a intrat apoi în porcii lor. Ei dau fuga în oraş, unul povesteşte cele văzute, fiecare exagerează spusele celuilalt şi, în cele din urmă, toţi locuitorii vin la faţa locului. Şi găsind acolo pe posedat, îmblânzit deabinelea, iar porcii înecaţi, precum şi pe bărbaţii străini cari au pricinuit desigur întâmplările acelea, locuitorii se înspăimântă şi ei. Poruncesc vrăjitorilor să se întoarcă de unde au venit şi să nu intre cumva în oraşul lor.

Atât de tulburătoare e acum puterea şi influenţa sa, încât el, binefăcătorul, e isgonit! Şi pentru ce ? Pentru câţiva porci ? In curând legenda va vorbi de mii de porci, ca şi nebunul acela care se numise legiune* S'ar părea că pasul zorit, privirea cercetătoare, glasul tăios cu cari I-a învăţat prigoana, i-au răpit o parte din farmecul său; şi oamenii îQcep să respingă pe acela căruia, până de curând, i se deschideau toate uşile. E nevoit să se înapoieze în Galileia, cu toate că ştie că-l aşteaptă acolo duşmanii săi; nu i-a mai rămas decât ţara sa — şi tocmai ea îl ameninţă.

Iată că Fariseii au şi venit: ei îl caută ! Unde a fost oare? De mult au aflat cu toţii ce păţise el în oraşu-i natal r— şi e lesne de înţeles de ce se ascunsese. Nicăeri nu s’a mai ridicat să vorbească prin sinagogi, nu mai aduna poporul sus pe colină, şi lăsa să se apropie oamenii de dânsul, numai când din întâmplare îl înconjurau în mijlocul pieţii. Oare îi este atât de frică ? Acum, când e din nou în ţară şi nu poate sta ascuns nici măcar o zi, vestea trece din gură în gură şi desigur că în trei zile ea a făcut ocolul micului lac. Dar oamenii de aci nu sunt atât de îndârjiţi precum erau Nazarinenii r ei vor să-i înfrunte cu prudenţă — ca adversari cari, înainte de toate, stând de vorbă cu el, ştiu să descopere punctul slab.

Nu are decât să-i vadă venind pe stradă, că îi şi recunoaşte după mersul lor corect, după gestul măsurat, după privirea ascuţită şi buzele lor strânse — şi după toată politeţa aceea rece cu care îl salută. O tulburare lăuntrică îl previne că acesta e duşmanul — şi tot elanul său de iubire faţă de oameni se refugiază în tainiţele sufletului său. „Invăţătorule, când va veni împărăţia Domnului ?“ îl întreabă doi Farisei cari I-au oprit în drum; şi ei se prefac, caşicum chestiunea i-ar fi interesat înadevăr. El însă se preface ca şi dânşii şi spune, având aerul că-i informează şi nu că-i dojeneşte.

„Împărăţia Domnului nu vine cu înfăţişări şi gesturi exterioare. Nu se va putea spune : iat-o! Căci în voi e împărăţia Domnului." Cu aceste cuvinte, el îi lasă pe loc — şi ei privesc în urma lui, dând doar din umeri; nu simt deloc suflarea profetică care i-a atins. Un gând nou, destul de puternic ca să sdruncine lumea cea veche, a fost rostit tare, în auzul lor, la marginea drumului: împărăţia cerului e în voi, grăi dulgherul — şi porni mai departe. Dar nicio fâlfâire de aripi a Spiritului invisibil nu revelează acestor doi oameni încrezuţi, plini de ei înşişi, prezenţa apropiată a lui Dumnezeu; ei se gândesc numai că nu se poate pune mâna pe el, că e inaccesibil.

într’o zi însă, alţi câţiva Farisei pleacă pe urma lui, hotărîţi să-i tenteze pe profetul cel mincinos. „Arată-ne un semn venit din cer", îi spun ei de astădată. Atunci mânia sporeşte în el, e gata să isbucnească, dar se stăpâneşte şi le răspunde cu îndârjire şi necaz :

„Un semn ? Voi spuneţi, când vedeţi semnul de seară: mâine va fi o zi frumoasă, căei cerul e roşu. La semnul dimineţii, spuneţi: azi va £i furtună, căci cerul e întunecat. Făţarnicilor! puteţi deosebi culorile cerului şi le înţelegeţi — dar nu înţelegeţi semnele timpului! Pentru ce cere semne această generaţie ? Adevăr zic vouă: niciun semn nu vi se va da!“

Dar cerul e întunecat: semnele sunt acolo, curând va fulgera şi va tuna. Şi, într’o zi, puternicii din Ierusalim sunt sătui de toate aceste ştiri pe cari le primesc neîncetat despre agitaţiile stârnite de omul din Nazaret

— şi ei dau câtorva dintre oamenii lor de încredere însărcinarea de a pleca în Galileia, spre a vedea cine îl urmează pe profet, dacă pângăreşte numele lui Dumnezeu şi cum s'ar putea pune mâna pe el. Nu le era greu să-i găsească: mulţimea s’a adunat din nou în juru-i — şi un cerc atât de mare de martori este tocmai ceea ce le trebue.

Zădarnic trimişii au tras la început cu urechea la vorbele oamenilor, poate îi vor auzi vorbind despre lucruri nelegiuite. N'au găsit, în cele din urmă, nimic condamnabil, decât faptul că discipolii nu-şi spală mâinile înainte de a se aşeza la masă. Legea aceasta privea, de altfel, numai mesele rituale, însă o interpretare mai nouă a impus-o şi la mesele profane; obiceiul s’a răspândit în capitală, dar ţăranii săraci din provincie abia dacă îl cunoşteau. Oricum, lipsa acestei practici era un punct de plecare pentru trimişii din Ierusalim, spre a-l ispiti mai uşor pe răs- vrătitorul acela şi a-l face să-şi dea gândurile în vileag. Aceasta s’a întâmplat probabil într’o piaţă publică, într’o seară când toţi stau la taifas în taţa caselor, rezemaţi de stâlpi sau umblând încolo şi încoace, ca să se mai răcorească. Cărturarii străini s'au dus dea- .Ireptul la învăţător şi, în mod public, i-a pus i întrebare:

„Spune-ne, de ce discipolii tăi nu păstrează vechile porunci ? Nu-şi spală mâinile înainte Ic a mânca pâinea lor.“

De o jumătate zi, Isus remarcase prezenţa lor; şi când nu-i vedea, ghicea totuşi că sunt prin apropiere. Pentru întâia oară în viaţa «a, el simte ridicându-se împotrivă-i, prin trimişii aceia, marea putere străină: ordinea, legea — Ierusalimul! Aşa au stat altădată şi în faţa lui Ioan, mustrându-l şi cercetându-l: trimişii oamenilor în faţa celui trimis de Dumnezeu ! Cu astfel de priviri ascuţite, ei se uitau în ochii arzători ai Botezătorului; la fel, cu degetul întins, ei îşi însoţiră întrebările — şi mulţimea stătea în juru-le, cu aceiaşi ochi mari, plini de mirare ca şi astăzi. Şi, în timp se se ivesc într'ânsul figura şi glasul lui Ioan, el îşi aminteşte şi cuvântul lui despre „unul mai puternic" care va să vie după dânsul. E cuvântul pe care Botezătorul îl rostise chiar în ora aceea, când îl iscodeau trimişii din Ierusalim. Şi cuvântul acesta e totodată întrebarea pe care i-o puse Ioan mai târziu, prin discipolii lui, după ce fusese prins: dacă el, Isus, nu e oare „unul mai puternic" care va să vie! Conştiinţa de sine, refulată în tăcerea din timpul fugii sale, rea-

Eare acum, pe neaşteptate, cu mult sporită.)orinţa de a înfrunta pentru prima oară, făţiş, pe duşmanul său, răsbeşte în el, impetuoasă, din acea indispoziţie pe care a resimţit-o timp de decenii la vederea atâtor chipuri de Farisei, din neîncrederea timpurie pe care o avuse instinctiv faţă de ei, când era

A!A.ta înflăcărare. Cu acelaş avânt ca şi al lui Ioan, el se adresează mulţimii şi, cu toate

< ,1 ne aflăm aci în piaţa unui târguşor pră-

Iuit, cuibărit în munţi, Isus pare că apelează iu faţa întregului popor din Galileia, împotriva acestor judecători veniţi din Ierusalim. Iată-l că ia în râs acele veşnice rituri alimentare, cu cari se umflă în pene trimişii aceştia — şi ei mai pot auzi cu urechile lor cum strigă Isus'. „Nu ce intră prin gură îi murdăreşte pe oameni, ci ce iese din gura lor!“

băiat. Toate acestea sunt amestecate cu a- mintirea ultimei întâlniri. Să răspundă acelei întrebări ridicole ? Şi, deodată, pare că o armă invisibilă a fost pusă în mâinile lui curate şi nevinovate, căci cu glasul Botezătorului el îi sfidează pe trimişi, în piaţa publică :

„De ce depăşiţi porunca Domnului, numai de dragul regulelor pe cari le făuriţi? Dumnezeu a poruncit: să cinsteşti pe tatăl şi pe mama ta, dar cine îi insultă şi îi blesteamă, acela trebuie să moară. Voi însă, învăţaţi că acela face binele, care spune tatălui şi mamei sale: dacă

dau acum otranda pe care v'o datorez, aceasta e pentru binecuvântarea voastră! Altfel, de bună seamă, niciunul nu va mai cinsti pe tatăl şi pe mama lui! Aşa ocoliţi voi porunca Domnului, prin subtilităţi şi tertipuri! Făţarnicilor! Voi sunteţi aceia despre care a grăit Isaia: poporul acesta vine la mine numai cu gura, mă onorează cu buzele, dar inima lui e departe de mine! In zadar mă servesc, ei, cari nu ştiu să înveţe altceva decât porunci închipuite de oameni !*

Astfel, el îi combate cu propriile lor obiceiuri, pune pe profeţii lor să vorbească împotriva lor, le aruncă în obraz cea mai gravă acuzaţie pe care el o ţinuse tăinuită în adâncul său: păcatul egoismului care îşi face singur dreptate. Se pare că săgeata i-a atins la inimă, căci ei nu răspund nimic: întorc

Discipolii sunt înspăimântaţi: încă nu I-au văzut vreodată aşa; li-e frică de un nou conflict; de-aceea, se apropie de el şi îi spun încet: „Ştii că i-ai rănit şi tu pe Farisei cu vorbele tale ?“ El însă, altădată atât de blajin şi de prevăzător, nu mai poate fi reţinut acum; în cugetul său imaginile se perindă repede, una după alta, şi toate sunt spre batjocura cărturarilor. Glasul lui răsună puternic deasupra pieţii :

„Toate plantele pe cari nu le-a sădit Tatăl meu ceresc, vor fi smulse şi stârpite ! Lăsaţi-i să plece! Orbi sunt ei şi totuşi vor să conducă pe orbi! Dar când un orb conduce pe alt orb, cad amândoi în groapă!“

Oare nu vibrează îndărătul lui ecoul unui râs păgânesc? Discipolii săi sunt tot mai înfricoşaţi şi, pentru a-l opri să mai vorbească, Petru îl întrerupe: „Lămureşte-ne această

parabolă". Atunci învăţătorul îşi pierde răbdarea, simte că e întrerupt înadins şi îi răspunde, întărâtat, poruncitor:

„Oare şi voi mai sunteţi atât de neînţelegători ? Nu vă daţi încă seama că tot ce intră dri de puritatea credinţii lor ? Isus însă, nu s'a lăudat niciodată pe sine, i-a căutat totdeauna pe ei, umiliţii, i-a încurajat, i-a îndrumat, căci era la fel cu dânşii.

prin gură, e eliminat apoi pe cale naturală ? Dar ceea ce iese prin gură, vine din inimă şi aceasta îl murdăreşte pe om!“ Şi Isus îşi aruncă săgeţile privirii în direcţia unde au dispărut Fariseii. El continuă: „Căci din inimă vin gândurile rele: omorurile, adulterul, destrăbălarea, hoţiile, minciunile, insultele şi pângăririle ! Toate acestea îl murdăresc pe oml Dar, dacă omul nu-şi spală mâinile înainte de a mânca — aceasta nu-l murdăreşte !“

Şi astfel, fără să vrea, ei a răspuns întrebării lor perfide. Să se întoarcă acum acasă, la preoţii lor şi să povestească întregului Ierusalim despre curajul fanaticului dulgher I A vorbit în sfârşit duşmanului de moarte al inimii sale, i-a spus adevărul în faţă, în auzul întregului popor! Acum se simte liber, uşurat.

Alaiul ascultătorilor săi creşte din nou. Cu barca sau pe uscat, ei pornesc în urma lui când părăseşte un ţinut, căci el e mai nepotolit şi mai lipsit de planuri ca înainte : merge din loc în loc, privind adesea îndărăt, unde se ascunde potrivnicul. De bună seamă câ ostilitatea făţişă

pe care a declarat-o Fariseilor, face să sporească numărul acelora cari îl urmează. Căci simţământul firesc al acestor ţărani, este de partea lui şi împotriva preoţilor. I-au întrebat vreodată aceştia de grijile şi nevoile lor? şi ce altceva au făcut ei decât să le pretindă păstrarea legii? Nu merg ei prin străzi, îngâmfaţi, orgolioşi, mân-

Cu toate acestea, se poate ca el să fie înviatul llie sau vreunul din acei meniţi să apară înaintea ivirii vremurilor fericite. Dar niciodată nu le trece prin gând că el ar fi Fiul lui David sau chiar Messia: căci ei îl numesc Fiul Omului, precum se numeşte el singur, şi au credinţă în harul său pământesc. Da, până şi Fariseii vin la dânsul, când au nevoie de el! într'o zi, oficiantul unei sinagogi vine să-i implore: „Fiica mea e pe patul de moarte, vino de pune mâna pe ea ca să se vindece!" El consimte, mulţimea îl urmează — dar iată că sclavii le iese în- nainte şi strigă că ea a murit. Isus cuDoa- şte acea grabă superstiţioasă a ţăranilor, înclinaţi mai curând să-i considere morţi pe muribunzi. El zoreşte paşii, luând cu sine numai câţiva discipoli, şi intră apoi în casa unde zace copila sfârşită de puteri, leşinată:

„Pe cine plângeţi voi? Copila n'a murit, ea doarme numai." In fundul odăii, unii încep să şoptească, sarcastic. Atunci el cere să iasă toţi afară; părinţii rămân cu el; îi încurajează şi spune tatălui: „Nu-ţi fie frică, numai să crezi!" Pe urmă, trezeşte copila, o

atinge uşor şi, după obiceiul său, o supune voinţei sale,
o sileşte să se scoale.

Atunci, toţi se înspăimântă; dacă poate trezi morţii, el e un vrăjitor cumplit, de soiul cel mai rău! Darul de a tămădui, care înainte îi netezea calea, se interpune acum pentru a doua oară între el şi norod, pre-cum se întâmplase cu porcii din Gadara. Şi, pe când la început el se folosea de darul său de vindecare, pentru a câştiga sufletele prin mijloace lăturalnice, — acum sufletele îi scapă, ele fug de dânsul, tocmai din cauza aceluiaş dar.

Desamăgit, el stă în faţa acestui popor, pentru care a risipit atâta iubire şi răbdare. Cum să nu se gândească atunci la mama aceea păgână care, contrar mulţimii acesteia din ţara lui, a înfrânt propria iui încăpăţânare prin credinţa ei nesdruncinată ? Şi iată că el începe să dojenească mulţimea, pe care o consolase timp de atâţia ani. In tonul său cel nou, mânios, el îi strigă: „Vai ţie, Cho- razin, vai ţie, Bethsaida! Dacă asemenea fapte, săvârşite sub ocbii voştri, s'ar fi întâmplat la Tyr sau la Sidon, oraşele acestea s'ar fi pocăit îndată! La judecata din urmă, ele vor găsi mai multă îndurare decât voi! Tu, Cafarnaum, care te-ai ridicat până la cer, te vei prăvăli în genunile iadului! Căci, dacă faptele acestea împlinite aci, s’ar fi întâmplat la Sodoma, ea ar ti rămas neatinsă şi în zilele noastre!“

Cum stau oamenii pe loc, tăcuţi, clătinând din cap! Oare acesta mai e acelaş profet, care le grăia înainte ca un păstor, dar astăzi strigă la ei ca şi Ioan. De ce pomeneşte mereu de păgâni, ca să ni-i dea ca pildă şi de ce se laudă cu faptele lui miraculoase, de cari doar nu se îndoeşte nimeni? Oare nu ameninţa înainte pe fiecare din cei mântuiţi de el, spunându-le că trebue să tacă?

Astfel, din desamăgire faţă de poporul mărginit la minte şi din pornirea sa mânioasă l.tţă de păzitorii legii, el se depărtează tot mai mult de unii şi de alţii. Acum îi este mai uşor să fugă din Galileia; fără să-şi dea seama, el caută de preferinţă tărâmurile pă gânilor. Fie că trece în Samaria, peste hotarul dela miază-zi, sau în Tyr, pe la apus, cl îi tămădueşte pe păgâni, fără să-i înveţe însă sau măcar să-i convertească. Şi, desigur că este o poveste adevărată, pe care a trăit-o sau a auzit-o acolo, când el a răspuns într'o dispoziţie sufletească mai calmă, unuia care I-a întrebat: cine este aproapele care trebue să fie iubit?

Pe drumul ce duce la Ierichо, un om fusese prădat, bătut şi despuiat de vestminte. Trecu un preot, pe urmă un levit, cari îl văzură zăcând neputincios, dar ei merseră mai departe, fără să-i ajute. Unui păgân din Samaria, care îl găsi pe drum, îi fuse milă de dânsul; el îi legă rănile, îl puse pe catârul său, îl duse la un han şi plăti hangiului: „Care din cei trei, credeţi voi, că este aproapele omului căzut în mâinile tâlharilor ?... Mergeţi şi faceţi la fel ca şi Samariteanul." Şi de oare ce milioane de oameni au povestit după dânsul această parabolă, necunoscutul şi milostivul păgân făcuse astfel nemuritor numele micului popor al Samaritenilor.

Urmărit, bănuit de toţi — şi Isus trebuia să-şi dea tot mai mult seama de aceasta — el se retrage din mijlocul poporului şi nu inai trăeşte decât împreună cu discipolii săi: ei trebue să înveţe, să afle tot ce gândeşte el şi să poarte mai departe cuvintele lui prea răstălmăcite, contestate, cari nu mai sunt crezute pretutindeni. Cu încetul, pe măsură ce lumea îl sileşte să se retragă, el simte cum se precizează, cum se făureşte în el o învăţătură, cu toate că e lipsită de principii şi formule. De bună seamă, acum el nu le mai poate vorbi mereu cu aceeaşi dragoste, ca un tată: e învăţător, e maestru — şi ordonă. Toată amărăciunea acestui bărbat cu suflet de copil, care năzuise altădată cu atâta iubire, voind să se arunce cu braţele deschise spre orice inimă omenească — şi care se loveşte acum de împotrivirea şi răceala lumii, se vădeşte în sfatul său către discipoli, pe care îi numeşte şi apostoli:

„Vă trimit ca pe nişte oi printre lupi. Fiţi deci băgători de seamă ca şerpii, şi neprefâ- cuţi ca porumbeii!" înadevăr, neprefăcut şi simplu a fost el însuşi, totdeauna; dar prudent ca şerpii, n'a fost niciodată; e rândul copiilor să fie mai prudenţi şi mai isteţi. Acum, Isus a devenit un tată.

In acelaş timp, el are grijă ca acei adunaţi în juru-i să nu aibă cumva aparenţa unei secte, ca aceea a Esenienilor; interzice orice semn distinctiv, cere discipolilor mai multă umilinţă şi sărăcie decât ceruse vreodată un învăţător înaintea lui: nici bani, nici pâine, nici desagi şi nici măcar un toiag nu aveau voie să poarte cu ei în peregrinările lor. Vor găsi doar de mâncare prin case ospitaliere, precum găsea şi el. Sărac şi desarmat să fie acela care aduce Buna-Vestire celor săraci şi lipsiţi de apărare. „Părăsiţi oraşul acelora cari nu vor să vă primească şi scuturaţi praful de pe picioarele voastre, ca mărturie împotriva lor... Când ei vă urmăresc într'un oraş, fugiţi în altul." Cât de aspru a devenit blajinul învăţător! Unde au dispărut toate acele accente pline de iubire ale glasului său?

Acum, el nu arată altfel ca un profet amărît.

Când discipolii nu dovedesc destulă dibăcie, el îi mustră: „De ce mă numiţi mereu: Maestre ! Invăţătorule! şi nu faceţi ceea ce vă spun? Când veţi spune odată: am mâncat şi am băut cu tine şi pe drumuri ne-ai povăţuit şi ne-ai învăţat, — el vă va răspunde: de unde sunteţi voi ? nu vă cunosc! plecaţi de-aici, făcători de rele!" Aşa de departe se simte de pe acum de discipolii săi intimi; dar când se apropie de el discipoli noui, le spune răstit, poruncitor: „Dacă vreunul vine la mine şi nu-şi urăşte tatăl, mama, soţia, copiii, fraţii, surorile şi chiar propria sa viaţă, acela nu poate fi discipolul meu!"

Odată, când veni unul care îi plăcu, el zise numai atât: „Urmează mă!"

„Invăţătorule, spuse străinul, îngădue-mi să îngrop mai întâi pe tatăl meu".

„Lasă-i pe morţi să-şi îngroape morţii lor! Tu însă, vino şi vesteşte împărăţia lui Dumnezeu !"

Da, chiar când unul vrea să-şi ia rămas bun dela ai săi înainte de a-l urma, el îl lasă pe loc şi îi spune dispreţuitor: „Cine pune mâna pe plug şi priveşte îndărăt, acela nu e potrivit pentru împărăţia Domnului". El nu mai e omul plin de blândeţe, care reproşa Fariseilor că, prin prescripţiile lor, ei împiedică pe fii să aibă grijă de tatăl lor.

Până şi pe propria sa mamă, el o respinge în faţa mulţimii, când ea încearcă pentru ultima oară, împreună cu ceilalţi fii ai ei, să-i salveze, să-i sustragă unei agitaţii atât de primejdioase. Ea se duce la el, dar rămâne afară şi îi trimite vorbă că ar vrea să-i vadă. Atunci el se adresează apostolilor, cu unton vehement: „Cine e mama mea şi cine

sunt fraţii mei? Voi sunteţi mama şi fraţii mei! Căci numai cine împlineşte voia Domnului, acela îmi este frate, soră şi mamă!"

Numai câteodată, îşi regăseşte firea sa veche, plăcută şi senină. într'o zi, când umblau pe drumuri, el aude pe discipolii săi cum se ceartă prosteşte, într'o dispută asupra acestei chestiuni: care dintre ei va fi cel mai mare în împărăţia cerului. Atunci, el se aşează pe o piatră şi, ascunzându-şi desamăgirea faţă de o interpretare atât de grosolană a învăţăturii sale, cheamă la dânsul pe un copil care se juca pe stradă, îl pune pe genunchii săi şi spune celor din juru-i:

„Dacă nu vă schimbaţi felul vostru de a fi şi nu deveniţi ca şi copiii, atunci nu veţi intra în împărăţia cerului; căci numai cine se umileşte, cine se strădueşte să fie ca şi copilul acesta, acela va fi cel mai mare în

III

Fortăreaţa Macheei răsună de muzicile serbării. Herod a invitat pe căpeteniile armatei sale, pe funcţionari şi înalţi demnitari, să celebreze ziua sa de naştere. Dar nu ştia ce se pregătise la spatele lui.

Căci de multă vreme, marii preoţi din Ierusalim îi şoptesc tot mai stăruitor la ureche că omul acela din temniţă trebue nimicit: faima lui creşte mereu de când e ţinut în captivitate. Şi mai presus de toate trebue să se intimideze, astfel, pe discipolul lui Ioan, pe Nazarineanul ce pare să conducă mai departe secta Botezătorului spre ţeluri şi mai primejdioase. Dar Herod a dat mexeu acelaş răspuns : Nu! Ca bărbat de Stat, el cunoştea puterea martirilor ucişi; ca filosof’, îi

>lăcea să stea uneori de vorbă cu un înţe- ept: şi, ca om slab din fire, se temea de urmările unei crime ce nu folosea nimănui.

Intre timp, Herodiada — superioară soţului prin curajul, ura şi pasiunea ei — asculta cu aviditate sfaturile venite din cercul Sanhedrinului. Deşi nu vedea cum prisonierul ar putea să-i pună în primejdie căsătoria, era totuşi adânc rănită în mândria ei, de judecata pe care el a rostit-o asupra acestei căsătorii. Şi folosindu-se cu dibăcie de jignirea ce i s’a adus, Fariseii şi Saduceii au isbutit în planurile lor politice. Herodiada a amestecat-o şi pe fiica ei în această intrigă. Salomeea pierduse de curând pe soţul ei, prinţul Herod Filip; acesta fusese un om în vârstă; ea însă era tânără, plină de bucuria de a trăi, şi cunoscută până la Roma pentru arta cu care dansa.

Pusă la cale de mama ei, ea dansează astăzi la masa ofiţerilor şi înalţilor demnitari. Dansează mai cu seamă înaintea lui Herod.

Fiica soţiei sale nu este însă şi propria lui fiică: şi astfel, urmărindu-i jocul, Herod

simte cum sporeşte în el dorinţa — şi crede că-şi regăseşte tinereţea care îl părăsise. Şi cum stă aşa, întins la masă, ameţit de vin — aproape de miezul nopţii — el aude strigăte de entuziasm, vede ochii aprinşi de poftă ai curtenilor şi ochii lăsaţi în jos ai sclavilor din juru-i. Dar mai presus de toate, o vede pe ea, pe jumătate goală, semănând mai mult cu o curtezană decât cu o prinţesă, jucân
dmereu în sunete de flaut şi lăută. Şi atunci el e cuprins de acea veche şi orientală pornire de a dărui, de nevoia de a-şi etala faţă de ai săi puterea şi bogăţia, pentru a aduce astfel un omagiu frumuseţii. Poate că Herodiada, căreia nu-i prea plăcea să expună farmecele fiicei sale sub ochii soţului ei obosit, I-a îndemnat ea însăşi să acorde o favoare Sa- lomeei, steaua acestei seri. Poate că el se gândeşte şi la Estera, o figură favorită a poporului său şi, ca prinţ ambiţios, ar vrea să creeze o nouă legendă, pentru ca epoca lui să nu rămână în urma celor vechi. Şi, cu aceleaşi cuvinte ca ale lui Ahasverus, el strigă dansatoarei:

„Cere-mi orice doreşti şi fac jurământ: îţi voi da, chiar de-ar fi să mă lipsesc de jumătate din regatul meu!" Toţi se ridică în picioare ; presimt că e un moment rar şi vor să audă şi să vadă ce va căpăta dansatoarea. Oare va dori să aibă şiraguri de perle pentru braţele şi glesnele ei ? Poate un oraş ? Jumătate dintr'o provincie ? De ce-i vorbeşte încet, la ureche, pentru ca nimeni să nu audă ? Ii spune ceva ruşinos, ceva ce nu se cuvine ? Dar de ce păleşte Herod, de ce se ridică brusc dela masă şi duce mâna la inimă? Ce-i putea cere ? Nimeni n'a înţeles ceva: ei văd numai cum strălucesc ochii Herodiadei. Prinţul a dispărut.

In încăperea de-alături, Herod stă singur, gâfâind—şi se întreabă : Capul lui Ioan? Oare e ascunsă o ispită a Domnului sub vălurile frumoasei dansatoare ? Ce-ar fi dacă ar încerca să-i dea altceva? O cheamă Ia dânsul, o întreabă, o conjură — dar porunca mamei sale e amestecată cu propria ei dorinţă, o do

rinţă plină de oribilă voluptate. Ea nu vrea nă cedeze; niciun oraş, nicio provincie, nimic din ce-i oferă dânsul, nu-i este pe plac :—vrea capul lui Ioan pe o tavă de aur! Zadarnic încearcă să câştige de partea lui pe soţia sa, ca să convingă la rândul ei pe Salomeea: — nu primeşte alt răspuns decât o tăcere dură, glacială. Şi, la urma urmelor, de ce nu ? E vorba dar de un biet smintit, de zănatecul acela din fundul temniţei, duşman al puternicilor şi bogaţilor, urît de toţi cărturarii! De ce să cruţe un asemenea om? N'a predicat el răsvrătirea la apa Iordanului, n’a pregătit o răscoală ?

Şi prinţul face semn sclavilor, şi porunceşte muzicii să tacă.

Nimeni nu ştie ce s'a întâmplat, nici ce se urzeşte acolo; oaspeţii şoptesc, în aşteptare încordată ; vinul rămâne neatins, conversaţiile încetează. Herod se străduește să se arate tare în momentul suprem. Acum răsună afară, pe scări, paşii lenţi şi greoi ai ostaşilor; şi, în urma lor, un slujitor poartă capul pe o tavă de aur. I-l aduce Salomeei. înspăimântată, ea se dă înapoi. Pe urmă, cu perlele râurind pe dânsa, aleargă la mama ei. Rigidă, cu privirea rece, ea primeşte tava din mâinile fiicei.

Vestea se răspândi repede prin ţară — şi oamenii începură să tremure, înfricoşaţi, căci şi alte semne se iviră înainte. Mai cu seamă Galileia, era în plină agitaţie. O ceată mare de Galileeni îndârjiţi, de zeloţi înfocaţi şi ur maşi ai lui Iuda, excitaţi de noile chemări messianice ale timpului, au înaintat până la Ierusalim, au insultat pe Romani şi au atacat garda templului. Atunci a intervenit Pilat şi i-a prins. Unul dintre răsculaţi se numea Ba- rabbas. Din colţul în care s'a refugiat, Isus a aflat şi el de această întâmplare şi a luat-o drept un semnal al apropiatelor tulburări — căci acum el raportează toate semnele la el însuşi. Şi când, în aceeaşi vreme, se prăbuşi un turn din apropierea isvorului Siloah, strivind sub dânsul optsprezece oameni, aceasta nu-i păru de loc nefiresc lui Isus, în încordata stare de spirit în care se afla.

Şi iată că apostolii îi aduc vestea morţii lui Ioan. Isus încremeneşte: momentul dela Iordan ! Ioan e prins! Ioan e decapitat! Ful gerul iluminării lăuntrice îl străpunge iarăşi, urmat de un tunet care îl paralizează. Marele său model, înaintaşul său, îi arată din nou locul; din adâncul mormântului, el pare că-i mai strigă: Mă duc înaintea unuia mai puternic decât mine!

Oare întregul său destin i-a fost arătat dinainte prin viaţa Botezătorului ? Simţăminte furtunatece se învârtejesc în inima lui: — calea pe care bucuros o vedea străbătută de altcineva, este acum liberă, neapărat liberă. Astfel, ultimul pretext de care se mai încleşta firea lui şovăitoare, nu mai exista. Şi tot ce se frământase atât de violent în sufletul lui, în cursul ultimelor săptămâni, îşi caută acum adeverirea prin faptă.

Pentru a patra oară, Ioan îl sileşte să înainteze pe calea sa întunecată. Pe-atunci, când boteza la apa Iordanului, îl făcuse pe tăcutul Isus să coboare din munţii săi şi să se amestece cu mulţimea; când a fost prins, i-a în- credinţat propria sa misiune; când i-a pus întrebarea cea mare, a trezit pe Messia care dormita într’însul; astăzi, moartea lui îl for- lează să ia hotărîrea. Şi totuşi, în timp ce Ioan pare că-l încoronează într'un fel atât de tainic, el îi arată totodată şi calea suferinţei.

Şi sufletul alesului e covârşit a doua oară de o spaimă sacră: — ca şi atunci, el aude din depărtări glasul Tatălui său,—însă astăzi chemarea lui e ca un tunet şi niciun porumbel nu-i vesteşte, ca altădată, zilele de voioşie şi seninătate. Afară, pândeşte primejdia, căci Herod ucide pe orice înnoitor; înăuntru, îl aşteaptă persecuţiile, căci Fariseii se simt protejaţi. Totuşi, în inima inimii sale, stărue setea celui ales, care vrea să plătească poporului, sieşi şi lui Dumnezeu, datoria acestei nemaipomenite misiuni ce i s’a încredinţat.

Şi, plin de groaza sa, el fuge cu apostolii, dincolo de lac, dincolo de Iordan, tot mai departe, sus, în munţi, până la poalele Hermo- nului.

IV

După ţărmul stâng al fluviului, pe coastele dintâi ale muntelui, se deschide o vale largă, roditoare. Aci, Iordanul e încă tânăr şi sălbatic, lat de abia douăzeci de paşi. Şi când călătorul îşi ridică privirea spre crestele dealurilor, el vede acolo sus fortăreţele Cesareei lui Filip, oraşul cel nou, mândru şi dârz. Acolo domnise până de curând paşnicul Filip, fiul lui Herod, soţul Salomeei care căpătase prin dansul ei capul lui Ioan. Dacă Filip ar mai fi trăit, şi ar fi ţinut-o pe lângă dânsul pe soţia lui, poate că o viaţă de om ar fi fost salvată odată cu multe altele, poate că însuşi Isus n'ar fi fost nevoit să fugă şi să-şi caute acum o ascunzătoare în locul acesta.Fugarul ştie că pe-aci se afla hotarul cel vechiu al lui Israel, în vremea când poporul acesta era liber şi puternic. Şi niciun prinţ judeu, nici chiar David, nu şi-a întins atât de departe stăpânirea, în partea dinspre Nord. Acum, ţinutul acesta aparţine păgânilor, Grecilor. De aci, ciudatul fluviu îşi rostogoleşte repede undele, spre Sud. Şi acel care stă şi meditează în locul acesta, când îşi aruncă privirea spre isvoarele Iordanului, e purtat cu gândul dealungul apei, până la gura ei, şi îşi aminteşte încă odată de toate câte s'au întâmplat acolo. Acum e luna Februarie, ca şi atunci; dar acest singur an, care s'a scurs dela botezul său, a fost mai bogat în evenimente decât toţi cei treizeci de ani pe cari îi trăise. Şi câţi ani vor mai urma ? Oare is- vorul şi gura acestui fluviu, nu înfăţişează pentru dânsul imagina simbolică a începutului şi sfârşitului vieţii sale pe acest pământ ? Capul lui Ioan a căzut sub securea călăului!

într'o zi, el descoperă împreună cu ai săi, de partea cealaltă a oraşului, locul unde, după credinţa păgânilor, se află isvorul Iordanului. El intră într'o grotă stâncoasă, consacrată lui Pan. De jur împrejur sunt plăci cu inscripţii şi statui de marmoră, — figuri şi litere necunoscute. Dar poate că omul acesta care vine din oraşul lui Filip şi îi întâlneşte pe străini înaintea grotei, ar putea să-i lămurească : — aceasta e nimfa ce trăeşte în isvor, acelea sunt alte divinităţi ale fluviului, dar cea mai frumoasă, de-acolo dela margine, este Ecoul, care poartă sunetul dela o stâncă la alta. Şi omul aruncă un strigăt, ca să le arate cum răsună ecoul. Toate acestea aparţin marelui Pan, care domneşte pretutindeni, prin aer şi peste ape şi pe care păstorii I-au zărit uneori pe la miezul zilei, gol, dormind la soare pe o stâncă. Apostolii îşi întorc faţa cu oroare.

Isus însă, contemplă totul şi ascultă pe păgân. Pe urmă revine din grotă, la ai săi, şi toţi se întind în umbra stâncilor. Desigur că el a auzit adesea despre statui şi imagini de zei; dar despre marele Pan, căruia îi este consacrat isvorul acesta, n'a aflat niciodată până acum. Lui Pan nu i s'a cioplit chipul: poate că el e un duh ? Şi dacă pluteşte printre ape şi în aer, poate că el s'a rătăcit câteodată şi prin munţii din Nazaret? Dar cum îl puteau vedea păstorii ? El însuşi, când era păstor, auzise glasurile tufişurilor, ale vântului şi ale ierburilor cari cresc, şi arborii plini de murmure — dar niciun duh nu era de văzut pe-acolo: numai Tatăl cel mare domnea mai presus de toate svonurile şi glasurile—iar nu marele Pan.

Câţi ani sunt de-atunci, când era tânăr ca şi discipolii de lângă el! Şi ce mărginiţi sunt dânşii! cât de puţin înţeleg! Abia dacă ştiu pe cine urmează şi cui ascultă ei. De altfel, de unde ar putea şti, dacă nu le-ar da el în suşi de ştire? Să-i întrebe chiar el? Dacă certitudinea care îl cuprinse atunci, când aflase de moartea lui Ioan, n'ar fi decât o înşelăciune a diavolului, atunci nici discipolii săi nu-l vor recunoaşte; dacă certitudinea vine însă dela Dumnezeu, cine ştie dacă ei tot nu-l vor recunoaşte î Numai Dumnezeu le poate deschide minţile, numai el îi poate lumina: oare va face aceasta?

Cu asemenea gânduri, el se adresează apostolilor, cari stau în cerc; jumătate serios, jumătate în glumă, îi întrebă: „Ce spun oamenii despre mine ?“

Fiecare îi răspunde altfel: „Unii spun că eşti Ioan! Unii spun că eşti llie! Alţii spun că eşti leremia! Sau un profet nou, deosebit de ceilalţi!"

Aşa strigă ei laolaltă, neştiutori cu toţii. Poate cuteza el să le mai pună o întrebare, acea mare şi primejdioasă ? E vreunul din cei doisprezece care cunoaşte răspunsul ? Şi dacă pune întrebarea, nu înseamnă că ar vrea să-i încerce chiar pe Dumnezeu ? Dar iată că ea tinde să se desprindă de pe buzele lui, iată că-i scapă aproape fără voie — şi, sub tonul întrebării, el îşi ascunde încordarea:

„Şi voi ? Ce spuneţi voi despre mine ? Cine sunt ?“

Atunci, ei tac cu toţii; unii îl privesc cu surprindere, alţii se uită în pământ, niciunul nu îndrăsneşte să-şi rostească gândul. Numai Simon, cel mai sprinten, mai isteţ dintre toţi, îşi ia inima în dinţi şi răspunde:

„Tu eşti Messia".

Dintr'odată, lumea se înseninează înaintea iui Isus. Cuvântul fatal, cu care se războise de când Ioan îi puse întrebarea aceea, a prins în cele din urmă graiu şi a răsunat tare. Prin magia cuvântului, simţămintele îndelung re - ţinute într'o inimă omenească şi solitară, răsbat la lumină, îşi revarsă razele, ca soarele în plină zi. Isus se simte recunoscut— şi astfel, abia acum se recunoaşte cu adevărat pe el însuşi. Se ridică, întinde braţele şi pronunţă asupra lui Petru o binecuvântare, cum nu rostise el vreodată până atunci: „Fericit eşti, Petre, fiu al lui Ionas! Căci nu carnea şi sângele ţi-au revelat aceasta, ci Tatăl meu care este în ceruri!" Dar, în momentul ur mător, el se căeşte că a dat în vileag taina inimii sale; se întoarce ameninţător spre cercul apostolilor şi le interzice să spună cuiva vreun cuvânt: să nu afle nimeni cine este el!

E însă prea târziu! Cuvântul rostit, timpul care împinge şi zoreşte, persecuţiile, mândria şi un curaj înnoit, îl silesc să înainteze, ire- sistibil, pe calea Alesului. Ce să facă Messia aci, la hotarul de Nord al regatului, printre păgâni? Şi ce să mai aştepte acolo, în mica Galilee ? Trebue să ajungă la Ierusalim, pe care îl evitase mereu! Să vadă şi să cucerească Ierusalimul! Curând vor fi sărbătorile de Paşti şi, din toate părţile lumii, poporul evreu se va aduna atunci în Capitală: acesta e momentul, acesta e locul unde Messia trebue să propovăduiască şi să lupte, precum au vestit vechii prooroci!

Şi el strânge mai aproape cercul discipolilor săi şi, cu glas înnăbuşit, le spune că trebue să se ducă acum la Ierusalim. Apoi, pe neaşteptate, profetul îi înştiinţează că el va muri în curând!

Un fior de groază îi străbate pe toţi; niciunul n'a mers atât de departe cu gândul. Să împlinească astfel vechile Scripturi, aceasta e o nebunie! Şi Petru, iute din fire, îl apucă pe învăţătorul său de braţ, i-l strânge tare şi îi strigă: „Stăpâne, păzeşte-te! Aşa ceva nu ţi se va întâmpla!“

Isus simte atunci că niciunul nu-l înţelege, nici chiar acest Petru, pe care îl crezuse adineaori inspirat de Dumnezeu. Cum ? Niciunul dintre cei mai apropiaţi credincioşi ai săi n'a priceput taina cea mare pe care le-o revelase acum, cu atâta precauţiune, şi numai pentrucă fusese rostit cuvântul Messia ? Ceata aceasta nu se gândeşte oare decât la pâine, la somn şi la predica de Sâmbătă? Cu violenţă, el respinge pe prietenul ce se sprijină de umărul său şi îi strigă:

„Pleacă din faţa mea, Satano! Mi-e silă de tine! Nu pricepi nimic din cele dumne- zeeşti, ci numai lucrurile omeneşti!"

Şi ei stau şi se uită ţintă la el, cu adânc respect dar şi plini de spaimă. L-a numit Satana pe discipolul său preferat şi, pe când îl scutura şi îl respingea de lângă el, Isus părea că creşte din clipă în clipă: acum sea mănă cu vechii profeţi! El însă, priveşte în cerc, dela unul la altul, mai îndrăsneţ ca oricând, pentru întâia oară gata de luptă, hotărît să-şi împlinească destinul:

„Cine vrea să mă urmeze, acela să se lepede de el însuşi şi să-şi poarte crucea! Căci cine vrea să-şi păstreze viaţa, şi-o pierde; dar cine îşi pierde viaţa pentru mine şi pentru Evanghelie, acela şi-o va mântui. La ce i-ar folosi să câştige lumea întreagă, dacă îşi pierde sufletul ? Dar ce poate da omul ca să-şi salveze sufletul ? Dacă vreunul se ruşinează de mine şi de vorbele mele în mijlocul acestei generaţii păcătoase, atunci şi Fiul Omului se va ruşina de dânsul, când va veni in slava Tatălui său cu îngerii sfinţi. Adevăr grăesc vouă: sunt câţiva oameni printre cei de faţă, pe cari moartea nu i va atinge înainte ca împărăţia Domnului să fi venit în toată puterea ei 1*

Şi, cu gestul unui rege, Isus se întoarce şi porneşte în fruntea apostolilor.V

„Cine nu e cu mine, e împotriva mea!"

Aceasta e noua lozincă a profetului care, reîntors pentru scurtă vreme în tara sa, se pregăteşte să plece la Ierusalim. Căci Isus a devenit un luptător. Ceea ce el a evitat şi a tărăgănit atâta timp, ceea ce-i păruse lui — blândului poet, seninului şi voiosului învăţător, tămăduitorului plin de compătimire—că e străin de firea sa, potrivnic voinţii lui Dumnezeu şi, oricum, cu totul contrar voinţii sale: — războiul cu fraţii săi, a isbucnit în cele din urmă ! Şi Tatăl cel mare, pe care îl ştia atoate- iubitor, trebue să hotărască acum bătălia dintre fiii săi, dintre cei drepţi şi cei nedrepţi şi răi.

Nu dintre toţi fiii săi! Căci, de când Isus îl simte într'ânsul pe Messia, de când a vorbit de această misiune a sa şi a vestit-o aposto lilor săi, încadrând-o în formele vechilor proorociri, de-atunci extazul a pus stăpânire pe dânsul: acum el crede cu adevărat că are să împlinească ceea ce anunţase Scriptura. *Fiul* nu mai este unul din numeroşii fii iubitori pe cari Tatăl îi strângea la inima sa: el e Alesul, Unicul, mijlocitor şi judecător al fraţilor săi! Pentru el ca şi pentru întreaga lume, vremea păcii calme şi senine a trecut, împărăţia cerului pe care a vestit-o de atâta timp, vine curând, însă din afară, însoţită de tunete şi de judecăţi. Şi, înainte de toate, trebuie ca regele să fie umilit şi tras în judecată de duşmanii săi mărunţi şi josnici, pentru ca astfel sâ se împlinească toate profeţiile vechei alianţe.

Şi, în chipul acesta, se ridică dintr'odată marele zid despărţitor dintre învăţător şi discipoli, dintre predicatorul ce umblă din loc în loc şi poporul său, dintre Isus şi lume: — dialogul său cu Dumnezeu devine o taină faţă de oameni. O nemăsurată mândrie face să plesnească învelişul delicat al inimii sale, care se supuse din copilărie unei umilinţe fără seamăn, caşicum vroia să înnăbuşe orice in stinct, orice pornire firească. Puterea sa de dominare şi de judecată, înălţarea sa, măreţia sa solitară, pateticul simţământ al unei misiuni universale şi voinţa de a transfigura în proprii săi ochi sacrificiul posibil al vieţii sale — toate acestea curg şi se amestecă în- tr'ânsul, spre a-l face mai bărbătesc, mai rece, mai întunecat decât se putea bănui vreodată prin firea şi prin învăţătura sa, prin felul cum îşi înclina capul, prin privirea plină de bunătate şi vorba sa blajină.

într'o zi furtunoasă, în timp ce ei mai sunt în drum spre ţara lor, Isus face semn celor trei discipoli preferaţi. Ii lasă pe ceilalţi în urmă şi urcă cu cei trei pe un munte : căci acolo sălăşluiau altădată marii profeţi, acolo se poate cufunda el în spiritul lor şi să-i audă cum îl sfătuesc. Norii plutesc atât de jos, încât toate sunt învăluite în umbra lor; nu se poate vedea dincolo de copacul cel mai apropiat — iar formele omeneşti sunt ciudat crescute în negură, cu contururi vagi, destrămate ca şi ceaţa. Neştiutori de cele ce aveau să se întâmple, cei trei se ţin strânşi laolaltă; dar învăţătorul pare că vrea să dispară din ochii lor—şi iată că nu-l mai văd decât ca o pată albă: s'ar zice că piere, că se preschimbă, se topeşte într'un fel de lumină — şi, în vălmăşagul propriilor lor simţăminte, discipolii se întind la pământ şi cad într'un somn adânc.Atunci îi apar lui Petru cei doi prooroci, de cari cugetul său e plin în ziua aceasta: Moise şi Ilie — şi i se pare că ei vorbesc cu Isus. Cu spiritul său ferm, positiv, lumesc, el recunoaşte imediat mântuirea pe care o caută pentru învăţătorul său din ora aceea a revelaţiei. Şi, ca în vis, el strigă: „Rabbi, aci e bine să rămâi. Lasă-ne să ridicăm trei colibe, una pentru tine, una pentru Moise, una pentru llie!" Dar, deodată, visul său se depărtează ; cele ce auzise dela Isus despre chemarea lui, răsbate iarăşi, ca o lină plutire, prin mintea lui ce se îndoeşte—şi acum aude el însuşi o voce depărtată, care repetă discipolilor cuvintele de altădată. Petru aude: „Acesta e fiul meu prea-iubit, care îmi este pe plac. Pe el să-i ascultaţi!"

W

Se ridică dintr'odată, se prosternă apoi cu faţa la pământ; şi ceilalţi fac ca şi dânsul — căci Dumnezeu se poate revela în orice clipă, printre noii sau pe munţi. Când îşi înalţă iarăşi capul, înaintea lor stă numai Isus şi el le vorbeşte cu glasul său plin de blândeţe : „Ridicaţi-vă şi nu vă fie frică !“ Şi în tonul cel vechiu, din vremea umilinţii sale, el îi avertizează să nu trădeze cumva poporului secretele acestea.

Totuşi, în curând, după ce au ajuns iar în

Sreajma lacului şi Isus e din nou împresurat e curiositatea ţăranilor, de privirile duşmănoase ale potrivnicilor, de iureşul pelerinilor de Paşti, el îşi recapătă înfăţişarea cea nouă şi e hotărît să se poarte şi să lucreze precum îi dictează misiunea sa. Acum fiecare cuvânt e poruncă, fiecare poruncă e ameninţare: „Cine vă dispreţueşte pe voi, acela mă dis- preţueşte pe mine. Insă cine mă dispreţueşte

pe mine, dispreţueşte pe Acela care m'a trimis !... Cine mă recunoaşte în faţa oamenilor, pentru acela voi aduce mărturie în fata Tatălui meu ceresc. Dar cine mă reneagă în fata oamenilor, pe acela îl voi renega şi eu în faţa Domnului." Şi când discipolii săi nu isbutesc să vindece pe un băiat lunatec, el se răsteşte la ei: „ Asta-i rodul necredinţei voastre şi al firei voastre strâmbe! Cât trebue să mai rămân cu voi ? câtă vreme o să vă mai îndur?"

Pe urmă, când vine vameşul prinţului să ceară lui Petru birul pentru el şi tovarăşii săi, el întreabă pe stăpânul său şi, drept răspuns, primeşte această întrebare:

„Dela cine iau regii cari domnesc aci pe pământ, biruri şi dijme ? dela copiii lor sau dela străini?"

„Dela străini, stăpâne!“

„Atunci copiii lor sunt scutiţi!“

Atât de regească a devenit conştiinţa de sine a lui Isus, încât pretenţia Statului îl jigneşte — parcă el n'ar fi decât un cetăţean ca toţi ceilalţi. Dar un rest de prudenţă îl reţine şi el îşi zice că e mai bine să nu dea duşmanului niciun prilej împotriva lui; căci figura lui Iuda din Galileea stărue şi acum ca în vremea copilăriei sale, ca un avertisment— şi el găseşte un mijloc lăturalnic spre a plăti birul.

Pentrucă nu doreşte nicio glorie lumească şi nici nu are nevoie să aştepte aşa ceva, tocmai de-aceea i se pare — lui, care nu s'a amestecat vreodată în treburile lumii, nici în gând nici în faptă— că simpla credinţă e suficientă prin ea însăşi. I se pare că siguranţa misiunii sale e de ajuns pentru înnoirea întregii lumi spirituale, fără niciun plan, fără cunoaşterea prealabilă a mijloacelor. Pentrucă

el trăeşte într'un Stat al lui Dumnezeu, în

mijlocul unui popor căruia i s'a anunţat de veacuri venirea lui Messia şi care acum, sub apăsarea străină, îl aşteaptă cu pasiune — el, Isus, se bizuie şi mai ferm pe simţământul că el e Messia. înadevăr, simţământul dumnezeesc dintr'ânsul, atât de curat şi luminos, nu e oaremenit să convingă pe toţi de ceea

ce *el* va revela? Şi astfel, acel care nu do

rise atâta vreme nicio schimbare şi slăvea numai iubirea şi buna înţelegere, e atras în vârtejul ce creşte repede în fiecare zi.

In exaltarea lui tot mai impetuoasă, el se consacră rolului său predestinat; declară că el e mai mult decât Âbraham şi Solomon şi că: „toate lucrurile mi-au fost încredinţate de Tatăl meu“, pe nimeni nu-l recunoaşte Dumnezeu, decât pe Fiul său şi pe acel căruia Fiul vrea să-i reveleze adevărul. Duiosul simţământ filial laţă de Tatăl atotiubitor s'a preschimbat într'un extaz atât de trufaş, încât el se crede mai presus de toţi, în posesiunea deplină a iubirii şi cunoaşterii lui Dumnezeu. Da, sentimentele sale generale şi vagi, de luptător care imaginează mijloacele ce-l pot duce la ţelul său, trezesc în el până şi ideile de răsbunare ale vechilor profeţi — idei cari erau atât de străine firii sale. S'ar părea că el e nevoit să se stimuleze singur cu vorbe tari, violente, spre a înnăbuşi vocea sa blândă de altădată. Căci iată ce strigă el:

„Am venit să aprind un foc pe pământ: ce-aş putea dori mai mult, decât să-i văd arzând!... Credeţi oare că am venit să aduc pacea pe pământ? Adevăr grăesc: nu pace, ci desbinare! Căci de-acum înainte, dacă sunt cinci într'o casă, ei vor fi învrăjbiţi, trei contra doi, doi contra trei, tatăl va fi contra fiului, fiul contra tatălui, mama contra fiicei, fata contra mamei !“

Soarta lui Ioan i-a arătat că Dumnezeu lasă pe profeţii săi să sufere şi să piară. Astăzi e la fel ca şi altădată. Calea sacrificiului, pe care au mers Abraham, Moise şi Iov, îi este cunoscută, îi este menită şi lui. Şi totuşi el iubeşte viaţa şi năzueşte spre izbândă! Niciunul din profeţii, ale căror cuvinte au stârnit într'ânsul voinţa de a fi Messia, nu-l învaţă că trebue să sufere. Uneori, el spune că vrea să moară, spre a întemeia împărăţia cerului; pare să caute adesea suferinţa şi persecuţiile, cu un fel de voluptate; alteori, i se pare că toate sunt aproape gata să se împlinească şi că numai oamenii răi le mai împiedică. De aceea, spiritul său se avântă cu pasiune, pro clamând ideea învierii şi a judecăţii. Şi, de oare ce un presentiment de neînlăturat îi arată totuşi o moarte tot mai apropiată, el îşi clădeşte *dincolo* o lume în care va triumfa.

Isus acceptă în totul învierea, aşa cum o profetizau Daniel şi Henoch, dar în care nu credeau toţi Evreii. El o făgădueşte uneori numai celor drepţi; alteori, îi ameninţă cu învierea şi pe cei răi, pentru ca abia atunci ei să fie cu adevărat respinşi ca nişte păcătoşi ce sunt. Căci judecata cea mare va veni, desigur — dar nimeni nu ştie când. Veni-va într'un ceas neaşteptat, ca un hoţ? ca un fulger ce isbucneşte în zare !—spune el. Numai Tatăl ceresc ştie! Totuşi, când Isus vrea să-şi încurajeze adepţii, le promite că vor vedea împărăţia cerului cu ochii lor cei vii. Atât de nesigure sunt toate câte le-a învăţat Isus dela vechii profeţi— pentrucă toate sunt străine de simţămintele sale adânc omeneşti, altruiste, şi toate îi sunt impuse de împrejurări.

Numai de un singur lucru e sigur: de propriul său loc în cer. Şi în această privinţă, învăţătorul său preferat rămâne tot Daniel, care văzuse pe un Fiu al Omului cum se urcase la Dumnezeu cu norii din cer. Pe el îl ia ca pildă— şi declară: va şedea pe tron la dreapta Tatălui şi, după judecată, va domni în vecii vecilor. Puterea, pe care Dumnezeu a păstrat-o până atunci numai pentru el singur, îi va fi dată de dânsul, căci: „Tatăl nu ju decă pe nimeni, ci el a încredinţat Fiului toată judecata, pentru ca toţi să-i cinstească pe Fiul, precum îl cinstesc pe Tatăl". Din acest punct de vedere, el poate judeca şi domni chiar de astăzi — şi o putere, de care el credea că niciun om n'o posedase vreodată înaintea lui, îi permite să aleagă pe cei chemaţi şi să respingă pe păcătoşi:

„Cine ascultă de cuvântul meu şi crede în acel care m'a trimis, are parte de viaţa veşnică şi nu vine în faţa judecăţii... Şi totuşi, nu pot face nimic prin mine însumi. După cele ce aud şi înţeleg, eu judec — şi judecata mea e uşoară, căci nu caut propria mea voinţă, ci aceea a Tatălui care m'a trimis."

Aşa freamătă şi ameninţă, aşa jubilează şi tună el, în extazul său mesianic. Un simplu şi liniştit dulgher, care purta într'ânsul pe Dumnezeu şi care fusese covârşit de darul iubirii ce se revărsa asupra Tatălui, asupra fraţilor, copiilor şi plantelor — a ajuns ca, în decursul unui singur an, să străbată căi din ce în ce mai înguste, prin tărâmuri tot mai prăpăstioase. Şi aceasta, pentrucă era nevoit să săvârşească minuni cari îi displăceau, pentrucă era aclamat de mulţime şi urmărit de bănuelile şi atacurile autorităţilor, pentrucă îl venerau şi îl dispreţuiau ai săi şi, mai presus de toate, pentrucă înfăţişarea şi destinul său erau acele ale unui premergător. Şi, în cele din urmă, se statornici în el deplina siguranţă că el e Mântuitorul dela care un popor care suferă şi e totodată plin de simţământul marei sale valori, aşteaptă să fie salvat. Atât de mic părea la început câmpul de luptă şi atât de înguste şi meschine motivele cari au deslănţuit lupta! Din cauza câtorva spice, din acea dispută privitoare la spălarea mâinilor în zi de Sâmbătă, din relaţiile cu cei defăimaţi şi respinşi de morala publică, s'a ivit toată această bătălie. Căci, niciodată profetul cel nou n'a îndemnat poporul să renunţe la porunci, formule şi sacrificii cari îi erau odioase. Ceea ce-l despărţea de oamenii aceia, era ceva mult mai adânc, simţit în străfundul inimii, şi care nu putea fi totuşi urmărit: aceasta nu se putea exprima prin nicio formulă.

Acum însă, când acelaş om se proclamă el însuşi Messia şi se **Socoate** asemenea lui Dumnezeu — acum, când el sdruncină stâlpii cei mai vechi ai templului lui Moise, începe să se cutremure şi Statul lui Dumnezeu:—căci, care putere de Stat poate rămâne nepăsătoare, când vede cum se agită cineva care-i pare un impostor sau cel puţin un posedat! Abia acum se întunecă înadevăr fruntea Marelui- Preot, când acesta află că omul din Nazaret s'a reîntors la sinagoga din Cafarnaum, unde predicase întâia oară, şi că spusese înaintea întregului norod:

„Eu sunt pâinea vieţii. Cine vine la mine, nu va flămânzi; cine crede în mine, nu va mai fi niciodată însetat... Căci eu am coborît din cer, nu ca să împlinesc voinţa mea, ci a Lui, a aceluia care m'a trimis... Şi voia Lui este ca oricine îl vede pe Fiul şi crede într'ânsul, acela să se bucure de viaţă veşnică, şi eu îl voi învia în ziua cea de pe urmă!" Atunci Evreii murmurară, pentrucă el le-a zis: Eu sunt pâinea vieţii din cer. Şi dânşii au spus: Acesta nu e oare Isus, fiul lui Iosef, al cărui tată şi a cărui mamă ne sunt cunoscuţi? De ce spune dânsul: eu am venit din cer?

El însă repetă şi întăreşte cuvintele sale, a doua şi a treia oară — încât până şi unii dintre discipolii săi încep să murmure. Şi el îi priveşte atunci cu un aer de triumf:

„Aceasta vă supără şi pe voi? Şi dacă îl veţi vedea pe Fiul Omului urcându-se acolo sus, unde fusese mai înainte ? Spiritul dă viaţă, carnea nu foloseşte la nimic! Cuvintele pe cari le rostesc sunt spirit şi viaţă. Dar printre voi sunt unii cari nu cred!"

Atunci, acei cari I-au ascultat şi i-au fost atâta vreme credincioşi, se ridică, se întorc, îl părăsesc. Şi poporul spune : „E stăpânit de diavol!"

Toate acestea le-a aflat, după trei zile, marele Sfat din Ierusalim. Acum el porunceşte trimişilor săi să asculte cu băgare de seamă. Chiar Herod a şi fost prevenit. Acesta, când află că Nazarineanul acela se dă drept Messia, făţiş, în auzul tuturora, e cuprins de spaimă; şi când oameni înfricoşaţi vin să-i spună că el e chiar Ilie, atunci Herod isbucneşte şi strigă îngrozit: „Nu ! Acela e Ioan pe care l-am decapitat! Ioan a înviat din morţi! De-aceea el săvârşeşte asemenea fapte!"›

Abia au aflat aceste vorbe ale lui că Fariseii îşi întind plasa intrigii lor, îşi ţes firele dela Macheea la Ierusalim, dela Ieru salim la Cafarnaum, se strecoară pe lângă Isus şi îi şoptesc: „Depărtează-te! Fugi! Herod vrea să te ucidă !"

Acum e momentul, când toată puterea regească a Alesului îl împinge să ia o hotărîre. Aude vorbele perfide ce i se şoptesc la ureche, vede cum îşi fac cu ochiul duşmanii săi; nu se simte înţeles de apostoli, poporul îl Socoate nebun—şi peste tot e împresurat de iscoadele Romanilor şi ale lui Herod. Acolo însă, în oraşul cel sfânt şi totodată profanat, pe care îl evitase toată viaţa sa — şi unde poate ajunge totuşi în trei zile, acolo trebue să por nească lupta. Acolo sau nicăeri; acum sau niciodată! Şi iată că tocmai acum se răspândeşte chemarea prin ţară: astrologii au vestit ziua întâi de Nissan. Se apropie sărbătorile de Paşti şi mii de nemulţumiţi vor sosi acolo şi vor aştepta pe acela care va fi de partea lor şi pe care ei îl vor recunoaşte. El nu ştie cum se va întâmpla aceasta, dar, într'un fel oarecare, simte că neliniştea capitalei şi a ţării, a timpului acestuia şi a poporului său, îl vor purta, îl vor înălţa pe el! Cu o privire poruncitoare, de stăpân, el se uită la făţarnicii cari se arată alarmaţi şi vreau să-i salveze —şi le aruncă acest răspuns:

„Mergeţi şi spuneţi vulpoiului de-acolo: eu isgonesc diavolii, tămăduesc pe oameni, azi şi mâine. In a treia zi însă, voi isprăvi. Trebue să pornesc la drum şi să-mi urmez călătoria azi, mâine şi a treia zi. Căci aşa stă scris : ca un profet să nu moară altundeva decât la Ierusalim!"

CAPITOLUL AL PATRULEA

L U P T A I

Strigătele pătrunzătoare ale neguţătorilor răsună prin străzile înguste din marele oraş de piatră. Bărbierii ţăcănesc cu cuţitele lor, cismarii bocănesc cu călcâii pantofilor şi vânzătorii de parfumuri ciocnesc tăbliile de aramă; scârţâie osiile carelor înalte, catârii gem sub loviturile sclavilor, vizitiii suduie în vălmăşagul dela cotituri — şi când o trupă de soldaţi romani îşi deschide drum, în zăngănit de arme şi de zale, isbindu-se şi clătinându-se prin norodul înghesuit, vânzătorii de fructe înjură din pricina coşurilor răsturnate, câinii chelălăesc, copiii ţipă striviţi în iureşul de oameni şi de vite. Odată cu larma, se înalţă deasupra acestui talmeş-balmeş al străzilor înclinate, un amestec de fum, de aburi şi de mirosuri grele. Căci e vremea prânzului şi în arşiţa cumplită de Aprilie se preling pepenii pe caldarâm, putrezesc tot soiul de gunoaie, scursorile de prin canale se schimbă în mocirlă — şi din mii de bucătării răsbeşte duhoarea grăsimii de berbec, a fripturilor şi a patiseriilor. Prin putoarea hasnalelor şi a bălegarului din grajduri şi din uliţe, se resfiră miresmele de tămâie şi de mirt cari fumegă pe stâlpii de jertfă. Şi toate se îngroaşă lao

-laltă, urcând ca o ceaţă opacă, înnăbuşitoare, atârnând ca norii în aerul nemişcat, deasupra oraşului de piatră.

Când mulţimea străinilor, a pelerinilor de Paşti cari furnică prin străzile centrale, înaintează cu încetul urcând spre cartierele mărginaşe de pe coline, ea respiră un aer mai curat dar nu scapă de gălăgie. Căci azi, ultima zi de Vineri înainte de sărbătoare, sosesc cele din urmă caravane cari circulă grăbite în toiul acestei săptămâni agitate, după tot felul de pregătiri — spre a petrece apoi zilele de Paşti, liniştit, pe îndelete, precum se cuvine. Poporul sărbătoreşte ieşirea din ţara Egiptului şi totodată prima recoltă; şi, de oare ce el se afJă acum sub sclavia romană, el celebrează glorioasele vremuri străvechi cu un sentiment şi mai profund al propriei sale valori. Gloatele de curioşi, localnici şi străini, se îndreaptă mai cu seamă spre partea de Nord-Vest, unde calea ce duce la Iericho se îmbucă printr'o trecătoare între muntele Măslinilor şi muntele Patimilor; căci pe-acolo sosesc călătorii din provincie şi fiecare localnic îşi aşteaptă rudele cari vin în fiecare an, să împartă cu el mielul pascal. Cu cât pelerinii se apropie de capitală, cu atât se îndeasă ei unii în alţii; aci, la o oră depărtare de ţinta lor din urmă, ei defilează în grupuri aproape neîntrerupte, ca un cortegiu— şi acei cari le-au ieşit în întâmpinare ocupă aproape în întregime marginile şoselii.

Curioşii şi oaspeţii, prietenii şi străinii cari vor să vadă totul, precum şi băştinaşii cari au mai văzut adesea acest spectacol, se depărtează din ce în ce de oraş, pe drumul îngust îndărătul căruia dispar ultimele case şi în apropierea căruia, mai încolo, se deschide deadreptul deşertul pietros. Atunci mulţimea pelerinilor se opreşte deodată, surprinsă, îşi strânge rândurile, se îndeasă şi închide drumul. Căci, printre trăsuri şi cai, printre căruţe, catâri şi cămile, printre bărbaţi şi femei cari poartă coşuri şi lăzi, grăbindu-se să ajungă în oraş, prăfuiţi şi istoviţi de călătorie — se distinge un grup de pelerini, cu totul deosebiţi de mulţimea celorlalţi.

In strigăte şi cântece voioase, pâlcul acesta de tineri înaintează pe drum cu paşi săltă- reţi, aproape dansând. Sunt o duzină de bărbaţi, cu părul lung — după care se recunosc Galileenii — şi câteva femei cu ochii mari, strălucitori. Câţiva au tăiat ramuri de smochini şi de duzi, alţii au făcut smocuri din frunze de palmieri dela marginea drumului — şi le agită sau le aruncă înaintea privitorilor. Şi cântă, gesticulează, aleargă singuri sau perechi, câte trei sau câte patru, unii cu braţele încrucişate, fără nicio ordine, fără fast, plini de tinereţe şi de avântul unei bucurii lăuntrice — iar glasurile şi mâinile lor arată spre acel care călăreşte între ei.

El şade pe un asin şi pare mai în vârstă decât cei din juru-i. Mantaua lui e cenuşie, ca şi a celorlalţi, prăfuită şi sărăcăcioasă. Dar stă pe ceva împestriţat care nu e totuşi o şea împăturită şi nici o învelitoare; ca să-i împodobească puţin, însoţitorii au pus sub dânsul vestmintele lor de sărbătoare. In urma măgăriţei tropăie măgăruşul, de curând născut, care se împinge uneori cu capul în ea, pentrucă îi este sete. Şi astfel, în cortegiu se

află şi un copil, cu toate că acesta nu-i decât odrasla unei măgăriţe. Când ajung mai aproape, oamenii încep să priceapă cântecul acelor tineri:

„Lăudat fie acela care vine în numele Domnului ! Vă binecuvântăm pe voi, cari sunteţi din casa Domnului!"

Oare acesta nu e marele Hallel pe care ei îl cântă la templu, în timp ce ocolesc altarul, agitând ramuri tinere, înfrunzite? Dar ce vor ei să spună cu psalmul acesta închinat fiului lui David ? Şi ascultătorii exclamă ne - dumeriţi, îşi fac semne unul altuia, se întreabă, trag cu urechea şi iar ascultă cântecul:

„Jubilează, fiică a Ierusalimului! Vezi, regele tău vine la tine, biruitor şi drept. Smerit e dânsul şi călăreşte pe un asin alături de un măgăruş."

Atunci mulţi încep să râdă, îşi dau cu coatele şi întreabă : Cine sunt ăştia ? Au înnebunit ? L-au prins oare pe Messia ? Cine e acela şi cine sunteţi voi ? Şi mulţimea sporeşte mereu, se îndeasă în jurul micului alaiu, care cântă nestânjenit şi scutură crengile deasupra capetelor. Vestea trece repede din gură în gură dealungul drumului, după ce unul a destăinuit că omul acela e un profet. Nu ştiţi? E acela despre care ne-a vorbit un prieten venit din Tiberiadai E un Galilean! E profetul din Nazaret!

Din Nazaret ? Dar ţăranii aceştia nu ştiu oare că Messia va veni din Bethleem şi că el va fi unul ce se trage din neamul lui David ? Poate veni ceva bun din Galileea? Numai răsvrătiţi, tâlhari şi posedaţi, precum s’au ivit şi de curând; nimic altceva! Acesta însă arată mai blajin, iar oamenii săi nu par să fie în- narmaţi. Şi chiar el, care şade pe asinul său, pare mai mult trist decât războinic. Ascultaţi-i cum cântă:

„Lăudat fie acel care vine acum, ca un rege, în numele Domnului! Pace în cer şi slavă Celui de sus! Osana! Aleluia!" Şi ceata sporeşte; întâi sunt o sută — şi pe urmă, la o jumătate de oră de oraş, pe calea principală tixită de lume — sunt o mie în juru-i: toţi strigă, cântă, gesticulează, dar o bună parte dintr’ânşii nici nu ştie pentru ce. Chipurile apostolilor radiază de bucurie, ochii femeilor strălucesc în mijlocul vălmăşagului, apoi ele îşi înalţă privirea spre învăţătorul lor, caşicum ar vrea să se asigure din nou de prezenţa lui. Aleluia!

El însă, cu figura gravă, hermetică, şade pe asinul său şi priveşte drept înainte. Nu salută mulţimea şi totuşi nu-i opreşte pe ai săi să-i salute şi să-i proslăvească.

Incă de când au trecut din valea roditoare a Ierichoului în regiunea colinelor pustii, reci şi pietroase, unde viaţa se stinge şi abia dacă stărue vreo plantă pipernicită — el a fost cu prins din nou de nelinişte şi spaima, pe cari le ţinuse departe de dânsul, în timpul călătoriei. I se părea că drumul duce mai degrabă spre o temniţă, decât spre oraşul sfânt

şi, în vorbăria şi nerăbdarea discipolilor săi, el deveni din ce în ce mai tăcut. Pe urmă, când ajunseră în apropierea trecătoarei, lângă satul Bethfage şi ei îl rugară să încalece pe un asin — căci aşa se cuvine, după vechile prescripţii, să intre Messia în Ierusalim — Isus îşi dădu seama că aceasta nu se mai putea evita acum, că nu-i putea refuza pe discipolii săi. Şi le făcu pe plac.

Totuşi, când se aşeză pe mantalele lor şi îi văzu cu câtă voioşie îşi făceau pregătirile

— părând mai mult copii decât înţelepţi — cum legau mănunchiuri de crengi şi îşi repetau cântecul; când îi văzu plini de bucuria aşteptării, gata să arate marelui oraş pe acel care vine cu ei; când auzi psalmul şi se văzu ridicat, pentru întâia oară în viaţa sa, călare printre acei cari alergau în juru-i; când ascultă cum era slăvit, pentru întâia oară, cu glas tare, sub cerul Tatălui şi în auzul oamenilor ; şi când văzu cum exaltarea prietenilor, pe măsură ce se apropiau de oraş, cucerea pe străinii din calea lor şi cari nici nu-l cunoşteau: — abia atunci îl cuprinse cea dintâi îndoială şi se întrebă ce avea de făcut.

Aleluia! încercuit în acest cortegiu ciudat, el vede acum înainte-i neliniştitorul oraş de care auzise vorbindu-se din zilele copilăriei. Ceea ce străluceşte acolo, în revărsarea de lumină a nămiezii, trebue să fie Antonia, fortăreaţa Romanilor, de care auzise deseori că se află în partea stângă. Dar ceea ce se înalţă dincolo, la dreapta, oarecum prea fastuos în puritatea sa albă, cu porţile şi curţile, cu largile sale cupole deasupra acoperişului de marmoră — masiv, rece şi ameninţător în ansamblul său, ca o stâncă înfiptă într'o altă stâncă uriaşă — acela e templu lui Herod ! Acolo e fortăreaţa regească, pe care spiritul trebue s'o cucerească pentru el. Acolo se adăposteşte duşmanul său 1

Dar, de ce nu se zăreşte niciun copac ?

Povârnişul din partea aceea e înverzit: pare că murmură acolo un isvor. Insă imensul oraş zidit pe coline, alb şi solid, e lipsit de umbră; temeliile lui sunt prinse în piatră gălbuie şi liniile edificiilor se profilează dure, necruţătoare, pline de cruzime. De ce strigă ei: Osana! Oare nu văd că oraşul acesta se împotriveşte oricărui strigăt de îndurare ? El îşi primeşte străinii, cu un vacarm de strigăte şi clinchete, de zăngăneli şi ciocănituri, cu toată fumăria şi putoarea lui; şi peste acest vârtej de glasuri se ridică nori de aburi şi de mirosuri cari se îngroaşă din ce în ce în atmosfera înfierbântată, între oraş şi cer, între oameni şi Dumnezeu.

Aleluia! Dar el vede cum se îngroaşă acum cetele din juru-i şi unii îşi întind mantalele pe pământ pentru ca asinul să calce peste ele; tot mai numeroase freamătă crengile înfrunzite, copiii se strecoară pe lângă asin şi, pentru ca dobitocul să nu se înfricoşeze şi să nu lovească pe nimeni, călăreţul trebue să fie cu băgare de seamă pe unde îl duce. Osana! De s’ar sfârşi odată toate astea! Oare adepţii săi nu vor deveni şi ei neliniştiţi ? Nu se miră ei că nimeni nu-şi pleacă genunchii în calea lor ? Oamenii nu fac altceva decât să strige, să cânte, să scuture crengile, ca la o mascaradă!

Deodată, el se smulge din descurajarea sa, din înfricoşarea şi împotrivirea sa lăuntrică. Înainte-i se ivesc chipuri duşmănoase, un grup de Farisei opreşte cortegiul. Ei ştiau de venirea lui, numai ei, duşmanii săi, îl cunosc şi îl aşteaptă. Işi fac drum prin gloată —> şi unul din acele glasuri, cari îşi trădeazăura chiar dela început, unul din acele capete cari îşi ascund orgoliul sub falsă umilinţă, se apropie de dânsul. Şi Isus aude cum e întrebat : „Invăţătorule, nu-i auzi cum cântă ?

Nu vrei să i ţii de scurt pe discipolii tăi?"

Atunci, profetul se trezeşte deabinelea. Se ţine drept, înălţat, pe micul său dobitoc; şi toate simţămintele cari I-au împins şi I-au îndrumat aci, reapar din nou într'ânsui, mai puternic. înainte de a fi intrat în oraşul acesta, el simte că fiecare trebue să se apere, să se afirme—iar el, el trebue să cucerească Ierusalimul ! Şi, smulgând masca de pe chipul aceluia care îl întrebase cu un calm afectat, el dă în vileag duşmănia ce-l întâmpină chiar dela poarta oraşului; cu voce tare, ca să fie auzit de cei mulţi, ripostează: „Dacă aceştia ar tăcea, vor striga atunci pietrele !“

Surprinşi, plini de mânie, dar fără să spună nimic, precum li-e obiceiul, Fariseii se retrag. Şi călăreţul e din nou împresurat de mulţimea care strigă, îl aclamă. Şi iată că, prin vacarmul oraşului, răsbate până la el o chemare aspră, tăioasă : e trâmbiţa ce răsună de-acolo, de pe colină. E chemarea poruncitoare a preoţilor 1

Atunci, el se întoarce, cuprinde cu o privire mai fermă priveliştea colinii, îşi îmboldeşte asinul şi se abate în strada cea mai apropiată, spre a ajunge mai repede la templu»

II

E un târg aci ? Oare călăuza îşi râde de ei şi le arată mai întâi centrul oraşului, lumea profană, înainte de a le deschide sanctuarul liniştit, al reculegerii ? Aci este ? aceasta să fie înadevăr casa Prea-Inaltului, în jurul căreia freamătă valurile tumultului omenesc? De bună seamă că aci, printre marmore reci, domneşte un Dumnezeu sever, un stăpân al acestui Stat, un judecător care e şi un gânditor şi un răsbunător. Dar Tatăl cel iubitor din văile Nazaretului nu poate sălăşlui aci. Profetul e împresurat de vuetul mulţimii. Când au ajuns la poarta principală dinspre Răsărit, la poarta Susan, şi când—potrivit unei prescripţii vechi, severe, de care auzise deseori — el vroi să depună încălţămintea şi toiagul, observă cu mirare că abia unul la mie dintre cei cari urcau zoriţi treptele acestea, s'a despuiat de semnele drumurilor sale prin lumea profană. El se gândeşte însă că aci e curtea anterioară, a păgânilor; poate că toti aceştia sunt necredincioşi cari au venit numai să privească, nu să se roage. Şi, înadevăr, sunetele străine îi pătrund în ureche. Aci se află şi placardele scrise în trei limbi, prin cari necircumcişii sunt avertizaţi că nu pot trece mai departe; cine cutează să înainteze, riscă să fie ucis. Totuşi, vacarmul cel mare vine tocmai de-acolo, dinăuntru, din galeriile acoperite!

Acum el stă în mijlocul porticului, năpădit de sgomote cari urcă şi coboară ca valurile, dela plăcile multicolore ale pardoselii până la tavanul din lemn de cedru. In grupuri, în turme mici, oile behăie în jurul vânzătorilor ghemuiţi pe jos. Şi când îi vede pe vânzători cum atrag pe pelerini, spre a le vinde cu sila oaia cea mai frumoasă şi mai grasă;

când vede pe negustor şi cumpărător cum vorbesc cu mâinile şi se tocmesc mereu, iar lângă ei viţeluşii înfricoşaţi îşi chiamă mamele, cu mici strigăte jalnice, căutând în juru-le cu ochii lor bulbucaţi; şi când zăreşte pe vânzătorul de porumbei, de după colţul acela, ţinând în mâinile-i ridicate perechile de păsări, legate de picioare, şi cari se sbat speriate, pierzându-şi penele; când aude pe negustorul de vinuri, cu carafa învelită în paie, şi pe negustorul de ulei, chircit alături de el, strigându-şi preţurile, cele mai scăzute preţuri, pe cari le menţin însă numai pentru astăzi; şi când îi mai vede pe atâţia alţii, cari oferă în saci grâne şi sare, apu- cându-i de picior pe cei cari trec pe lângă dânşii, spre a-i trage la marfa lor — când vede toate acestea, lsus încremeneşte pe loc! I-se pare chiar că visează, cum n'a visat vreodată în Galileia!

Insă, împins înainte de mulţimea ce freamătă, el e despărţit de ai săi şi se pomeneşte singur în învălmăşeală. In juru-i, pe mese, sună şi se rostogolesc monedele. Zarafii îşi scutură şi îşi scotocesc săculeţele cu bani. Ei dau Evreilor veniţi din alte ţări dania către templu, în monedă curentă, consimţind să primească în schimb piesele lor străine. Şi lsus îi aude spunând clienţilor că pun în socoteală câte o şesime în plus de fiecare dinar, precum le îngăduie orânduirea templului; căci ei stau aci cu autorizaţie în regulă, dată de preoţi. Şi străinii se tocmesc şi nu vor să plătească plusul de o şesime; vecinul se mulţumeşte însă cu o şeptime şi iată că primul zaraf strigă celuilalt că e necinstit şi că va fi denunţat. Toţi vorbesc tare, numai în cifre şi fracţiuni — şi aurul, argintul şi arama sună în săculeţe, curg pe mese, se rostogolesc; grămezile de bani scad şi cresc, circulă din mână în mână — şi atunci, lsus din Nazaret e cuprins de o furie sacră, cum nu mai simţise vreodată. Tot ce resimţise atât de prolund în ultima zi a călătoriei sale şi în ora când intrase în oraş. frica şi umilirea, dârzenia şi şovăirea, nădejdea şi desamăgirea, tot ce făcuse să i piară somnul şi foamea, şi îi tăiase chiar şi avântul cu care pornise dela lacul liniştit în preajma căruia propovăduise la început — toate acestea se adună în el, se concentrează într'o putere care îl împinge să săvârşească prima faptă brutală în viaţa sa. El nu se mai recunoaşte pe sine în momentele acestea; şi nici nu ştie că această brutalitate va fi şi cea din urmă din viaţa sa.

Cu mâna dreaptă, pe care n'o strânsese vreodată ca un pumn, el trage o lovitură între talger şi sacii de pe cea dintâi masă de schimb, lângă care se află; şi, pe când monedele sar In aer, el apucă masa cu mâna stângă şi răstoarnă totul pe jos. înainte ca oamenii să-şi dea seama de cele ce se întâmplă, înainte ca îngrozitul zaraf să strige şi să se repeadă să-şi adune averea împrăştiată — profetul, deslănţuit, e acum la masa vecină. Ca un om care n'a ridicat niciodată mâna ca să lovească dar, în furia-i cea mare, isbeşte în juru-i cu putere de uriaş, neştiută de el însuşi şi nebănuită de nimeni — aşa loveşte şi împinge, aşa isbeşte, răstoarnă şi aleargă prin înaltele galerii străinul fără arme. Şi, în faţa violenţii sale, toată lumea se risipeşte înspăimântată. Acum, el se află iarăşi lângă vitele destinate sacrificiilor. Smulge un biciu dela un păstor şi loveşte animalele şi vânză-torii. Caşicum pământul ar fi început să se cutremure, oamenii o iau la fugă, se năpustesc cu toţii spre ieşire: — negustori şi străini, necredincioşi şi cucernici, deavalma cu mieii şi viţeii lor se prăvălesc pe trepte — şi numai o pereche de porumbei, din cei ce se sbăteau legaţi, îşi ia sborul, fâlfâind în libertate. Insă, în urma lor, oamenii aud un glas tunător. El le strigă :

„E scris: casa mea să fie o casă de rugăciune. Dar voi aţi tăcut dintr'însa o cavernă de ucigaşi !“

Garda templului nici nu se mişcă: stă înţepenită pe loc. In primele momente, întreg norodul credea că aeel care se sbate acolo, lovind în tot ce întâlneşte, este un posedat; pe urmă, superstiţia sa, aşteptarea şi chiar propria sa învăţătură religioasă îl fac să creadă că Dumnezeu s'a revelat aci printr'un om, că acesta este al doilea Matathias sau poate chiar Iuda, zelotul din Galileia, ce reapare aci în făptura unui compatriot! Oare n'a strigat el cuvintele vechilor profeţi ? Şi ce-i pasă norodului de pagubele neguţătorilor, cari şi aşa câştigă prea mult! Garda templului vede toate acestea şi nu se mişcă. Căpitanul templului vede şi el, simte că în omul acesta e o putere mare, un avânt neînfrânat— şi nu dă poruncă să-i prindă. Nimeni nu se mişcă. Străinul rămâne singur în galeriile imense; îndărătul său se înalţă coloanele cele mari, cari duc la Sfânta Sfintelor. Acum, el se îasă pe o treaptă. Furtuna ce isbucnise în omul acesta paşnic s'a potolit; străin şi neştiutor de lume, el nu mai cutează, în chibzuinţă lui, să ducă mai departe fapta sa atât de bruscă, atât de neaşteptată; nici nu măsoară amploarea biruinţei pe care o câştigase dintr'odată, în această primă oră. Rămâne acolo, istovit şi tăcut.

Iată însă că se arată o ceată de copii. Lor nu li-e frică, le place gălăgia şi învălmăşeala. Acum, ei pot alerga nestânjeniţi prin galerii; cei mai îndrăsneţi se apropie, cei dintâi, de omul acela singuratec. Şi atunci trăsăturile lui se schimbă : reapare surâsul său de altădată

— surâsul ce-l avea întotdeauna faţă de copii şi femei. Şi, fireşte, el urcă un copil pe genunchii săi. E tocmai unul dintre acei cari au fost de faţă la intrarea sa în oraş; el auzise multe cântece şi cântase cu ceilalţi; îl recunoaşte, de bună seamă, pe omul ce călărea pe asin; şi, încetinel, cu oarecare şovăire, el începe să strige, ca şi adineaori pe stradă : „Osana! Slavă regelui nostru!“ îndată se alătură şi ceilalţi, mai mult ca să-i tachineze. Corul vocilor copilăreşti cântă: „Osana!

Slavă regelui nostru!“

Acum, lsus aude din nou glasul inimei! Visul cel cumplit se distramă dintr’odată. Primul avânt furtunatec, cu care luptase şi biruise, ca un Macabeu însufleţit de flacăra dumnezeească, şi 1 frânge singur, la mijloc — şi astfel îşi pierde puterea de a se menţine şi a merge mai departe. In aceşti copii, învăţătorul cel bun se regăseşte pe sine; îi place să fie regele lor; ei I-au înţeles — căci a lor este împărăţia cerului.Pe urmă, el se ridică deodată. Fuge, la fel ca şi oamenii cari I-au împins aci. Işi caută discipolii. Găseşte pe câţiva şi, în toată graba, părăseşte cu ei templul acesta, îndrep- tându-se spre muntele Măslinilor, să-şi regăsească liniştea într'o grădină din Bethania, la nişte tovarăşi prietenoşi.

III

Şi totuşi, în dimineaţa următoare, el se simte din nou împins spre oraş, spre templu. Oare întrebase el pe Tatăl său în timpul nopţii? Vederea discipolilor şi a prietenilor săi, impresia produsă de fapta sa — despre care el aude vorbindu-se, rămânând însă deplin liniştit — toate acestea I-au întărit şi I-au chemat iarăşi la luptă ? Ceea ce-l oţeleşte, e misiunea sa. Marea demnitate, care susţine totdeauna pe omul acesta smerit, îi porunceşte să pornească din nou — să-şi joace mai departe rolul pe care şi I-a ales din Scriptură. Trebue să meargă până la sfârşit. Se poate ca duşmanii lui să fie mai dibaci decât dânsul; ei să dovedească însă aceasta* în faţa întregului popor!

Aceştia s’au adunat şi s’au sfătuit acolo, la templu — în timp ce lsus stătea cufundat în tăcere, la masă cu ai săi. Primul atac al aceluia pe care Fariseii I-au ademenit la Ierusalim şi pe care I-au aşteptat, a isbutit în- tr’un mod surprinzător; şi, dacă el n’ar fi fost cuprins apoi de-o slăbiciune care îl făcu să se oprească la jumătatea drumului, ar fi putut câştiga ieri tot poporul de partea luL

Că poporul e nestatornic, aceasta a dovedit-o el din nou, după treizeci de ani. Dar Dumnezeu a îndreptat paşii străinului afară din templu şi astfel legea va fi salvată! A-l acuza pentru vreo încălcare, ar fi o greşală, cu toate că s’ar putea dovedi că zarafii şi neguţătorii se aflau acolo cu banii şi vitele lor, pe bună dreptate. Un asemenea om, care primejdueşte clasa preoţească prin dârzenia şi îngâmfarea lui, trebue prins însă în laţul necredinţei, ca un scelerat care pângăreşte Legea.

De astădată, când intră iarăşi în templu, împreună cu câţiva discipoli, el rămâne departe de târg, în porticul despre apus, ca un simplu învăţător, nu ca un zelot. Mulţi oameni din popor îl recunosc; nimeni nu-l atacă; unii îl laudă în taină. Câţiva cărturari se apropie atunci de el, îl salută cu politeţă, se aşează printre ceilalţi şi, în timp ce se pregătesc să înceapă o dispută asupra Bibliei, cercul de ascultători se strânge în jurul lor. Acum se va afla dacă profetul din Galileia ştie să facă şi altceva decât să răstoarne cu braţe puternice mesele zarafilor şi să isgonească pe negustori şi vitele lor. La început, ei îl întreabă de una, de alta — cu mânie mereu reţinută; pe urmă, unul din ei îl întreabă deadreptul:

„Cu ce drept ai făcut toate acestea ? Cine ţi-a dat puterea să loveşti?"

Poate că lsus se aşteptase la întrebare. Căci, în acest Stat al lui Dumnezeu, toate purced dela această chestiune : dela puterea deplină încredinţată de Dumnezeu. Şi îi era. greu de dovedit că puterea o are dela Dum» nezeu. Deprins cu controversele asupra Le- gei, el întoarce acum discuţia cu strălucită abilitate, punând o altă întrebare:

„Lăsaţi mă să vă întreb şi eu ceva! Dacă îmi răspundeţi, vă voi spune atunci şi eu în puterea cărui drept fac toate acestea. De unde a venit botezul lui Ioan: din cer sau dela oameni ?“

Urmează un răstimp de tăcere — şi ei se gândesc:„Dacă spunem că e din cer, atunci

el va replica : de ce n'aţi crezut atunci în el ? Dacă spunem că e dela oameni, atunci vom trebui să ne temem de popor, căci toţi îl consideră pe Ioan ca pe un profet." Deci, de astădată, e mai cuminte să tacă. Şi ei răspund: „Aceasta n'o ştim noi“.

Cu o privire batjocoritoare, lsus se întoarce şi zice: „ Atunci nu vă spun nici

eu cu ce drept fac toate acestea!"

Şi toţi ascultătorii îl aprobă din cap : poporului îi place când unul întreabă şi celalt nu poate răspunde! Desigur, astăseară, jumătate din oraş va afla de această dispută. Dar el e acum antrenat. Şi, dacă făcuse ieri greşala de a se opri — de a nu duce până la capăt biruinţa brutală a forţii, el face azi greşala de a vrea să ducă până la capăt biruinţa spiritului. Oare şi-a propus să-i înfrângă pe duşmani în văzul lumii ? Are el simţământul că dispune acum, în oraşul acesta, în templul acesta, de toată puterea sa de luptă ? El începe să le povestească parabola celor doi fii. Tatăl spune unuia din fii: du-te şi lucrează azi la vie; fiul refuză, pe urmă se căeşte şi se duce totuşi la lucru. Celalt fiu spune: da, însă nu se duce. „Care dintre cei doi fii a împlinit voinţa tatălui?*

„întâiul", răspund cărturarii şi nădăjduesc că lsus va trage o încheere care îi va jigni. Ceea ce se şi întâmplă, căci în iritarea sa, lsus porneşte acum la atac şi strigă cu voce puternică : „Adevăr zic vouă : vameşii şi fe

meile păcătoase vor intra mai degrabă decât voi în împărăţia cerului! Ioan a venit la voi, v’a învăţat şi v’a arătat calea cea dreaptă

— şi nu l-aţi crezut. Dar vameşii şi prostituatele I-au crezut!"

Poporul îl ascultă cu spaimă şi cu respect:

— nu vorbeşte el ca şi Ioan ? Dar cărtu

rarii, pe cari el vrea să-i nimicească, rămân pe loc şi ceea ce resimt ei e o mânie amestecată cu satisfacţie: — căci, în timp ce îi insultă în public, el se încurcă şi se trădează din ce în ce mai mult şi, în cele din urmă, vor putea pune mâna pe el. lsus însă, simte numai aprobarea poporului, nu şi laţul pe care i-l întind Fariseii. După această lovitură, neştiutor de vicleniile Ierusalimului, ei ridică încă odată arma Spiritului său, mai spune o parabolă şi îşi strică tot efectul. Căci ceea ce grăeşte el acum despre tatăl de familie şi via lui, e confuz, de neînţeles. El aruncă imaginile, le amestecă laolaltă şi, deodată, ameninţă : „Vouă vi se va lua îm

părăţia cerului şi ea va fi dată păgânilor, cari vor aduce roadele ei!“

Cuvintele acestea uluesc pe toţi ascultătorii; căci nimeni nu vrea să audă aşa ceva. Şi când cărturarii se ridică şi se amestecă cu mulţimea, le este uşor să arate că omul acela nu e în toate minţile, că e un smintit. Favoarea populară e ca pânza unei bărci care atârnă de cea mai mică suflare a vântului; cu o jumătate oră înainte, ea era destinsă dar acum se umflă iarăşi. Fruntaşii şî utemicii oraşului se pricep cum să in- uenţeze oraşul prin oamenii lor de încredere. Negustorii se reîntorc la tarabele lor şi iarăşi merg afacerile — căci, dacă n'ar cumpăra, pelerinii n'ar putea aduce jertfele de Paşti la altarul Templului. Şi astfel, lumea începe să zâmbească — şi curând va râde cu hohote de nebunul Galilean, care eri vroise să distrugă totul dar astăzi priveşte liniştit, îngăduitor, cum toate îşi urmează cursul lor. El şade pe trepte, împreună cu oamenii săi şi se mulţumeşte doar să le dea cărturarilor peste bot!

El însă, simte gândurile lor ascunse ; vede în sufletul lor, dincolo de chipurile lor prefăcute. E cuprins de descurajare, după această jumătate de victorie. Presimte că atmosfera aceasta, că oraşul acesta cu legile sale străvechi poate uza şi istovi în cele din urmă spiritul cel mai puternic. Şi astfel, porneşte iar la drum, cu gândurile sale triste şi îndârjite totodată, spre ascunzătoarea sa liniştită.

Ii este sete — căci a vorbit îndelung în dimineaţa aceasta, şi arşiţa de-aci îl covârşeşte. Ocoleşte strada negustorilor; dar, pe povârnişul dinspre apus al muntelui Măslinilor, fructele sunt din belşug şi, în trecere, de bună seamă că poate culege unul de pe ram. De două zile el s'a depărtat într'atât de sursele fireşti ale fiinţei sale, încât a uitat anotimpul — şi caută o smochină într'un copac care nu are decât frunzele pe el».

Acasă Ia dânsul, el cunoştea timpul roadelor, şi n'ar fi cerut o smochină în luna Iunie; aci însă, în ludea pietroasă, el o cere încă din Aprilie. Şi de oare ce copacul nu-i împlineşte cerinţa şi setea lui sporeşte prin această desamăgire, el ridică mâna spre copac şi rosteşte acest blestem :

„De acum înainte, niciun om să nu mai mănânce rodul tău, în vecii vecilor!"

De un an şi mai bine de când propovăduia, lsus a rostit multe binecuvântări — dar niciun blestem. In ultimul timp, el aruncase doar avertismente şi ameninţări. Astăzi, pentru întâia oară, el aruncă în templu o cumplită profeţie, când i-a exclus pe ipocriţi, pe falşii credincioşi, din împărăţia cerului. Aci însă, pe drumul acesta de munte, încins de arşiţă — istovit, însetat, iritat de dispută — el aruncă blestemul său mânios asupra unei făpturi nevinovate, care poartă flori şi fructe precum orânduise Dumnezeu. El uită toate darurile ei binefăcătoare, îşi adună şi îşi înalţă puterea în care crede el, puterea lui de Fiu al lui Dumnezeu, spre a nimici o creatură a Tatălui său.

Aşa arde şi se usucă sub soarele Ierusalimului inima unui profet, care nu se abătuse niciodată din calea cea dreaptă acolo, în Ga- lileia nevinovată în puritatea şi belşugul ei.

IV

Fariseii se sfătuesc, Saduceii se sfătuesc — despărţiţi prin ură tăinuită, uniţi prin duş- jmanul lor comun — şi îşi iau hotărârile. Lor, străinul acela le pare mai primejdios decât îşi dă el însuşi seama şi decât le pare disci-polilor săi. Căci ei, preoţii, cunosc uşurinţa Ierusalimului, curiositatea şi infidelitatea, capriciile, răceala şi parţialitatea mulţimii: ei ştiu aceasta mai bine decât Galileenii aceia străini de treburile lumeşti. Şi când preoţii observă mulţimea, când primesc pe solii veniţi din multe ţări şi cari le raportează despre primejdiile desbinării, despre secte noui şi noui interpretări ale dogmei, ei ştiu atunci că un om de acţiune ar putea arunca doar câ-teva cuvinte energice, câteva bune lozinci, pentru a stârni tulburări, poate chiar şi o răscoală, în această învălmăşeală de sărbătorile Paştilor.

E adevărat că profetul acesta nu pare să fie pornit spre acţiune şi nici nu e atât de înflăcărat ca Ioan; dar cunoaşte Scriptura şi ştie să întoarcă citatele împotriva preoţilor : nu se poate tolera ca el să facă aceasta în auzul norodului. Cortegiul cu care intrase în oraş, poate fi imputat mai mult adepţilor săi exaltaţi, iar ceeea ce făcuse negustorilor, în templu, de bună seamă că a şi uitat el în suşi. Dar a striga tare, în curtea din faţă a lăcaşului sfânt, că vameşii, curtezanele şi păgânii vor intra în cer înaintea noastră, aceasta e o ispravă plină de mari primejdii r un asemenea om trebue redus la tăcere !

Dacă s'ar putea măcar afla, gândesc Fariseii, ce plănuesc Saduceii aceia confortabili, cărora le place să trăiască bine! Se vor mulţumi oare şi de astădată să-şi bată joc şi să rămână liniştiţi la locurile lor ? Ce-ar fi dacă s'ar pune în mişcare Herodienii ? In felul acesta s'ar ajunge la un compromis. Căci, dela sfârşitul regatului lui Herod, par tizanii acestei case regale aşteaptă restauraţia ei; în adâncul inimii lor, ei sunt deci potrivnici Romanilor dar şi duşmani ai unui sfânt popular. Saduceii sunt amici ai Romanilor, dar inamici ai lui Messia. Astfel, se va găsi un mijloc de a se întinde puntea. Poate că e de-ajuns o întrebare politică, pentru a-l prinde în cursă pe naivul vestitor: dacă vorbeşte contra Romei, atunci îl va înhăţa guvernatorul şi procesul va fi de natură politică; dacă vorbeşte pentru Messia, atunci se vor agita şi Herodienii. Aceştia se simt tari — căci prinţul lor, Herod Antipas, a sosit ieri în oraş pentru sărbătorile de Paşti. Lăsaţi-ne să lucrăm cum ştim, cu binişorul!

Şi, cu naturaleţă, caşicum ar fi vorba numai de o desbatere asupra Scripturii, câţiva tineri bine struniţi, bine puşi la cale de Farisei şi Herodieni, se apropie de străin, a treia zi, la templu — şi unul din ei îi spune cu toată politeţa :

„Invăţătorule, ştim că spui adevărul, că arăţi tuturora calea Domnului, fără să întrebi pe nimeni cine e, căci nu te laşi influenţat de felul cum arată oamenii. De-aceea, spune-ne ce crezi: trebue sau nu să se plătească

biruri împăratului?

lsus nu s'a interesat vreodată de biruri — şi nici măcar de împărat. Dacă ar vrea să refuze impozitele la Cafarnaum, n'ar face decât un gest, ca să se poarte ca un fiu de rege, înainte de a plăti. Acum însă, el îşi aminteşte de Iuda, compatriotul său, care se răsvrătise şi devenise conducătorul unei răscoale din cauza tributului roman; această servitute era pentru Iuda o ruşine, o infamie, şi el apelase la mândria natiunei împotriva cuceritorilor. Despre aceste întâmplări auzise lsus în copilăria sa — şi le resimţise. Acum, el îşi aduce din nou aminte de ele, deşi nu au nimic de-a face cu propriile sale preocupări, cu împărăţia sa cea nouă. El vede încotro vreau să-i ducă tinerii aceia cu întrebarea lor. Dar e prea sincer şi naiv, ca să se prefacă şi să-şi ascundă gân, durile. Le răspunde:

„Făţarnicilor! De ce mă ispitiţi? Daţi-mi o monedă!“

Dânşii îi întind înadins o piesă romană, gândind că-l vor întărâta şi mai mult când va vedea efigia interzisă. El însă întreabă numai: „ Al cui e chipul acesta şi ce nume e scris aci de jur împrejur ?“

„Al lui Cesar“.

„Atunci, daţi Cezarului ce este al Cezarului şi lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu !“

Aceste cuvinte magistrale îi amuţesc pe toţi. Se simt prinşi în propria lor cursă şi, totodată, blamaţi şi bătuţi.

Când află aceasta, desigur că Saduceii râd de înfrângerea adversarilor lor — şi intervin atunci ei înşişi, socotind că lucrul cel mai bun e să-i facă ridicol pe profet. N'a vorbit el despre înviere, în care cred de sigur şi Fariseii ? Dar ei, Saduceii, nu cred în înviere. De-aceea, un grup dintr'ânşii se duce la templu şi expune lui lsus un caz comic : Şapte fraţi s'au căsătorit succesiv cu aceeaşifemeie, fiecare urmând după moartea celuilalt, fără să fi zămislit copii; în sfârşit, femeia moare şi ea, şi întâlneşte în cer pe cei

şapte soţi ai ei. A cui soţie va fi ea în ziua învierii, de vreme ce cu toţii au trăit cu dânsa pe pământ ? — Saduceii aşteaptă acum răspunsul, împreună cu cercul ascultătorilor cari se adună, ca deobicei, la orice dispută în galeriile templului. Prin felul cum au formulat cazul acesta, orice răspuns devine ridicol ; oricărui din fraţi i s'ar atribui femeia, vor rămâne totuşi şase fraţi cari nu se vor alege cu nimic! Dar lsus rămâne serios şi răspunde:

„Vă înşelaţi şi nu cunoaşteţi Scriptura şi nici puterea lui Dumnezeu. La înviere, bărbaţii şi femeile nu se căsătoresc, ci toţi sunt egali, la fel ca şi îngerii Domnului. N'aţi citit oare despre înviere ? Dumnezeu spune aşa: Eu sunt Dumnezeul lui Abraham, al

lui Isac şi Iacob . Dar El nu este un Dumnezeu al morţilor, ci al celor vii!“

Şi cărturarii îl privesc cu uimire; unii recunosc cât de adânc pătrunde acest simplu mirean în spiritul Scripturii — însă nu spun nimic. La rându-le, se bucură Fariseii că el i-a bătut pe adversarii lor. Cele două partide parcă s'au luat acum la întrecere : cine va pricinui căderea profetului ? De astă dată, Fariseii trimit pe un singur cărturar, care îl întreabă: „Invăţătorule, care este porunca

dintâi, mai presus de toate ?“

„Ascultă, Israele, Domnul Dumnezeul nostru unul este, şi să iubeşti pe Dumnezeu, stăpânul tău, din toată inima, din tot sufletul, cu toată simţirea şi cu toate puterile tale

.Deopotrivă de însemnată este însă şi această, poruncă : Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi. Nu este o poruncă mai mare ca aceasta."

Cărturarul rămâne uimit; îşi dă seama, oarecum vag, că în aceste două fraze vechea credinţă se întâlneşte cu tălmăcirea cea nouă a Legii. Clatină din cap, îşi uită misiunea şi spune cu mirare: „Adevărat ai grăit, în-

văţătorule!“ Pe urmă repetă spusele iui lsus şi chiar adaogă : „Aceasta e mai mulfc

decât olocaustele şi decât toate jertfele !“ Dar şi lsus se arată mai îngăduitor, îndată ce aude glasul paşnic al cărturarului şi spune r

„Nu eşti departe de împărăţia Domnului".

Şi astfel, cele două lumi se apropie, pentru un moment, una de alta.

E oare cu neputinţă să fie prins ? se întrebă din nou Fariseii, după ce ascultă relatarea prietenului lor. Ce-ar fi dacă I-ar prinde în cursa propriei sale blândeţi ? Căci, se pare că el ocroteşte deopotrivă pe toţi păcătoşii! Şi unul din ei se grăbeşte să facă o propunere : —■ astă noapte a fost prinsă o femeie în flagrant delict de adulter; o bună parte din oraş nu vorbeşte decât de asta; femeia să fie dusă la profet. Cine ştie ? poate că şi pe ea o va găsi nevinovată! In timp ce ei trimit după prisonieră, Fariseii pornesc în căutarea lui lsus. II găsesc într'una din curţile de jos, şezând pe nisip împreună cu discipolii săi, în dreptul celor patrusprezece trepte cari duc înăuntrul templului. El se uită cu desamăgire la mulţimea de oameni cari îi tulbură mereu liniştea până şi aci; căci multă lume aleargă să caşte gura, mai cuseamă când o femeie e târîtă la judecată. Cine e femeia aceasta ? întrebă el cu privirea — şi se uită la ea cu mai multă atenţie.

„Invăţătorule, spune acel care a adus-o, femeia aceasta a fost prinsă în flagrant delict de adulter. Legea lui Moise porunceşte s'o isgonim cu pietre. Ce spui tu de asta?"

lsus a privit mai mult la femeie decât la acuzatorul ei. Acesta îi păru plin de zel dar şi plin de răutate; ea însă, îi păru plină de tristeţă şi de ruşine. Să răspundă după cum îi spune inima ? E vreunul din cei de faţă, care I-ar putea înţelege ? Atunci, văzând că toate privirile sunt îndreptate asupra lui, el lasă ochii în jos, se uită la pământ şi începe să scrie cu degetul pe nisip. Nedumeriţi, oamenii privesc unul la altul. Ce înseamnă aceasta ? Alai aşteaptă câtva timp şi, în cele din urmă, îl întrebă încă odată. Ce gândeşte el ? lsus ridică ochii. De oare ce nu poate lua apărarea acestei păcătoase şi totuşi iubeşte cu pasiune pocăinţa, — de oare ce urăşte virtutea ce se făleşte cu meritele ei şi condamnă pe alţii, lsus se adresează cu glas scăzut acuzatorilor. Apelează la inima lor:

„Cine dintre voi e fără păcat, acela să arunce cea dintâi piatră asupra ei !“

Apoi, ca ruşinat de el însuşi, apleacă din nou capul şi continuă să scrie pe nisip.

Niciodată cuvintele sale n'au avut o înrâurire mai adâncă decât atunci.

In Galileia, au venit la dânsul mulţi dintre acei cari au fost pătrunşi de căinţă în urma cuvântărilor sale. Au venit şi vameşi, cari au renunţat la meseria lor nelegiuită. O prostituată a venit şi ea, şi a plâns când I-a văzut cât era de smerit; Magdalena a învăţat dela dânsul o nouă iubire. Şi chiar azi, înainte de prânz, un cărturar se dădu învins şi îi spuse : adevărat ai grăit! Acum însă, cuvântul său plin de blândeţe atinge inima multora dintre acei cari, plini de înfumurare, prea încrezuţi în propriile lor virtuţi, au prins-o pe femeia aceea păcătoasă şi vroiau s'o ducă la moarte. Ei ascultă acum cuvântul lui şi fiecare simte într'ânsul câte un păcat neispăşit, niciunul nu se simte încă destul de tare să ridice

piatra. Şi, pe neaşteptate, ei părăsesc femeia, se întorc, caşi- cum fiecare ar vrea să se ascundă la spatele celorlalţi — şi profetul rămâne singur cu păcătoasa.

Atunci el se ridică, o întreabă — dar în felul cum o întreabă el dă şi răspunsul. Căci el face un gest în cercul gol din juru-i, ca să arate că toţi au dispărut pentrucă şi-au dat seama de propria lor vină. lsus întreabă: „Femeie, unde sunt cei cari te-au învinovăţit ? Nu te-a osândit nimeni ?“

Un glas îi răspunde, uşurat: „Nimeni,

stăpâne!“

El însă, uită în fata acestei păcătoase funcţia nouă ce- o îndeplinea; conştiinţa că el e Messia se stinge un moment şi, cu simţimântul că el un Fiu al Omului ca toţi ceilalţi, el îi spune aceste cuvinte învăluite în dublu înţeles :

„Atunci nici eu nu te osândesc. Du-te şi nu mai păcătui de-acum înainte.

"V

Oare se înşela ? Era numai o iluzie ? Sau aerul uscat al Ierusalimului secătueşte atât de repede închipuirea acestui profet ? Au trecut trei zile — şi nimic nu s'a întâmplat, decât câteva certuri de cuvinte, câteva dispute asupra obiceiurilor ! Nimic altceva ! Unde sunt miracolele, unde e isvorul bogat al credinţei pe care — asemenea lui Moise — vroia să-i facă să ţâşnească din aceste stânci aride ? Discipolii săi spun că poporul începe să se intereseze de el; unii sunt pentru, alţii contra lui. Dar sărbătoarea şi miile de străini atraşi de sute de noutăţi, au făcut ca bătălia lui cu neguţătorii din templu să fie deabinelea uitată. Şi, de oare ce se pare că nu se mai iveşte nimic care să trezească credinţa sau măcar curiositatea, teama scade repede, deasemenea şi speranţa, iar telul e tot mai departe de el cu fiecare zi.

Şi atunci, urcând pentru a patra oară la templu, lsus se hotărăşte să pună el însuşi o întrebare, pentru a vedea dacă, afară de adepţii săi, mai este cineva care crede în misiunea sa. Ca şi atunci înaintea grotei lui Pan, lângă oraşul lui Filip, când întrebase pe discipolii săi drept cine îl consideră ei, el e cuprins de un simţământ de nelinişte. De astădată, sub porticul acesta, unde Fariseii îl aşteaptă în fiecare dimineaţă, acum, în a patra zi, el e cuprins de o nelinişte mai adâncă, când aduce el însuşi vorba despre Messia, însă într'o formă învăluită. Şi, de oare ce sunt acum de faţă bătrâni cărturari, nu tineri entuziaşti ca acei dela grota lui Pan, învăţătorul se foloseşte de limba învăţaţilor, îmbrăcându-şi întrebarea în formele controverselor religioase.

„Oare ce gândiţi voi despre Christos ? Al cui fiu e dânsul ?“

„Fiul lui David".

„De ce însă David, inspirat de Cel de sus, îl numeşte stăpân ? Căci el spune : Dumnezeu a zis stăpânului meu: aşează-te la dreapta mea, până ce voi face din duşmanii săi scăunelul pentru picioarele tale ! Deci, dacă David îl numeşte stăpân, cum este el fiul său ?“

întrebarea se stinge în tăcere ; nimeni nu răspunde. Dar, dacă cei din juru i sunt inteligenţi — şi Fariseii sunt toţi oameni inteligenţi — atunci ei pot deduce, din această întrebare, cari sunt gândurile omului aceluia ce simte într'ânsul pe Messia. Insă, gali- lilean din naştere, profetul se loveşte de o genealogie care îl ţine departe de David. S'ar părea că el încearcă acum să ocolească, să răstălmăcească textele vechi şi să respingă dinainte obiecţiunile. Şi Fariseii, clipind din ochi, ajung la încheerea că e atât de înrădăcinat în omul acesta simţământul că el e Alesul, că el e Messia, încât abia dacă pare că se mai îndoeşte de aceasta!

El însă, neauzind niciun răspuns, văzân- du-i cum tac în faţa lui, oamenii aceştia deştepţi şi vicleni; văzând cum ochii mulţimii sunt şterşi, cu priviri goale — pe când el era obişnuit să vadă prin chipuri, să pătrundă până la sufletele ascunse îndărătul chipurilor ; şi, istovit fiind de acel joc de întrebări şi răspunsuri, de atâtea controverse într'un mediu duşmănos ; excitat şi supraexcitat de încordare şi aşteptare — dibuind zădarnic în căutarea unei ieşiri, el îşi adună atunci, pentru ultima oară, toate puterile — şi, părân- du-i-se că atacurile duşmanilor încep să slăbească, trece el însuşi la atac.

Aceasta trebue să se fi întâmplat într'un colţ al templului şi într'o oră când era multă lume, — într'un moment când el era din nou încercuit de mulţimea dornică să-i asculte vorbind, ca de-atâtea ori în preajma lacului din ţara sa. Atunci el îşi încordează puterea

— ca să acuze şi, într'o cuvântare îndreptată contra celorlalţi, a duşmanilor săi, el îşi adună gândurile la cari meditase atât de deseori. Aci, în mijlocul templului, trebue să spună întreg adevărul duşmanilor săi de moarte, acelor cetăţeni încrezuţi şi mândri de puterea şi bogăţia lor. El vrea să facă aceasta, cu toată îndrăsneală — şi dacă ei îl prind în cursă cu propriile sale vorbe, atunci e bine, « cu atât mai bine!

„Pe jeţul lui Moi se stau cărturarii şi Fariseii*, începe el, evitând chiar şi de astă dată să îndemne la revoltă : „Faceţi tot ce vă spun «i. Dar să nu vă luaţi după faptele lor: căci ei spun, dar nu fac ceea ce spun! Vă pun pe spinare poveri cu neputinţă de îndurat, ei însă nu vor să mişte niciun deget î Tot ce fac ei, e numai de ochii lumii: poartă filactere largi şi ciucuri mari la mantaua lor, stau bucuroşi în capul mesii şi în rândurile dintâi la sinagogă, le place să fie salutaţi în piaţă şi să li se zică rabbi. Vai vouă, făţarnicilor, cari închideţi oamenilor împărăţia cerului | Voi nu veţi intra acolo; dar pe acei cari ar putea veni, nu-i lăsaţi să intre!...“

„Voi spuneţi că dacă jură cineva pe templu.nu e nimic; dar dacă jură pe aurul templului^ atunci e legat de jurământ. Orbilor! Smintiţilor ! Ce este mai mare: aurul sau templul?... Voi, făţarnicilor, daţi dijmă pentru mentă, mărar şi chimion, dar nu împliniţi poruncile cele mai grele ale Legii: dreptatea, milostenia, îndurarea şi credinţa! Acestea trebuesc făcute, dar nici celelalte să nu fie neglijate. Cerneţi prin sită musculiţele, dar înghiţiţi cămila!... Potirele şi vasele le ţineţi curate, pe dinafară — dar înăuntru totul e numai jaf şi lăcomie! Curăţaţi mai întâi interiorul, voi, Farisei orbi ce sunteţi, pentru ca şi exteriorul să devină astfel curat!... Voi semănaţi cu mormintele spoite, frumoase pe din afară şi pline de oseminte şi putreziciune înăuntru! In faţa oamenilor vă arătaţi cucernici, dar în sufletul vostru sunteţi plini de făţărnicie şi de păcate ! Profeţilor le clădiţi morminte şi spuneţi: dacă am fi trăit în vremea străbunilor noştri, noi n’am fi fost părtaşi cu cei cari au vărsat sângele lor... Haideţi! umpleţi şi voi măsura părinţilor voştri! Cum voţi să scăpaţi de veşnica osândă, voi, jivine veninoase ?“

Şi ascultătorii, uluiţi, cred că văd înaintea lor pe Ioan înviat din morţi! Oare însuşi lsus nu trebue să-şi amintească de Botezător, acum, la capătul drumului său, când a ajuns să propovăduiască în asprul ton de pocăinţă care îl surprinse atât de mult când îl auzise întâia oară pe Ioan ? Nu, niciodată ! Să plece din templul acesta, unde n'a găsit decât mutrele prefăcute ale cucerniciei şi nici o faţă cu adevărat pioasă ! Şi se grăbeşte să plece, strecurându-se prin mulţime, urmat de apostolii săi. In curtea următoare, el vede norodul îngrămădit în jurul cutiilor de bani puse acolo de tezaurul templului. Sunt treisprezece, una lângă alta, pentru ca drept-cre-dincioşii să-şi depună ofranda.

Atunci, privirea lui cade asupra unei sărmane bătrâne, ce se strădueşte să desnoade colbul basmalei sale, scoate moneda şi caută deschizătura prin care se introduc daniile. E înghesuită, împinsă de bogătaşii în straie frumoase şi scumpe; aceştia, în zilele de sărbătoare, obişnuesc să arunce mulţi bani în cutiile templului, căci sunt şi mulţi ochi cari să vadă gestul lor generos. Bătrâna stă pe loc, tremurândă în sdrenţele ei şi, în cele din urmă, isbuteşte să depună cu degete neînde- mânatece doi bani de aramă. lsus se întoarce atunci spre discipolii săi: — în sfârşit, acum a văzut la Ierusalim chipul adevăratei pietăţi. E adânc mişcat — şi spune:

„Vedeţi? Văduva aceea sărmană a pus în cutie mai mult decât toţi ceilalţi. Ei au dat din prisosul lor; ea însă, în sărăcia ei, a jertfit tot ce poseda."

VI

Apostolii nu-l înţeleg nici de astă dată. Nici nenorocirea ce-l împresura ameninţătoare, nici îndoelile ce-l împovărau, nici desamăgirea acestor ultime zile — nimic n'au cunoscut. Nădejdiile şi dorinţele lor nu depăşiau ziua de mâine; şi, când se adresau în mod special învăţătorului lor, ei nu făceau aceasta din pricini sufleteşti, din preocupări spiritual**

Astfel, într'o zi veni la el Salomeea, mama lui Iacob şi a lui Ioan; fiii veneau în urma ei, ceea ce era o dovadă că au trimis-o chiar dânşii. Toţi au îngenunchiat şi mama grăi: „Invăţătorule, fă ca fiii mei să şadă în îm - părăţia ta, unul la dreapta şi unul la stânga ta".

Aşa dar, acestea erau rugămintile credincioşilor săi preferaţi? Au trăit un an şi mai bine în apropierea lui, şi din toată învăţătura sa n'au priceput nimic. Toată râvna lor era oare să transporte ambiţia pământeană în lumea de dincolo de nori ? Şi el răspunde cu mânie şi mândrie:

„Voi nu ştiţi ce cereţi! Puteţi bea din cupa din care beau eu ?" Şi cum ei îl asigură că pot, el continuă cu glas mai prietenos: „Nu e în puterea mea să acord locul din dreapta şi acel din stânga mea; numai Tatăl meu vi le poate da".

In ziua următoare, o dispută îl smulge din gândurile lui tăcute; discipolii săi se ceartă între ei: cine e cel mai mare dintre dânşii ? Vreme de un an şi mai bine, învăţătorul i-a povăţuit să nu se ridice unul deasupra altuia; în noua împărăţie nu există hierarhie: acolo nu e loc pentru nicio violenţă, pentru nicio dominaţie — şi iată că acum a isbucnit o ceartă pentru un loc! Atunci el înaintează în mijlocul lor şi le spune aceste cuvinte amare:

„Regii pământeni domnesc asupra popoarelor; şi aceşti puternici ai lumii sunt numiţi stăpâni milostivi. Voi însă, nu fiţi aşa! Cel mai mare dintre voi să fie ca şi cel mai mic; cel mai de frunte şi mai capabil, să fie ca şi un slujitor. Căci, cine e mai mare: acel ce stă la masă sau acel ce serveşte ? Oare nu e acel ce stă la masă ? Eu însă, sunt în mijlocul vostru ca şi un slujitor."

In timp ce discipolii se certau astfel — şi chiar discutau asupra celor ce-ar fi bine să facă învăţătorul în zilele acelea şi la ce-ar fi mai bine să renunţe — unul singur rămânea tăcut şi îi asculta: Iuda părea că mai mult cugetă decât vorbeşte.

El era singurul dintre bărbaţii şi femeile acestea, care nu se trăgea din Galileea ; plecase de mult din Iudeea, poate spre a urma întâi pe Botezător, pe urmă pe Nazarinean— al cărui fel de a vorbi şi a cărui învăţătură trebue să-i fi plăcut mai mult decât persoana învăţătorului. Se pare că părăsise pe ai săi, că renunţase la meserie, probabil şi la bani şi bunuri. Era un om practic, aşa că i se dădu să administreze cassa comună. Era singurul care cunoscu lumea, înainte de a se alătura profetului străin de lumea aceasta. Cunoştea pe cei cari deţin puterea, cunoştea Ierusalimul. Ştia ce părăsea — şi de ce. Cei lalţi, pe cari îi găsi în jurul lui lsus şi cari deveniră fraţii săi, erau nişte simpli exaltaţi, bărbaţi tineri şi femei deopotrivă de entu- siaste; ei au crescut prin sate şi orăşele, în cercuri restrânse, umile, având firea iute şi neastâmpărată a Galileenilor. Au lăsat în urma lor plugul, plasa şi undiţa, când vorba blândă a Nazarineanului se auzi la început prin meleagurile lor.

Pe toate drumurile străbătute de noul său învăţător, Iuda se gândea — în zelul său plin de iubire — ce-ar fi făcut el însuşi în cutare loc, în cutare împrejurare, şi dacă lsus a procedat bine. Insă, cu cât ei se apropiau mai mult de vechea lui patrie, cu atât Iuda resimţea mai puternic toate impulsiunile şi legăturile tinereţii sale; familia, meseria, ideile cari I-au îndepărtat de ai săi, reapăreau mai lămurite în spiritul său. Neliniştea discipolului, a lui Iuda, sporea mereu şi nu era, poate, mai mică decât neliniştea ce-o resimţea însuşi învăţătorul. Şi totuşi, ce se întâmplă? Ajuns la capătul unor năzuinţi atât de mari, ce-a făcut învăţătorul pentru a-şi asigura puterea ? Credea el înadevăr că Dumnezeu îşi va întinde mâna din înălţimea cerului, că se va amesteca în vălmăşagul acestei lumi spre a pregăti calea Fiului său? Discipolul suferea tot mai mult din zi în zi, în aşteptare; stătea în templu împreună cu ceilalţi, asculta parabolele, acuzaţiile şi răspunsurile — dar nimic nu părea că se mai mişcă de când lsus, în prima zi, a isgonit cu braţ puternic pe duşmanii din templu. Şi gloria eroului se stinse, «ăci nu fusese urmată de faptă nouă.

In acelaş timp, mulţimea vechilor lui prieteni, rudele de sânge, îi şopteau lui Iuda la ureche : acesta era învăţătorul tău ? Pentru aceasta a părăsit el totul, situaţia şi bunurile lui? ca să urmeze pe un exaltat, pe un slăbănog care nu ştiuse măcar să se impună? Pe lângă aceasta, el regăsise la Ierusalim atâtea lucruri de cari se lipsise multă vreme: puterea preoţilor, odoarele şi vesmintele lor frumoase, înfăţişarea lor impozantă, uimirea şi admiraţia străinilor. Insă acela pentru care el renunţase la toate, îşi făcuse intrarea în oraş — tăcut, posomorit, cu ochii stinşi — călare pe bietul său asin. Atât — şi nimic altceva!

Astfel, în îndoiala sa crescândă, Iuda pândea fiece cuvânt al stăpânului său; dar voinţa sa de credincios era aceea de a decide cu dreptate, nu să judece impetuos, cu violenţă. Cu cât învăţătorul se arată mai întunecat în faţa discipolilor, cu atât Iuda devine mai neliniştit : i se pare că lsus lasă să-i scape ultimele ore prielnice acţiunii. Căci simţurile lui deprinse cu realităţile lumii, văd mai clar decât ale celorlalţi că, îndărătul lor, puterile Legei se adună, se apropie, spre a lovi în visătorul acesta venit să tulbure vechea orânduire. El îşi dă seama, cel dintâi, că toate acele cuvântări ale neliniştitului profet — cari mai mult îi înspăimântă decât îi instruesc pe discipoli — îi sunt dictate de presentimentul morţii.

Dar lsus pare că îşi revine în fire. Cu toată greutatea şi tăria credinţei, el se înfăţişează încă odată ca Messia înaintea alor săi. In mijlocul catastrofelor, a foametei, a cutremu relor de pământ pe cari le prooroceşte, el apare acum ca Mântuitor. In seara a cincea, la Bethania, pe când stătea la masă cu apostolii, în vechiul său cerc familiar, el grăeşte ca altădată:

„Dar în vremea aceasta... toate neamurile îl vor vedea pe Fiul Omului apărând în norii cerului, în toată puterea şi măreţia I Şi el va trimite pe îngerii săi cu trâmbiţe răsunătoare, şi ei vor aduna pe aleşii săi, din toate vânturile, dela un capăt la celalt al cerului... Generaţia aceasta nu va trece mai înainte de a se fi împlinit toate. Pământ şi cer vor trece, dar nu şi cuvintele mele... Şi când va veni Fiul Omului în toată măreţia şi toţi îngerii împreună cu el, va şedea pe tronul slavei sale şi toate noroadele vor fi adunate în faţa lui; atunci el le va despărţi, precum păstorul desparte oile de berbeci, şi va pune oile la. dreapta, berbecii la stânga. Şi regele va spune atunci celor din dreapta: veniţi, cei binecuvântaţi de Tatăl meu, şi moşteniţi împărăţia ce vă este pregătită dintru început. Flămând am fost şi mi-aţi dat să mănânc, însetat am fost şi mi-aţi dat să beau... Căci ceea ce aţi făcut pentru unul dintre cei mai mici fraţi ai voştri, pentru mine aţi făcuţi"

Astfel, el împarte fericirea acelora cari au făcut binele sau osândeşte pe cei răi. Se înfăţişează în felul acesta ca judecător ceresc, mai impunător, mai solemn decât oricând şi cutează să vestească: — acei adunaţi aci, în juru-i îl vor vedea apărând din nori, încă în timpul vieţii lor pământene. Pentrucă Ierusalimul nu-i dă ascultare, el se menţine în cercul restrâns al credincioşilor săi, afirmân- du-şi din nou gândurile dela grota lui Pan, de lângă oraşul lui Filip. Şi cei cari îl înconjoară, îl privesc şi îl cred. Numai Iuda, care cunoaşte realităţile lumii, rămâne surprins, văzând că acelaş om, atât de sfios, care se dădea necontenit înapoi acolo, în oraş — se făleşte cu o asemenea putere şi măreţie aci, printre discipolii săi. Şi în el, în Iuda, stăruie îndoiala, căci şi-o cultivă singur.

Atunci intră pe neaşteptate o femeie; se apropie de masa în jurul căreia stau discipolii, cufundaţi acum în tăcere. Ea îl văzuse de curând pe lsus, pentru întâia oară. E frumoasă, ca altădată Magdalena, însă mai puţin umilă. Se îndreaptă spre el, asemenea unei statui. Ţine în mâini un flacon de alabastru, sparge gâtul flaconului — prin care se picură deobiceiu parfumurile din India — şi varsă dintr'odată toată cantitatea de nard preţios peste părul lui lsus, ca să ungă pe acel care îi dăduse credinţă. Toţi privesc cu uimire şi tac. Insă Iuda, în care s'au adunat atâtea desamăgiri, se ridică şi cutează să blameze chiar pe învăţător, pentrucă n'a împiedicat

o asemenea risipă. El strigă:

„Mai bine aţi fi vândut parfumul acesta *l* El preţuia trei sute de dinari, pe cari i-aţi fi putut da mai degrabă săracilor!“

Aşa ceva nu i s'a întâmplat încă lui lsus. El priveşte ţintă, cu ochi mari, la acela care ridicase astfel glasul împotriva lui. Simte oare germenul revoltei în propria sa casă? Sau îl Socoate pe Iuda numai ca un om iute din fire şi ca un vistiernic care ţine mai mult la tezaurul său decât la părul învăţătorului ? II dojeneşte cu blândeţe şi spune:

„Lăsaţi-o în pace. De ce-o mâhniţi? Ea a făcut o faptă bună faţă de mine. Pe săraci îi aveţi tot timpul cu voi şi, oricând vroiţi, le puteţi face binele. Pe mine însă, nu mă aveţi tot timpul. Dânsa a uns dinainte leşul meu, pentru ziua când va fi coborît în mormânt."

In tăcerea ce urmă acestor cuvinte, cari I-au cutremurat şi pe el însuşi, lsus simte cum sporeşte în el gratitudinea faţă de străină şi atunci el spune, în tonul vechilor profeţi: „Oriunde va fi predicată Evanghelia mea, în lumea întreagă se va povesti, în amintirea ei, şi ceea ce a făcut ea aci, în faţa voastră".VII

Iuda era amărît, iritat. Nu şi-a înfrânt oare pofta de câştig numai ca să fie de folos săracilor ? n'a sacrificat toate bunurile sale, spre a cultiva viaţa lăuntrică, spirituală ? Simţea zădărnicia unor obiceiuri cari au făcut să se risipească trei sute de dinari numai pentru un parfumat salut de respect, pentru o dovadă de veneraţie! I se părea că era înşelat. Ca o flacără îl cuprinse din nou îndoiala; şi, în tăcerea tot mai stăruitoare a învăţătorului, poate că el îşi amintea de asprul cuvânt al lui Moise: „Când profetul vorbeşte în numele lui Dumnezeu şi nu se întâmplă nimic, el a vorbit din îngâmfare şi cutezanţă, şi atunci să nu-ţi mai fie teamă de el!" Avertismentele şi batjocura alor săi, cari îi şopteau mereu la ureche în zilele acestea, au prins în cele din urmă rădăcini mai adânci în sufletul lui Iuda; el încetă să se împotrivească impresiilor din tinereţe şi vechilor sale obiceiuri. Şi, văzându| pe învăţător cum rămâne dea- binelea pasiv, se hotărî să treacă el însuşi la faptă. Ce-ar fi dacă ar pune chiar el în mişcare această atmosferă insuportabilă, această înnăbuşitoare aşteptare în care se aflau cu toţii?

Să se întoarcă şi să părăsească pe învăţător ? Aceasta era prea puţin; aceasta era prea mult. Pe el însuşi, pe lsus şi pe prietenii săi, vroia să-i împingă, să-i silească să ia o hotărîre. Şi, căutând motive înalte pentru ceea ce nu era decât răsbunarea personală -a unui desamăgit; căutând în patosul proferţilor scuze patetice pentru propria sa purtare, el găsi toate acestea într'o ideie nouă. Oare învăţătorul n'a repetat, chiar zilele trecute, în forme mereu diferite, că suferinţele lui sunt treptele cari duc spre gloria din urmă ? şi n'a anunţat chiar el că moartea îl ameninţă de- aproape ? Dacă lsus e înadevăr Messia şi se fereşte să dovedească aceasta prin fapte, atunci nu-i rămâne altă cale decât aceea a suferinţei, spre a-i convinge pe oameni de misiunea sa. Când adversitatea sa faţă de preoţi va ieşi la iveală din discuţii, batjocuri, ultragii şi acuzaţii ; când el va cădea ca o pradă în mâinile crude ale duşmanilor săi, atunci adevărul său lăuntric va trebui să apară în ochii tuturora, la lumina lumii întregi.

Acel care ar duce pe învăţător spre pătimire, i-ar deschide calea biruinţei glorioase. Poate că însuşi lsus aşteaptă, în renunţarea sa, mâna caritabilă care să-i împingă spre sfârşitul său—spre adevăratul său început î Dacă Dumnezeu ar face atunci o minune şi I-ar lăsa pe Fiul său să isbândească la sfârşit, discipolul în aparenţă necredincios ar fi de două ori justificat. învăţătorul şi-ar dovedi sieşi şi ar dovedi totodată discipolului său puterea sa divină. Şi toate îndoielile faţă de dânsul ar fi risipite.

Cu asemenea gânduri, Iuda încerca să-şi învăluie propria-i slăbiciune, să-şi ascundă iritaţia pricinuită de credinţa sa de altădată în lsus şi, mai ales de necredinţa de acum. Şi astfel, el se duse în una din casele preo - ţeşti pe cari le cunoştea desigur mai de mult.

Uşa se închise repede în urma lui şi ei îl ascultară. Căci tocmai atunci se adunase acolo o parte din membrii marelui Sfat spre a decide ce era de făcut: trebuia să se procedeze repede ! Dacă Nazarineanul acesta ar repeta poimâine, în ziua cea mare a sărbătorilor de Paşti, acuzaţiile lui infame împotriva celor cari stau azi pe jeţul lui Moi se, ei ar fi ameninţaţi înadevăr de o mare primejdie. De-aceea, trebuia ca el să fie prins în taină, în toiul nopţii, departe de templu şi de discuţiile de-acolo, departe de oraş şi de popor. Şi pe urmă, încă înainte de sărbătoarea cea mare, el să fie judecat la repezeală, pe temeiul declaraţiilor câtorva martori — şi nimicit. Şi toate vor fi uitate, tot atât de repede, în vălmăşagul festivităţilor.

Numai iniţiaţii ştiau despre cele ce se plă- nuiau. Dar ei mai ştiau că era oricum primejdios să se trimeată aşa, pe neaşteptate, oameni înarmaţi la Bethania, cari să năvălească într'o casă liniştită şi, poate, fără vrere, să aresteze şi pe mulţi din cei cari s'ar afla acolo. Dar, de vreme ce chiar unul din discipoli şi-a oferit singur concursul pentru această lovitură, totul s'ar putea împlini încă în astă seară. Se pare că Iuda fusese sfătuit să fie mereu în preajma învăţătorului şi să nu-l scape din ochi.

lsus ceruse să se aducă din oraş mielul pascal, pentru astă seară. Era Joia Paştilor. Deşi se rostise împotriva sacrificiilor, ţinea totuşi la acest vechi obiceiu — şi se gândea, mai cu seamă, că pentru întâia oară şi desigur pentru ultima oară, va mânca el însuşi la Ierusalim din mielul pascal. Li se dădu străinilor o cameră, precum şi perine şi cuverturi : oaspeţii au adus cu dânşii carne, vin, o

turtă lată şi uşoară din făină de grâu; se pregătise un fel de pastă groasă din fructe, precum şi ierburi amare, în amintirea robiei din Egipt. Discipolii au adus mielul la templu, au aşteptat binecuvântarea, cu mii de oameni laolaltă şi, în cele din urmă, au răsbit prin mulţimea cea mare până la preoţii sacrifica- tori. Aceştia cântau psalmii, nestingheriţi, printre măruntaie şi sânge, în strigătele animalelor şi sunetele de trâmbiţă ale slujitorilor templului.

Seara, când lsus coboară în oraş, el găseşte pregătită încăperea ce i s'a pus la dispoziţie: patru mari saltele acoperite cu pături, orânduite în semicerc; pe fiecare saltea pot sta întinşi trei oameni. Astăzi, ei sunt singuri; femeile lipsesc. La mijloc, e locul său de onoare — astfel că doi dintre discipoli se pot sprijini de dânsul: unul de pieptul şi altul de spatele lui. lsus alege pe Petru şi Ioan. Ca un bun tată de familie, el împlineşte tot ritualul prescris.

Dar el însoţeşte fiecare prescripţie cu câte un semn deosebit, menit să arate că în curând totul se va sfârşi. Că sfârşitul său e aproape! Chiar în momentul când s'au aşezat la masă, el a spus: „Am dorit din

adâncul inimii să mănânc împreună cu voi mielul pascal, înainte de a fi pus la cazne. Căci nu voi mai mânca de-acum înainte, până ce toate nu se vor fi împlinit în împărăţia Domnului." Pe urmă i se toarnă vinul roşu; el îl amestecă cu apă, binecuvântează prima cupă:„Lăudat fii Doamne, Dumne

zeul nostru, rege al lumii, care ai creat rodul viei". Şi dă cupa să treacă în^ cerc, din

mână în mână. Pe urmă spune : „Luaţi şi

beţi, căci eu nu voi mai bea din cupă până ce nu va veni împărăţia cerului".

Abia atunci e adusă masa înăuntru; e atât de joasă, încât se poate mânca stând întins pe saltele. întâi se gusta din ierburile amare, pe urmă din pasta de fructe — şi la fiecare fel ei înalţă mulţumiri către Dumnezeu. Masa e scoasă din nou afară; pentru a doua oară el amestecă în cupă vinul cu apa, şi iar e purtată în cerc, din mână în mână, în timp ce ei cântă laolaltă. Masa e adusă iarăşi înăuntru, cu două pâini rotunde şi late deasupra ei. lsus frânge una din ele şi pune fărămiturile peste pâinea pe care a frânt-o : „Lăudat fie Acela care face să crească pâinea din pământ!" Pe urmă, înveleşte o bucată de pâine cu ierburi amare, o unge cu pasta de fructe, mănâncă şi rosteşte încă o rugăciune. Abia atunci e adus şi mielul. După obiceiul oriental, toţi întind mâna spre tavă, iau câte o bucată şi încep să mănânce.

De departe, s'ar putea crede un moment că s'au adunat aci nişte tovarăşi voioşi, cari cinstesc şi gustă darurile Domnului şi se bucură cu recunoştinţă de ceea ce le acordă El în marea sa îndurare. Da, lsus mănâncă cu ei, ca totdeauna; dar, ca niciodată până acum, spiritul său e departe de dânşii. Simte că lupta e pierdută, că misiunea sa e pierdută — şi pierdut se simte el însuşi printre prietenii săi. Oare aceştia îi sunt prieteni? In cine se mai poate încrede? Este aci vreunul care îl înţelege ? Şi cei doisprezece vor mişca oare braţele lor nedeprinse cu lupta, vor rosti măcar un cuvânt, vor scoate măcar un strigăt, ca să-i ajute ? Slabi precum au fost totdeauna, oraşul acesta viguros i-a tulburat şi i-a rătăcit pe toţi; credinţa lor liniştită se clatină din temelii, când sandalele lor se freacă de pietrele acestor străzi: — niciunul din ei nu pare să fie pregătit pentru o luptă la care a renunţat însuşi învăţătorul. O, Ierusalime!

Ii observă el pe toţi, acum, când se în- doeşte de ei? Se uită el la toate mâinile întinse spre tava cu miel — sau privirea sa pătrunzătoare trece numai dela mâna goală a lui Iuda la chipul gol al acestuia ? Căci Iuda, orbit de lupta tăinuită din sufletul şi cugetul său, nu-şi stăpâneşte tremurul uşor al degetelor. Un singur lucru e sigur: dintr'odată, învăţătorul îşi retrage mâna de pe tavă şi, în tăcerea tuturora, grăeşte aceste cuvinte:

„Unul dintre voi, care mănâncă împreună cu mine, mă va trăda".

Toţi tresar, se trag îndărăt, înspăimântaţi. Mâinile lor au părăsit tava—şi ei se privesc unul pe altul, îşi îndreaptă apoi privirile spre lsus şi iar se uită unul la altul. Ce s'a întâmplat? Oare a ghicit el, în presentimentul apropiatului dezastru, că niciunul dintre apostoli nu ţine cu adevărat cu dânsul şi că, în fond, fiecare din cei doisprezece îl va trăda ? Ştie el că acela care se sprijină de spatele său, îl va renega chiar astă noapte ? Şi aceasta nu e oare o trădare ? Sau, poate că privirea sa, care ştie să răsbată în adâncul oamenilor, a recunoscut pe duşmanul secret tocmai în Iuda, în tăcerea lui atentă, iscoditoare ?

Numai Iuda ştie la ce se gândeşte învăţătorul: acesta I-a lovit drept în inimă | Dacă lsus s’ar ridica acum şi I-ar arăta cu degetul: Iată omul care mă va trăda! — atunci el ar putea readuce pe un păcătos pe calea cea bună, I-ar converti cum nu convertise încă pe cineva, şi ar avea mai multă bucurie de dânsul de cât de cei unsprezece din juru-i,, toţi oamenii drepţi — ce-l vor părăsi totuşi în cele din urmă! Acesta e momentul pe care îl aşteaptă şovăitorul şi desamăgitul Iuda : să i-se vădească acum puterea regească a Fiului Omului! Ca fulgerat, el s’ar arunca atunci la picioarele lui, ca să se roage şi să-i adore pe acel în care nu se încrezuse! Oare învăţătorul observă cum a pălit acel ce se simte lovit de cuvântul său ? Nu vede nimeni cum îi tremură mâna pe farfurie şi cum încearcă să se retragă din cercul de lumină al lămpii ?

„Eu sunt? Eu sunt acela? Eu?“ întreabă discipolii unul după altul — şi par asemenea unor copii, în umilinţa neprefăcută cu care se încred în cuvintele rostite adineaori de lsus. Dar şi Iuda repetă întrebarea, aşteptând săgeata ce i-o va arunca privirea învăţătorului. Acesta spune însă numai atât:

„E unul din voi doisprezece, cari luaţi împreună cu mine din tavă. E adevărat că Fiu! Omului se duce, precum e scris. Dar vai aceluia, care îl va trăda pe Fiul Omului! Ar fi fost mai bine de dânsul, dacă nu s'ar fi născut!"

Aceasta-i totul? îşi zice Iuda — şi încordarea aşteptării sale slăbeşte. Nimic altceva, decât dorinţa de a muri? Nu are măcar energia să întindă degetul şi să-i arate, în faţa tuturor martorilor de aci ? Acesta e <leci profetul în care am nădăjduit cu toţii? Nu cunoaşte măcar pe acel care îl va trăda sau, dacă îl cunoaşte, nu vrea să pornească la luptă? Numai moartea poate rezolva o asemenea enigmă 1

Cina se termină într’o atmosferă apăsătoare şi convorbirile sunt lâncede, târîtoare. Ceea ce a spus lsus despre trădător pare că pece- tlueşte sfârşitul său apropiat. Căci învăţătorul a repetat de mai multe ori în astă seară că moartea lui e tot mai aproape. Şi, în renunţarea sa, i-se părea lui însuşi că e gata să se distrame, să se topească chiar acum sub ochii apostolilor săi.

Toate acestea să fie adevărate ? Aceşti sărmani pescari şi ţărani, copii buni dar nu

rea înflăcăraţi şi pe cari nu se putea bizui, au urmat dela lacul lor până aci, în oraşul sfânt, numai ca să se adune din nou şi să şadă împreună cu el, în această încăpere îngustă, cum au stat de-atâtea ori în ţara lor ? Afară, sărbătoarea e în toiu: acolo bat zeci de mii de inimi, pline de simţăminte cucernice — dar nimeni n’a venit să-i caute aci, nimeni n’a deschis uşa cea mică, să slăvească pe profetul care venise să cucerească Ierusalimul ! Atunci îl cuprinse o dorinţă aproape trupească să se reverse, să fie absorbit el însuşi odată cu Evanghelia sa de cei din juru-i, de primii şi ultimii săi discipoli. Şi, la sfârşitul cinei, când luă încă o pâine şi o frânse,

se păru că-şi frânge astfel propria sa viaţă căreia îi supravieţueşte totuşi. Intinzând prietenilor această ultimă pâine, cu mâini şi mai obosite decât atunci când le oferise prima pâine, el grăeşte încet şi blând;

„Luaţi şi mâncaţi: acesta e trupul meu*.

Pe urmă, el le dădu cupa din urmă. Şi văzând cum se agită băutura roşie trecută din mână în mână, el îşi exprimă mai lămurit gândul de adineaori. Spune, uitându-se la cupă:

„Acesta e sângele meu. E sângele nouei alianţe, vărsat pentru cei mulţi. Nu voi mai bea din vinul acesta, până în ziua când voi bea din nou în împărăţia Domnului."

Apoi, el se ridică şi cântă imnul de slavă părăseşte încăperea — şi ei îl urmează. Numai Iuda rămâne în oraş.

Acum se duce să cheme garda.

CAPITOLUL AL CINCILEA

P Ă T I M I R

I

E Cerul e limpede, noaptea e însă răcoroasă

— şi ei urcă încet pe muntele Măslinilor. Sgomotele oraşului în plină sărbătoare răsbat până la ei, îi urmăresc, dar dânşii nu le ascultă — căci toţi se gândesc în tăcere la vorbele învăţătorului.

Numai el pare schimbat. Să fie oare aerul proaspăt — sau dispariţia unuia dintre apostoli? Desigur că observase lipsa unuia din ei. Să fie oare simţământul din ce în ce mai vădit al primejdiei apropiate ? Aci, în aer liber, el e mai însufleţit; prin minte îi trec tot felul de gânduri. Gânduri de luptă, de arme. Poate că se gândeşte să fugă în ultimul moment — căci se întoarce spre discipoli şi spune.

„V’am trimis adesea fără pungă de bani, fără desagi, fără încălţăminte. Aţi avut de îndurat vreo lipsă?"

„Nimic nu ne-a lipsit".

„Acum însă, cine are o pungă sau desagi, să le ia cu dânsul; cine nu are, să-şi vândă mantaua şi să-şi cumpere o sabie!“

Auzind aceste cuvinte, apostolii rămân uimiţi, caşicum el le-ar fi surprins gândurile: înadevăr câţiva s’au gândit şi ei la luptă ş

ila arme. încurajaţi de această poruncă ciudată, doi dintr'ânşii cutează să-şi scoată armele la iveală: „Stăpâne, iată două săbii!“ Isus însă — care se înspăimânta deobiceiu în faţa realităţii — îşi dă seama de absurditatea unei împotriviri cu armele, când zăreşte aceste două săbii ruginite. Ştie cât e de zădarnică lupta, când spiritul înfruntă forţa, când Dumnezeu se măsoară cu universul. Şi, înlăturând repede gândul ce-l înspăimântase numai câteva clipe, el spune liniştit aceste cuvinte cu dublu înţeles:

„E deajuns".

Obsesia morţii nu vrea să cedeze. Uneori Isus încearcă s'o îmblânzească cu ajutorul Scripturii. Vrea să-şi îndulcească amarul pătimirii apropiate, amintindu-şi cuvintele vechilor profeţi. Şi, părând că i-ar pune la încercare pe apostolii săi, se întoarce spre ei în timp ce urcau pe munte:

„Astă noapte veţi avea mare necaz din, pricina mea, căci scris este: II voi lovi pe păstor şi turma de oi va fi risipită." Şi ae astă dată, Petru, în tinereasca sa impulsivitate, îl întrerupe cel dintâi: „Chiar dacă toţi ar avea să se plângă din pricina ta, eu nu mă voi plânge vreodată!" Atunci, învăţătorul îl priveşte în faţă, plin de durere; el cunoaşte spiritul nestatornic al acestui discipol; ştie cât de puţin se poate bizui pe toţi cei din juru-i. Şi îndrăsneşte să-i prevină făţiş pe Petru:

„Iţi zic: astă noapte, încă înainte de a fi cântat cocoşul, tu mă vei renega de trei ori î“

„Chiar de va trebui să mor cu tine, eu tot nu te voi renega!" Şi toţi discipolii îi strigă la fel.

In faţa unui asemenea jurământ de credinţă, Isus rămâne nedumerit: — el e agitat acum de contraziceri violente. Să se predea oare duşmanului fără să recurgă la arme, fără să se apere măcar? Nu au săbii? Nu, astăzi nu se va duce la Bethania, unde desigur că îl vor căuta în curând; şi dacă dispărutul Iuda e înadevăr amestecat în complot, el nu-i va găsi. Incă odată pâlpâie curajul combativ ce-a mai rămas într'ânsul. Deodată, el se abate din drum şi cere apostolilor să-i urmeze : caută o ascunzătoare. In ultima zi a vieţii sale, Isus caută pentru întâia oară o ascunzătoare; e prea târziu, căci nu are nici un plan de luptă, ca totdeauna când încearcă să se împotrivească lumii aşa numite „reale". In plină noapte, ocrotiţi de beznă, ei răsbat prin mărăcinişul des, spre una din acele livezi de măslini cari cresc acolo, pe povârnişul apusean al muntelui, a cărui frăgezime e întreţinută de râul Cedron. Aceste livezi sunt desigur împrejmuite cu tufişuri pline de spini, căci de aci îşi adună orăşenii recolta lor — şi o păzesc de boţi.

In sfârşit, ei pătrund în livadă. Dar această încălcare a unui loc străin şi această ascundere sunt ceva nou, cu totul neobişnuit pentru blândul om care, până la vârsta de treizeci şi unu de ani, n'a pătruns nicăeri pe furiş. El a vrut să pătrundă numai în inimile oamenilor. Şi auzind acele pârâituri şi şoapte, simţindu-se împresurat de fiinţe nevăzute cari caută să se strecoare — ceea ce nu auzise încă până atunci — el simte cum reapar toate spiritele vieţii sale vii: — tot ce trăise el înainte, tot ce înseninase şi înveselise existenţa sa şi care fusese refulat intr'ânsul timp de-o iarnă întreagă, de când începuse persecuţia — tot ce înnăbuşise şi reţinuse el însuşi în sufletul său, în timpul acestei săptămâni petrecute în marele oraş, reapare într'un elan de neînfrânat. Moartea pe care el o evocase de-atâtea ori în cuvinte întunecate, îşi arătă deodată oribila-i faţă» Liniştea din jur, mirosul măslinilor, roua nopţii, pământul moale al livezii pe care calcă acum şi licărirea stelelor zărite printre ramuri, îi farmecă inima din nou. Scriptura şi propria lui misiune par uitate sau îndoelnice

— şi, astfel, Isus e cuprins de arzătoarea dorinţă de a-l implora pe Tatăl său ceresc să-i lase viaţa!

Poate destăinui discipolilor săi tulburarea ce I-a cuprins ? Numai celor trei apostoli preferaţi le face semn: îi apucă de braţ şi îi duce departe de ceilalţi cari se ascund cu prudenţă, întinzându-se sub copaci. El merge o bucată, cu cei trei, în întunerec: şi iată că începe să tremure, să şovăiască; îi este frică să fie singur — şi atunci se roagă de ei şi suspină:

„Sufletul meu e trist şi tulburat de moarte. Rămâneţi aici şi vegheaţi!“

Mai face câţiva paşi, apoi se aruncă la pământ, îşi cufundă fruntea şi părul în umezeala de jos — şi imploră:

„Tată, carele eşti în ceruri, totul îţi este cu putinţă! Indură-te şi îndepărtează această cupă dela buzele mele! Şi totuşi, facă-se voia ta, nu ce vreau eu!

"Şi el continuă să se roage astfel, pentru viafa sa. Dar, adunându-şi pentru ultima oară toată credinţa sa, plin de veneraţie, ca fiu ascultător, el se lasă şi în această ultimă rugă în voia hotărîrii pe care o va lua Tatăl său. Atât e de mare credinţa Fiului O- mului în Tatăl său încât, până şi în frica sa de moarte, el se supune unei hotărîri pe care ar vrea totuşi s'o schimbe. Atât de adâncă era credinţa lui Isus în îndurarea Domnului, atât era de umilă inima sa!

înfricoşat până în adâncul sufletului, el se ridică acum — căci se simte urmărit; i-se pare că aude glasuri, că e împresurat de vânători cari se apropie. Şi, presimţind tot ce avea să se întâmple, slab, lipsit de apărare, ca un biet om încleştat de groaza morţii, el caută ajutorul apostolilor săi preferaţi. Oare nu-şi întind braţele ca să-i susţină? Nu-l cuprinde prietenul la pieptul său ?

Ei dorm. Iacob, Ioan şi Petru dorm, toţi trei.

„Simon ! dormi? n'ai putut sta de veghe nici măcar o oră ?"

Şi, în cuvintele acestea, e toată desamăgirea unei vieţi de om. Aceştia sunt deci cei mai credincioşi dintre toţi, cei cărora le a dăruit, timp de un an şi mai bine, plinătatea inimii sale ? Acum, pentru prima dată, prietenul şi învăţătorul lor caută sprijinul oamenilor, nu al lui Dumnezeu — care stă acolo, deasupra lui, sfătuindu-se cu sine în taina sa cerească. Şi tocmai acum, de această singură dată, ei sunt amorţiţi de vin şi de întunecimea nopţii! Apostolii săi stau întinşi pe pământ şi dorm!

Atunci, îndoiala profetului sporeşte. N'a ales cumva drumul cel greşit? Nu-l văzuse adesea pe acelaşi Petru, slab la trup şi la minte, apropiându-se de femeia lui, întinzân- du-se la sânul ei, ca un copil? Şi ea îl lua în braţe şi îl ţinea ca o mamă... Era poate o greşeală această singurătate a lui? Refugiul unei inimi de femeie, blândele mâini cari îi mângâiară părul, buzele cari îi sărutară picioarele, îngrijirile cu cari îl înconjurară ele

— toate acestea le-ar fi putut avea de mult, ani dearândul. Ar fi putut vedea înflorind sub ochii săi copiii pe cari îi iubea atât; ar fi rămas în orăşelul său liniştit, ar fi fost unul dintre cei mulţi — şi totuşi neştiut de nimeni, căci convorbirile cu Tatăl său, acolo sus, pe colină, departe de locuinţele omeneşti, ar fi fost numai ale lui, numai pentru dânsul 1

De ce a pornit pe drumuri ca să aducă oamenilor Buna-Vestire — şi să-şi primejduiască astfel viaţa senină şi liniştită a sufletului său ? Unde sunt toate acele inimi omeneşti, pe cari le-a trezit şi le-a covârşit cu daruri ? Dacă doarme Petru — a cărui credinţă i se păruse nesdruncinată, ca o stâncă; dacă doarme Ioan — care îl strânse de-atâtea ori la pieptul său, linguşitor, asemenea unui copil; dacă doarme} şi Iacob — şi niciunul nu aude cum îi roagă învăţătorul lor, pentru întâia oară, lăsându-1 singur în prada în- doelii şi a fricii — atunci, poate că toate n'au fost decât o iluzie! Zădarnică amăgire sunt toţi străinii cari I-au ascultat grăind şi toţi acei pe cari îi tămăduise! Toţi au uitat de mult vestea ce le-a adus-o — şi, la plugul lor, în bărcile lor de pescari, ei au aceleaşi inimi reci pe cari crezuse că le-a trezit şi le-a încălzit! Şi această Bună-Vestire e oare una pentru care merită să-şi sacrifice cineva viaţa? „O, Tatăl meu, totul îţi este cu putinţă ! Indură-te şi îndepărtează această cupă dela buzele mele! Şi totuşi, facă-se voia ta, nu ce vreau eu!*

Atunci se aud sgomote şi zăngănit de arme; se ivesc lumini de torţe şi lanterne. Sunt descoperiţi! O mică trupă înaintează şi îi împresoară.

E căpitanul dela garda templului. Fiindu-i cu neputinţă să lase templul cu totul lipsit de apărare într’o zi de sărbătoare, el a luat cu dânsul o ceată de slujitori ai marelui preot, înarmaţi cu ce-au găsit la îndemână: spade, curele şi bâte. Şi au pornit în căutarea lui, la Bethania; de-acolo, Iuda i-a condus dealungul drumului, cercetând peste tot. Trebuia să găsească ascunzătoarea lor. Nimic nu I-a putut opri nici în momentul decisiv, să săvârşească tot ce hotărîse; avuse grija să-i salveze numai pe fraţii şi amicii săi, seduşi ca şi dânsul de puterea sacerdotală.

Aşa cum stăteau cu toţii acolo, pitiţi în în- tunerec, căpitanul şi cu atât mai puţin slujitorii nu I-ar fi putut recunoaşte pe Isus. Pe de altă parte, acel care ar fi fost prins cel dintâi, din greşeală, nu putea fi eliberat atât de lesne. Atunci îi veni o ideie lui Iuda: «Mă duc să-i îmbrăţişez, în semn de salut, pe acel pe care-l căutaţi, spune el căpitanului. II voi numi rabbi. Astfel, dânsul nu va putea să vă scape din mâini."Dar, în timp ce Iuda îl sărută pe Isus şi îi spune: „Te salut, rabbi!“ — oamenii ridică lanternele, vrând să vadă dacă acela e Isus şi cum arată el. — învăţătorul se uită drept în ochii discipolului şi spune:

„Prietene, de ce ai venit aci?"

Cuvântul îi încremeneşte pe toti. Până şi slujitorii rămân uimiţi, auzind cum răsună în vălmăşagul întunecat al nopţii cuvântul „prie tene!" Ei stau pe loc, şovăind, cu bâtele în mână: fiecare simte că în locul acesta se săvârşeşte o mişelie. Că un om e trădat.

Şi tu, Iuda, la cuvântul acesta nu simţi că toată chibzuinţă, toată inteligenţa ta se sparge ca un pahar de sticlă, svârlit în lături de suflarea profetului ? Aşa se sfărâmă raţiunea şi toate calculele isteţe, când doi ochi omeneşti îşi îndreaptă cu nevinovăţie privirile asupra aceluia care, vrând să înşele pe alţii, se în- şală pe el însuşi!

Bine că Petru rupe tăcerea! înflăcărat şi nesocotit ca deobiceiu, el trage sabia pe care o ţinea ascunsă şi taie urechea aceluia ce se afla din întâmplare mai aproape de dânsuL Acesta e semnalul ce-i smulge pe oameni din încremenirea lor: ei se reped să pună mâna

— nu pe acel care lovise şi dispăruse în întunecimea nopţii, ci pe acel care intervenise prea târziu ca să oprească braţul lui Petru.

Şi acel pe care I-au prins, e învăţătorul.

In momentul când torţele străine luminează feţele aspre, când săbiile şi coifurile reflectă lumina torţelor, când Statul, duşmanul său înarmat, se împotriveşte omului înfricoşat şi hărţuit, Isus îşi adună puterile şi se regă-seşte pe sine. El îşi ia din nou singura atitudine ce se cuvine s'o aibă în fata fortii. Şi simţământul că el e Alesul, trezit iarăşi în vinele sale, îi redă mândria de care fusese lipsit în aceste ultime două zile şi pe care o uitase cu desăvârşire aci, în noaptea aceasta plină de groază de pe Ghetsemani. Chinurile aşteptării sunt curmate deodată. E cuprins de încredere în sine; siguranţa îl însufleţeşte, îl înalţă. Şi cele dintâi cuvinte pe cari le rosteşte în momentul acesta atât de solemn pentru dânsul, vestesc şi de astădată o învăţătură :

„Pune-ţi sabia la loc, căci cine trage sabia, de sabie va pieri!"

Pe urmă, se uită la cei din juru-i. Pare că se adresează mai mult soldaţilor decât prietenilor când, cu glas ridicat, îşi exprimă într'o formă războinică gândul său îngeresc :

„Sau, crezi oare că n'aş putea ruga pe Tatăl meu să-mi trimeată în ajutor douăsprezece legiuni de îngeri şi chiar mai multe ? Dar cum se va împlini atunci Scriptura ?... Aţi pornit după mine cu săbii şi cu bâte, să mă prindeţi ca pe un ucigaş ? Am stat însă în fiece zi printre voi, am propovăduit în templu — şi nu m'aţi prins acolo !“

Cuvintele răsună în gol. Nimeni nu-l înţelege. Căpitanul face un semn. Slujitorii îl apucă pe Isus. Toţi apostolii sunt cuprinşi de spaimă. Niciunul din ei nu sare în apărarea învăţătorului.

Toţi îl trădează.

Prin mărăcinişul ce împrejmueşte livada de măslini se aud pârâituri; ca nişte umbre, apostolii se strecoară, dispar în întunerec — fug cu toţii. II

O oră mai târziu, Isus e introdus în palatul marelui preot, prin porţi şi coridoare, pe scări largi, până ce ajunge într'o încăpere înnăbuşitoare, plină de tapete şi covoare. Printre lumânări fumegânde, el zăreşte vreo douăzeci de chipuri, în semicerc : bărbaţi învăluiţi în mătăsuri, ghemuiţi pe perine, tăcuţi cu toţii

— şi în aşteptare. Atunci, de pe covorul din mijloc, din perinele de cari se sprijină, din cuverturile cu cari e înfofolit, se ridică o arătare, ca o fantomă în miez de noapte. O faţă gălbuie, descărnată, încreţită, asemenea vechilor suluri ale Legii pe cari le văzuse acolo, în templu. Şi din fiinţa aceea bătrână, din chipul acela străvechi, răsbat nişte sunete şuerătoare, nişte răgăeli cari se adună în cele din urmă în cuvinte.

Acesta e Anna, care fusese învestit în funcţia de mare-preot încă din vremea lui August şi îi făcuse apoi ca succesori, unul după altul, pe cei cinci fii ai săi — ţinând însă şi astăzi puterea în mâinile sale, temut de toţi, detestat şi urît de toţi. Acel care exercită acum funcţia marelui-preot e Caiafa, cel mai tânăr dintre cei cinci. A fost ales de stăpâ- nitorii romani şi, la bătrâneţe, el continuă să se poarte ca un fiu ascultător faţă de tatăl său centenar. Acei cari au putut fi înştiinţaţi în grabă, azi, în toiul sărbătorii, sunt adunaţi aci; deocamdată, e deajuns şi o treime din membrii marelui Sfat. Potrivit Legii, trebuesc două zile pentru pronunţarea şi confirmarea unei pedepse cu moartea. La nevoie însă, se poate considera această noapte ca ziua întâia, iar dimineaţa, ale cărei zori se vor ivi curând, poate fi socotită ca ziua a doua.

Căci ceea ce e de prevăzut de pe acum, e o condamnare la moarte. Se înşală acel ce crede că Saduceii, cari guvernează în casa marilor preoţi şi în Sanhedrin, se pierd în discuţii fără sfârşit, la fel ca Fariseii trăncă - nitori. Acela nu i cunoaşte pe Saducei! Acolo, în marele Sfat, puterea se moşteneşte dela o generaţie la alta, ca şi banul. Ei au privile-

f 'iul de a vinde vitele de jertfă ; ei închiriază ocurile în templu, acordă slujbe şi demnităţi, fixează preţurile. Dacă rămân liniştiţi, impasibili, în timp ce Fariseii se mişcă şi chiar sunt gata să se revolte, — ei ştiu să intervină însă în momentul înadevăr critic şi să înnăbuşe primejdia într'o oră. Şi iată că a sosit un asemenea moment! Martorii aşteaptă afară şi acuzatul e de faţă!

Desigur că aceşti bătrâni şi încercaţi preoţi, cari sunt totodată şi politiciani, îl cercetează cu privirea pe Galiiean, de cum a intrat, cu mai multă grijă, cu mai multă pătrundere decât îi cercetează astăzi el însuşi. Ei compară înfăţişarea lui, trăsăturile şi gesturile lui Isus, cu acele ale altor rebeli cari au încercat să sdruncine Legea. El însă, se desintere- sează de cauza sa — şi abia dacă îl mai preocupă de forma procesului. Ambele părţi ştiu care va fi sfârşitul. Şi totuşi, în siguranţa lor, acuzatorii sunt mai neliniştiţi decât omul acela, care se ştie pierdut. Oare, contrar oricărei aşteptări, nu va proceda el ca şi

Zaharia la începutul războiului evreesc şi, sfâşiând cu vorbe tunătoare reţeaua intrigilor, nu va apela el deadreptul în faţa poporului ? Ce acuzaţii i-ar putea arunca bătrânul Anna ? Intrarea sa în oraşul sfânt ? Isgonirea neguţătorilor ? Vorbele sale crude împotriva Fariseilor ?

Nimic din toate acestea. La început, martorii vor spune ce au văzut şi au auzit; se pare că bătrânul vrea să lase impresia că prezidează nepărtinitor, cu toate că el e în acelaş timp judecător şi părtaş. In cele din urmă, tăcerea acuzatului îl irită; încă nu i-a auzit glasul. 11 întreabă atunci care este învăţătura lui.

Profetul stă printre ei, la mijloc. Să desvăluie înaintea acestor chipuri duşmănoase taina sufletului său ? Aşa se întreabă Isus şi, rece, el răspunde :

„Am propovăduit în faţa lumii întregi; am vorbit în sinagogă şi la templu, unde se adună toţi, şi n'am ascuns nimic. Atunci, de ce mă întrebi pe mine ? Intreabă-i pe acei cari m'au auzit. Ei ştiu ce le-am spus."

Nimeni n'a vorbit încă în acest fel, în faţa moşneagului gârbovit. Şi, înainte ca acesta să-i fi putut avertiza, un slujitor al templului ridică mâna, loveşte pe acuzat şi strigă : „Aşa vorbeşti înaintea marelui

preot ?*

„Dacă am vorbit rău", zice Isus, liniştit, folosindu-se de limbajul Fariseilor, „atunci arată ce rău am spus cu vorbele mele. Dacă am vorbit bine şi cu dreptate, de ce mă loveşti ?“

Preoţilor nu le place această lovitură brutală; totul trebue să se desfăşure în ordine, potrivit formelor. Dar bătrânul vede că, în felul acesta, nu va ajunge departe. Cere să fie chemaţi martorii, cari spun tot ce ştiu mai rău despre acuzat. Şi toţi declară într'un singur glas că omul de faţă a strigat zilele trecute : „Voi dărâma templul acesta făcut de mâinile oamenilor şi, în trei zile, voi înălţa altul care nu va fi făcut de mâini omeneşti !“

Acuzatul tace din nou. Fără îndoială, el a spus aşa ceva, căci edificiile din împărăţia lui Dumnezeu, clădirile unde sălăşlueşte adevărata cucernicie, nu au nevoe de ani spre a fi înălţate sau, mai de grabă, le trebue veş- nicii. Acum, bătrânul se apleacă între perinele sale, dă la o parte una din pături şi îl întreabă pe Isus : „Nu răspunzi nimic ?“

Niciun sunet nu se aude în încăperea cu grele draperii. Cei cari şed în semicerc se privesc unii pe alţii. De ce bătrânul nu-i întreabă acum pe ei ? de ce nu le adună gla surile ? N'a blasfemat omul acesta pe Dumnezeu? Nici nu-şi neagă vorbele ! Dar mult priceputul judecător vrea un temeiu mai puternic pentru sentinţa ce-o va rosti. El ştie că Fariseii vor veni pe urmă cu obiecţiunile lor; cunoaşte spiritul lor de şicană; cunoaşte şi firea guvernatorului, mărginit şi aspru, care îi va pretinde motive serioase, dovezi sigure. De-aceea, el încearcă să stoarcă profetului mincinos o mărturisire şi recurge acum la cuvântul cel mai tare, la întrebarea cea mai primejdioasă, ce 1 va ademeni şi îl va smulge din orgoliul în care s'a închis. Alunecă pe perine, se apropie şi mai mult de el — şi întinde braţele : s'ar părea că vrea să atingă, cu largile sale mâneci de mătase, sărăcăcioasa manta a acuzatului. Şi marele preot îl întrebă: „Spune-ne : eşti tu oare Messia ?“

Incă odată se luptă în Isus dispreţul cu misiunea sa, scârba şi oroarea cu demnitatea sa. Intr'ânsul, mândria se luptă cu mândria

— şi, încă odată, el ocoleşte, bate în retragere şi dă un răspuns dârz, încăpăţânat, ca un ţăran:

„Dacă vă spun, n'o să mă credeţi. Dacă vă întreb, n'o să răspundeţi şi tot n'o să-mi daţi drumul!“

In faţa acestei îndărătnicii, judecătorii încep să-şi piardă răbdarea şi sunt oarecum iritaţi de îngăduinţa pe care — după cât li se pare

— cel mai în vârstă dintre ei o arată faţă de acuzat. Anna nu se dă însă bătut. Cu încăpăţânarea bătrânului şi viclenia preotului, el vrea^ să-şi ajungă ţelul : mărturisirea lui Isus. Şi se pregăteşte pentru ultimul atac. Vrea să se ridice; cu braţ tremurător, el se sprijină de perină şi, din ambele părţi, fiii se grăbesc să-i ajute — căci ei ştiu că moşneagul se mai ridică în picioare numai când vrea să invoace pe Dumnezeu. încet, scheletul înfă - şurat în mătăsuri se înalţă din grămada de pături şi de perine, întinde o mână descărnată şi, cu glas croncănitor, zice palidului om ce-i stă în faţă:

„Pe viul Dumnezeu, te conjur să ne spui dacă tu eşti Christos, fiul lui Dumnezeu !*

Atunci, Isus simte că a sosit momentul să se declare aci, în mijlocul tabărei duşmane, precum îi cere Dumnezeu, al cărui nume a răsbătut în încăperea aceasta înnăbuşitoare. Dar el nu vrea să se glorifice pe sine; de-aceea, el răspunde tocmai acum, cu vechiul glas al umilintii, încet de tot :

„Ai spus-o!“

Totuşi, îndată după aceea, ridică şi el braţul, priveşte în juru-i şi strigă cu celalt glas, străin, cu glasul său de rege: „Dar, adevăr grăesc vouă : de azi înainte îl veţi vedea pe Fiul Omului şezând la dreapta Atotputerni - cului şi venind pe norii cerului!"

Toţi s'au ridicat dintr’odată. Aşteptarea lor încordată fu străbătută de fiori de spaimă, Caşicum ei s’ar fi aşteptat la altceva. Ceea ce vroiau toţi cu atâta pasiune şi nerăbdare, de-o oră de când îl judecau pe Isus, s’a în - făptuit acum : el a îndrăsnit să se declare pe sine, sus şi tare — şi astfel le-a dat o lovitură ce i-a atins în adâncul lor cel mai tăinuit. S’a folosit de vorbele lui Daniel, a abuzat de proorocirea lui că Messia va şedea lângă tronul lui Dumnezeu! Atunci, cu degete tremurătoare, bătrânul se apucă de haină, o trage de parcă ar vrea s'o sfâşie şi, cu vocea lui seacă, ruginită, se străduește să strige aceste cuvinte : „Blasfemie! El a profanat

numele Domnului! La ce mai avem nevoie de alte mărturii ? Aţi auzit cu toţii blasfemia! Ce credeţi voi acum?"

„Merită să fie osândit la moarte!*

In sfârşit, se simt cu toţii uşuraţi. Dacă prinderea lui Isus s'a desfăşurat în întunere- cul nopţii şi procesul a fost dela început părtinitor, ei simt acum cu toţii că, după legile în vigoare, profetul acesta s'a judecat şi s'a osândit singur. El a săvârşit crima de înaltă trădare faţă de Statul şi poporul lui Dumnezeu ; crima aceasta neisbutită cere să fie ispăşită. Şi înainte şi după Nazarineanul acesta, mulţi vinovaţi de înaltă trădare, mulţi profeţi au fost judecaţi şi ucişi cu bună dreptate; pe urmă, ca şi acest Isus, ei au fost preamăriţi prin cântece, glorificaţi prin statui.

Acum, lipseşte solemnitatea în care se ţineau deobiceiu astfel de şedinţe; uitate sunt jalea şi postul pe cari legea le impune la fiecare execuţie; toţi se îngrămădesc în jurul acestui om, îl batjocoresc, îl insultă, îl lovesc, caşicum ar vrea să se convingă de slăbiciunea lui — şi îl ghiontesc, îl împing, îl scot din sală, spre a-l lăsa să aştepte afară judecata ce va fi pronunţată dimineaţa.

Intre timp, dintre toţi apostolii, numai Petru şi-a întrerupt fuga laşă; spre zori, el se simţi îndemnat să-şi urmeze stăpânul — şi se furişă după dânsul. In curtea casei marelui- preot slujitorii stau în jurul focului, vorbesc de lovitura de astă noapte şi Petru se apropie să tragă cu urechea la spusele lor. Atunci apare şi o servitoare, să mai stea la taifas şi să glumească cu slujitorii; ea îl văzuse pe profet la templu — şi iată că îl recunoaşte şi pe discipolul său ! Ii spune: „Şi tu erai cu Isus din Nazaret !“

„Nu-l cunosc! Nu ştiu de cine vorbeşti!“ Ceilalţi au început să-i privească mai atent; unul din ei îl trage pe străin aproape de foc, ca să-i vadă mai bine la faţă şi spune : „Nu te-am văzut oare astă noapte, în gră dină, împreună cu dânsul ?“

„Omule, nu sunt eu acela!“

Un al treilea slujitor, care cunoaşte dialectul lui, spune la întâmplare : „Acesta e un Galilean! A fost şi el cu dânsul!“ Atunci Petru îşi pierde cumpătul, înjură, încearcă să nege totul: „Ce vreţi dela mine? Nu-l cunosc pe omul acela!“ Şi, cu dibăcie, el le scapă din mâini, ajunge la poartă — şi tocmai atunci aude cum cântă cocoşul în curte : se gândeşte la vorbele învăţătorului şi pleacă plângând.

De dimineaţă, condamnatul e adus în laţa adunării Sanhedrinului. El aude cum sunt redate pe scurt cele spuse de martori şi de el însuşi. Fără să mai pună alte întrebări, marele Sfat întăreşte hotărîrea luată de Sfatul restrâns în toiul nopţii. Pe urmă, toţi se ridică şi se pregătesc să meargă la guvernator: acesta trebue să recunoască fiecare condamnare la moarte şi s'o execute. In cortegiu solemn, cei şaptezeci de bărbaţi se îndreaptă spre fortăreaţa Antonia — şi, în mijlocul lor, merge osânditul înlănţuit.

III

Pilat îşi avea acolo reşedinţa numai în timpul sărbătorilor. Fortăreaţa era pe urmă cui- rasată, cu porţile şi punţile ei, riguros păzită de cohorte. Acolo îşi avea sediul poliţia — şi miile de străini priveau cu teamă şi res-pect spre partea dinspre apus, dincolo de râpa cea mare, unde turnul se înălţa amenin-

Î ător, deasupra edificiilor oraşului de pe co- ină. Acum se înghesue cu toţii dealungul drumului, să-i vadă trecând pe marii-preoţi în odăjdii. Ei nu pot pătrunde sus, în forţă- reaţă : s'ar pângări dacă ar intra acolo, printre păgâni, în zi de sărbătoare. S'a recurs atunci la un expedient: afară, lângă zidul împrejmuitor, s'a înjghebat o tribună din lemn, pentru ca guvernatorul roman să poată presida, ca judecător, în zilele când îşi avea acolo reşedinţa.

Când vede că se apropie cortegiul, Pilat trece sub poartă, înconjurat de ofiţeri şi lic- tori. In picioare, îl primeşte pe Caiafa, ma- rele-preot care vorbeşte în numele marelui Sfat. Arătând spre omul în lanţuri din mij-locul preoţilor, Romanul întreabă scurt: „Ce acuzaţie aveţi împotriva acestuia ?“ Dar, când tratează în camera sa cu marele-preot, amândoi încearcă, cu toată politeţa, să ajungă la o înţelegere. Căci Roma are nevoie de supuşi docili şi mulţumiţi, iar Caiafa de un guvernator care să stăpânească cu bunăvoinţă. Astăzi însă, Pilat reprezintă în faţa poporului Roma cea mare şi atitudinea lui e rece, tonul e sec:

Ceea ce trebue să evite el, e să nu se amestece în treburile Evreilor, în chestiile dintre partidele lor. Poate că acesta e şi uzul. Poate că el a fost impresionat la vederea acestui prizonier, al cărui caz şi ale cărui manifestări îi erau de mult cunoscute

— şi numai de-aceea făcuse un semn licto- rilor, să despartă pe omul acela de judecătorii săi şi să-i ducă prin poartă, în curtea castelului. Pe urmă, el se adresează din nou preoţilor — şi îi aude cum strigă laolaltă: „A îndemnat poporul la răscoală! Spunea că nu trebue să se plătească niciun fel de biruri!" In cele din urmă, Caiafa le impune tăcere şi stăruie numai asupra acestor cuvinte: „El îşi zice Christos, regele Iudeilor!" Aşa i-a poruncit şiretul Anna, spre a da întregii chestiuni o nouă întorsătură şi a înlătura aspectul ei religios, care n'ar putea stârni interesul păgânilor: — astfel, dintr'un proces religios, el a făcut unul politic. Vroia să-i înfăţişeze pe Isus ca un trădător al Romei. Pilat e surprins. Trece din nou poarta, în curtea interioară, spre a-l cerceta pe osândit.

Intre timp, acesta stătea liniştit şi privea în juru-i. Grinzile şi arcurile porticului interior se înălţau cu liniile nobile şi măreţele lor ornamente din piatră rară; dincolo se întindea un parc cu alei frumoase şi din tur-nuleţul basinului îşi luau sborul porumbeii... Aşa dar, în astfel de locuinţe se adăpostesc puternicii cari stăpânesc pământul! îşi spune acela care până atunci n'a intrat vreodată într'un castel. Nu e însă mânios: liniştea îi face bine. Şi iată că Romanul se apropie acum de el şi îi pune întrebări, în tonul scurt al unui interogator; de bună seamă, el vorbeşte greceşte şi acuzatul abia dacă poate înţelege ce vrea să-i spună : „Tu eşti regele Iudeilor ?“

Profetul se simte covârşit de un simţământ de caldă simpatie, precum i s'a întâmplat adesea în faţa păgânilor cari nu-l priveau şi nu-i vorbeau cu atâta înfumurare ca alţii; poate că el crede chiar, că e cu putinţă să găsească în soldatul acesta o sensibilitate ce lipseşte cu totul preoţilor cari aşteaptă afară. Căci Isus îl întreabă la rândul său :

„Oare vorbeşti aşa dela tine, sau asta ţi-au spus-o ceilalţi?"

Pilat surâde şi, întocmai ca în disputele evreeşti, el replică tot printr'o întrebare : „Oare sunt eu un Iudeu?" Pe urmă, îşi reia atitudinea de judecător şi adaogă cu severitate : „Poporul tău şi înalţii preoţi te-au predat în mâinile mele. Ca fapte ai săvârşit?"

Isus se simte atras din nou spre dânsul : vrea să lămurească păgânului ceea ce n'au priceput duşmanii săi din acelaş neam. Poate că meşteşugarul, ajuns la capătul drumului său, va fi totuşi înţeles de soldatul acesta — şi, cu vocea lină şi mlădioasă de altă dată* la fel ca în Nazaret, el rosteşte aceste cuvinte cari sună ca o supremă mărturisire : „împărăţia mea nu e din lumea aceasta. Dacă împărăţia mea ar fi fost din lumea aceasta, slujitorii mei ar fx luptat pentru dânsa, ca să nu cad în mâinile Iudeilor."

Soldatul îl ascultă cu uimire : omul acesta pare să fie numai un exaltat, un visător de care s'ar putea folosi, poate, împotriva Evreilor atât de aroganţi şi încăpăţânaţi! De aceea, el îl întreabă iarăşi, cu însufleţire : „Aşa dar, tu eşti totuşi un rege?"

Isus recunoaşte; el vede că păgânul ar putea să-i înţeleagă şi răspunde :

„Da, eu sunt un rege, M'am născut şi am venit în lume spre a aduce mărturia adevărului. Şi cine e de partea adevărului, acela ascultă de glasul meu."

Niciodată nu şi-a exprimat el misiunea într'un mod atât de lumesc, atât de pozitiv. Dar Pilat se gândeşte doar atât: Un filozof? Nu-i nimic de făcut cu omul acesta! — şi, pe jumătate dispreţuitor, îi replică :

„Adevăr? Ce este adevărul?"

Astfel, ei stau un moment faţă în faţă : un Evreu în lanţuri şi judecătorul său roman, în mijlocul curţii din fortăreaţă, înconjuraţi de căşti şi spade. Unul, în togă scurtă şi înar mat ; celălalt, în manta cenuşie, e fără nicio apărare. Aşa stăteau ei, schimbând câteva gânduri, nu ca un acuzat în faţa judecătorului, nu ca un cerşetor în faţa stăpânului — şi caşicum unul n'ar lupta pentru viaţa sa, iar celălalt n'ar ţine-o în cumpăna mâinii sale înarmate. Dimpotrivă, cerşetorul părea că e un rege, iar celălalt, trimisul unui împărat, părea că nu e decât un biet slujitor, legat de datoria sa. Aşa stăteau faţă în faţă, Isus şi Pilat, gândind, ascultând, întrebând — până ce răsună cuvântul „adevăr", care făcu ca omul de lume să se despartă de profet.

Reîntors prin poarta cetăţii, Pilat îşi reia ţinuta de guvernator şi spune preoţilor : „Nu găsesc nicio vină omului acestuia".

Corul preoţilor isbucneşte iarăşi, ca valurile cari lovesc în stâncă : „A aţâţat poporul! A cutreerat toată ţara! A vorbit la fel ca Iuda, care a început şi el în Galileia!"

Galileia? Iată un cuvânt de care Romanul se poate prinde în acest vălmăşag de vorbe.. A trecut momentul reculegerii; acum, el e din nou stăpânit de dorinţa de-a potoli nu meroasele agitaţii, atât de penibile, din cuprinsul acestui ciudat Stat al lui Dumnezeu. Căci, abia s'a convins Pilat că omul acela e înadevăr un Galilean, că el nădăjdueşte să scape de mulţimea aceasta stânjenitoare şi gălăgioasă. Galileia nu aparţine Romei, ci lui Herod — şi acesta fusese eri aci, în vizită la Pilat. Fără să înştiinţeze pe cineva, fără să dea vreun răspuns, guvernatorul se înapoiază în curte şi, printr'o poartă dosnică, trimite pe căpitan şi câţiva oameni să-i ducă pe prizonier la casa lui Herod şi să-i întrebe pe prinţ dacă n'ar vrea să-i preia pe Isus.

Herod auzise cu nelinişte, în zilele acestea, că Ioan — cel înviat din morţi — se afla în oraş. Desigur că ştia şi de urmările acelor lupte — şi aflase, încă de azi dimineaţă, despre proces şi sentinţa de moarte. Şi acum, când i se anunţă că a venit profetul, el priveşte spre uşă cu curiozitate şi mare nelinişte. Nu, el nu seamănă cu Ioan; dar, poate că-i scapă vreun cuvânt înţelept; poate că printr'o singură frază el e în stare să potolească cumplita groază ce l mai covârşeşte de câteori îşi aduce aminte de Botezătorul pe care l-a ucis. De-aceea, el începe să-i pună „tot felul de întrebări" ; nu ştim ce anume.

Isus nu-i răspunde însă nimic. In faţa lui Herod, singurul său gând e acesta: aci stă acela ale cărui hotărîri au schimbat cursul vieţii sale; fără dânsul, poate că viaţa sa n'ar fi devenit niciodată publică şi desigur că n'ar fi fost îndrumată spre cazna cu care trebue să se sfârşească astăzi. Şi tocmai în faţa acestui om trebue să stea şi să vorbească ; pentru el trebue să citească în stele, să tălmăcească proorocirile, să prezică viitorul ? El tace, cu toate că numai câteva vorbe bine chibzuite, rostite aci, I-ar putea salva. Tace, pentrucă gândurile sale nu mai sunt îndreptate spre oameni: nu aşteaptă să fie mântuit de mâini omeneşti. Tace, pentrucă Evreul acesta şi păgânul ce-l cercetase acolo, în curtea fortă- reţii, nu mai sunt decât nişte aparenţe pen-tru unul care vrea să străpungă norii cu privirea sa.

Lui Herod i se pare atunci că are de-a face cu un zănatec care a cutezat să-şi însuşească numai faima lui Ioan, fără să aibă şi amara înţelepciune a acestuia. Unui asemenea om nu i se cuvine decât batjocura! Pune să-i îmbrace cu o manta albă şi astfel îl trimite înapoi, la Pilat, ca pe un biet smintit.

Intre timp, soţia lui Pilat privise prin fereastră la omul despre care aflase, zilele acestea, lucruri surprinzătoare. In anii pe cari ea îi petrecuse printre Evrei, s'a gândit mai adânc la anumite chestiuni pe cari i le-au explicat filosofii din Roma şi Alexandria, şi la cele auzite dela cărturarii de aci. Ştiinţa ei este amestecată cu superstiţii şi la acestea se adaogă simpatia şi compasiunea de care sunt cuprinse toate femeile la vederea Naza- rineanului. Iată de ce ea trimite pe cineva jos, la soţul ei, să-i avertizeze: „Fereşte-te să ai de-a face cu omul acesta drept! Nu-i fă nimic! Astă noapte, în vis, am suferit mult din pricina lui.“

Cu acest avertisment, ea a isbutit doar să întărească prima impresie a Romanului: că omul acela e un visător exaltat — nimic altceva. Ceea ce-l irită, e stăruinţa acestor preoţi egoişti cari, de bună seamă, vor să sacrifice şcolilor şi sectelor lor pe un rival în stare să le răpească favoarea poporului. Pentru a treia oară Pilat vine înaintea lor şi le spune: „L-am ascultat şi nu găsesc nicio vină acestui om. Nici Herod nu găseşte nimic împotrivă-i. II voi pedepsi şi îi voi da apoi «feumul!“ Şi, nesiguri de cele ce se vor în

tâmpla, Evreii şi Romanul stau pe loc, fată în faţă.

Atunci, un mare cortegiu porneşte din oraş: valurile norodului se revarsă spre fortăreaţă. Astăzi, de sărbătoarea Paştilor, se reînoieşte un vechi obiceiu : în fiecare an, în ziua când se celebrează eliberarea lui Israel, Romanii gratiază pe un condamnat iudeu, caşicum prin acest gest simbolic dominaţia lor ar deveni mai suportabilă, iar servitutea învinşilor ar fi mai puţin dureroasă. Ei vin acum în fugă, prin străzi, având un condu - cător în fruntea lor. Şi, ca nişte copii, ei strigă la poarta puterii, mai mult ca să-şi afirme vechiul lor drept, decât să salveze viata unui om:

„E sărbătoarea Paştilor! Eliberează un osândit de-al nostru!"

Să nu fie acesta un semn ? îşi zice Pilat. Şi el se adresează conducătorului mulţimii: „Dacă vreţi, vi-l dau pe regele Iudeilor!“

Norodul nu observă nuanţa de dispreţ şi ironie, cu care el rostise aceste cuvinte — şi chiar preoţilor le scapă aceasta, căci au altă grijă acum: ei cunosc nestatornicia poporului lor; e deajuns un cuvânt, un strigăt înmiit prin toate aceste guri — şi primejdiosul profet, ce pare că stă aci sub paza Romei, e liber! Atunci unul din ei îşi revine mai repede în fire şi îşi aminteşte de un alt osândit, de ultimul dintre acei eroi ai libertăţii — înadevăr foarte incomozi pentru preoţi, dar totdeauna pe placul poporului. Acesta venise în toamna trecută cu o ceată de Galileeni şi se năpustise asupra gărzii romane dela templu. E un discipol al lui Iuda, un zelot.

Şi, ca o parolă, preotul aruncă în mulţime numele lui Barabbas.

„Barabbas!“ strigă imediat după dânsul cercul marelui Sfat. Căci toţi preoţii îşi dau seama despre ce e vorba. „Barabbas !“ strigă cei din apropierea lor. „Barabbas!" şi numele acesta răsună deasupra întregii pieţi şi toti strigă acum laolaltă, chiar acei cari nu-l cunosc:

„Barabbas! Eliberează-l pe Barabbas!"

Pilat mai încercă odată să-i salveze pe visătorul profet. Faţă de preoţi, dar şi în faţa poporului, el vrea să se scuture de răspunderea acestei judecăţi atât de aspre. Şi de oare ce, de bucuria sărbătorii, îşi poate permite să acorde chiar două graţieri, el se adresează poporului lăsându-1 să dea singur răspunsul :

„Dar ce să fac cu acela pe care îl acuzaţi ca rege al Iudeilor ?“

„Ţintueşte-1 pe cruce!“ strigă un glas din grupul preoţilor. „Pe cruce!“ repetă mulţimea din piaţă şi din uliţe. Şi mii dintre acei cari urlă laolaltă, nici nu ştiu despre cine e vorba. Aşa a strigat totdeauna mulţimea; aşa va mai striga şi după două mii de ani.

Dar Romanul consultă încă odată norodul : „Ce rău a făcut dânsul?" Unul dintre cei mai isteţi se grăbeşte să-i răspundă:

„Cine se proclamă singur rege, acela e împotriva lui Cesar. Dacă îi dai drumul, atunci tu nu eşti prieten credincios al împăratu- lui!“

Pilat surâde în sinea lui. El întoarce acum jocul: caută să se încredinţeze în mod şi mai răsunător de surprinzătoarea amiciţie a acestui popor faţă de împărat — spre a putea anunţa succesul său, printr'un raport la Roma! De-aceea el întărâtă mulţimea. O întreabă: „ Vroiţi deci să-i crucificaţi pe regele vostru ?“

„Noi nu avem rege! Avem numai un împărat !“

Atunci Pilat renunţă să mai lupte pentru un visionar care, în fond, nu-l interesează de loc : face semn spre cei dela poartă să-i aducă pe osândit.

Iată-l! Dar în ce hal e dânsul!

In timp ce Pilat negocia afară cu preoţii şi norodul, soldaţii din curtea interioară a fortăreţii s'au amuzat pe socoteala prisonie- rului. Acesta spusese că, în orice caz, va li flagelat. Atunci ei au luat de pe dânsul mantaua cea albă a lui Herod şi I-au biciuit cu vergile; pe urmă însă, când el vroise să- şi pună din nou hainele, le-a venit ideea să-i îmbrace ca rege. După cât se spune, el joacă rolul unui rege! Unul aruncă pe umerii lui

o mantie de războiu împodobită cu o agrafă; altul îi puse în mână o trestie, ca sceptru ; al treilea tăiase câţiva spini din mărăcinişul grădinii, făcu o coroană pe care o îndesă peste părul său lung.

Şi astfel deghizat, fără să spună un cuvânt, el trecu poarta şi apăru în faţa norodului, care isbucni în râs: — totul era pierdut. Atunci Pilat, om de lume, fu cuprins pentru ultima oară de un simţământ de respect la vederea acestui reprezentant al Spiritului. II arătă cu degetul şi spuse ofiţerilor şi fruntaşilor din juru-i, în limba latină, ca să fie înţeles numai de dânşii:

„Ecce homo!"

IV

Cât de grea e crucea ! Şi e lungă calea ? Moartea va fi uşoară şi totuşi nu va fi moarte

— căci Tatăl său îi va întinde braţele şi atunci va începe gloria sa, în toată măreţia!

Dar lung e drumul prin oraşul covârşit de arşiţă şi lemnul de cedru e greu de târît! Aci, la mijloc, iemnul e crestat adânc, ca tâl- poaiele pe cari le zideau la temeliile caselor; lucrul nu e bine făcut, crestătura din stânga nu e potrivită cum trebue. Crucea e însă destul de resistentă ca să suporte un om!

Ca să-i poarte în împărăţia cerului, prin bolţile albastre ale norilor, nu e nevoie de cruce — ci numai de îndurarea Tatălui! Când va veni el? Chipul lui va fi oare ascuns în nori sau se va lăsa văzut şi recunoscut de Fiul său ? Invălui-va el crucea în negură şi ridica-va el pe Isus, viu şi nevătămat, în slava cerului său ? El poate ucide şi cu privirea ! spun vechii profeţi. Poate că nu va apare el însuşi şi va trimite numai porumbelul, ca altădată la apa Iordanului — şi vocea lui va răsuna atunci ca un tunet îmblânzit? Şi când se gândeşte că el nu mai auzise de-atunci această voce, atât de limpede şi de blândă ! „Fiul meu prea iubit!“ niciodată nu-i mai grăise aşa. Petru zicea că el o auzise acolo, pe muntele de lângă oraşullui Filip. Astăzi va auzi din nou vocea cerească !

De ce-l împing aşa? de ce-l lovesc şi îi zoresc ? Sunt oameni atât de răi, războinicii aceştia? Ei fac ce li s’a poruncit — şi acel care le poruncise a împlinit doar voinţa preoţilor. Dacă preoţii nu-l recunosc pe Dumnezeu, aceasta e oare vina lor? Ei, soldaţii, nu ştiu pe cine ucid. Ei nu ştiu ce fac. Poate că Dumnezeu e mai aproape de dânşii, decât simt ei înşişi. E adevărat că înfăţişarea lor era plină de răutate, dar mul ţimea se înghesuia în jurul lor şi îi îmboldea. Chiar şi Pilat era, la urma urmelor, robul mulţimii. Numai o oră să fi stat de vorbă cu Romanul, şi el ne-ar fi urmat! încotro? înapoi, la ţărmul lacului! Aci nu se pâr- guesc roadele. Ierusalimul nu e decât piatră seacă!

Prea grea e crucea, lemnul nu e încă uscat ! Omul acela care stă în calea sa, e puternic şi tânăr: — ar putea s’o poarte uşor şi nici nu mai e atât de departe. Ochii săi sunt atât de buni! E gata să ajute. El poartă grinda pentru o casă străină: a înţeles vestea cea bună, care nu era adresată anume pentru dânsul. Şi iată că, în ora din urmă, se iveşte un discipol! Unde sunt ceilalţi ?...

Şi, pe când crucea înaintează acum, clăti- nându-se pe umerii puternici ai unui tânăr care se poticneşte în fruntea cortegiului, Isus

— palid şi îmbătrânit deodată—se târăşte pe lângă el, îmbrâncit de soldaţi.

Aceştia alcătuiesc o cohortă; căpitanul călăreşte tăcut, alături de ei — şi toţi sunt rău dispuşi, căci crucificarea nu e o treabă potri

vită pentru soldaţi şi cu atât mai puţin aşteptarea; ultima dată a durat două zile până ce a murit omul de pe cruce.

Sus, pe colină, cealaltă cohortă sapă şi ciocăneşte la alte două cruci, căci mai sunt acolo doi Evrei, ucigaşi şi tâlhari, cari trebue să-şi ispăşească păcatele. In timp ce unii lărgesc gropile, ceilalţi soldaţi ţintuesc pe cei doi oameni pe crucile întinse la pământ. Unul din ei se împotriveşte; e apucat atunci de pumni sdraveni, ţinut pe loc fără multe forme

— şi nici nu se aud ţipetele lui când i se bat cuiele cele mari în mâini şi apoi un singur piron în ambele picioare împreunate. Sunt bine înfipte cuiele, ca să nu se prăpădească de geaba frânghiile ! Trupul e susţinut de un fel de scaun pieziş şi picioarele stau pe o scândură, ca să nu alunece şi să nu se smucească trupul în jos. Acum ei trag crucile până la găurile făcute în pământ şi cheamă pe camarazii lor, ca să ridice împreună grinda cea grea. Astupă repede găurile, îndeasă pământul şi mai pun pietre împrejur. Aproape în acelaş moment, cele două cruci s’au înălţat cu oamenii ce urlau pe ele, în aerul albastru-vaporos, vibrând de căldură.

Al treilea, care tocmai sosise aci, vede toate acestea — şi totuşi nu vede nimic. Ucigaşi şi hoţi, îşi zice el, bieţi oameni duşi pe căi greşite. Tăbliţele din vârful crucilor arată, în trei limbi, motivul osândei, crima săvârşită. Caută şi tăbliţa sa. Tocmai acum o fixează, în vârful crucii sale culcate la pământ, omul acela scund şi îndesat care îl lovise mai înainte cu piciorul. „Rex Judaeo- rum* ? S'a numit el însuşi vreodată aşa ?Tot ce se întâmplă aci este oare numai o nebunie amăgitoare a oamenilor, pe cari îi orbise Dumnezeu? Nu mai e mult! Curând El le va revela adevărul în toată măreţia sa!

Şi, în timp ce cugetă şi mai nădăjdueşte, Isus îşi simte deodată braţele apucate de nişte mâini puternice şi necruţătoare ; e trântit la pământ, e tras şi răsucit — iar înaintea ochilor el mai vede, în treacăt» un cuiu enorm. Mintea aceasta care mai observa şi medita adineaori, se întunecă, se cufundă într'o groază cumplită: îşi simte trupul sfâşiat şi, sub durerea ucigătoare, îşi pierde conştiinţa.

Când se trezeşte, ochii şi cugetul încep să se limpezească cu încetul printre rănile sale arzătoare; crucea din dreapta şi cea din stânga îi arată unde se atlă. Nu e în cer: aceasta o simte, o vedem acum. Jos, la pi cioarele sale, zăreşte o tabără de soldaţi: unii beau, câţiva joacă în zaruri; ca prin negură, îşi recunoaşte mantaua cea veche, pusă acolo, în mijlocul jucătorilor, ca un premiu. Iată că ei îşi ridică privirile spre dânsul: poate că gemuse; cineva face un semn şi o suliţă cu un burete în vârf e înălţată până la el; unul din soldaţi strigă pe greceşte să bea — căci aceasta îl va ameţi.

Abia atunci el se trezeşte deabinelea. Cu ultimele sale puteri, se împotriveşte, clatină din capul înfierbântat: îl vede pe omul acela de jos, cum dă din umeri — şi suliţa dispare. Nu vrea să se ameţească! Să piardă momentul pe care îl aşteptase atât de mult, numai ca să potolească durerea mâinilor sale? De ce nu sunt aci apostolii, să vadă cum va pogorî curând asupra lui harul Domnului!

Toţi sunt departe — şi departe e poporul, căci acolo jos răsună sărbătoarea. Sub ochii săi, se înalţă pe colinele pietroase oraşul for tificat : Ierusalimul! Cupolele acelea cari strălucesc în depărtare, la stânga, sunt ale templului. Acolo fusese el, acolo a vrut să is- bândească I Ce făcuse ? Oare nu atacase preoţimea ? nu-i dăduse o lovitură de moarte ? Ei, preoţii, au simţit bine că o nouă orân duire a lumii se iveşte odată cu el şi, astfel, vechiul templu se va prăbuşi î Ce luptă î şi când se va sfârşi?

Atunci, el vede doi călători trecând pe drum: ei privesc spre dânsul şi Isus aude vorbele lor, căci crucea e înălţată numai la câţiva paşi de drumul mare: „Ia te uită, cum se pricepe el să distrugă templul şi să-i clă - dească din nou în trei zile!“

Isus îi ascultă. Se trudeşte să-şi păstreze judecata în toiul sfâşietoarelor dureri, priveşte în jos şi aude ce-i spune celalt călător: „Dacă eşti Christos şi rege al Iudeilor, coboară acum de pe cruce; te vom vedea şi atunci vom crede în tineî"

El tremură. Oare nu au dreptate drumeţii aceştia ? Când se va întâmpla minunea ? Insă, dela crucea din dreapta, răsbate până la el un alt glas» plin de batjocură; ucigaşul auzise şi el vorbele trecătorilor şi strigă iui Isus : „Da, dacă eşti Christos, mântueşte-te acum pe tine, mântueşte-ne şi pe noi!“ Dar al doilea tâlhar, care atârnă în partea cealaltă, tremurând de desnădejde, strigă celui dintâi:

„Ruşine să-ţi fie! Noi, ticăloşii, am fost prinşi şi osândiţi pe bună dreptate! Dar cel de-acolo, n'a făcut niciun rău! Aminteşte-ţi de mine, stăpâne, când vei intra în împărăţia ta!“

Cuvintele acestea se resfrâng în sufletul lui Isus ca nişte raze de lumină. £ adevărat că Romanii, cari stau de veghe la piciorul crucii, râd de sinistra convorbire a celor trei Evrei răstigniţi! El însă, Isus, aude glasul unui credincios! Işi dă seama că un hoţ, un ucigaş presimte puterea ascunsă în el, în Fiul Omu- iui. Şi păcătosul acela îi înflăcărează din nou nădejdea ce era gata să se stingă : pare că Dumnezeu îl previne, printr'unul din cei mai decăzuţi fraţi ai săi, să persevereze, să-şi păstreze credinţa. Cuvântul „împărăţie" a mai răsunat odată de sus, din aer, de pe o simplă cruce de lemn: — atunci buzele tremurătoare şi livide ale lui Isus se întredeschid şi răspunsul lui e ca o suflare, pe care celalt crucificat n’o poate auzi :

„Astă noapte vei fi cu mine în paradis*^

Astă noapte ? Aşa dar, el mai nădăjdueşte! In curând va fi mântuit! Acum trebue să-i isbăvească Tatăl său!

Sfâşietoarea durere a rănilor sale—a inimii şi membrelor sale—nu poate fi din voia Lui! El a luptat pentru credinţă, pentru ideea divină, de când porumbelul şi vocea lui Dumnezeu I-au înştiinţat că trebue să- şi părăsească meşteşugul şi să vestească pretutindeni împărăţia Tatălui său. Dacă această credinţă ar fi fost o înşelăciune, dacă apariţia aceea ar fi fost o închipuire, de ce I-au apucat atunci oamenii cu pumnii tari, de ce I-au lovit, de ce au bătut cuie de fier în aceste două mâini, pe cari nu le ridicase niciodată ca să lovească ? Dacă toate aceste suferinţi sunt numai o trecere spre altă lume, de ce sunt ele atât de chinuitoare ? De ce e atât de lungă pătimirea lui ?

Durerea şi amintirea încep să se rotească, una în jurul celeilalte, să se pătrundă, să se amestece. Raţiunea luminează şi totodată tulbură tot ce simte şi cugetă el. Gândurile îl străpung ca nişte săgeţi, îl ard şi îl sfredelesc ca şi razele pe cari le revarsă soarele de amiază din albastrul acela crud, fioros, asupra membrelor sale istovite, asupra frunţii sale încununate de spini. Privirea tot mai stinsă rătăceşte în juru-i, în căutare: unde sunt apostolii ? unde sunt prietenii săi ?

Au fugit!

Niciunul din ei nu e aci, ca să strige învăţătorului, în această ultimă oră, un cuvânt de consolare, — să-i întărească cu propria sa învăţătură, în cumplita caznă a destinului său! Nu e nimeni de faţă, ca să asculte cuvântul din urmă al profetului şi să-i păstreze pentru posteritate ?

Aşa cum au adormit ieri apostolii săi şi apoi au fugit — aşa pare că adormise şi zelul lor şi se risipise influenţa învăţătorului. Credinţa a pierit, Buna-Vestire s’a pierdut în deşert şi fântâna frăţiei a secat! Toate au fost în zadar! Numai acolo, îndărătul său, stau câteva femei sub năframele lor întunecate şi par că plâng. Oare ele nu îndrăsnesc să-i strige salutul lor? Mama e departe, ca şi fraţii şi surorile lui. Acele cari aşteaptă acolo, în hohote de plâns, sunt nişte femei străine— iar aceea care trebue să sufere mai adânc decât toate, e păcătoasa ce i-a şters odată picioarele cu părul ei lung, în ţara sa depărtată din preajma lacului. Trei sărmane femei de pescari: acestea sunt ultimele fiinţe pe cari le cuprinde cu privirea; ele au înţeles mesajul său de iubire. Dar miile celelalte ? Va mai prisosi ceva din toată vara aceea îmbelşugată şi voioasă? Şi dacă apostolii fug şi se risipesc, va mai dura Evanghelia sa? Iar dacă ea se destramă toată în bătaia vântului, atunci el, Isus, nu s’a încrezut oare prea mult în sine şi, la urma urmelor, nici nu era mai presus de fraţii săi, cari ziceau de el că e un posedat?

Şi, din minut în minut, durerea sfredeleşte, sfâşie şi străpunge tot mai crâncen trupul istovit. E încins de arsuri, e hărţuit ca o fiară furioasă.

Abia după câteva ore, când simte că i se frânge inima în trupul plăpând; când raţiunea şi închipuirea, credinţa şi speranţa se întunecă din ce în ce; când mai e cutremurat numai de chinul unei oribile agonii — abia atunci el îşi descleştează încă odată gura. Şi, după ce tăcuse cu îndârjire în timpul acestor ore, toată durerea omenească isbucneşte prin el, într’un singur strigăt. Ultima desiluzie, din noaptea când se furişase cu apostolii săi în grădina cu măslini, se înmieşte acum în inima desnădăjduitului; dorinţa de a scăpa de acest sacrificiu al vieţii, se preschimbă în acuzaţie; în aceste clipe de convulsivă pătimire, se destramă visurile sale despre o existenţă supraomenească. Toţi acei pe cari i-a tămăduit şi i-a învăţat, sunt risipiţi ca pulberea pustiului. Da, e limpede: Tatăl căruia

i s'a devotat cu atâta credinţă, şi-a întors faţa dela cel mai iubitor dintre fiii săi; din înălţimea norilor, El nu priveşte în jos spre cei cari suferă; spiritul său e departe, inima sa bate în ceruri; pierdut e pământul şi Fiul e singur... Tatăl ceresc nu e un adevărat părinte. Un trup se veştejeşte în singurătate, se usucă în părăsirea lui; o inimă de om se frânge — şi Isus îşi strigă durerea:

„Doamnei Dumnezeul meu! De ce m’ai părăsit!“

Soldaţii îl aud şi încetează să arunce zarurile. Căpitanul îşi înalţă privirea şi porunceşte unui soldat să toarne pe burete puţină băutură din bidonul său. Aşa făcuseră şi înainte, când i-au oferit băutura ameţitoare. Sub privirea stinsă a muribundului se înalţă din nou suliţa; e oprită la buzele lui: — el deschide gura şi, pentrucă nicio speranţă nu mai stăruie într’ânsul, el suge buretele. Pe urmă, tortura reîncepe în trupu-i sfâşiat. Şi scoate un strigăt ascuţit, străpungător...

Cu strigătul acesta se închee o viaţă care, timp de treizeci de ani, grăise încet şi consolator, numai cu glasul blând al aceluia pururi iubitor... Aşa se sfârşise o viaţă, ce răsunase numai prin cântecul cel tăcut al unei inimi omeneşti.

V

A şi murit ? întreabă Pilat, când intră la dânsul un consilier să-i ceară corpul răstignitului ; căci, după obiceiul roman, acesta aparţine rudelor şi prietenilor — iar distinsul vizitator se declară acum de partea profetului.Abia eând căpitanul îi confirmă că osânditul murise înadevăr după câteva ore pe cruce, guvernatorul îngădue să nu se mai frângă picioarele lui Isus, precum se făcuse celorlalţi spre a grăbi moartea lor; căci mâine e Sâmbătă şi totul trebue terminat şi acolo, pe colina crucificaţilor, înainte de a începe ziua cea sfântă.

Repede, ca să nu se amestece şi alţii în această taină, străinul şi femeile cari îl jeleau pe Isus coboară trupul de pe cruce; o năsălie, un linţoliu alb — şi ei pornesc iute spre mor mântul cel nou, pe care străinul — (distinsul bărbat ce fusese la Pilat) — puse de curând să i se cioplească în stâncă, într'o grădină a sa dela marginea oraşului. După ce va trece ziua de Sâmbătă, ei îl vor îngropa precum se cuvine, după prescripţiile ritualului; astăzi însă, se grăbesc să împiedice orice revendicare a preoţilor. S'ar zice că e o fugă, o evadare. Nici tămâie, nici balsamuri; numai o piatră mare e rostogolită la intrarea mormântului ; căci, iată că se iveşte prima stea şi abia după sfârşitul Sâmbătei vor putea să lucreze mai departe şi să orânduiască totul.

In seara următoare, femeile se reîntorc cu miresme şi balsamuri: — Magdalena vrea să ungă mortul, precum îl unse altădată pe profetul cel viu. Dar cine să dea la o parte piatra cea mare? Nu se vede niciun bărbat

>e aci. Dar, când ele ajung în grădină, la ocul unde îl puseseră ieri — piatra e dată în lături, iar trupul nu se mai află înăuntru!

{ A doua zi, întreg Ierusalimul ştie de cele întâmplate. Sute de svonuri străbat oraşul. Unii spun că Pilat se căeşte că şi-a dat con simţământul pentru răstignirea lui Isus — şi că a pus să se ridice leşul şi să-i îngroape undeva, într'un loc neştiut. Alţii spun că preoţii au săvârşit aceasta, spre a sustrage norodului un idol, un zeu căruia i s'ar putea închina. Un al treilea grup afirmă că isprava aceasta o făcuse grădinarul, de oare ce grădina lui ar fi fost distrusă de atâta lume care ar fi venit, de bună seamă, să vadă mormântul. Al patrulea grup aruncă vina asupra haimanalelor cari au profanat deseori mormintele, spre a le prăda. Iar al cincilea grup susţine că, până acum, nimeni nu murise pe cruce numai după trei ore; răstignitul fusese trezit din letargie şi salvat. Preoţii se duc la Pilat: îi reproşează că fusese prea îngăduitor şi îi proorocesc supărări şi necazuri fără sfârşit, pentrucă a permis apostolilor să ia cu dânşii trupul orgoliosului lor profet: — şi acum, oamenii vor spune că el a înviat!

Insă — în visurile lor treze — femeile, cari I-au iubit, crezură că I-au văzut pe înviatul Isus, cu chipul şi făptura sa adevărată.

SFÂRŞIT

CUPRINSUL :

Pag.